

Profesyonel Sporda Sendikalaşma

PFA rneği ve Türkiye

Doç. Dr. Ufuk AYDIN

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

Profesyonel Sporda Sendikalaşma

PFA Örneği ve Türkiye

Doç. Dr. Ufuk AYDIN

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

Tarih:.....

Demirbaş No: **2134**.....

Tasnif No: **331.881**..AYD.2007

Ankara - 2007

331.881
AYD
2007
2134

Bilgiye işlenmiştir.

Profesyonel Sporda Sendikalaşma
PFA rneği ve Türkiye

Yayına Hazırlayan:

Doç. Dr. Ufuk AYDIN

Anadolu Üniversitesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku ğretim yesi

TÜRK-İş

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No. 10

Yenişehir - Ankara

Tel : (0.312) 433 31 25 (4 hat)

Fax : (0.312) 433 68 09 - 433 85 80

<http://www.turkis.org.tr>

e-mail: turkis@turkis.org.tr

Haziran 2007

ISBN - 978-975-00463-5-3

Baskı:

Gurup Matbaacılık

Tel: (0.312) 384 73 44 - 45

*Eskişehir Kurtuluş İlkokulu,
Eskişehir Anadolu Lisesi,
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
Anadolu Üniversitesi'nde görev yapan*

ve

Yetişmemde Katkısı Bulunan Tüm Hocalarıma...

ÖNSÖZ

Spor, özellikle profesyonel spor 21. Yüzyılda toplumsal yaşamı şekillendiren ve kendisi de toplumsal yaşamın gereklerine göre şekillenen önemli bir olgudur. Modern insanın çalışma ortamında yaşadığı stres, yoğunluk ve baskıdan kurtulmasının yollarından biri, bu sosyal olgu ile ilgilenmek olmuştur. Modern insan bazen spor yapmakta, ama çoğu zaman sporu izlemekte ve bu yolla rahatlamaktadır. Spor müsabakalarını izlemek, bir takımın taraftarı olmak, sporcuları ve çevrelerindeki takiple edip, onları örnek almak günümüz dünyasının sıradan eğilimlerindendir. Popüler spor dallarının yıldız sporcuları sanatçılar kadar ünlüdürler ve en az onlar kadar gelir elde etmektedirler. Çağdaş dünyada profesyonel spor modern insanın heyecan ve eğlence gereksinimini karşılamakta; bireyler bunun için büyük paralar harcamaktan kaçınmamaktadırlar. Spora olan ilginin artması ve iletişim olanaklarının gelişmesi ile spor müsabakalarına ulaşmak kolaylaşmakta; tüm bu oluşumlar sayesinde spor ile üretilen ürünün, yani eğlencenin değeri artmakta ve spor gerçek anlamda bir endüstri haline gelmektedir.

Yakın tarihli bir çalışmaya göre, ABD'de profesyonel spor endüstrisinin yıllık değeri 200 milyar dolar düzeyine ulaşmıştır. Böylesine büyük değer taşıyan profesyonel spor endüstrisinde, ürünü ortaya çıkaran, yani eğlenceyi ve heyecanı yaratanlar ise başta profesyonel sporculardır. Yıldız, sıradan ve hatta yedekteki oyuncular olmaksızın böyle bir endüstrinin var olması veya varlığını sürdürmesi düşünülemez. Profesyonel sporcular, kişisel özellikleri, becerileri ve başarıları ile sektöre olan ilgiyi ve dolayısıyla sektörün değerini arttırmaktadırlar. Bunların, ortaya çıkan büyük değerden ve değer artışından, kariyerleri sırasında ve sonrasında daha çok ve daha kaliteli paylar almak isteyecekleri ise kuşkusuzdur. Bunun yollarından biri ise, profesyonel sporcuların bir araya gelmesi ve örgütlenmesi; kısaca sendikalaşmadır.

Sendikalaşma hakkı hemen tüm uluslararası ve ulusal belgelerde kabul edilen temel haklardandır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (m.23) ve Anayasa (m.51), çalışanların önceden izin olmaksızın sendikalar kurabileceklerini ve kurulmuş bulunan sendikalara serbestçe üye olabileceklerini açıkça ifade etmiştir. Bu haktan, hukuki niteliği itibarıyla işçi olan profesyonel sporcuların da yararlanabilecekleri açıktır.

Teorik olarak yüksek gelir elde eden popüler sporcuların sendikaya ihtiyaç duymayacakları ileri sürülebilir. Ancak bunun doğru olmadığı, ortalama oyuncu ücretlerinin 5 milyon dolar/yıl ve sendikalaşma oranının yüzde 100 olduğu NBA

örneğinde ortaya çıkmaktadır. Sendika, popüler olsun olmasın tüm sporculara, onların ihtiyacı olan bir çok hizmeti sunmakta; kariyerleri sırasında ve sonrasında onlara her anlamda destek olmaktadır. En popüler sporcuların bile sendikali olmakla elde edebileceği bir çok olanak bulunmaktadır.

Sporda sendikalaşma konusunda dünya üzerinde ABD Modeli ve Avrupa Modelinden söz etmek mümkündür. Bu modeller, ortaya çıktıkları ülkelerin spor ekonomisine göre şekillenmekte ve doğal olarak bazı farklılıklar taşımaktadır. Bu çalışmada önce bu iki modeli de kapsayacak biçimde, profesyonel sporda sendikalaşma olgusu üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise ülkemiz için örnek olabilecek bir model; yani İngiliz Profesyonel Futbolcular Sendikası PFA ele alınmış ve bu sendikanın faaliyetleri ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Ülkemizde halihazırda profesyonel sporla ilgili bir sendika bulunmadığından, biraz da yazarın hukukçu olması sebebiyle, kurulması olası bir spor sendikası özellikle hukuki açıdan değerlendirilmiş ve ülkemiz için önerilerde bulunulmuştur.

Profesyonel sporda sendikalaşmaya ilişkin literatür ve bu alandaki çalışmalar yalnızca ülkemizde değil, Dünya'da da oldukça sınırlıdır. Böyle bir konuda akademik bir çalışma yapmanın ise avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Yeni ve çok fazla ele alınmamış bir konuyu incelemek özgünlük açısından önemli bir avantaj iken; yanlışlar yapma ve yeni bir şey yaratmanın güçlüğü ciddi dezavantajlardır. Bu noktada eserin yazarı, tüm olası hataları açık yüreklilikle üstlenmektedir.

Böyle bir çalışma yalnızca yazarının gayretleriyle ortaya çıkamaz. Çalışmada bir çok kişinin desteği ve katkısı bulunmaktadır. Bunlardan; tek bir elektronik posta mesajı üzerine PFA'e ait çok sayıda dokümanı tarafıma yollayan Gordon TAYLOR'a, yine konunun uzmanı olan ve bir çok makalesini gönderip sürekli destek veren University of New South Wales öğretim üyesi Braham DABSCHECK'e, ülke içinde çeşitli spor insanları ile bağlantı kurmamı sağlayıp beni destekleyen sevgili hocam Prof. Dr. Fethi HEPER'e ve Profesyonel Futbolcular Derneği Genel Başkanı Sayın Turgay ŞEREN'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca, çalışmanın son aşamasında yaptığı değerlendirmeler ile katkıda bulunan sayın hocam Prof. Dr. Nüvit GEREK'e ve diğer çalışma arkadaşlarıma da teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmam süresince benimle beraber olan eşim ve oğluma ise sabırlarından dolayı minnettar olduğumu belirtmeliyim. Tüm bunların dışında bu çalışmanın basımında destek sağlayan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Sayın Salih KILIÇ ve Danışmanı Sayın Dr. Naci ÖNSAL'a yürekten teşekkürlerimi sunuyorum.

Alanında bir ilk olan çalışmamın, yeni araştırmalara katkıda bulunması ve tüm okuyuculara yararlı olmasını diliyorum.

Eskişehir, Şubat 2007

Doç. Dr. Ufuk AYDIN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5
İÇİNDEKİLER.....	7
TABLolar VE ŞEKİLLER.....	11
KISALTMALAR.....	13
GİRİŞ.....	15

1. BÖLÜM

PROFESYONEL SPORDA SENDİKALAŞMA

1. SPORDA PROFESYONELLİK VE PROFESYONEL SPOR SEKTÖRÜ.....	19
A. Sporda Profesyonellik.....	19
B. Profesyonel Spor Sektörü.....	20
2. PROFESYONEL SPORDA ÇALIŞMA İLİŞKİLERİ VE TARAFLAR.....	22
A. Lig Yönetimleri.....	22
B. Kulüpler/ Takımlar.....	23
C. Sporcular.....	24
D. Menajerler.....	25
E. Sporcu Sendikaları.....	25
3. PROFESYONEL SPORDA SENDİKALAŞMANIN TARİHÇESİ.....	26
A. Genel Olarak.....	26
B. Dünyada.....	27
C. Türkiye'de.....	29
4. PROFESYONEL SPORCU SENDİKALARININ KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ.....	33
A. Küçüklük ve Yoğunluk.....	33
B. Branş Düzeyinde Örgütlenme ve Branşta Teklik.....	34

C. Etkinlik-Güç	35
D. Üyelerin Niteliklerinde Farklılık	36
E. Sendikal Önderlerin Etkinliği	37
5. PROFESYONEL SPORCU SENDİKALARININ FAALİYETLERİ	38
A. İçsel (Üyelere Yönelik) Faaliyetler	38
B. Dışsal Faaliyetler	40
a. Medyaya/Kamuoyuna Dönük Faaliyetler	41
b. Sosyal Faaliyetler	41
c. Toplu Pazarlık-Toplu Görüşme Faaliyetleri	43
d. Toplu İş Uyuşmazlığı Çıkarma ve Grev Faaliyetleri	47
e. Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlara Üyelik	52
6. PROFESYONEL SPORCU SENDİKALARININ ÖRGÜTSEL YAPILARI	56
A. ABD Profesyonel Sporcu Sendikaları	57
B. Avrupa Profesyonel Sporcu Sendikaları	58
7. PROFESYONEL SPORCU SENDİKALARININ SORUNLARI	58
A. Kamuoyu Baskısı/Etkisinin Yol Açtığı Sorunlar	59
B. Üyelerin Nitelik Farklarından Doğan Sorunlar	59
C. Sendikal Bilinçle İlgili Sorunlar	61
D. Menajerlik Sisteminin Yarattığı Sorunlar	61
E. Birden Çok Otoriteyle İlişkilerinden Kaynaklanan Sorunlar	62
F. Profesyonel Sporcu Sendikalarına Yönelik Olumsuz Yaklaşımlardan Kaynaklanan Sorunlar	62
G. Diğer Sorunlar	64

2. BÖLÜM

PROFESYONEL SPOR SENDİKACILIĞINDA PFA ÖRNEĞİ VE TÜRKİYE

1. PFA ÖRNEĞİ	65
A. PFA'nın Tarihçesi	66
B. PFA'nın Örgütsel Yapısı	72
a. Genel Kurul	73
b. Yönetim Kurulu	74
c. Genel Başkan (Chief Executive)	74
d. Yedimeinler ve Denetçiler	74

e. Fonlar	75
C. PFA'nın Faaliyetleri	75
a. Endüstri İlişkileri Alanındaki Faaliyetler	75
b. İçsel (Üyelere Yönelik) Faaliyetler	79
i. Yardım Faaliyetleri	79
ii. Eğitim Faaliyetleri	81
c. Medyaya/Kamuoyuna Dönük Faaliyetleri	83
d. Ticari Faaliyetler	85
D. PFA'nın Finansal Yapısı	85
E. PFA'e İlişkin Genel Değerlendirme	86
2. PROFESYONEL SPORDA SENDİKALAşMA VE TÜRKİYE	88
A. Türkiye'de Spor, Profesyonel Sporcular ve Sendikal Haklar	88
a. Türk Spor Sektörünün Hukuki ve Ekonomik Durumu	90
b. Profesyonel Sporcular ve Sendikal Hakları	94
c. Profesyonel Sporda Bir Örgütlenme Örneği: Profesyonel Futbolcular Derneği	97
B. Türkiye'de Kurulacak Bir Profesyonel Sporcu Sendikasının Yasal Açısından Değerlendirilmesi	100
a. Sendikanın Kuruluşu ve İşkolu Sorunu	101
b. Sendikaya Üyelik	106
c. Sendikanın Gelir ve Giderleri	111
d. Sendikanın Faaliyetleri	113
e. Sendikanın Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu (TİSGLK) Karşısındaki Durumu	116
SONUÇ	119
Ek: Profesyonel Futbolcular Sendikası- PFA Tüzüğü (Kasım 2005)	129

TABLolar VE ŞEKİLLER

Şekil 1. ABD Profesyonel Sporcu Sendikaların Örgütsel Yapıları	57
Tablo 1. PFA'in Üye Sayıları.....	68
Tablo 2. PFA'in Kısa Tarihçesi	69
Şekil 2. PFA'in Örgütsel Yapısı	73
Tablo 3. PFA'in Gelir Gider Tablosu.....	86
Tablo 4. Tükiye'de Futbolun Yayın Gelirlerindeki Değişim.....	93

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFL-CIO	Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu
AIC	Associazione Italiana Calciatori
CBA	Collective Bargaining Agreement
CIDS	İtalyan Spor Sendikaları Konfederasyonu
COSATU	Güney Afrika İşçi Sendikaları Kongresi
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
D.K.	Dernekler Kanunu
DBU	Danimarka Futbol Federasyonu
FA	Football Association
FEU	Federation of Entertainment Unions
FFEVTs	Footballers' Further Education and Vocational Training Scheme
FICA	The Federation of International Cricketers Associations
FIFA	the Fédération Internationale de Football Association
FIFPro	Federation Internationale des Footballeurs Professionnels
FL	Football League
GSGM	Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
IRPA	International Rugby Players' Association
LO	Landsorganisation Denmark
MLB	Major League Baseball
MLBPA	Major League Baseball Players Association
NBA	National Basketball Association
NBPA	National Basketball Players' Association
NFL	National Football League

NFLPA	National Football League Players' Association
NHL	National Hockey League
NHLPA	National Hockey League Players' Association
NISO	Norveç Profesyonel Sporcular Sendikası
PFA	Professional Footballers' Association
PFD	Profesyonel Futbolcular Derneği
RUPA	Rugby Union Players Association
S.K.	Sendikalar Kanunu
SAFPU	Güney Afrika Futbolcuları Sendikası
SAFPU	South Afrikan Football Players Union
SJPF	Portekiz Profesyonel Futbolcular Sendikası
TFF	Türkiye Futbol Federasyonu
TİSGLK	Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu
TUC	Trade Unions Congress
Tüz.	Tüzük
UEFA	The Union of European Football Associations
UNFP	Union Nationale des Footballeurs Professionnels
VdV	Vereinigung der Vertrags Fussball Spieler
YTS	Youth Training Schme

GİRİŞ

Sporu fiziksel beceri, yetenek ve uygunluğa gereksinim gösteren ve çoğunlukla iki ya da daha çok kimse arasındaki yarışmayı içeren bir faaliyet olarak tanımlamak mümkündür. Kuşkusuz başka tanımlar da yapılabilir. Örneğin, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre spor, kişisel veya toplu yarışlar biçiminde yapılan, bazı kurallara göre uygulanan beden hareketlerinin tümüdür.¹

Sporun tarihsel gelişimi incelendiğinde, onun doğasındaki değişimler kadar, toplumsal değişimlere katkısı hakkında da çok şey öğrenmek mümkün olur. Son yıllarda yapılan araştırmalar, spor benzeri ritüel kutlama faaliyetlerinin 30.000 yıl öncelere dayandığını göstermektedir. Çin'de MÖ. 4000 yıllarında sportif faaliyetlerin çok yaygın olduğu ve jimnastiğin en popüler spor olduğu bilinmektedir. Mısır'da binlerce yıl önce yüzme, balık avlama, mızrak atma, yüksek atlama ve güreşin; İran'da ise polo ve cirit gibi savaş sporlarının yaygınlığı tarihsel belgelerden anlaşılmaktadır. Avrupa'da, İrlanda Efsanelerinde MÖ. 13. yüzyılda savaşa hazırlık için atma ve fırlatma sporları yapıldığı dile getirilmektedir. Eski Yunan'da güreş, koşu, boks, mızrak atma, disk atma gibi sporlar bu kültürde o kadar etkilidir ki, Pelopenhesus'da Olympia adlı köyde her 4 yılda bir Olimpik Oyunlar adlı spor şöleni gerçekleştirilmektedir.²

Eski olimpiyatlardan bugüne kadar sportif faaliyetler önemli ölçüde değişmiş ve yeniden düzenlenmiştir. Endüstrileşme, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin vatandaşlarına daha fazla boş zaman imkanı yaratmış ve böylece daha çok kişi spor yapar ve sportif faaliyetleri izler hale gelmiş, taraftar adı verilen yeni bir kitle doğmuştur. Medya ve iletişim olanaklarının inanılmaz boyutlardaki katkısıyla profesyonelleşme ve star sistemi yaratılmış; kendileri amatörce sporla ilgilenen ama spor yıldızlarının her hareketini radyo, televizyon veya internette izleyen taraftarlar; takımları için büyük paralar harcamaya başlamışlardır.

Toplumda yaşanan bu büyük değişimin etkileri de büyük olmuştur. Sporun toplumsal yaşama etkileri ve toplumsal benimsenme düzeyi ile ilgili genel kabul gören bir yaklaşıma göre spor, toplumsal yaşama endüstrileş-

1 <http://www.tdk.org.tr/sozbul.aspx>

2 http://en.wikipedia.org/wiki/sport#professionalism_and_regulation (15.06.2006).

me ile girmiş; endüstrileşme sayesinde makineler insanların işlerini yapmaya başlayınca, çalışan insanların boş zamanları ortaya çıkmaya başlamıştır. Boş zamanların değerlendirilmesi konusunda spor önemli bir araç haline gelmiş, sporun kişilerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarına katkısı sportif faaliyetlerin işverenlerce de desteklenmesine yol açmıştır. Öte yandan hem işverenler, hem dinsel kuruluşlar ve hem devlet yönetimleri endüstrileşmenin başlangıcında yaşanabilecek bir devrime karşı sporu bir emniyet supabı olarak görmüşlerdir. Hatta, Cumartesi öğleden sonra tatil uygulamasının temelinde bile işverenlerin, işçilerinin spor yapması ya da sporu izlemelerine imkan tanınması isteğinin bulunduğu ileri sürülmektedir. Böylece toplum zararlı faaliyetler yerine spora yönlendirilmektedir.³

İşverenlerin, devletlerin ve dinsel kuruluşların spora yönelik olumlu tavırlarına benzer yaklaşımlar işçi örgütlerinden de gelmiştir. Diğer bir ifadeyle, sporun toplumsal etkileri sadece işveren ve devletçe değil; işçi örgütlerinin de fark edilmiştir. 1850'lerde ABD'de Sosyalist Jimnastik Birliği, 1897'de Almanya'da Sosyalist Bisikletçiler Kulübü kurulmuş; bunları birçok Avrupa işçi sendikasının kurduğu spor örgütlenmeleri izlemiştir. Birinci Dünya Savaşı, ulusal işçi sendikalarının sportif örgütlenmelerini uluslararası hale getirmiş; 1921 yılında Prag'da Çekoslovak İşçi Sendikaları Birliği'nin sponsorluğunda I. İşçi Olimpiyatları düzenlenmiştir. Bunu takiben "No More War!..." sloganıyla Almanya'da 1925'te organize edilen Sosyalist İşçiler Spor Enternasyonaline 150 binin üzerinde izleyici katılmıştır. Ancak sonraları, işçi örgütleri arasındaki siyasi ve ideolojik çatışmalar işçi sendikalarının spora olan ilgilerini zayıflatmıştır. 1930'larda işçi kesiminin organize sporun gücünü fark etmesi ve bu konuda önemli atılımlarda bulunmasına karşılık, ekonomik krizler, yükselen faşizm ve İkinci Dünya Savaşı işçilerle spor arasındaki ilişkilerin gelişimini engellemiştir.⁴

İkinci Dünya Savaşına kadar endüstriyel ilişkilerin her iki tarafı da spora olumlu yaklaşp, sporun gelişmesine katkıda bulunurken; sonraki yıllarda taraflar biraz da koşullar sebebiyle spordan uzaklaşmış; ancak bu kez sporun kendisi bir endüstri haline gelmiş ve kitleleri peşinden sürüklemeye başlamıştır.

Gerçekten spor sektörü son yüzyılda önemli ölçüde büyümüş ve profesyonelleşmiştir. Sektördeki büyüme sporcu ücretlerinden, stadyumların kapasitesine; seyirci sayısından, naklen yayın gelirlerine kadar bir çok alanda kendini göstermektedir.⁵ Örneklendirmek gerekirse, Amerikan Beyzbol Liginde (Major

3 Robert F.WHEELER, "Organized Sport and Organized Labour: The Workers' Sports Movement", *Journal of Contemporary History*, Vol.13 (1978), s.191-195.

4 WHEELER, s.200-205.

5 Sherwin ROSEN-Allen SANDERSON, "Labour Markets in Professional Sports", *The Economics Journal*, No: 111, February 2001, s.47.

League Baseball-MLB) yıllık ortalama sporcu ücreti 1965'de 19.000 dolar iken; 2002'de 2,38 milyon dolara ulaşmıştır. Bu rakam NBA'de (National Basketball Association) 2002 yılı için 2.6 milyon dolardır ve 2007'de 5 milyon doları aşması beklenmektedir.⁶ İngiliz futbol takımı Manchester United'ın 2004-2005 yılı seyirci ortalaması 68 bin; takımın değeri 1.2 milyar dolar düzeyindedir.⁷

Sporun bir sektör haline gelmesi, başlangıçta dernek niteliği taşıyan kulüplerin şirketleşmesine ve işadamlarının da bu şirketlere ilgi duymasına yol açmıştır. NBA'de yer alan 29 takımın tümü son derece zengin iş adamları tarafından satın alınmıştır. Bunlardan 12 tanesi dolar bazında milyarder durumundadır.⁸ Yakın zamanda İngiliz Manchester United Kulübü Amerikalı Yatırımcı Malcolm GLAZER, Chelsea kulübü ise Rus işadamı ABROMOVITZ tarafından satın alınmıştır.

Amerikan Futbol Ligi NFL'in (National Football League) 2005 yılı itibarıyla 8 yıllık yayın bedeli 17.6 milyar dolar olarak hesaplanmaktadır. NBA'in aynı yıl 3 TV kuruluşuna (ABC, ESPN, TNT) 6 yıl için verdiği yayın hakkının tutarı 4,6 milyar dolar'dır. Microsoft sadece *live audio* yayın hakkı için MLB'ye yıllık 40 milyon dolar ödemektedir.⁹

Ekonomik büyüklük ve finansal yapılar¹⁰ hakkında fikir verebilecek tüm bu veriler karşısında, sporun son derece önemli bir sektör olduğunu kabul

6 Braham DABSCHECK, "Playing For Professionalism: Industrial Relations in Australian Rugby Union", Sport Management Review, No.6, (2003), s.107.

7 Özge GÖKDEMİR, "Avrupa Futbol Sektörünün Ekonomik Gelişimi ve Türk Futbol Sektörü", http://www.fesam.org/sur_makale.php (03.05.2006).

8 NBA takımlarından Portland, Microsoft'un patronlarından Paul ALLEN'a; Orlando, Amway International'in sahibi Rick de VOS'a; Miami, Carnival Cruise Lines'in sahibi Micky ARISON'a aittir. Paul D.STAUDOHAR, "Labor Relations in Basketball, The Lock-Out of 1998-1999", Monthly Labor Review, Vol.122, Nr.4, April, 1999, s.5.

9 Matthews J.MITTEN, Timothy DAVIS, Rodney K.SMITH, Robert C.BERRY, Sports Law and Regulation, Aspen Publishers, Newyork, 2005, s.981.

10 Profesyonel sporda finansal modeller ele alındığında, dünya üzerinde dört finansal modelin varlığı kabul edilmektedir. Bunlardan *Amerikan Profesyonel Spor Modeli* takımların rekabetçi dengesini oluşturmaya yönelik özgün bir modeldir. Lig yönetimi bir şirket görünümündedir ve lig pazarlanmaktadır. ABD modelinde ligler yerlidir. Gelir takımlar arasında eşit paylaştırılmaya çalışılmakta, amaç ligin ve takımların karlarını en yükseğe çıkarmaktır. ABD'de her ligde örgütlü profesyonel sporcu sendikaları bulunmaktadır.

Avrupa'da ise profesyonel sporda üç farklı finansal model dikkati çekmektedir. Bunlardan sadece o sporu amatörce yapanların ödedikleri tutarlarla finanse edilen *Amatör Spor Modeli* en basit olanıdır. *Geleneksel Profesyonel Modelde* ise (GPM) sporun finansmanı seyirci ücretleri, devlet sübvansiyonları ve genellikle yerel sponsorlar tarafından sağlanmaktadır. *Avrupa Ticari Profesyonel Spor Modelinde* (TPM) ise finansal kaynaklara medya ve şirketleşme (dolayısıyla ticari nitelikli) gelirler girmekte; ayrıca borsa gelirleri de önemli bir katkı sağlamaktadır.

Bunlardan hızla gelişen TPM modeli bir yandan sporun profesyonelleşmesi ve önemli bir sektör haline gelmesinde olumlu katkılar yaparken; öte yandan zengin kulüpleri ortaya çıkartması, medyanın sporun çok fazla içine girip spora müdahale etmesi, kulüp yönetimlerinde yolsuzluklara yol açması ve doping ile rüşvet gibi konularda olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Ayrıntılar için bkz. Kutlu MERİH, "Profesyonel Sporlarda Finansal Modeller", http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=1&url=uzman/km015.htm (30.09.2006).

etmek gerekir. Sektörün işverenleri kulüpler ve kulüp sahipleri iken; sporcular da sektörün çıktısı olan oyunu üreten işçilerdir. Ancak profesyonel spor sektörü sadece işçi ve işverenlerden ibaret değildir. Spor federasyonları, seyirciler/taraftarlar ve yayıncı kuruluşlar da sektörün işleyişinde büyük önem taşımaktadırlar.

Bu kadar çok tarafın bulunduğu ve böylesine göz önünde bir sektörde endüstri ilişkileri/sendikalaşma olgusu incelemeye değer nitelik taşımaktadır. Profesyonel spor, değişen dünyada gerçek anlamda yükselen, her geçen gün popülerliği artan bir olgudur. Popüleritenin gerçekleşmesinde en önemli katkı, bu değeri yaratan sporcularındır. Sporcular faaliyetlerini yürüttükleri kulüplerin işçileri olmaları dolayısıyla işverenleri ile bir menfaat çatışması içindedirler. Sporcuların ekonomik ve sosyal menfaatleri kendileri tarafından korunabileceği gibi, üye olabilecekleri mesleki örgütlerce de korunabilir. Unutmamak gerekir ki, profesyonel spor sektörü sadece yıldız sporculardan oluşmamakta; yıldızlar dışında alt liglerde ekonomik sorunlar yaşayabilecek bir çok sporcuyu da kapsamaktadır. Dolayısıyla, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, sendikalaşma profesyonel sporcular için de önemli bir gereksinimdir. Özellikle profesyonel sporcuların ortak ilgi alanları ile kişisel ihtiyaçlarına cevap verebilecek; düşük üyelik aidatları ile yüksek hizmet sunan örgütler, profesyonel sporcular tarafından da benimseneceklerdir.¹¹

Profesyonel sporda sendikalaşmayı incelemeyi amaçlayan bu çalışmada önce profesyonel spor sektörünün özgün yapısı ve tarafları ele alınacak; sonrasında ise profesyonel sporda sendikalaşmanın tarihçesi incelenecektir. Bir sonraki kısımda, profesyonel sporcu sendikalarının ayırıcı özellikleri ve faaliyetleri değerlendirilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise bu alandaki en gelişmiş örneklerden biri olan İngiliz Profesyonel Futbolcular Sendikası (Professional Footballers' Association-PFA) incelenecek ve okuyucunun profesyonel sporda sendikalaşma ile ilgili bilgi birikimi sağlaması amaçlanacaktır. Son kısımda ise özellikle kanuni düzenlemeler ışığında, ülkemizde profesyonel sporda sendikalaşma konusunda değerlendirme ve önerilere yer verilecektir.

¹¹ "Danish Football Players' Union is a Success", http://www.eiro.eurofound.eu.int/2001/07/inbrief/dk0107_126n.html (28.03.2006).

1. BÖLÜM

PROFESYONEL SPORDA SENDİKALAŞMA

1. SPORDA PROFESYONELLİK VE PROFESYONEL SPOR SEKTÖRÜ

A. Sporda Profesyonellik

Profesyonellik kavramı ile ilgili bir çok tanım verilebilir. Her bilim dalı, her ilgi alanı profesyonellik kavramını kendi bakış açısından tanımlayabilir. Bir bakış açısına göre profesyonel, işinin gereklerini yapan, işini iyi bilen, piyasa değeri olan, profesyonelce davranan kimsedir.¹² Bir başka yaklaşım ise profesyonelliği sportmenliğin karşıtı olarak kullanır. Sportmenlikte önemli olan oyunu kazanmak ya da kaybetmek değil, oyunun nasıl oynandığıdır. Hedef kazanmak değil, yer almaktır. Sportmenlik, sporcunun yarışma öncesinde, yarışma sırasında ve sonrasında nasıl davrandığına ilişkindir. Sportmenlik fair play, takım arkadaşları ve rakiplerle iyi ilişkiler, ahlaki davranışlar ve kaybetmeyi olgunlukla karşılamayı öngören bir bakış açısıdır. Buna karşın bu yaklaşımda profesyonellik ise, her zaman her koşulda kazanmayı hedefleyen bir hareket tarzını ifade eder.

Profesyonelleşme ya da sporda profesyonellik aslen oldukça yeni kavramlardır. İnsanların endüstrileşme sayesinde daha çok boş zamana sahip olmaları ve kitle iletişim olanaklarının yaygınlaşması sporda profesyonelleşmenin en önemli iki sebebidir. Sporun geniş izleyici kitlelerine ulaşmasını sağlayan bu iki unsur, aynı zamanda onun gelir ve kar sağlayan bir endüstri haline gelmesine yol açmıştır. Spor profesyonelleşip gelirler ve karlar arttıkça, bir çok sportif değer ve gelenek yitirmeye başlanmıştır. Profesyonel sporun eğlence ve parasal güç yaratan sistemi, sporcuların sinema ve müzikte olduğu gibi yıldızlar haline gelmesine yol açmış; sportmenlik yerini markalaşmaya, daha çok kâr elde etmeye ve “profesyonelleşmeye” bırakmıştır.

Ülkemizde profesyonel sözcüğü en çok futbolcular ve şirketlerde yöneticiler için kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu Sözlüğü, profesyonel kavra-

12 Kutlu MERİH, “Futbol Sektöründe Profesyonellik ve Profesyonel Etik (Deontoloji)”, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=1&url=uzman/km020.htm (09.10.2006).

mını "bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan kimse, meraklı, hevesli, amatör karşıtı" biçiminde tanımlamaktadır.¹³ Bu çalışmadaki anlamıyla profesyonel kavramı amatör kavramının; profesyonel sporcu da amatör sporcu kavramının karşıtı olarak ele alınmaktadır. Amatör sporcu bir sporu herhangi bir maddi karşılık beklemeksizin, sadece haz almak için yapan kimsedir. Amatör sporda, sportif faaliyetten elde edilen bir gelir olmadığı için amatör spor sektöründen bahsetmek olanaksızdır. Buna karşılık, profesyonel sporcular herhangi bir sporu yapmayı kendine meslek edinen ve bundan kazanç sağlayan kimselerdir. Bu kişiler kulüplerinin (yani işverenlerinin) gösterdiği yerlerde, tespit edilmiş çalışma saatlerine tabi olarak, işveren veya işveren vekilinin emir ve talimatı altında antrenman veya müsabaka yapmakta, bunun karşılığında önceden yapılmış sözleşme ile tespit edilen ücretleri almaktadırlar.

Bu anlamda profesyonel sporcu, farklı bir biçimde adlandırılrsa bile, bir iş szleřmesiyle¹⁴ kulübü emrinde çalışan, yani spor yapan; müsabakalara katılan ve bunun karşılığında ücret alan kimsedir; başka bir anlatımla kulübünün işçisidir.¹⁵ Bu alışma bakımından profesyonel sporcu, nitelendirmesi ne olursa olsun, yaptığı spor karşılığında kulübünden ücret niteliğinde gelir elde eden tüm sporcuları ifade etmektedir. Böylece, ilgili branşın profesyonelliği tartışılrsa bile, eğer sporcular kulüplerinden transfer creti, aylık ücret, ma başına ücret gibi isimlerle ücret alıyorsa, profesyonel sporcu kabul edilmekte ve profesyonel spor sektörünün parçası olarak ele alınmaktadır.

B. Profesyonel Spor Sektörü

Bu alışma bakımından, profesyonel sporcuların faaliyette bulunması ile ortaya çıkan değerler toplamı yani nihai ürün "*profesyonel spor sektörünü*" oluşturmaktadır. Sektörde ürünün değerinin belirlenmesinde, ürünü meydana getiren unsurlardan profesyonel sporcuların, özellikle yıldızların rolü çok büyüktür.¹⁶ Bu anlamda profesyonel spor sektörü, profesyonel sporcuların yaratığı ya da en azından önemli katkıda bulunduğu, büyük bir ekonomik sektör olarak ifade edilebilir.

Profesyonel spor sektörü bir çok açıdan kendine özgü özellikler gösterir. Bir kere, sektör tarafından üretilen ürünün niteliğini belirlemek çok güçtür. Bir görüş spordaki ürünün "*zaferler*" olduğunu ileri sürmektedir. Bir diğe-

13 <http://www.tdk.org.tr/TR/sozbul.aspx>

14 Profesyonel sporcu sözleşmelerinin bir rneği için bkz. <http://www.tff.org/proffutbosoz.htm>

15 Yargıtay 10. H.D., 24.01.1974T, 1974/199E, 1974/1274 K. sayılı kararı (Faruk BAşTüRK, "Sosyal Sigortalar Uygulamasında Profesyonel Sporcular", <http://www.fesam.org>); Ayrıca bkz. SSK Genel Müdürlüğü Genelge No: 16.

16 ROSEN-SANDERSON, s.48.

ri ise spor ile “turnuvaların üretildiğini” savunmaktadır.¹⁷ Başka bir yaklaşım profesyonel sporun ürettiği ürünün özel nitelikli bir “eğlence (entertainment)” olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yaklaşıma göre profesyonel spor geçici nitelik taşıyan, kısa bir süre için görünüp kaybolan, muhtemelen hatırlanan, elle tutulamayan ama parayla satın alınabilen özel bir ürünü üretmektedir.¹⁸

Profesyonel spor sektörü diğer bir çok alanla ilişki içindedir. Örneğin toplumsal kültürün şekillenmesinde sektörün büyük etkisi vardır. Özellikle spor yıldızlarının giyimleri, davranışları, yaşam tarzları ve kullandıkları ürünler toplumsal yaşamı önemli ölçüde etkilemektedir.¹⁹ Bunun dışında spor terimlerinin de günlük yaşama büyük etkilerinin olduğu yadsınamaz. Hatta bu terimlerin sıklıkla siyasetçiler tarafından da kullanıldığı görülmektedir. Feministler sporun kadınlar için zararlı olacak erkeksi kimliği ön plana çıkardığından yakınmaktadır. Bazıları sporla din arasında bağlantı kurmakta; sporu yeni bir din olarak görmektedirler. Bu görüş taraftarlarına göre sporda da tanrılar yani yıldızlar bulunmakta; kişiler bir araya gelip (stadlarda) dua etmekte; aynen dinsel inanışlarda olduğu gibi spor yoluyla fiziksel, zihinsel ve duygusal iyiliğe ulaşmak istemektedirler.²⁰

Spor sektörünün ekonomi ile de çok önemli ilişkileri vardır. Sport Business Journal'ın bir araştırmasına göre, 2001 yılında ABD'de spora 194,6 milyar dolar harcanmıştır. Bunun 12,5 milyar doları bilet; 10,5 milyar doları resmi lisanslı ürünler; 16,6 milyar doları izleyici ve takımların ulaşım giderleri; 6,4 milyar doları sponsorluk sözleşmeleri ve 27,43 milyar doları sporla ilgili reklam harcamalarıdır.²¹ Avrupa'da futbol pazarının değeri 10 milyar dolar'ı aşmakta; şirket kulüpler stadların çevresini bir turizm alanı gibi inşa edip kulübe hatırı sayılır ekonomik katkılar sağlamaktadırlar.²² Çokuluslu şirketlerin de spora ilgi duyması sayesinde profesyonel spor sektörü, yıldızları, naklen yayınlar ve bilet gelirleri ile ulusal, hatta uluslararası ekonominin önemli unsurları haline gelmektedir.²³

17 Ayrıntılar için bkz. ROSEN-SANDERSON, s.49.

18 Robert C.BERRY-William B.GUOULD, Paul D.STAUDOHAR, *Labor Relations In Professional Sports*, Auburn House Publishing, London, 1986, s.2.

19 NBA yıldızı Michael JORDAN 1997'de reklam anlaşmaları dolayısıyla 40 milyon \$ kazanmıştır. Golf yıldızı Tiger WOODS, Çinli basketbolcu Yao MING'in durumları da farklı değildir. (<http://celebritybusiness.com/jordan.html>; <http://www.thejournalnews.com/classic/zotigercorp.htm>) (15.05.2006).

20 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.11.

21 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.12-13.

22 GÖKDEMİR, s.2-3.

23 Gürkan ÖZTAN, “Türkiye’de Futbol ve Sınıf Bilinci”, Türkiye Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2.Sınıf Çalışmaları Sempozyumunda Sunulan Çalışma, Kasım, 2005, s.2.

Profesyonel sporla siyasetin ilişkisi de dikkate değer nitelikler taşımaktadır. Siyaset tüm sosyal ilişkiler ve örgütlerle; dolayısıyla sporla da ilgilenir. Sporla politikanın kesişme noktası çok boyutludur. Bu ilişki yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kendini gösterir. Yerel spor alanlarının inşası, kitlesel spora siyasal destek, yerel kulüplere politik yardımlar yerel düzeyde sporla siyaseti kesiştirir. Ulusal bazda siyasetin spora ilgi ve desteği; spora kaynak aktarımı ve böylece popülarite sağlama ile kendini gösterir.

lkeler uluslararası alanda propaganda faaliyeti olarak spordan çok yararlanırlar. Hitler Almanya'sı, ırk ayrımcılığı döneminin Güney Afrika'sı ve SSCB dönemi Rusya'sı bunun tipik örnekleridir.²⁴ Bu çalışmanın hazırlandığı sırada Vatikan bile İtalya 1. Liginde mücadele edecek bir futbol takımı kurmayı düşündüğünü kamuoyuna açıklamıştır ki, bunun propaganda amaçlı bir faaliyet olduğu söylenebilir.²⁵

2. PROFESYONEL SPORDA ALIşMA İLİşKİLERİ VE TARAFLAR

Profesyonel sporda çalışma ilişkilerinde tipik çalışma ilişkilerinden çok daha fazla sayıda taraf yer almaktadır. Basitçe belirtmek gerekirse, profesyonel spor sektörü lig yönetimleri, kulüpler, oyuncular, menajerler (ajanlar) ve sporcu sendikalarından oluşur. Sektöre taraftarlar, sponsorlar ve medya da önemli katkılarda bulunur.

A. Lig Yönetimleri

Profesyonel sporda çalışma ilişkilerinin taraflarının başında *lig yönetimleri* yer almaktadır. Lig yönetimleri o spor dalının düzenleyici otoritesidirler. Bilinen ilk lig yönetimi 1876 yılında ABD'de kurulmuş Ulusal Beyzbol Ligidir. Lig yönetimleri ABD'de kulüp sahiplerince oluşturulmuş özel hukuk tüzel kişileridir ve ilgili spor dalının yönetiminde genel kurul işlevi görürler.²⁶ Buna karşılık Avrupa'da lig yönetimleri kamusal ya da yarı kamusal; ancak, genellikle özerk nitelik taşıyan ve ilgili sporun düzenlenmesinde söz sahibi kuruluşlardır.²⁷ Lig yönetimleri, lig gelirlerinin paylaştırılması, uluslararası kuruluşlarla

24 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.13-14.

25 "Vatikan ok Kaliteli Bir Milli Takım Kurup Kurmamayı Tartışıyor", <http://www.nethaber.com/print.aspx?id=6989> (19.12.2006).

26 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.399-400; BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.5-6.

27 Ülkemizde de 17.6.1992 tarih ve 3813 s. Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanuna göre, Futbol Federasyonu zerk ve özel hukuk hükümlerine tabi bir tüzel kişidir. (m.1). Ancak aynı Kanunun 31. maddesi hükmü, özerklik konusunda şüphelere yol açacak niteliktedir. İlgili Kanun hükmüne göre:

"Federasyonun başta milli ve milletlerarası müsabakalar olmak üzere bütün faaliyet ve işlemleri, spordan sorumlu Devlet Bakanlığının gözetim ve denetimine tabidir.

ilişkiler, ma organizasyonları ve disiplin uygulamaları gibi konularda önemli görevler üstlenmektedirler.²⁸

Avrupa'da ligler, yönetim kurulları ve başkanlarca yönetilmektedir. Avrupa'daki klasik örgütsel yapıların tersine ABD'de ise lig yönetimleri, yani kulüp sahipleri tarafından seçilip atanan komiserler (commissioner); yönetim adına önemli görevler üstlenmektedirler. NBA'de David STERN; NFL'de Pete ROZELLE; NHL'de Garry BETTMAN gibi komiserler bu liglerin popülaritesinin artması ve gelişmesinde büyük katkılar sağlamışlardır.²⁹

B. Kulüpler/Takımlar

Profesyonel sporda çalışma ilişkilerinde bir diğer belirleyici *kulüpler/takımlardır*. Kulüplerin yapılanması, lig yönetimleriyle ilişkileri ve ligler arası geçişleri bakımından ABD uygulaması ile Avrupa uygulaması çok farklıdır. Avrupa'da ligler arasında hiyerarşık yapılanma bulunmakta, kulüpler bulundukları ligden yukarı çıkıp; alt lige düşebilmekte; kulüpler ile lig yönetimleri arasında resmi nitelikli ilişkiler bulunmaktadır. Buna karşın ABD'de kulüpler "franchise" olarak adlandırılmakta, salt bu isimlendirme dahi kulüp yönetimi ile lig yönetimi arasındaki ilişkinin niteliğini göstermektedir.³⁰ Avrupa zerk lig yönetimlerinin yesi olan kulüpler; ABD'de kartel niteliğini taşıyan lig yönetiminin franchise'ıdır. ³¹ Yapılanmaları ve lig yönetimleri ile ilişkilerindeki farklılığa rağmen; çalışma ilişkileri bakımından ABD ve Avrupa'daki kulüpler arasında önemli bir fark bulunmamakta, her iki grupta da profesyonel sporcular kulüplerle sözleşme imzalamaktadırlar. Böylece, sektörün işlerinin işvereni hem ABD'de ve hem de Avrupa'da spor kulüpleri olmaktadır. Ancak ekleyelim ki, işveren kesimi sadece spor kulüplerinden oluşmamakta; yönetim yetkisi ve disiplin uygulamaları gibi konularda işveren kulüplerin yanında, lig yönetimleri (ve komiserler) de söz sahibi olmaktadır.³²

Başbakanlık Teftiş Kurulunca yapılacak inceleme ve soruşturma sonucunda, görevi başında kalmasında sakınca görülen Federasyon Başkanı veya Federasyon Yönetim Kurulu hakkında karar alınmak üzere, Spordan Sorumlu Bakan, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırır." **Madde 31-** (Değişik 20.04.2000-4563712). Benzer durum özerkleşen diğer federasyonlar için de söz konusudur. Ayrıntılar için bkz. aşağıda Türk Sektörünün Hukuki ve Ekonomik Durumu.

28 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.6.

29 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.401.

30 Kelime anlamı ile franchise özel satış hakkı, imtiyaz hakkıdır. Franchising sözleşmesi ise bir kurumun başkasının ilke ve talimatlarına uyarak belirli bir bedel karşılığında onun ürün ya da hizmetini pazarlama imtiyazı sağlamasına imkan tanıyan sözleşmedir. Bkz. Turgut AKINTÜRK, **Hukuka Giriş**, AF. Ya.No: 726, Eskişehir, 2002, s.301 vd.

31 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.400; BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.7-8.

32 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.7-8.

C. Sporcular

Profesyonel sporda çalışma ilişkilerinin en önemli ögesi kuşkusuz *sporculardır*. Profesyonel sporun eğlence (Show-biz / Entertainment) olarak kabul edilmesi; sporcuların da bu alanın starları olmasına yol açmıştır. Profesyonel sporcuların yıldız niteliği onların profesyonel spor sektörünün hem işçileri ve hem de ürünleri olması sonucunu doğurmaktadır. Onlar sektörün işçileri olmanın yanında sektörün kendisidirler.³³ Ancak profesyonel spor yaşamı oldukça kısadır. Ayrıca faal sporculuk döneminde yaşanan form düşüklükleri, sakatlıklar, disiplin sorunları sporculuk kariyerini olumsuz etkilemekte; profesyonel sporcular ekonomik, sosyal ve hukuki desteğe ihtiyaç duymaktadır.³⁴ Profesyonel sporcuların eř zamanlı olarak işçi, girişimci, ürün, star ve istatistik faktörü olmaları, hem çalışma ilişkilerinde hem de ekonomik ilişkilerinde bir çok soruna yol açmaktadır.³⁵

Klpleriyle sözleşme imzalayarak klbn sporcusu/işçisi olan profesyonel sporcuların bu ilişkide en önemli sorunlarından birisi disiplin uygulamalarıdır. Tipik iş ilişkilerinde genel ilke, disiplin kurallarını çiğneyen işçinin işverence cezalandırılmasıdır. Oysa, profesyonel sporda bu genel kuralın tersine, disiplin uygulaması işveren niteliğini taşıyan klp yönetimi dışında lig yönetimlerinden, hatta hakemlerden dahi gelebilmektedir.

Tipik iş hukukunda en önemli yaptırım iş sözleşmesinin feshi iken; profesyonel sporda disiplin sebebiyle bir sporcunun klpten uzaklaştırılması yeni bir transfer yapabilme imkanı sebebiyle, bir ödüle dönüşebilmektedir.³⁶ Bazı hallerde ise aynı suçtan iki kere cezalandırılma söz konusu olabilmekte, sporcucu hem lig yönetimi, hem de klpe cezalandırılabilir.³⁷ Tüm bu özel durumlar profesyonel sporda klp, lig yönetimi ve sporcucu arasındaki çalışma ilişkilerini farklı ve ilginç kılmaktadır.

Öte yandan profesyonel sporcular öncelikle klplerinin ama aynı zamanda oynadıkları ligin işileridirler.³⁸ Sporcular çoğunlukla bireysel olarak

33 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.9; MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.40.

34 Braham DABSCHECK, "Beating The Off-side Trap: The Case of Professional Footballers' Association", Industrial Relations Journal, Vol.17, 2001, s.351.

35 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.10.

36 Robert D.MANFRED JR., "Labor Law and the Sport Industry", Hofstra Labor and Employment Law Journal, Vol.17, No: 133, 1999-2000, s.134-135.

37 ABD'de yaşanan bir olayda uyuşturucu ile yakalanan bir beyzbolcu hem lig yönetimince (1 yıl men) hem de klpe cezalandırılmış; sporcucu sendikasının "aynı suçtan iki kez cezalandırma olmaz" itirazı mahkemece kabul edilerek sporcucu yönelik fesiħ mahkemece geçersiz sayılmış; men cezası da 6 aya indirilmiştir. Bir diğer olayda ise kou ile kavga eden basketbolcu y lig yönetimi 1 yıl men cezası vermiş; klp ise sözleşmeyi fesiħ etmiştir. Sendikanın aynı dayanakla yaptığı itiraz üzerine yine sporcucu yönelik fesiħ geçersiz sayılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz.MANFRED JR., s.135-136.

38 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.401.

pazarlık yapar ve bireysel iş sözleşmelerini imzalayarak işçi haline gelirler. Ancak profesyonel spor faaliyetinin özgün yapısı onlara genel nitelikli iş kanunları yerine³⁹ lig yönetimlerinin çıkardığı hukuki düzenlemeler ya da genel nitelikli kanunların uygulanmasına yol açmaktadır. Kuşkusuz bu özel durum onların işçi olmaları ve dolayısıyla sendika kurma, üye olma haklarını engellemektedir.⁴⁰

D. Menajerler

Profesyonel sporda çalışma ilişkilerinde dikkat çeken bir başka unsur *sporcu menajerleridir* (agent/attorney). Menajerler sporcu adına ve genellikle vekaleten pazarlık yapan kimselerdir. Menajerler bir çok pazarlıkta kendilerini sporcu yerine koymakta, bu da önemli sorunlara yol açmaktadır. Menajerler, menajeri oldukları sporcuları ve onların haklarını koruduklarını iddia etmekte ve bunun karşılığında transfer ücretinden komisyon almaktadırlar. Menajerlik uygulamaları profesyonel spor sektörüne sporcu sendikalarının kurulduğu yıllarda girmiş; 1960'lara kadar kendi başlarına pazarlık yapan sporcular; profesyonel sporun endüstriyel hale gelmesi, transfer ve yıllık ücretlerin artması sebebiyle önemli değerler haline gelmiş; bu değer artışından menajerler de pay almaya başlamışlardır. Başlangıçta menajer olmak için herhangi bir mesleki ön koşul aranmaz iken; bugün, Amerikan Spor Liglerinde ilgili sporcu sendikalarının;⁴¹ futbolda ise FIFA'nın getirdiğı önemli koşullar bulunmaktadır.⁴² Faaliyette bulundukları alan itibarıyla menajerlerin gerek kulüpler, gerek lig yönetimleri ve gerekse sporcu sendikaları ile önemli sorunlar yaşadıkları bilinen bir durumdur.⁴³

E. Sporcu Sendikaları

Profesyonel spor sektörünün başka bir unsuru bu çalışmanın temel konu-

39 Ülkemizde de profesyonel sporcular İş Kanununun uygulama alanı dışına çıkartılmışlardır. (İş K.m.4, f.1-g) İş sözleşmeleri ve profesyonel sporcularla yönetim arasındaki iş uyuşmazlıklarında Borçlar Kanunu veya Federasyonlarca çıkarılmış yönetmelikler uygulanmaktadır.

40 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.401-402.

41 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.402.

42 FIFA 10 Aralık 2000 tarihinde "Lisanslı Futbolcu Menajerliği Yönetmeliğini (Licenced Players' Agents Regulation-Circular No: 883) yürürlüğe koymuştur. Bkz. <http://www.fifa.com/en/regulations/regulations/ga/0,1577,3,00.html>

43 Amerikan Beyzbol Oyuncuları Sendikası Başkanı Don FEHR'in sporcu menajerleri ile ilgili şu açıklaması ilginçtir. "...Biz sendikalar, sporculara en iyi hizmeti sunmak için; yardımcı olmak ve onlara haklarını anlatmak için varız. Ve bunun için ücret almıyoruz. şundan eminim ki, bizim verdiğimiz hizmet iyi ve tatminkardır. Biz sporcunun parasını istemiyoruz ve şundan eminim ki sporcu, menajer sayesinde ne kadar fazla kazanırsa kazansın bu para yine menajerin cebine gidecektir!". Sporcu sendikalarının menajerlere ilişkin yaklaşımları için bkz. DÖN FEHR, "Union Views Concerning Agents: With Commentary on the Present Situation in Major League Baseball", Marquette Sports Law Journal, Vol.4, No: 71, 1993-1994, s.72-87.

larından birini oluşturan *sporcu sendikalarıdır*. Aşağıda tarihçesi ve faaliyetleri ayrıntılı olarak ele alınacak profesyonel sporcu sendikaları aslen işçi niteliğı taşıyan sporcuların karşılıklı yardım ve dayanışmalarını sağılamak üzere kurulmuş işçi örgütleridir.⁴⁴ Sporcular, oyuncusu olduğı takımın işçileri kabul edildiklerinden, genel nitelikli sendikalaşma hakkını kabul eden tüm ülkelerde, sporcuların sendikalaşmasına da imkan tanınmaktadır. Bugün için FIFA tarafından 42 ülkenin futbolcu sendikası tanınmış bulunmaktadır.⁴⁵

Profesyonel sporcu sendikalarının çalışma yaşamındaki faaliyetleri ve rollerini saptamak oldukça zordur. Bu sendikalar neredeyse profesyonel sporla birlikte varolma mücadelesine girmişler; ancak bir çok engellemeye karşılaşmışlardır. Hatta, 1950'lerde güçlenmeye başlayan Amerikan Beyzbol Oyuncuları Sendikası bu engellemelerle başa çıkabilmek için kuruluş yıllarında bir sendika olmadığını "özellikle" vurgulamıştır. Ancak, özellikle 1960'larda profesyonel sporcu sendikaları büyük kabul görmüş; hatta ilk toplu iş sözleşmeleri de bu yıllarda yapılmıştır.⁴⁶

Sporcu sendikaları bugün için profesyonel spor sektöründe önemli güç ve söz sahibidirler. Bu sendikalar, yaptıkları bir çok faaliyet sayesinde sektörde yaratılan ekonomik değıerden önemli sayılabilecek paylar almakta ve bunu üyeleri için kullanmaktadırlar.⁴⁷ Profesyonel sporcu sendikaları aşağıda, önce tarihçeleri ile; sonra da faaliyetleri ile ele alınacaktır.

3. PROFESYONEL SPORDA SENDİKALAşMANIN TARİHÇESİ

A. Genel Olarak

Seyirciler ve taraftarlar için takım sporlarını izlemek ve bir takım tutmak günlük yaşamın sıkıntı ve stresinden kaçarak, eğlenceli zaman geçirmek demektir. Spor eğlence, sporcular ulaşılmaz yıldızlardır. Bu sebeple sıradan insanlar için, çok yüksek ücretlerle çalışan ve eğlenceli bir iş yapan yıldız sporcuların çalışma ilişkilerinde yaşadığı problemleri anlamak güçtür. Ancak, Batı tipi ekonomilerde profesyonel spor sektörü incelendiğinde, sporcuların tipik istihdamdan farklı bir çok istihdam/çalışma sorunu ile karşılaştığı görölür. Lig yönetimleri, kulüpler, taraftarlar, medya, menajerler ve benzerleri, sporcuların iş ilişkileri üzerinde etkili olmaya çalışmakta, bu durum sporcuların sözleşme

44 Braham DABSCHECK, "Player Associations and Professional Team Sports", Labour and Society, Vol.4, No: 3, July, 1979, s.225.

45 Cihan YAVUZ, "Sendika İçin Omuz Omuza", <http://www.deepnot.com/deepmain.php?p.Key=764> (07.03.2006)

46 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.402.

47 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.9-10.

ve ekonomik özgürlüklerini önemli ölçüde sınırlamaktadır. Özellikle transfer sistemlerine getirilen sınırlamalar sporcuların çalışma hak ve özgürlüklerini etkilemekte; sadece bu durum bile profesyonel sporda iş piyasası ve iş ilişkilerini tarihçeleri ile birlikte ele almayı gerektirmektedir.

Profesyonel spor sektöründe iş piyasasının ekonomik analizini yapan ilk eser 1956 yılında yayımlanmıştır. Simon ROTTENBERG'in temelde beyzboldaki çalışma, iş ve sporcu ilişkilerini ele aldığı bu makalenin⁴⁸ üzerinden yaklaşık 50 yıl geçmiş; spor sektöründe ölçek büyümüş ancak temel unsurlar ve taraflarda bir değişiklik olmamıştır.

Profesyonel sporcuların sendikalaşmasının tarihi de oldukça yenidir. ABD'de başlayan sendikalaşma sonradan tüm dünyaya yayılmıştır. Bu çalışmada da önce dünyada, sonra ülkemizdeki tarihçe ele alınacaktır.

B. Dünyada

Bir yazara göre, “*sporcu sendikaları profesyonel takım sporları kadar eskidir*”.⁴⁹ Bu ifade ABD için doğrudur. Zira profesyonel sporda sendikalaşmanın ilk kez görüldüğü, sayısız sporcu sendikasının kurulup son bulduğu ülke ABD'dir. Bugün ABD'de dört büyük spor olarak nitelenen beyzbol, futbol, basketbol ve hokey dallarında kurulu sporcu sendikaları, hem saygınlıkları ve hem de sahip oldukları ekonomik güç dolayısıyla, kendi spor dallarının önemli aktörleri arasında yer almaktadırlar.

Spor tarihinde bilinen en eski ulusal profesyonel sporcu sendikası 1885'de Amerika'da kurulan Beyzbol Oyuncuları Sendikası'dır (National Brotherhood of Professional Baseball Players). Sendika kurulduktan sonra kendi üyelerinden oluşan yeni bir beyzbol ligi oluşturmayı hedeflemiş, bunda başarısız olunca faaliyeti sona ermiştir.⁵⁰ 1900 ila 1946 yılları arasında Amerikan Beyzbol Oyuncularının başarısızlıkla sonuçlanan üç ayrı sendikalaşma deneyimi daha olmuştur.⁵¹ 1946 yılında ise, bugün de faaliyette olan Major Ligi Beyzbol Oyuncuları Sendikası (Major League Baseball Players Association-MLBPA) kurulmuştur.⁵²

Spor tarihinde bilinen ilk spor temelli iş uyuşmazlığı ise 1900'lerin başında meydana gelmiş; Amerikan Beyzbol Liginde oynayan bir yıldız oyuncunun rakip Ulusal Lige transfer olması ile sporda endüstriyel ilişkilere ilişkin ilk

48 Simon ROTTENBERG, “The Baseball Players' Labor Market”, Journal of Political Economy, Vol.64, June 1956, s.242-258.

49 DABSCHECK, “Playing...”, s.107.

50 DABSCHECK, “Player...”, s.225.

51 DABSCHECK, “Playing...”, s.107; BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.48-52.

52 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.53; ayrıca bkz. <http://www.mlbplayers.com>

sorunlar yaşanmaya başlanmıştır. Bu olay sebebiyle verilen kararlar önemli bir dönüm noktası yaşanmış; işveren/kulüp sahibi ve lig yönetimlerinin sporda transfer/iş ilişkileri sorunlarının iş hukukunu ilgilendirmedigi iddiası mahkemelerce kabul edilmemiş; tam tersine bu tür uyuşmazlıkların işçi işveren uyuşmazlığı niteliği taşıdığı ve bunlara iş hukuku kurallarının uygulanmasının gerektiği kabul edilmiştir.⁵³ Yargı organlarının bu dönemdeki kararları profesyonel sporda sendikalaşmanın önünü açmıştır. Amerikan Yüksek Mahkemesi de yakın zamanda aldığı bir kararla profesyonel spor/sporculara ilişkin sorunlarda iş hukukunun uygulanması gerektiğine karar vermiş; Yüksek Mahkeme sporcular ve sporcu sendikalarının özel gruplar olduğuna; ancak, bunların iş hukuku bakımından özellik sayılmayacağına ve bunlara iş hukuku kurallarının uygulanmasına hükmetmiştir.⁵⁴

II. Dünya Savaşı sonrası tüm dünya'da sporcu sendikaları ile ilgili önemli gelişmeler yaşanmıştır. 1940'ların sonlarında Amerikan Beyzbol Oyuncuları Birliği ilk kez Beyzbol Oyuncuları Emeklilik Sandığını kurmuştur. Bu sandık, sendika, sporcu ve kulüplerin katkılarıyla sporculara emeklilik imkanı tanıyan ilk oluşumdur.⁵⁵

Bunu takiben 1956'da Amerikan Futbol Ligi Oyuncuları Sendikası (National Football League Players' Association-NFLPA); 1957'de Ulusal Hokey Ligi Oyuncuları Sendikası (National Hockey League Players' Association-NHLPA); 1964'de Amerikan Ulusal Basketbol Oyuncuları Sendikası (National Basketball Players' Association-NBPA) kurulmuştur.⁵⁶ Amerikan Profesyonel Spor Sektöründe önemli söz sahibi olan bu sendikalar bugün de faaliyettedirler.

ABD dışında profesyonel sporda sendikalaşma Avustralya'da da oldukça eski ve yaygındır. Avustralya'da ilk sporcu sendikası kurma girişimi 1913'de futbol oyuncularından gerçekleştirilmiş; daha sonra diğer spor dallarında da birçok sendika kurma denemesi olmuştur. Bugün için 1973'de kurulan Avustralya Futbol Ligi Oyuncuları Sendikası; 1979'da kurulan Rugby Ligi Oyuncuları Sendikası, 1989'da kurulan Ulusal Basketbol Ligi Oyuncuları Sendikası, 1993 yılında kurulan Profesyonel Futbolcular (Soccer) Sendikası, 1995 yılında Rugby Birliği Oyuncuları Sendikası ve 2002 yılında kurulan Avustralya Netbol Oyuncuları Sendikası faaliyetlerini sürdürmektedir.⁵⁷

53 William B.GOULD IV, "Labour Issues In Professional Sports, Reflections on Baseball, Labor and Antitrust Law", Stanford Labor and Policy Review, Vol.15, No: 62, 2004, s.65.

54 Brown v.Pro Football Inc. 518US.231(1996) Kararı. Bkz. MANFRED JR., s.134.

55 GOULD IV, s.65-66.

56 DABSCHECK, "Player...", s.226-227; DABSCHECK, "Paying...", s.107; Bu sendikaların internet adresleri şöyledir: MLBPA için <http://www.mlbplayers.com>; NBPA için <http://www.nbpa.com>; NHLPA için <http://www.nhlpa.com>; NFLPA için <http://www.nflpa.com>.

57 Ayrıntılı liste için bkz. DABSCHECK, "Paying...", s.108-109.

Avrupa'daki duruma bakıldığında, profesyonel sporda sendikalaşma ile ilgili bilinen en başarılı örnek İngiliz Profesyonel Futbolcular Sendikasıdır (PFA). 1907'de kurulan ve tüm Dünya'da, kuruluşundan bu yana faaliyetini sürdüren tek ve en eski sporcu sendikası olan PFA, elde ettiği bilgi birikimi ile birçok sporcu sendikasına örnek olmuş ve moral destek sağlamıştır.⁵⁸ Bu özellikleri sebebiyle PFA ayrıca ve ayrıntılı olarak incelenecektir.

PFA dışında, Fransa'da Profesyonel Futbolcular Ulusal Sendikası (Union Nationale des Footballeurs Professionnels-UNFP); Almanya'da Almanya Futbol Oyuncuları Sendikası (Vereinigung der Vertrags Fussball Spieler-VdV); İtalya'da İtalya Futbolcular Sendikası (Associazione Italiana Calciatori-AIC) önemli ve güçlü sendikalardır.

Profesyonel sporda sendikalaşma ile ilgili ilginç bir örnek de Afrika'da bulunmaktadır. 1997 yılında kurulan Güney Afrika Futbol Oyuncuları Sendikası (South Afrikan Football Players Union-SAFPU) kendi ülkesinin spor sektöründe oldukça faaldır.⁵⁹

Profesyonel sporcu sendikaları, ulusal düzey dışında uluslararası düzeyde de örgütlenmektedirler. Bu oluşumun en başarılı örneği Uluslararası Profesyonel Futbolcu Sendikaları Federasyonudur (Federation Internationale des Footballeurs Professionnels-FIFPro). FIFPro 1965 yılında beş ulusal futbolcu sendikasının girişimi ile kurulmuş ve bugün 40'ın üzerinde üyeye ulaşmıştır.⁶⁰ FIFPro, profesyonel spor sektöründe kazandığı başarılar ve saygın konumu sebebiyle ayrıca ele alınacaktır.

FIFPro dışında sendikal üst kuruluşlar arasında 1990 yılında kurulan Uluslararası Kriket Oyuncuları Sendikaları Konfederasyonu'nun (The Federation of International Cricketers Associations-FICA) 7 üyesi bulunmaktadır. 2001 yılında kurulan Uluslararası Rugby Oyuncuları Sendikaları Birliğinin (International Rugby Players' Association-IRPA) ise 5 üyesi vardır.⁶¹

C. Türkiye'de

Türkiye'de profesyonel sporda sendikalaşma olgusu sadece futbol için söz konusu olmuştur. Bunun gerisinde futbolun en erken profesyonelleşen dal olduğu gerçeğinin yatığı söylenebilir. Diğer spor dalları için sendikalaşma konusunun gündeme bile gelmediğini söylemek yanlış olmaz.

58 DABSCHECK, "Player...", s.226.

59 Bkz. <http://www.ukzn.ac.za/ccs/default.asp;softu@wu.apc.org> (10.03.2006).

60 DABSCHECK, "Paying...", s.107.

61 DABSCHECK, "Paying...", s.110.

Bugün ölkemizde futbol sektöründe faaliyet gösteren 179 profesyonel kulüp bulunmakta; bu kulüpler bünyesinde 5437 lisanslı sporcu faaliyet göstermektedir. Ekonomik anlamda en gelişmiş spor dalı olan futbol sektörünün 400 milyon dolarlık büyüklüğe ulaştığı tahmin edilmektedir.⁶² Dernek şeklinde örgütlenmiş kulüpler büyüyen ve gelişen yapıları sebebiyle şirketlere dönüşmekte; hatta bu şirketlerin hisse senetleri borsada da işlem görmektedir.⁶³

Ölkemizde profesyonel sporda sendikalaşma ile ilgili ilk ve tek örnek 31 Mayıs 1965'de kurulan Profesyonel Futbolcular Sendikasıdır. 12 kişi tarafından kurulan sendika 1966'da ilk Genel Kurulunu yapmış, 1969 yılındaki Genel Kurul'da sendikanın adı Türkiye Profesyonel Futbolcular, Antrenörler, Menajerler ve Moniterler Sendikası olarak değiştirilmiştir. Çalışma Bakanlığı verilerine göre bu değişiklik sonrası, 1971 yılı itibarıyla sendikanın üye sayısı 187'ye ulaşmıştır.

Üye sayısını 1974 yılı itibarıyla 378'e yükselten sendika, 1975 yılında yaptığı Genel Kurulda adını Futbol-İş (Türkiye Futbolcular, Antrenörler, Masörler Sendikası) olarak değiştirmiştir. Sendika aynı yıl TÜRK-İş'e üye olmuştur. Futbol-İş Sendikası 1976 yılında üye sayısını en üst düzeye çıkarmış ve 440 üyeye ulaşmıştır. Sendikanın son (olağanüstü) genel kurulunun yapıldığı 1979 yılında ise 290 üyesi bulunmaktadır.

Futbol-İş Sendikasının faaliyetleri 12 Eylül 1980'de diğer sendikalar gibi durdurulmuş; sendika 2821 Sayılı Sendikalar Kanununun 51.maddesi gereği tüzük değişikliklerini yapmadığı ve genel kurulunu toplamadığı gerekçesi ile 23 Eylül 1984 tarihinde münfesihi sayılmıştır.⁶⁴

Futbol İş Sendikasının çalışmaları ile ilgili birkaç küçük gazete kupürü dışında elde yazılı bir belge bulunmamakta; üyesi bulunduğu TÜRK-İş arşivinde dahi Futbol-İş'e ilişkin herhangi bir belgeye rastlanmamaktadır.⁶⁵

Faaliyetleri konusunda yeterli bilgiler edinilemeyen Futbol-İş Sendikasının 15 yıl gibi kısa bir sürede 13 kez Genel Kurul yapmış olması, oldukça

62 Hasan PETEK, "Sporcuların Sendikal Hakları", Hukuki Perspektifler Dergisi, 5.7, Temmuz 2006, s.182; Ayrıca bkz. <http://www.tff.org.tr>

63 Ölkemizdeki futbol kulüplerinden Trabzonspor Sportif Yatırım ve Tic.Aş. 1994 yılında; Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Tic.Aş. 1995 yılında; Galatasaray Sportif ve Sınai ve Ticari Yatırımlar Aş. 1997 yılında ve Fenerbahçe Sportif Hizmetler Aş. 1998 yılında kurulmuştur. Her dört şirketin hisseleri de İMKB'de işlem görmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.<http://www.imkb.gov.tr/sirket/sy.htm> (2005 Şirketler Yıllığı).

64 Ayrıntılı bilgi için bkz. Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul, 1996, s.432; Ayrıca bkz. Faruk BAşTÜRK, "Profesyonel Futbolda Sendikalaşma", TÜRK-İş Dergisi, 5.371, Nisan, 2006, s.34.

65 TÜRK-İş Başkan Danışmanı Sn. Dr. Naci ÖNSAL ile yapılan araştırmada söz konusu sendikaya ilişkin tüm belgelerin 12 Eylül sonrası SEKA'ya gönderildiği ve geriye herhangi bir yazılı belgenin kalmadığı saptanmıştır. (Görüşme tarihleri 15 Haziran-3 Temmuz 2006).

hareketli ve çalkantılı bir sendika olduğu kanısını uyandırmaktadır. Futbol-İş Sendikasının o dönemdeki faaliyetleri arasında sezon başında sendika hesabına ma tertiplemek, futbolculardan ve diğer üyelerden aidat kesmek, futbolcu iken sakatlananları tedavi ettirmek ve sakatlananlara aylık bağlamak sayılabilir.⁶⁶

Futbol-İş Sendikasının faaliyet gösterdiği dönemde yeterli başarını elde ettiğini söylemek güçtür. Bunun bir çok sebebi vardır. Sebeplerden bir tanesi kulüplerin o dönemde şirket ve dolayısıyla işveren olmaması ve dernek statüsü ile yönetilmesidir.⁶⁷ Bu durum futbolda endüstriyel ilişkiler düzeninin kurulamamasına yol açmıştır. Bir diğer sebep ise, sporda sendikalaşma faaliyetlerine duyulan ilginin azlığı ve bu alanda aktif olan sporculara yönelik olumsuz tavırlardır.⁶⁸

Bu sendika dışında ayrıca 1970'li yıllarda faaliyet gösteren Amatör Sporcular Derneği'nin sporcuları örgütlemek için çalışmalar yrttğu ve 1975 yılı itibarıyla 70.000 sporcuyu bünyesinde topladığı ileri sürülmektedir. Dernek, 12 Eylül 1980'de kapatılmıştır.⁶⁹

Futbol-İş Sendikası ve Türkiye Amatör Sporcular Derneğine ilişkin sınırlı bilgiler arasında, Sendikanın uzun yıllar genel sekreterliğini yapan Necati KARAKAYA ile yapılmış bir söyleşiye de değinmek gerekir. Necati KARAKAYA'ya göre:

- Futbol-İş Sendikası o dönemlerde İtalya'da futbol oynayıp geri dönmüş BJK'lı futbolcu şükrü GÜLESİN önderliğinde kurulmuştur.
- O dönem top koşturan profesyonel sporcular sendikaya yeterli ilgi göstermemiş; sadece kulübünden kovulan ya da sakatlananlar sendikayla ilgilenmiştir.
- Yıllık aidat 10 TL.'dir.
- TÜRK-İş'e ye olan Futbol-İş, yesi olduğu konfederasyonun ve o dönem bir demirperde ülkesi ve süper güç olan SSCB'nin önemli desteğini grmştir.

66 Hürriyet Gazetesi, 17 Mart 1972 (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisinden alınmıştır).

67 İhap SUBAşI, "Kaybolan şampiyonlar", (<http://www.milliyet.com.tr/2000/03/09/spor/zsub.htm/07.04.2006>)

68 1970'lerde sendikalaşmanın öncülerinden GS'li futbolcu Metin KURT, bu yönü ile bir çok ayrımcı muamele ile karşılaşmış; transfer olduğu takımlardan da uzaklaştırılmıştır. KURT sendika fikrinden sonra bir ok yıldız futbolcu ile beraber Amatör Sporcular Derneğini kurmuş, 1970'lerin sonlarında futbola veda etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. "Eskilerden de Destek", (http://www.ozgurpolitika.org/2002/01/06/hab48.htm_28.03.2006)

69 BAşTüRK, "Profesyonel...", s.34.

- Sendikanın aktif üye sayısı hiçbir dönem 40'ı geçmemiştir.
- Futbol-İş Sendikasını engellemeye yönelik net, açık bir girişim olmamıştır.
- Metin KURT'un kurduğu Amatör Sporcular Derneğine ilişkin bilgiler (70.000 üye vb.) çok abartılıdır. Derneğin üye sayısı 7'yi geçmemiştir.
- Bugün kurulacak bir profesyonel sporcu sendikası kulüplerce engellenbilir.⁷⁰

Türkiye'de profesyonel sporda sendikalaşma konusunda deneyimli spor adamlarından, Profesyonel Futbolcular Derneği Genel Başkanı Turgay şEREN ise, Futbol-İş Sendikası ile ilgili deneyimlerini şöyle özetlemektedir:⁷¹

Turgay şEREN'e göre: Futbol-İş Sendikasının söylendiği kadar çok üyesi hiçbir zaman olmamıştır. 1970'lerde kurulan Futbol-İş, maalesef tabela sendikası olmaktan öteye gidememiş; hatta son dönemde Sendika genel merkezinin kirasını dahi ödeyemez hale gelmiştir. Sendikanın en güçlü olduğu dönemde bile fiilen faaliyetlere katılan üye sayısı 50'yi bile bulmamıştır. Daha çok kendi kulübü ile sorun yaşayan futbolcular sendikaya gelmişler; ancak Futbol-İş Sendikası maalesef yıldız futbolcuları üye kaydedememiştir. Az sayıda özveri-
rili futbol adamının çabası yeterli olmamıştır. şEREN, Futbol-İş'in kuruluşu ve faaliyetleri sırasında TÜRK-İş'in büyük desteğini gördüklerini, TÜRK-İş'in gerek teknik bilgisinden ve gerekse deneyimlerinden yararlandıklarını belirtmiştir. şEREN'e göre, Metin KURT'un kurduğu Amatör Sporcular Derneği oldukça solda olan ve siyasi yönüyle faaliyet gösteren bir dernek olmuş ve üye sayısı çok düşük düzeylerde kalmıştır.

Günümüzde profesyonel futbolcuların sendikalaşması önemli bir gereksinim olarak eski sporcular, sendikacılar, kulüp yöneticileri ve siyasetçiler tarafından sıkça dile getirilmekte⁷² ve bunun bir çok sorunu çözebilecek bir girişim olduğu vurgulanmaktadır. Genel kanı bu olmakla beraber, sendikalaşmanın Türkiye'deki futbolcular bakımından bir ihtiyaç olarak algılanmadığını

70 Fatih VURAL, "Necati KARAKAYA ile Söyleşi-Terim Sendikayı Ne Hakla Savunuyor?", <http://sporvizyon.zaman.com.tr/cmn.php?print&hn=2768> (03.10.2006).

71 Profesyonel Futbolcular Derneği Genel Başkanı Turgay şEREN ile 09 Ekim 2006 günü saat 14.00-16.00 arası Derneğin BJK İnönü Stadındaki merkezinde yapılan görüşme (şEREN'le Görüşme-09.10.2006).

72 şenol GÜNEş, Metin KURT ve Turgay şEREN'in açıklamaları için bkz. "Eskilerden ...", <http://ozgurpolitika.org/2002/01/06/hab48.html> (28.03.2006); Mehmet Ali şAHİN, Abdülkadir YÜCELMAN ve Yigiter ULUĞ'un açıklamaları için bkz. "Köle Futbolcu Devri Sendikayla Kapanacak", <http://www.bianet.org/php/yazdir.php?DosyaX=-.2006/01/05/7094.htm> (10.03.2006); Fatih TERİM'in görüşleri için bkz. "şimdi Sendikalı Olmak Vardı", [\(28.04.2006\)](http://www.radikal.com.tr/yazici.php?haberno=180294&tarih=03/03/2006&yollayan); Devlet Bakanı M. Ali şAHİN ile Profesyonel Futbolcular Derneği Bşk. Turgay şEREN'in diğer açıklamaları için bkz. Vatan Gazetesi, (03.03.2006).

ileri süren görüşlere de rastlanmaktadır.⁷³ Yakın zamanda yayınlanan bir gazete haberinde, Futbol Federasyonu eski başkanı Levent BİÇAKÇI örgütlenmenin Futbol Federasyonu öncülüğünde olması gerektiğini belirtirken; eski milli futbolcu Kemalettin ŞENTÜRK bugünkü futbolcu yapısının sendikayı sahiplenmeyeceği görüşünü dile getirmektedir. Yine aynı haberde futbolcu Ali TANDOĞAN, futbolcuların örgütlenme konusunda bir çok yerden çekindiğini ifade ederken, eski milli futbolcu Metin KURT, Yurtsever Sporcular Derneği isimli bir derneği kurma çabası içinde olduklarını dile getirmektedir.⁷⁴

Bugün için ülkemizde herhangi bir sporcu ya da spor sendikası bulunmamakta, profesyonel futbolcular Profesyonel Futbolcular Derneği bünyesinde örgütlenme ve sorunlarına çözüm bulmaya çalışmaktadırlar.⁷⁵

4. PROFESYONEL SPORCU SENDİKALARININ KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ

Profesyonel sporun özgün ve farklı yapısı, bu sektördeki sendikaları da farklı ve özgün kılmaktadır. Gerçekten, profesyonel sporcu sendikaları sıradan sendikalar değildir. Bu sendikalar sıradışı tekniklerle yönetilen kulüplerle karşı karşıya kalmakta ve çok özel niteliklere sahip bir işçi grubuna, yani profesyonel sporculara hizmet sunmaktadır. Profesyonel sporcular, doktorlar, mühendisler ve akademik eğitim almış diğer profesyonellerle aynı sınıfta değerlendirilemeyecek farklı niteliklere sahip bir gruptur. Bu grup sıradışı özelliklere sahiptir; seçilmişlerden oluşur ve sayıca çok azdır. Örneğin, ABD'de üniversitelerde ve yüksekokullarda basketbol oynayan 570.000 öğrenciden sadece 50 tanesi (yaklaşık oran 1/10.000) NBA'de oynama hakkını elde etmektedir.⁷⁶ Profesyonel sporculara ilişkin bu özellikler, profesyonel sporcu sendikalarına da yansımakta ve söz konusu sendikalar bazı ayırıcı özellikler taşımaktadır.

A. Küçüklük ve Yoğunluk

Profesyonel sporun özgün yapısı, bu sektörde faaliyette bulunan sporcuların sayısını da etkilemektedir. Gerçekten de, profesyonel spor liglerindeki sporcu sayısının sınırlı olması, profesyonel sporcu sendikalarının üye sayısının da sınırlı olmasına yol açmaktadır. Buna karşın, profesyonel sporcu sendikalarında sendika üye yoğunluğu/sendikalaşma oranı son derece yüksektir.

73 Salim USLU: "Futbolcuların Sendikalı Olması Konusunda Fantezi Kurmak Bana Akılcı Gelmiyor", http://haber.tnn.net/haber_detay.asp?ID=1380959&cat=CAH# (28.03.2006).

74 Kenan BAŞARAN, "Patron Saffet Sancaklı'ya Futbolcu Sendikası Başkanlığı Teklif Edildi", Referans Gazetesi, 20-21 Ocak 2007, s. 29.

75 BAŞTÜRK, "Profesyonel...", s.34.

76 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.14.

Profesyonel sporcu sendikaları yarattıkları güven ve saygı ile ve yaratıcı sorun çözüme faaliyetleri sayesinde hitap ettikleri kesimce büyük bir kabul görmektedir.⁷⁷ Bu anlamda profesyonel sporcular arasında oldukça yüksek düzeyli mesleki dayanışmanın bulunduğunu dile getirmek yanlış olmayacaktır. Ancak bunun ortaya çıkabilmesi için yönlendirici bir güce, yani sendikaya ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Belirtilen, sayıca az olma ve yüksek sendikalaşma düzeyine ulaşma hususunu sayılarla ortaya koymak gerekirse; Danimarka Futbol Oyuncuları Sendikasının üye sayısı 800, sendikalaşma yoğunluğu ise yüzde 95'dir.⁷⁸ Buna rağmen Danimarka Futbol Oyuncuları Sendikası, üyesi olduğu Danimarka İşçi Sendikaları Konfederasyonunun en küçük sendikasıdır.⁷⁹ Güney Afrika Futbolcular Sendikasının 350 üyesi bulunmakta, sendikalaşma yoğunluğu yüzde 95'e ulaşmaktadır.⁸⁰ 43 takımın bulunduğu İngiliz Premier Ligi ve Futbol Liginde PFA'ye üye sporcu sayısı 1338, toplam üye sayısı 3696'dır.⁸¹ Amerikan Profesyonel Basketbol Ligi NBA'de kurulu NBA Oyuncuları Sendikası NBPA'de sendikalaşma yoğunluğu yüzde 90'ın üzerindedir.⁸²

Profesyonel sporcu sendikalarının üye sayılarının az olması onların başarısızlıklarından değil sektörün özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Buna karşın sendikalaşma yoğunluğundaki yükseklik, bu sendikaların başarılarında önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

B. Branş Düzeyinde Örgütlenme ve Branşta Teklik

Profesyonel sporcu/spor sendikalarının örgütlenmeleri değerlendirildiğinde, bu sendikaların genellikle spor branşı düzeyinde örgütlendikleri görülmektedir. Örneğin NBA'de basketbol branşı için ve sadece bir tane; İngiltere'de futbol branşı için ve sadece bir tane profesyonel sporcu sendikası bulunmaktadır. İtalya, Almanya, Danimarka, Yunanistan ve İspanya'da da aynı durum söz konusudur. Yani tüm bu ülkelerde, genellikle sadece futbol branşında ve sadece birer tane profesyonel sporcu sendikası bulunmakta; sendikalar arası rekabet yaşanmamaktadır. Bunu profesyonel sporcu sendikaları bakımından bir şans olarak görmek gerekir. Bu tür örgütlenme ile ilgili istisnai bir durum Norveç'te yaşanmaktadır. Norveç Oyuncular Sendikası NISO, futbol, hentbol

77 STAUDOHAR, s.3.

78 "Danish...", <http://www.eiroeofund.eu.int> (10.02.2006)

79 "Footballers Union Joins LO", <http://www.eiroeofound.eu.int/print/2004/07/inbrief/dk0407/02n.html> 28.03.2006

80 Bkz. <http://www.ukzn.ac.za/ccs/default.asp>

81 Bkz. <http://www.givemefootball.com>

82 STAUDOHAR, s.3-4.

ve buz hokeyi oyuncularını tek çatı altında birleştirmekte; yani farklı branşlarda faaliyet gösteren profesyonel sporculara hizmet sunmaktadır.⁸³

Ülkemizde kurulacak bir profesyonel sporcu sendikası ise Sendikalar Kanunu anlamında tek bir branşta değil, sporla ilgili bir işkolunda kurulabilecektir. Zira lkemizde meslek esaslı sendika kurma imkanı bulunmamaktadır. Dolayısıyla, profesyonel futbolcular sendikası gibi bir sendikanın kurulması bugün için söz konusu olamayacaktır. Sendikalar Kanununa göre sendikalar işkolu esasına göre ve Türkiye çapında faaliyette bulunmak amacıyla kurulabileceğinden (SK.m.3, f.1); ülkemizde kurulabilecek bir sporcu sendikası, İşkolları Tüzüğünde yer alan bir işkolunda ve Türkiye çapında faaliyette bulunmayı amaçlayacaktır. Yine Sendikalar Kanununa göre, bir işyerindeki işçiler yardımcı işte çalışsalar bile ancak işyerinin bağlı olduğu işkolunda kurulu sendikaya ye olabileceklerinden (SK. m.22, f.2); spor sektöründe çalışan sporcular yanında antrenör, masr, kulüp çalışanı ve benzerleri de kurulmuş sendikaya ye olabileceklerdir.⁸⁴ Ekleyelim ki, Sendikalar Kanunu sistematigi-mizde “sendika çokluğu ilkesi” benimsendiğinden (S.K. m.3/f.3), spor alanında faaliyet gösterecek birden fazla sendika da kurulabilecektir.⁸⁵

C. Etkinlik-G

Profesyonel sporcu sendikalarının bir başka ayırıcı özelliği ise faaliyet gösterdikleri alanda etkin ve söz sahibi bir konumda olmalarıdır. Özellikle yüksek sendikalaşma oranları ve sendikal bağlılık dolayısıyla, sporcu sendikaları sektörlerinin önemli aktörleri arasında yer almaktadırlar.

Belirtilen durumun sebepleri arasında, yüksek yoğunluk ve bağlılık dışında, spor sektörünün özellikleri de yer alır. Profesyonel sporcu sendikalarının yeleri arasında toplumun hayran olduğu, üstün yetenekli, idol sporcular bulunmaktadır. Bu durum taraftar/izleyici kesiminin çoğunlukla sporcu sendikasının yanında olmasına yol açmaktadır.⁸⁶

Öte yandan profesyonel sporun ekonomik değerinin yüksek olması, bu sektörde grev ve işi yavaşlatma gibi sebeplerle yaşanan kesintilerin yarattığı kayıpların da yüksek olmasına yol açmaktadır. Örneğin 1994 yılında ABD’de yaşanan kısa süreli beyzbol grevi, beyzbol sporunun bir yıl boyunca kendine

83 Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://niso.no/index.php?mod=plink&id=3321> (25.09.2006).

84 BAşTüRK, “Profesyonel...”, s.36; PETEK, s.183-184; Ayrıca bkz. “Kle...”, s.3; “şimdi...”, s.2.

85 Ayrıntılar için bkz. 2. Bölüm-2.A.b. Profesyonel Sporcular ve Sendikal Hakları.

86 ROSEN-SANDERSON, s.50.

gelememesine ve çok büyük ekonomik kayıplara yol açmıştır.⁸⁷ Dolayısıyla ilgili branştaki sporcu/üyelere sahip sendika, önemli bir gücü elinde tutmakta; grev ve benzeri sebeplerle ortaya çıkabilecek kesintilerin yaratacağı büyük kayıplar işveren/kulüplerce kolayca göze alınamamaktadır. Belirtilen durum sendikanın gücünü daha da arttırmaktadır.

Tüm bunlara ek olarak profesyonel spor sektörünün medyatik yapısı, medyanın sporda endüstri ilişkilerinde etkin olmasına yol açmakta ve medya da çoğu zaman kamuoyunun beklentilerine paralel olarak sporcular ve sporcu sendikalarının yanında yer almaktadır.⁸⁸

Belirtilen hususlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, profesyonel sporcu sendikalarının etkin ve güçlü olmalarının sebepleri net olarak anlaşılmaktadır.

D. Üyelerin Niteliklerinde Farklılık

Profesyonel sporcu sendikalarının önemli bir diğer özelliği de üyelerinin niteliklerindeki farklılıktır. Bu sendikalarda farklı yeteneklere, farklı özelliklere ve farklı popüleriteye sahip bir çok üye bulunmaktadır. Yıllık geliri bir kaç bin dolar olan çaylak oyuncu da, milyonlarca dolarlık transfer ücreti alan bir yıldız oyuncu da aynı sendika üyesi olabilmektedir. Spor yaşamı boyunca yedek kulübesinde oturan bir sporcu ile takımın tüm maçlarında kurtarıcı rolü üstlenen bir sporcuyu aynı örgüt içinde birleştirmek zor ama önemli bir özelliktir.⁸⁹

Bu birleştiriciliğin spordaki başka bir yönü de kadın ve erkeklerin genellikle ayrı ayrı yarışmaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Profesyonel sporcu sendikaları genellikle erkeklerin yoğun olduğu alanlarda faaliyet göstermekte; kadın sporcuların sendikalaşma eğilimi oldukça düşük görünmektedir. Ancak bazen kadın sporcular WNBA'de olduğu gibi ayrı bir sendika kurabilmekte⁹⁰ ya da erkeklerce kurulan sendikalara üye olabilmektedirler.⁹¹

87 "Billionaires-Versus Millionaires: Labor Dispute in NBA", Economist, 12 Aralık 1998. Profesyonel sporda yaşanan grev ve lokavtların belirgin bir ekonomik etkisi ve dikkate değer bir ekonomik kayba yol açmadığına ilişkin aksi görüş için bkz. Dennis COATES-Brad R.HUMPHREYS, "The Economic Consequences of Professional Sport Strikes and Lockouts", Southern Economic Journal, Vol.67, N.3, 2001, s.737-746.

88 STAUDOHAR, s.8.

89 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.14-15.

90 Amerikan Kadın Basketbol Ligi WNBA'de oynayan basketbolcular 1998'de Ulusal Kadın Basketbolcular Sendikası (WNBA) kurmuşlar ve ertesi yıl bir toplu iş sözleşmesi yapmışlardır. Bkz. <http://www.wnba.com>

91 Danimarka'da, Danimarka kadın futbol oyuncular 2001'de topluca Futbolcular Sendikasına üyelik başvurusu yapmışlar ve bu başvuruları kabul edilmiştir. Bkz. "Danish...", s.2.

Farklı özellik, nitelik ve cinsiyetteki sporcuları birleştirmek bir yandan sendikanın güçlü ve etkin olmasına yol açarken; öte yandan önemli problemleri de beraberinde getirmektedir. Ama en üstün yetenekli yıldız sporcuların dahi bazı açılardan mesleki destek ve dayanışmaya ihtiyacı vardır. Aslen profesyonel sporda sendika üyeliğinin gerisinde yatan en önemli etken de budur. Profesyonel sporcu sendikaları yaratıcı sorun çözme teknikleri ile bir yandan sporcuların toplu menfaatlerini korurken, öte yandan da bireysel ihtiyaçlara çözüm aramaktadırlar.⁹²

E. Sendikal Önderlerin Etkinliğı

Profesyonel sporcu sendikalarının tarihçeleri ve yapıları incelendiğinde; bu sendikaların hemen hemen tamamında sendika ile bütünleşmiş, yaşamını sendikanın faaliyetlerine adanmış bir sendikal önderin, kurucu ya da başkan olarak görev yaptığı görölmektedir.

Örneklendirmek gerekirse, PFA'nın kurucusu Billy MEREDITH⁹³; İngiltere'de PFA'nın bugünkü başarılı konuma gelmesinde büyük etkisi olan ve aynı zamanda FIFPro'nun onursal başkanı Gordon TAYLOR⁹⁴; NBA Oyuncuları Sendikasının kuruluşunda büyük katkısı bulunan ve sporda gerçek anlamda ilk toplu iş sözleşmesinin imzalanmasını sağlayan Lawrence FLEISHER ve sonrasında Charles GRANTHAM⁹⁵; Danimarka Futbolcular Sendikasında çok önemli başarılarla imza atan ve Sendikayı Danimarka Sendikalar Konfederasyonuna üye yapan Palle SORENSEN⁹⁶; Amerikan Beyzbol Oyuncuları sendikası kurucu başkanı Marvin MILLER⁹⁷; ülkemiz açısından ise Turgay ŞEREN⁹⁸ ile Tekin BILGE, Necati KARAKAYA ve Şükrü GÜLESİN sporda sendikalaşma adına önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Profesyonel sporcu sendikaları bakımından dikkat çeken bu özelliğı normal karşılamak gerekir. Çok farklı yetenek durumları, ekonomik koşulları ve popülariteleri olan, yaşça genç ve olabildiğinde bireyci bir sektörde faaliyet gösteren profesyonel sporcuları aynı çatı altında toplayabilmek için⁹⁹ güvenilir, başarılı, çalışkan ve karizmatik liderlere ihtiyaç duyulması son derece doğaldır.

92 "Danish...", s.1; "Footballers Union...", s.1; DABSCHECK, "Player...", s.229.

93 Öyle ki PFA, ilk yıllarında Meredith'in Sendikası (Meredith's Union) olarak adlandırılmaktadır. Bkz. <http://www.givemefootball.com/history.ThePFAhistory:Part1> (15.05.2006).

94 DABSCHECK, "Beating...", s.351.

95 STAUDOHAR, s.3.

96 "Football Players Need Unions Too", Danish Labour News, No: 3, September 2004, s.2.

97 GOULD IV, s.65.

98 "Türkiye'de Sendikacılık...", s.432.

99 "Football Players...", s.2.

5. PROFESYONEL SPORCU SENDİKALARININ FAALİYETLERİ

Profesyonel sporcu sendikalarının faaliyetleri içsel ve dışsal faaliyetler şeklinde ikiye ayrılarak incelenebilir. İçsel faaliyetler sendikaların üyelerine dönük; dışsal faaliyetler ise üyeleri dışındaki kesimlere (işverenler, kamuoyu, üst kuruluşlar, medya vb.) dönük faaliyetleridir.

Bu ayırımı çerçevesinde sendikaların faaliyetlerine geçmeden önce belirtmek gerekir ki, profesyonel sporcu sendikaları Avrupa ve ABD'de çok farklı görünümündedirler. Genel olarak sendikalaşmanın çok güçlü ve yoğun olduğu Avrupa'da profesyonel sporcu sendikaları göreceli olarak zayıf ve daha az agresiftirler. Buna karşılık, genel anlamda zayıf sendikacılığa sahip ABD'de, endüstri ilişkileri sistemi içinde en güçlü ve en agresif sendikaların dört büyük ligde kurulmuş (basketbol, beyzbol, hokey ve futbol ligleri) profesyonel sporcu sendikaları olduğu kabul edilmektedir.¹⁰⁰ Bu durum sendikaların faaliyetlerine de yansımakta; ABD'de sporcu sendikaları çok daha kapsamlı faaliyetlerde bulunurken, Avrupa sendikaları faaliyetlerini genellikle üyelerine yönelik hizmetlerle sınırlandırmakta; kollektif hareket ve özellikle toplu iş sözleşmesi ile grev ve lokavt uygulamalarına Avrupa'da pek rastlanmamaktadır.

A. İçsel (Üyelere Yönelik) Faaliyetler

ABD'de ve Avrupa'da profesyonel sporcu sendikalarının en önemli ve yaygın faaliyetlerinin üyelerine "hizmet sunmak" olduğu söylenebilir. Belirtilen faaliyetler bir yandan üyelerle sendika arasındaki ilişkileri güçlendirirken, öte yandan yeni üye kazanımlarında da etkili olmaktadır.

Profesyonel sporcu sendikalarının üyelerine yönelik faaliyetleri arasında mesleki-hukuki danışmanlık, sigorta hizmeti sunma, eğitim, finansal danışmanlık gibi faaliyetler sayılabilir.

Profesyonel sporcu sendikalarının bu tür faaliyetlerini örneklendirmek gerekirse, Almanya Profesyonel Futbolcular Sendikası (VdV), üyelerine hukuki danışmanlık, sakatlık ve yaşam sigortaları, disiplin süreçlerinde destek, kariyer danışmanlığı; teknik eğitimler sunma, kurslar düzenleme gibi hizmetler vermektedir.¹⁰¹ Benzer faaliyetler Fransız Profesyonel Futbolcular Sendikası (UNFP) bakımından da geçerlidir. Sendikanın üyelerine dönük hizmetleri arasında sigorta, finansal danışmanlık, kariyer danışmanlığı ve eğitim yer al-

100 Michael DREWES, "Locked Out: Why Work Stoppages in Major League Sports are Frequent in North America But Rare in Europe?", *European Sport Management Quarterly*, Vol.5, No: 1, March 2005, s.63.

101 Ayrıntılar için bkz. <http://www.spielergewerkschaft.de>

maktadır.¹⁰² İtalyan Futbolcular Sendikası (AIC) da faaliyetlerinde üyelerine yönelik hizmetleri ön plana çıkartmaktadır.¹⁰³

Avrupa profesyonel sporcu sendikalarının en güçlü ve aktiflerinden olan Danimarka Profesyonel Sporcular Sendikası (Spillenforeningen) da, benzer faaliyetler sürdürmektedir. Sendikanın üyelerine yönelik faaliyetleri arasında sözleşme yenileyecek ya da yeni sözleşme yapacak sporculara menajerlik hizmetleri sunmak, hukuki danışmanlık yapmak, finansal danışmanlık hizmetleri vermek, sakatlık ve yaşlılık sigortası imkanları sağlamak ve kariyer planlamasına yardımcı olmak sayılabilir.¹⁰⁴ Bir başka Danimarka profesyonel sporcu sendikası olan Hentbol Oyuncuları Sendikası da üyelerine dönük faaliyetlerini dört başlıkta ifade etmektedir. Bunlar hukuksal ve finansal danışmanlıklar ile sigorta ve kariyer danışmanlıklarıdır.¹⁰⁵

Profesyonel sporcu sendikalarının üyelerine dönük içsel faaliyetlerinden en ilginç olanı Portekiz’de görölmektedir. Portekiz Profesyonel Futbolcular Sendikası (SJPF), o yıl kendisine kulüp bulamayan profesyonel futbolcular için bir kulüp kurmuş, kulübe antrenör olarak da yine o yıl kulüp çalıştırmayan üyelerini görevlendirmiştir. SJPF Takımı, diğer kulüplerin onayı ile ligde resmen yer almış ve takımda yer alan futbolcuların yıl içinde herhangi bir takıma transfer hakkı saklı tutulmuştur. Böylece, o yıl transfer yapamayan futbolcuların hem fiziksel ve ruhsal ihtiyaçları dikkate alınmış, hem de resmi bir organizasyon içinde yer almaları sağlanmış, böylece yeni transfer yapma şansları arttırılarak, profesyonel futbolcularda işsizlik sorununa özgün bir çözüm bulunmuştur.¹⁰⁶

Avrupa profesyonel sporcu sendikaları içinde üyelerine yönelik içsel faaliyetler bakımından en göze çarpan örnek, İngiliz Profesyonel Futbolcular Sendikası PFA’dır. PFA’nın faaliyetleri bir sonraki bölümde ayrıntısıyla incelenecektir.

Profesyonel sporcu sendikalarının üyelerine yönelik içsel faaliyetleri ABD’deki sendikalar bakımından da benzerlik göstermektedir. Örneğin, ABD Profesyonel Futbolcular Sendikası NFLPA, üyelerine emeklilik ve sigorta hiz-

102 Ayrıntılar için bkz. <http://www.unfp.org>

103 Ayrıntılar için bkz. <http://www.assocalciatone.it/aic/aic.asf>

104 Ayrıntılar için bkz. <http://www.spillerforeningen.dk>

105 Ayrıntılar için bkz. <http://www.haandbolspiller.dk>

106 “Team SJPF Joins Official Competition”, <http://www.fifpro.org/index.php?mod=one&id=15406> (25.09.2006)

metleri sunma¹⁰⁷, finansal ve hukuksal danışmanlık hizmetleri verme ve onların kamusal imajlarını koruma ve geliştirme gibi hizmetler sunmaktadır.¹⁰⁸

NBA Oyuncuları Sendikası NBPA ise üyelerine:

- *Uzman hukuki danışmanlık hizmeti verme,*
- *Herhangi bir uyuşmazlıkta temsil/vekalet etme,*
- *Bireysel sözleşme görüşmelerinde danışmanlık yapma,*
- *şikayet, ceza, disiplin konularında destek sağlama,*
- *Oyuncu-menajer anlaşmazlıklarında çözüm sağlama,*
- *Sağlıkla ilgili sorunlarında üyelere destek sağlama,*
- *Emeklilik ve sigorta konularında danışmanlık yapma,*
- *Üyelerin imajların geliştirilip güçlendirilmesini sağlama,*

gibi hizmetler sunmaktadır.¹⁰⁹

Görüldüğü gibi Avrupa ve ABD'de örgütlü profesyonel sporcu sendikalarının üyelerine dönük içsel faaliyetleri bakımından kayda değer, önemli sayılabilecek farklar bulunmamaktadır. Aslen, bu anlamda profesyonel sporcu sendikaları ile diğer sendikalar arasında da büyük farklılıklar görülmemektedir. Ancak, hitap ettikleri kesimlerin farklı olması, ayrıntıda bir takım yeni faaliyetlere yol açmaktadır. şöyle ki, oldukça elit ve zengin bir kesime hitap eden sporcu sendikalarında üyelerinin imajlarını koruma ve güçlendirme, özel sigorta ve finansman danışmanlığı gibi hizmetler büyük önem taşımaktadır. Oysa, diğer sendikalar bakımından bu tür faaliyetler üyelerin niteliği gereği çok önemli ve anlamlı görünmemektedir.

B. Dışsal Faaliyetler

Profesyonel sporcu sendikalarının üyeleri dışındaki kesimlere dönük faaliyetlerini, dışsal faaliyetler olarak isimlendirmek mümkündür. Bu anlamda sendikaların medyaya/ kamuoyuna dönük faaliyetleri, sosyal faaliyetleri, toplu pazarlık/ toplu görüşme faaliyetleri, toplu iş uyuşmazlığı çıkarma ve grev faaliyetleri, ulusal ve uluslararası kuruluşlara üye olma gibi faaliyetleri inceleme konusu yapılabilir.

107 NFLPA'nın emeklilik planına göre en az 5 sezon NFL'de oynayan tüm (yeni veya eski) üyeler emeklilik aylığı hakkı kazanmaktadırlar. Belirtilen emekli aylığının minimum tutarı 10.000 \$/yıdır. BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.16.

108 Ayrıntılar için bkz. http://www.unflpa.com/faqs/NFLPA_faqs.aspx

109 http://www.nbpa.com/about_nbpa.php

a. Medyaya/Kamuoyuna Dönük Faaliyetler

Profesyonel sporcu sendikası üyelerinin popülaritesi ve medyatik oluşu, sendikaların medyaya dönük faaliyetlerinde çok yönlü sonuçlar doğurmaktadır. Profesyonel sporcu sendikaları bir yandan üyelerinin imajını koruma ve geliştirme faaliyetinde bulunurken; öte yandan kendi spor branşları ve liglerinin imajını da yönetmektedirler. Bu anlamda sendikalar medya ilişkilerine büyük önem vermekte; ayrıca kamuoyunda olumlu bir imaj oluşturulmasına yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.¹¹⁰

Profesyonel sporcu sendikalarının medya ile ilişkilerinin başka bir yönü de, sendikaların faaliyet alanının popülaritesinden kaynaklanmaktadır. Profesyonel spor alanı başka hiçbir alanda görülemeyecek biçimde toplumun gözü önündedir. Sendika üyeleri modern zamanların toplumsal idolleridir ve onlar tarafından üretilen ürün, gazetelerle, televizyonlarla ve diğer iletişim araçları ile satılmaktadır. Bu durum profesyonel sporcu sendikalarının faaliyetlerine medyanın ilgi duymasına yol açmakta; sendikaların bir çok faaliyeti medyada yer bulmaktadır. Özellikle toplu iş ilişkilerinde taraflar arasındaki atmosfere taraftarların ve dolayısıyla medyanın ilgisi büyük olmaktadır. Tarafların her demeci, her hareketi medyaya yansımakta; hatta taraflar zaman zaman yüz yüze pazarlık etmek yerine medya üzerinden pazarlığı tercih etmektedirler.¹¹¹ Böylesi bir oluşumda ise medya ile iyi ilişkiler içinde olmanın avantajları gözardı edilemeyecek kadar fazladır.

b. Sosyal Faaliyetler

Profesyonel sporcu sendikalarının aynen diğer sendikalar gibi, sosyal faaliyetlere büyük önem verdikleri görülmektedir. Sendika üyelerinin göz önünde ve popüler insanlar olmaları, sendikaların bu tür faaliyetlerinin çok etkili olmasına yol açmakta, kamuoyunca izlenen bu faaliyetler sendikanın halk tarafından daha fazla benimsenip, desteklenmesine yol açmaktadır. Profesyonel sporcu sendikalarının kendine özgü yapısı, bu sendikaların üyelerince gerçekleştirilen faaliyetlerin medyada yer bularak, güçlendirici etkiler yapmasını sağlamaktadır. Hatta denilebilir ki, toplumsal kampanyaların etkin bir şekilde uygulanması için profesyonel sporcu sendikalarından yararlanmak son derece akılcı bir yoldur.

110 NBPA 2003'de Harlem'de 5000 muhtaç aileye; 2004'de ise Los Angeles'da 10.000 muhtaç aileye üyelerinin de katıldığı bir organizasyonla gıda yardımı yapmıştır. Yine aynı yıl 50.000 muhtaç Afrikalı'ya tıbbi yardım organizasyonu da NBPA tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıntılar için bkz. http://www.nbpa.com/about_nbpa.php; ayrıca bkz. http://www.nflpa.com/faqs/NFLPA_faqs.aspx

111 STAUDOHAR, s.6.

Profesyonel sporcu sendikalarının sosyal faaliyetleri incelendiğinde, Avrupa'da örgütlü sendikalarla, ABD'de örgütlü sendikalar arasında önemli farklar olduğu görölmektedir. Avrupa Sendikaları daha çok kendi spor branşlarına ilişkin sosyal faaliyetlerde bulunurlarken; ABD'de topluma hizmet niteliği taşıyan uygulamalar dikkat çekmektedir.

Avrupa sporcu sendikalarının önde gelenlerinden PFA, anti-doping kampanyası yürütmekte, hatta bu konuda aktif çalışmalar yapmakta; uluslararası araştırmalara katılmaktadır. Norveç Profesyonel Sporcu Sendikası (NISO) ve Danimarka Profesyonel Futbolcular Sendikası (SpillerForeningen) da bu kampanyalara iştirak etmektedir.¹¹²

Avrupa Profesyonel Sporcu Sendikalarının önemli bir sosyal faaliyeti de ırkçılıkla mücadeledir. Profesyonel Futbolcu Sendikaları Federasyonu FIFPro'nun organize ettiği "İrkçılığa Kırmızı Kart Gösterin" (Show Racism Red Card) kampanyası¹¹³ Avrupa'nın tüm profesyonel futbolcu sendikaları; hatta, kulüpler ve futbol federasyonlarınca desteklenmektedir.

ABD'deki profesyonel sporcu sendikaları da önemli sosyal faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Bunlar arasında Beyzbol Ligi Oyuncuları Sendikasının (MLBPA) faaliyetleri dikkat çekicidir. Sendika 1996 yılında Major Beyzbol Ligi Oyuncuları Sosyal Vakfını (Major League Baseball Players Trust-Charitable Found) kurmuştur. Vakıf, türünün ilk örneğidir ve vakfın temel amacı topluma hizmettir. Vakfın faaliyetleri arasında yoksul çocuklara maç seyretme imkanı tanımak-yoksul mahallelere otobüs tahsis etmek (Buses for baseball campaign); Amerika'nın insani gönüllülerini teşvik etmek ve desteklemek (Volunteers of America Campaign); ihtiyaçı olanlara ilaç yardımı yapmak (Medicines for Humanity Campaign) sayılabilir.¹¹⁴

Amerikan Profesyonel Basketbol Oyuncuları Sendikası da (NBPA) benzer faaliyetlere büyük önem vermektedir. Bunlar arasında gelenekselleşen, ihtiyaçı duyan yoksullara ve çocuklara erzak dağıtımı (Feed the Children & Annual Holiday Food Giveaway Campaign) kampanyası kamuoyunun büyük ilgi ve desteğini çekmektedir. Ayrıca NBPA, 2005 yılında yaşanan Kathrina Tayfununda zarar görenler için oluşturulan fona 1 milyon dolar katkıda bulunmuştur.¹¹⁵

112 Bkz. <http://www.givemefootball.com>; <http://www.niso.no>; <http://www.spillerforeningen.dk>

113 Kampanyanın ayrıntıları için bkz. <http://www.fifpro.org>

114 Ayrıntılar için bkz. <http://www.mlbplayers.com/charity.php>

115 Ayrıntılar için bkz. <http://www.nbpa.com>

Ulusal Hokey Oyuncuları Sendikasının (NHLPA) 1998 yılında başlatıp hala sürdürdüğü "Hokey Kanseri Savaşıyor" (Hockey Fights Cancer) Kampanyası büyük destek görmekte ve önemli başarılar elde etmektedir.¹¹⁶

c. Toplu Pazarlık - Toplu Görüşme Faaliyetleri

Profesyonel sporcu sendikalarının önemli faaliyetlerinden bir diğeri de, toplu görüşme-toplu pazarlık faaliyetleridir. Diğer sendikaların tersine, gerek ABD'de ve gerekse Avrupa'da profesyonel sporcu sendikaları üyelerinin işverenlerden alacakları ücretleri ile ilgili pazarlık yapmazlar. Zira, profesyonel sporcular transfer bedelleri ve ücretleri konusundaki pazarlıkları bireysel olarak ya da menajerleri vasıtası ile yaparlar.¹¹⁷ Profesyonel sporcu sendikaları daha çok üyelerinin çalışma koşulları, sigorta ve emeklilik planları, şikayet ve hak arama süreçleri, oyunculara ödenecek asgari ücretler, yeni oyuncuların hakları ve oyuncu mobilitesi gibi konularda pazarlık yapmaktadırlar.¹¹⁸ Pazarlıklar sonucunda da, o spor branşındaki çalışma ilişkilerini düzenleyen çerçeve nitelikli toplu iş sözleşmeleri ortaya çıkmaktadır.

Profesyonel sporcu sendikalarının toplu iş sözleşmesi oluşturmaya yönelik faaliyetleri ABD ile Avrupa'da farklılık göstermektedir.

Avrupa'da yasal olarak herhangi bir engel olmamasına rağmen profesyonel sporda toplu iş sözleşmesi örnekleri son derece azdır. Örneğin 2.6 milyon üyeli dünyanın en büyük işçi sendikasına ve en gelişmiş endüstri ilişkileri sistemlerinden birisine sahip Almanya'da profesyonel spor alanında gerçek anlamda bir toplu iş sözleşmesi bulunmamaktadır.¹¹⁹

Benzer biçimde en güçlü profesyonel sporcu sendikalarından birine sahip olan İngiltere'de de profesyonel spor anlamında bir toplu iş sözleşmesi bulunmamakta; bunun eksikliği bizzat sendika başkanı tarafından da dile getirilmekte ve bu görüş Norveç, Danimarka, Almanya, Avusturya, İrlanda, İskoçya ve Yunanistan profesyonel futbolcu sendikalarının da paylaşılmaktadır.¹²⁰ Gerçi Avrupa profesyonel futbolcu sendikaları zaman zaman belli konularda ve özellikle TV yayın gelirlerinin paylaşımı konusunda lig yönetimleri ile önemli

116 Ayrıntılar için bkz. <http://www.nhlpa.com>

117 Ancak yukarıda da belirtildiği gibi (bkz. Sendikaların İçsel Faaliyetleri) profesyonel sporcu sendikalarının tamamı, üstelik ücret almaksızın bu ve benzeri konularda üyelerine danışmanlık hizmeti sunmaktadırlar.

118 ROSEN-SANDERSON, s.63-64.

119 Oliver KLOSE, "Legal Framework for Collective Labour Agreements in Sport in Germany", The International Sports Law Journal, No: 74, 2004, s.15.

120 Braham DABSCHECK, "The Globe At Their Feet: FIFA's New Employment Rules-1", Sport in Society, Vol.7, No: 1, Spring 2004, s.88.

pazarlıklar yapmakta ve grev tehditlerini ileri sürmektedirler.¹²¹ Ancak bunları toplu pazarlık olarak nitelendirmek endüstri ilişkileri bakımından mümkün görünmemektedir.

Avrupa'da profesyonel sporda toplu pazarlık ve toplu iş sözleşmesi uygulamaları ile ilgili en ilginç örnekler İskandinav ülkelerinde; özellikle Danimarka ve Norveç'te yaşanmaktadır. Danimarka'da 2004 yılında yapılan toplu iş sözleşmesi görüşmeleri çok çetin geçmiş; Danimarka Futbolcular Sendikası toplu pazarlık sürecinde gerginlik artınca grev ilan etmiş; bu süreçte ayrıca Danimarka İşçi Sendikaları Konfederasyonuna da (Landsorganisation Denmark-LO) üye olmuştur. Toplu pazarlığın iki tıkanma noktası; ligde ödenen asgari ücretler ve oyuncuların mobilitesi, yani transfer imkanları konusundaki FIFA kuralları ile Avrupa Birliği kurallarının çatışması olmuştur. Bu süreçte diğer Danimarka sendikaları da sempati grevleri yapmışlar; ayrıca basın ve kamuoyu da Futbolcular Sendikasının yanında yer almıştır. Tam grev uygulamasına başlanırken taraflar grevi 10 gün erteleyerek, toplu pazarlıkta anlaşmaya varmışlardır.¹²²

Norveç'te ise 2006 yılında, NISO ile Norveç Ligleri Birliği (NHO) arasındaki toplu pazarlık, uzlaştırma sürecinin son dakikalarında anlaşma ile sonuçlanmıştır. İmzalanan toplu iş sözleşmesi ile NISO'nun üç ana talebi tatmin edici bir biçimde kabul görmüştür. Toplu pazarlık sürecinde NISO,

- *profesyonel oyuncular için topluluk sigortası,*
- *profesyonel oyuncular için spor malzemelerini seçme özgürlüğü,*
- *maç fikstürlerinin oluşturulmasında NISO'ya danışılmasını talep etmiş ve tüm bu talepler kabul edilerek 30 Mayıs 2006'da toplu iş sözleşmesi imzalanmıştır.*¹²³

Avrupa'daki profesyonel sporcu sendikalarının tersine ABD'de, özellikle dört büyük spor branşında kurulmuş bulunan tüm profesyonel sporcu sendikalarının, lig yönetimleri ile toplu pazarlık yaptıkları ve faaliyette bulundukla-

121 Bu pazarlıklardan en önemlisi PFA ile İngiliz Futbol Federasyonu (FA) arasında TV yayın gelirlerinin paylaşımı konusunda yaşanmış; uzun süren ve çoğu medya üzerinden yürütölen; grev ve lokavt tehditleri ile geçen pazarlık süreci PFA'nın zaferi ile (3 yıl için 52,5 milyon £ yayın geliri) ile sonuçlanmıştır. Ayrıntılar için bkz. John HARDING, "PFA-TV Monies Dispute 2001", PFA Soccer Review 2002, Leicestershire 2003, s.15-19.

122 "Footballers Go On Strike", European Industrial Relations Observatory Online, <http://www.eiro.eu-rofound.eu.int/print/2004/08/feature/dk/0408102f.html> (10.03.2006), s.2-3; "Football...", s.3-4; Danish..., s.2.

123 "Norwegian Players' Union-NISO Reaches Agreement At The Last Moment", <http://www.fifpro.org/index.php?mod=one&id=15153> (30.06.2006).

rı spor branşının yönetimine bu yolla katıldıkları görülür.¹²⁴ Taraflar arasında yapılan toplu iş sözleşmeleri çok ayrıntılı ve özel hükümler içermekte;¹²⁵ böylece lig yönetimleriyle yaşanabilecek sorunlar asgariye indirilmektedir.¹²⁶

Bu ülkede yapılan toplu iş sözleşmelerinden en çok kazançlı çıkanlar ise sporculardır. 1960'ların sonlarında toplu iş sözleşmesi düzenine geçmekle sporcular lige giriş, çaylaklık sezonu, asgari/azami ücret düzeyleri, mobilite/transfer gibi konularda önemli kazanımlar elde etmişlerdir. Örneğin 1990'ların başında 1.000.000 dolar olan ortalama NBA oyuncusu ücreti 2004 yılında 4.170.000 dolar'a çıkmış; oyuncuların tüm NBA gelirlerinden aldığı pay yüzde 57 düzeyine ulaşmıştır. 1977'de NBA'in en çok ücret alan oyuncusu Kerim Abdül Cabbar (L.A.Lakers) 625.000 dolar ücret alırken; 1997'de 21 yaşındaki oyuncu Kevin GARNET (Timberwolves) 7 yıl için 126 milyon dolara imza atmıştır.¹²⁷

Profesyonel sporun ticarileşmesi ve kulüp yönetimlerinin benzerliği sebebiyle ABD'yi andıran Avustralya'da da profesyonel sporun yönetiminde toplu pazarlık ve toplu iş sözleşmelerinin etkin olduğunu söylemek mümkündür. Avustralya'da, özellikle sporun ticari ve medyatik yönünün çok arttığı 1990'lar da, profesyonel sporun yönetimi ve sorunların çözümünde toplu iş sözleşmeleri çok etkili olmuştur. Bu konuda yaşanan bir örnek ilginçtir. Avustralya'da Rugby 1995'de profesyonelleşmiş ancak ilk aşamada oyuncuların bu duruma adaptasyonu güç olmuştur. Kulüp sahiplerinden oluşan lig yönetimi bir Profesyonel Rugby Oyuncuları Sendikası kurulmasını teşvik etmiş; hatta kuruluş giderlerine katkıda bulunmak için 10.000 dolar yardımda bulunmuştur. Avustralya Rugby Birliği-Ligi (Avusturalian Rugby Union-ARU) uyuşmazlıkların

124 Örneğin NPBA ile NBA arasındaki toplu iş sözleşmesi için bkz. <http://www.nbpa.com/cba.php>; NFLPA ile NFA arasındaki toplu iş sözleşmesi için bkz. <http://nflpa.com/CBA/CBA.aspx>

125 Örneğin NBA ile NBPA arasında yürürlükte olan toplu iş sözleşmesi deplasmana giden oyuncuların kalacağı otel odaları, hatta yatakların boyunun ne kadar olacağını dahi (Article XVIII/Sec.1-2 Travel Accomodations, Locken Room Facilities and Parking) düzenlenmiştir.

126 ABD Profesyonel Basketbol Liginde 1967'den başlayarak grup toplu iş sözleşmeleri yapılmakta ve yaklaşık 40 yıllık süreçte çok başarılı örneklerle; her dönem gelişen TİS'lerle karşılaşılmaktadır. 2004-2011 yıllarını kapsayan ve yürürlükte olan toplu iş sözleşmesinin (CBA) konu başlıkları arasında şu hükümler yer almaktadır. *Tanımlar *Tek Tip Oyuncu Sözleşmeleri *Oyuncu Giderleri *Oyunculara Sağlanan Haklar *Tazminatlar Ve Askerlik Görevi *Oyuncuların Yükümleri *Basketbola İlgili Gelirler, Minimum Ücret Ve Emanet Yönetimi *Çaylak Ölcütleri *Oyuncu Sözleşmelerinin Süreleri *Oyuncu Seçimi (Draft) *Serbest Oyuncular (Free Agency) *Taraflara Tanınan Tercih İmkanları *Hile-Aldatma Yasakları *Sözleşmeye Sadakat Hükümleri *Sertifikalandırma *Saklı Tutulan Haklar *Oyun Kurallarına İlişkin Hükümler *Yolculuk-Konaklama-Özel Oda Ve Otopark *Sendika Güvenliği, Üyelik Aidatı Ve Check-Off *Lig Fixture *All-Star Maçı *Sporcuların Tıbbi Bakımı Ve Tıbbi Bilginin Açıklanması *Gösteri Maçları-Sezon Sonu Maçları *Yasak Ticari Faaliyetler *Takım Kuralları *Yayın Hakları *Diğer Hükümler *Grev Ve Lokavt Yasakları *Şikayet Ve Uyuşmazlıkları Çözüm Süreci *Hakemlik *Antidoping Kuralları *Menajerlik *Lisanslama *Son Hükümler.

127 Ayrıntılar için bkz. <http://www.nbpa.com/history.php>; STAUDOHAR, s.3.

bu yolla daha kolay çözüleceğini ve sporun daha iyi yönetilebileceğini söylemiş; 1996'da Rugby Oyuncuları Sendikası (Rugby Union Players Association-RUPA) kurulmuş ve 1997'de ilk toplu iş sözleşmesi imzalanmış; bunu 2001 yılındaki yeni toplu iş sözleşmesi izlemiştir.¹²⁸

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, profesyonel sporun gerçek anlamda ticarileştiğı, temel amacın karı arttırmak olduğı ABD ve Avustralya'da profesyonel sporun yönetiminin, profesyonel sporcu sendikaları ile lig yönetimleri arasında yapılan toplu iş sözleşmeleri ile sağlandığını söylemek mümkündür. Buna bir de belirtilen ülkelerde sporun kamu otoritelerinden bağımsız yapısı eklendiğinde, sistemin işleyişı olabildiğince pratik bir biçimde toplu iş sözleşmeleri ile sağlanmakta; profesyonel sporcu sendikalarının belki de en temel faaliyeti "*toplu iş sözleşmesi yapmak*" olmaktadır.

Avrupa'da ise önemli bir değışim yaşanıyormakla beraber, profesyonel spor henüz ABD ve Avustralya kadar ticarileşmemiştir. Liglerin yönetiminde hala kamunun etkisi bulunmakta; kulüplerde şirketleşme eğilimi bulunsa bile kulüp/dernekler sosyal örgüt işlevini sürdürmektedir. Öte yandan, liglerdeki hiyerarşik yapı, alt lige düşme-üst lige çıkma uygulamaları (promotion-relegation system), başka liglere transfer olanakları da toplu iş sözleşmelerinin yapılmasını zorlaştırmaktadır.¹²⁹ Bunun dışında, Avrupa profesyonel spor yönetiminde işverenin saptanmasında da güçlükler yaşanmakta, bir yandan lig yönetimleri (federasyonlar) ve kulüp yönetimleri, öte yandan UEFA benzeri uluslararası kuruluşlar spor yönetimlerinde söz sahibi olmak istemektedirler. Bu durum profesyonel sporcu sendikalarının işini olabildiğince zorlaştırmaktadır.

Tüm bunlara karşın Avrupa'da profesyonel spor yönetimi alanında toplu pazarlık-toplu iş sözleşmesi uygulamalarına geçilmesinin çok da uzak olmadığı söylenebilir. Zira, Avrupa'da da (özellikle futbol alanında) önemli bir ticarileşme-medyatikleşme yaşanmakta, kulüpler şirketleşmektedir. Ülkelerin hukuk sistemleri profesyonel sporda toplu iş sözleşmesi yapılmasına engel olmamakta; sporcu sendikaları toplu iş sözleşmesi yapma isteklerini sıkça dile getirmektedirler. Buna bir de Danimarka ve Norveç uygulamaları eklendiğinde, Avrupa'da da profesyonel sporcu sendikalarının önemli faaliyetlerinden birinin "*toplu görüşme-toplu iş sözleşmesi yapmak*" olacağı zamanın çok uzak olmadığı söylenebilir.¹³⁰

128 Peter G.GAHAN-Robert D.McDONALD, "Collective Bargaining Simulation: The Federal Football League Versus the National Association of Professional Footballers", Sport Management Review, No.4, 2001, s.89; DABSCHECK, "Paying...", s.105-106.

129 DREWES, s.63-64.

130 KLOSE, s.15-16; DABSCHECK, "The Globe...", s.88-89; DREWES, s.65; "Footballers...", s.1-3.

d. Toplu İş Uyuşmazlığı Çıkarma ve Grev Faaliyetleri

Kazancın büyük olduğu, ticarileşen sektörlerde kazanç paylaşımı sürecinin sıkıntılı olması kaçınılmazdır. Bu gerçek, profesyonel sporun olabildiğince ticarileştiği, kazancın milyar dolarları aştığı ve olabildiğince medyatik/popüler özellikler gösteren ABD spor endüstrisinde daha da belirgindir. Durum böyle olunca, ABD profesyonel spor endüstrisinin toplu iş sözleşmesi temeline oturmuş endüstri ilişkileri sisteminde taraflar, elde edilen kazançları paylaşmada önemli menfaat uyuşmazlıkları yaşamışlardır.

ABD'de dört büyük spor dalında, örgütlenmiş dört büyük sporcu sendikası ve kulüp sahiplerinden oluşan lig yönetimleri bulunmaktadır. ABD'de sporun yönetimine devlet müdahale etmemekte; çok büyük katma değerler yaratan bu spor dallarında endüstri ilişkileri taraflarca imzalanan toplu iş sözleşmeleri ile yönetilmektedir. Dört büyük ligde, ligden düşme uygulaması yoktur ve lig yönetimleri maçların sunumu bakımından monopol; oyuncularından hizmet talebi bakımından monopson niteliğindeki piyasada faaliyet göstermektedir. Bu monopol/monopson piyasada yaratılan muazzam değerın paylaşımında profesyonel sporcu sendikalarının büyük savaşım lar verdiğini söylemek yanlış olmaz.¹³¹

Bütün bu özellikler ABD profesyonel sporcu sendikalarının daha agresif, daha faal ve daha zengin olmaları sonucunu doğurmuş; aynı zamanda ABD profesyonel spor sektörü de toplu iş uyuşmazlıkları ile grev ve lokavt uygulamalarının (dünya ölçeğinde de) en yaygın olduğu sektör olmuştur.

ABD profesyonel spor sektöründe, sporcu sendikalarının organize ettiği bilinen ilk eylem, profesyonel futbolcuların hazırlık kampları ve ücret kesintilerine tepki amacıyla 1968 yılında yaptıkları boykot ve buna karşı işverenlerin uyguladığı lokavttır. Bunu yine futbolda; kesintiler, sezon sonu primleri ve uyuşmazlıkların çözümünde yaşanan sorunlar sebebiyle sendikanın gittiği 1970 grevi ve işverenlerin lokavtı izlemiştir.¹³²

Aynı ülkede, beyzbolda 1976 yılında yaşanan lokavtın gerekçesi ise hazırlık kampları ve serbest oyuncuların sözleşme yapma haklarına ilişkin uyuşmazlıktır. 1981 yılında Beyzbol Grevi ile beyzbolde beşinci kesinti yaşanmış; sezonun üçte biri grevle geçmiştir. 1982 yılı Futbol Liginde yaşanan grevle geçmiştir. 1987'de Futbol Ligi grev ve lokavtı 25 gün sürmüş; lig yönetimi grevi kırmak için grevci sporcuların yerine yeni oyuncularla ligi götürmeye çalışmış ama başarılı olamamıştır. 1992 yılında ücretler, serbest oyuncular,

¹³¹ DREWES, s.65.

¹³² STAUDOHAR, s.2; BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.97.

oyuncuların kişisel imajlarından (kart, fotoğraf, forma, hediyeelik vs.) elde edecekleri gelirlere ilişkin anlaşmazlıklar sebebiyle Hokey Liginin en önemli grevi yaşanmıştır. Bunu 1994 Beyzbol Grevi izlemiştir. Aynı yıl oyuncu ücretlerinde yaşanan toplu iř sözleşmesi anlaşmazlığı sebebiyle Hokey Liginde 103 gün süren ve 36 maçın iptaline yol ačan lokavt yaşanmıştır.¹³³

Diğer spor branşlarının tersine Amerikan Basketbol Ligi NBA'de 1990'ların sonlarına kadar önemli sayılabilecek bir toplu iş uyuşmazlığı yaşanmamıştır. 1998'e kadar her toplu iş sözleşmesi dönemi anlaşma ile geçilmiş, NBA oyuncuları sendikası NBPA'in gayretleri ile basketbol oyuncuları ABD'de ortalama ücreti en yüksek olan sporcular haline gelmişlerdir.¹³⁴ Yine aynı yıla kadar 30 yıllık süreçte (1968-1998) 10 tane grup toplu iş sözleşmesi yapılmış ve tüm uyuşmazlıklar barışçı yollarla çözülmüştür.¹³⁵

1998 yılı yaz başında toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde oyuncuların tavan ücreti konusunda (salary cap)¹³⁶ anlaşmazlık çıkmış; bunu serbest oyuncu transferi ve çaylaklara yapılacak ödemelere ilişkin uyuşmazlıklar izlemiştir. Yüz yüze ve medya üzerinden yapılan pazarlıklar çözümsüz kalmış; 1 Temmuz 1998'de ilan edilen lokavt 6 Ocak 1999'a kadar sürmüş ve 82 maçlık normal sezon 50 maça indirilmiştir. NBA tarihinde yaşanan bu ilk lokavtın işverenlere maliyeti 1 milyar dolar, oyunculara maliyeti ise 400 milyon dolar olarak hesaplanmış; lokavt, oyuncuların (179 kabul-5 ret) ve kulüplerin (29 kabul 0 ret) oylaması; basın ve taraftarların baskısı ile sona ermiştir.¹³⁷

ABD profesyonel spor sektöründeki son büyük toplu iş uyuşmazlığı 2005'de Ulusal Hokey Liginde yaşanmış,¹³⁸ 5 ay süren ve medya üzerinden yü-

133 Ayrıntılar için bkz. CBS Archives, "Playing Hardball: Sports Labor Disputes", <http://www.archives.cbs.ca/300i.asp?id=1-41-1430> (22.03.2006); BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.67, 123, 224.

134 Basketbolculardan sonra en yüksek ortalama ücreti futbolcular, sonra beyzbolcular ve en son hokey oyuncuları almaktadır. Bkz. CBS Archives...; s.7.

135 Mark T.DOYLE, "National Basketball Association Versus WILLIAMS: A Look Into the Future of Professional Sports Labor Disputes", Santa Clara Computer and High Technology Journal, Vol.11, No: 403, 1995, s.404-405.

136 Salary cap ya da wage cap, ücret/maaş tavanı anlamına gelir. Sporda salary cap bir takımın sporcu ücretlerine ödeyeceği toplam tutara ilişkin sınırdır. Bu sınır tek bir sporcu için, tüm kadro için ya da ikisi için birlikte belirlenebilir. ABD ve Avrupa'nın bir çok spor liginde zorunlu salary cap uygulaması bulunmakta; böylece masrafların/harcamaların aşırı biçimde yükselmesi engellenmeye çalışılırken ligdeki zengin takımlarla yoksul takımlar arasında güç dengesini sağlanması amaçlanmaktadır. Salary cap sayesinde bir takım tüm yıldız oyuncuları kadrosuna katamayacak ve böylece dengeli bir yapı ortaya çıkacaktır. Salary cap uygulaması toplu iş sözleşmesi süreçlerinde en temel anlaşmazlık konusunu oluşturmaktadır. 2007 itibarıyla salary cap takım başına NHL'de 44 milyon dolar; NFL'de 109 milyon dolar; NBA'de 53 milyon dolar düzeyinde belirlenmiştir. (Miktarların hesabında bir çok istisna vardır) Ayrıntılı bilgi için bkz. http://en.wikipedia.org/wiki/Salary_cap

137 CBS Archives, s.7; DOYLE, s.406-407; STAUDOHAR, s.4-8; <http://www.nbpa.com/history.php>

138 Ulusal Hokey Ligi toplu iş uyuşmazlıkları sebebiyle bir sezonun bütünüyle iptal edildiği tek ligdir. Bkz. CBS Archives..., s.7-8.

rütölen göröşmeler uyuşmazlıkla sonuçlanmış ve lig komiseri Gary BETMAN, Ligin (2004-2005 sezonunun) iptal edildiğini ilan etmiştir. Uyuşmazlığın temel sebebi ücret tavanıdır. Oyuncular sendikasının salary cap talebi 49 milyon dolar/yıl, lig yönetiminin önerisi ise 42,5 milyon dolar/yıldır.¹³⁹

ABD'nin tersine Avrupa'da toplu iş uyuşmazlıklarının sayısı çok azdır. Bunlardan dikkate alınabilecek iki örnek İngiltere ve Danimarka'da yaşanmıştır. İngiltere'de 2001'de PFA ile lig yönetimi (Football Association - FA) arasında naklen yayın gelirleri konusunda anlaşmazlık çıkmıştır. Premier Lig'in 3 yıllık naklen yayın gelirleri 1,5 milyar pound iken, PFA'e bu gelirden çok küçük bir tutar ödenmesi teklif edilmiş; göröşmeler anlaşmazlıkla sürerken, PFA grev tehdidinde bulunmuş ve kamuoyunda PFA'in rolü sorgulanır olmuştur. PFA'in yaptığı oylamada PFA'in bu hareketine üyelerinden yüzde 100 destek sağlanmış, iplerin gerildiği 2001 sonlarında PFA 3 yıl için 52,5 milyon poundluk teklifi kabul etmiş ve grevin eşiğinden dönmüştür.¹⁴⁰

Danimarka'da 2004 yılında yaşanan toplu iş uyuşmazlığında ise Profesyonel Futbolcular Sendikası ile Futbol Federasyonu (DBU) genç oyuncuların transferinde yetiştirme bedeli alınması konusunda uyuşmazlığa düşmüşlerdir. Toplu pazarlık sürecinde Federasyon FIFA kurallarının uygulanması gerektiğini ileri sürerken; Sendika Bosman kararını¹⁴¹ da gerekçe göstererek İspanya, Fransa, İngiltere gibi ölkelerdeki farklı uygulamalara dikkat çekmiştir. Bu süreçte Futbolcular Sendikası Danimarka İşçi Sendikaları Konfederasyonuna (LO'ya) üye olmuş; diğer sendikaların ve kamuoyunun desteğini de yanına almıştır. 17 Ağustos 2004'de grev kararı alınmış; 25 Ağustos 2004'de başlaması düşünülen grev 6 Eylül'e ertelenmiş ve grev başlamadan bir gün önce taraflar Futbolcular Sendikasının talepleri yönünde anlaşmışlardır.¹⁴²

139 DREWES, s.63-64; CBS Archives..., s.8-9.

140 HARDING, s.17-19.

141 Bosman Kararı sporda, özellikle futbolda büyük önem taşımaktadır. Belçikalı Futbolcu Jean Marc BOSMAN 1986'da Belçika'nın Standart Liege takımında profesyonel futbol oynarken 2 yıl sonra Belçika'da başka bir takıma (Liege) transfer olmuş, 1990 yılında kulübü kendisine yeni ve 1 yıllık sözleşme önermiştir. Bosman'ın bu teklifi reddetmesi üzerine kulübü BOSMAN'ı belli bir bedelle transfer listesine koymuş ancak bedel yüksek geldiği için hiçbir Belçika Kulübü BOSMAN'a talip olmamıştır. O dönemdeki kurallara göre bir futbolcunun yurtdışına transfer olabilmesi için iki kulübün anlaşması ve UEFA ve FIFA'nın muvafakatı aranmaktadır. Fiyatı sebebiyle kendisine talip çıkmayan BOSMAN, bir Fransız kulübü ile anlaşmış; ancak hem önceki kulübü ile Fransız (Dunquerque) kulübü anlaşamamış ve hem de UEFA ve FIFA'dan onay çıkmamıştır. Oysa BOSMAN sözleşmesi sona ermiş ve serbestçe yeni bir iş (transfer) bulabilecek bir futbolcu/işçidir ve bu durum onun serbest dolaşımını yani mobilitesini engellemekte ve işçilerin serbest dolaşımını düzenleyen Roma Anlaşmasına (m.48) aykırılık taşımaktadır. BOSMAN güçlü bir hukukçu ekibiyle konuyu AIHM'ye taşımış ve dava BOSMAN'ın talebi yönünde (yani sözleşmesi biten oyuncu için kulübe ödeme yapmaya gerek olmadığı yönünde) sonuçlanmış ve böylece futbolcuların da işçiler gibi serbest dolaşım hakkına sahip oldukları tescillenmiştir. Ayrıntılar için bkz. DABSCHECK, "The Globe...", s.74.

142 "Football...", s.3-5; "Footballers...", s.2-3.

Avrupa'da profesyonel spor sektöründe toplu iş uyuşmazlıkları kuşkusuz bu iki örnekle sınırlı değildir. Örneğin 2002 yılında İtalya ve Yunanistan'da bazı grevler yaşanmış; ancak, her iki olayda da uyuşmazlık büyük kulüplerle küçük kulüpler arasında çıkmıştır. Dolayısıyla bunları gerçek anlamda toplu iş uyuşmazlığı olarak nitelendirmek güçtür. Yine 2004 yılında Slovenya'da ve 2006'da Norveç'te, Danimarka benzeri grevlere yaklaşılmış; ancak bu hareketlerin etkisi de son derece sınırlı kalmıştır.¹⁴³

Özetle belirtmek gerekirse, profesyonel sporcu sendikalarının toplu iş uyuşmazlığı çıkarmaları ve greve başvurmaları bakımından ABD sendikaları ile Avrupa sendikaları arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. ABD'de çok daha yaygın, etkin ve sık başvurulan toplu iş uyuşmazlığı ve grev uygulamalarına; Avrupa'da (birkaç küçük istisna dışında) hemen hiç rastlanmamaktadır. Profesyonel spor sektöründe bu iki büyük kıta arasında toplu hareket/grev uygulaması bakımından yaşanan farklı durumun sebepleri arasında şunlar sayılabilir:

- Birincisi, ABD'de ligler hizmet sunumu (maç yayın/organizasyon) bakımından monopol; hizmet alımı (oyuncu kabulü) bakımından monopson piyasada faaliyet göstermektedir. Bu durum oyuncu mobilitesi ve oyuncu haklarını, özellikle ücretler yönünden çok sınırlamaktadır. ABD'de ligden düşme ve üst lige yükselme olmadığından bir sporcunun başka bir lige (alt lig ya da alternatif lig) transferi mümkün değildir. Oysa Avrupa'da, ABD'de olduğu gibi bir monopol-monopson piyasadan söz etmek mümkün değildir. Sporcular rahatça (özellikle Bosman kararından sonra) başka bir takıma, bir alt lige ya da başka bir ülke ligine transfer olabilmekte; mobilite ve ücret pazarlığı açısından tatmin edici bir konumda bulunmaktadırlar. Bu fark, haklarının korunması ve geliştirilmesi bakımından ABD'deki profesyonel sporcuların kolektif harekete ihtiyacını daha çok arttırmakta; kolektif hareket ise gerektiğinde agresif hale gelebilmektedir. Belirtildiği gibi, Avrupa'da profesyonel sporcular bu anlamda göreceli olarak rahattırlar.¹⁴⁴
- İkincisi, ABD'de dört büyük ligdeki kulüpler şirket niteliğini taşımakta ve dolayısıyla şirketin sahibi aynı zamanda kulübün patronu olmaktadır. Bu durum, patronun hem paraya ve hem de yönetime sahip olmasına yol açmakta; patron kulüpte tek söz sahibi olmaktadır. Patronun kulüpte, patronların lig yönetiminde söz sahibi olma istekleri oyuncuları korumasız bırakmakta; oyuncular sendikaya ihtiyaç duymaktadırlar. Paranın ve yönetim yetkisinin sahibi yönetim ile; oyuncuların temsilci-

143 DREWES, s.64.

144 DREWES, s.64-65.

si ve yönetimde söz sahibi olmak isteyen sendikaların menfaat çatışmaları önemli boyutlara ulaşmaktadır. Avrupa'da ise kulüplerde belirgin bir şirketleşme eğilimi görülse bile, hala birçok kulüp kar amacı gütmeyen sosyal örgüt niteliğini taşır. Futbolun en gelişmiş olduğu ülkelerden Almanya'da bugün bile kulüpler özel hukuka tabi sosyal kuruluşlardır (Verein). Bu kuruluşlarda (kulüplerde) kulübün sahibi geniş kitlelerdir ve çok sayıda kişi kulübe üye/ortaktır. Bu durum kulübün sahipleri ile oyuncular arasındaki mesafeyi açmakta; yönetim hak ve yetkilerinin dağılmasına yol açmaktadır. Böylece kulüp yönetimleri daha esnek ve rahat hareket etmekte; sporcu sendikalarıyla ABD benzeri gerilimler yaşanmamaktadır.¹⁴⁵

- Üçüncüsü, ABD'de profesyonel sporun temel amacı kar maksimizasyonudur (profit maximization). Bu sistemde kârı ve geliri arttırmak için çaba sarf edilmekte; sporun eğlendirme (entertainment) boyutu öne çıkmaktadır. Ligden düşme olmadığı için olabildiğince çok maç/reklam/seyirci çekme çabası sarf edilmektedir.¹⁴⁶ Amaç gelir pastasını olabildiğince büyüttür. Oysa Avrupa'da profesyonel spor her şeye rağmen hala fayda maksimizasyonu (utility maximization) amaçlıdır. Zira başarı yukarılara çıkma; başarısızlık düşme anlamına gelir. Liglerden düşme/üst lige yükselme uygulamaları, sistemin başarıya endekslenmesine yol açmakta; kar elde etme amacı geri planda kalmaktadır. Bu durum paraya ilişkin çatışmaları ve kollektif hareketi zayıflatmaktadır.¹⁴⁷
- Dördüncüsü, Avrupa profesyonel spor sektörünün başarıya (faydaya) endeksli olmasının bir başka sonucudur. Sporda yarış ne kadar çoksa, sonuç ne kadar bilinmez ise spora yönelik talep o kadar artar. Avrupa sporunda başarısızlık takımın alt lige düşmesine ve popülerliğini yitirmesine yol açar. Kulüp yönetimleri de bundan kurtulmak için oyunculara yüksek ücretler öderler; kulüplerin yönetsel yapısı da buna imkan sağlar. Yarıştan geri kalmak istemeyen kulüplerin de benzer şekilde hareket etmesi rekabete ve dolayısıyla sporcu ücretlerinin yükselmesine yol açar. Ayrıca Avrupa'da salary cap uygulaması yoktur. Bu durum sporcuların sendikaya olan taleplerini azaltıcı bir etki yapar. ABD'de ise profesyonel sporun kar maksimizasyonuna dönük yapısı, gerektiğinde

145 ROSEN-SANDERSON, s.867; DREWES, s.65.

146 NBA'de normal sezonda (Kasım-Nisan arasındaki 6 ayda her takım 82 maç yapmakta, play off söz konusu olduğunda maç sayısı 100'ü aşabilmektedir. Avrupa'da ise (Eylül-Mayıs) 9 ay'da her takım ligde ortalama 40 maç yapmakta, kupa maçları ile bu sayı 50'ye ulaşmakta; Avrupa kupalarına katılım söz konusu ise maç sayısı sezonda toplam 70'lere (9 aylık süreçte) ulaşabilmektedir.

147 DREWES, s.66.

kulüp yönetimlerinin işbirliğine ve ücretleri sınırlamasına yol açar. Zira oyuncu ücretlerinin yükselmesi ve bu alanda rekabet, karları düşürür. Bu durum oyuncuların da birlikte hareket etmelerine, sendikaya bağlanmalarına ve dolayısıyla sendikanın kollektif hareketine destek vermelerine yol açar.¹⁴⁸

- Beşinci sebep, ABD profesyonel spor liglerinin özgün yapısından kaynaklanır. ABD'de dört büyük lige kulüp olarak girmek için diğer kulüplerin/lig yönetiminin onayına ihtiyaç vardır. Ayrıca ligler birbiriyle yarışmaz. Dört lig, dört karteli andırır. Kartel ise rekabetçi piyasadan daha düşük ücretler önerir. Buna karşın sendikalar da emek piyasasında kartel olmayı amaçlar. Böylece aynı piyasada (spor sektöründe) iki kartelin çarpışması büyük sorunlara yol açar. Avrupa'da ligden düşme/yükselme sistemi, ligleri yeni takımlara açık tutar. Yani, Avrupa'da monopol/kartel yoktur ve bir oyuncu başka bir lige de transfer olabilir; ikinci lige de geçebilir. Bu durum Avrupa'da profesyonel sporda kartel benzeri bir oluşumu engeller ve profesyonel sporcuların da piyasada güç sahibi olma isteklerinde azalmaya yol açar. Böylece Avrupa da piyasaya hakim olmak isteyen sendikalara ihtiyaç duyulmaz ve grev ve lokavt gibi uygulamalara da genellikle rastlanmaz.¹⁴⁹

e. Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlara Üyelik

Profesyonel sporcu sendikalarının faaliyetlerinden biri de ulusal ve uluslararası kuruluşlara üyeliktir. Bu konuda ABD'de faaliyette bulunan sendikalar ile Avrupa'daki sendikalar arasında büyük farklar vardır.

ABD'de dört büyük profesyonel spor liginde kurulan profesyonel sporcu sendikaları kural olarak herhangi bir ulusal ya da uluslararası kuruluşu üye değildirler. Bunun tek istisnası Ulusal Futbol Oyuncuları Sendikası (NFLPA)'dır. NFLPA, Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (AFL-CIO)'ya üyedir.¹⁵⁰ ABD profesyonel sporcu sendikalarında, üst kuruluş oluşturma ya da uluslararası kuruluşlara üyelik konusundaki bu isteksizliğin sebebini Amerikan profesyonel sporunun kapalı ve endüstriyel ilişkiler anlamında sendikalar arası rekabetten uzak yapısı ile açıklamak mümkündür. Kapalı bir ligde faaliyet gösteren tek (tekeli) işçi sendikasının kendi üzerinde faaliyette bulunacak kollektif hareketten bir beklentisinin olmaması belirtilen sonucu doğurmaktadır.

148 ROSEN-SANDERSON, s.49-51.

149 COATES-HUMPHREYS, s.744-746, ROSEN-SANDERSON, s.53-55; DREWES, s.68-70; Ayrıca bkz. Peter SLOANE, "The Economics of Professional Football: The Football Club as a Utility Maximizer", *Scottish Journal of Political Economy*, Vol.17, No.2, s.121-146.

150 Bkz. <http://www.aflcio.org/about.us/unions>.

Ulusal ve uluslararası kuruluşlara üyelik bakımından Avrupa'daki profesyonel sporcu sendikaları ise çok daha farklı bir görünüm sergilemektedirler. Avrupa'da örgütlü profesyonel sporcu sendikalarının hemen hemen tamamı, ülkelerindeki ulusal işçi sendikaları federasyon ya da konfederasyonlarına üyedirler. Örneğın, Danimarka Futbolcular Sendikası, Danimarka İşçi Sendikaları Konfederasyonu (LO)'ya¹⁵¹; Güney Afrika Futbolcuları Sendikası SAF-PU, Güney Afrika İşçi Sendikaları Kongresi (COSATU)'ya¹⁵²; İngiliz PFA, İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC)'a; İtalyan Futbolcuları Sendikası (AIC), İtalyan Spor Sendikaları Konfederasyonu (CIDS)'e¹⁵³ üyedir. Kuşkusuz örnekler artırılabilir. Ancak Avrupa profesyonel sporcu sendikalarında ulusal nitelikli işçi örgütlerine üyelik konusunda güçlü bir eğilim olduğu görölmektedir. Ekleme gerekir ki, ülkemizde kısa süreli bir oluşum niteliğı taşıyan Futbol-İş Sendikası da o dönemde benzer bir yaklaşımla TÜRK-İŞ'e üye olmuştur.¹⁵⁴

Avrupa'da profesyonel sporcu sendikaları arasında uluslararası işbirliğinin de güçlü olduğu görölmekte; uluslararası sorunlarda sendikalar birbirlerine destek olmaktadırlar. Örneğın, sporcu sendikalarının ulusal federasyonlarla ya da FIFA-UEFA gibi uluslararası kuruluşlarla yaşadıkları sorunlarda profesyonel sporcu sendikalarının birlikte hareket ettikleri; birbirlerine destek oldukları sıkça görölmektedir.¹⁵⁵

Bu genel eğilimin dışında, profesyonel sporcu sendikalarının uluslararası işbirliğı faaliyetlerinin en önemlisi sayılabilecek FIFPro'ya (Federation Footballers Professionels Internationale) değınmekte yarar vardır.

Uluslararası Profesyonel Futbolcular Federasyonu FIFPro; 15 Aralık 1965'de İngiliz, Fransız, İskoç, İtalyan ve Hollanda futbolcu sendikalarının biraraya gelmesiyle kurulmuştur. Girişimi başlatanlar Fransız Michel HİDALGO, Belçikalı Roger BLANPAIN ve ilk toplantıda başkan seçilen Jacques BERTRAND'dır. FIFPro'nun kuruluş amacı farklı ülkelerdeki futbolcu sendikalarının faaliyetlerini koordine etmek ve profesyonel futbolcuların ilgi alanına girecek diğeri faaliyetlerde bulunmaktır. FIFPro, özellikle FIFA ile diyaloga girebilmek için başlangıçta Paris'te örgütlenmeyi planlarken, aynı sebeple 1966 Dünya Kupasının yapıldığı Londra'da ilk genel kurulunu gerçekleştirmiştir.

1966 yılı Haziran ayında Londra'da yapılan ilk genel kurul'da FIFPro hedef ve ilkelerini açıkça ortaya koymuş ve temel amacının futbolcular ve fut-

151 "Football...", s.1; "Footballers...", s.1.

152 Bkz. <http://www.ukzn.ac.za/ccs/default.asp?>, 6, 35, 14, 117, (10.03.2006).

153 Bkz. <http://www.assocalciotori.it/aic/aic.nsf>, (25.09.2006).

154 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, s.432.

155 DABSCHECK, "The Globe...", s.88-89.

bolcu sendikaları arasındaki dayanışmayı güçlendirmek; karşılıklı yardım, iş-birliği ve danışma sũreçlerini geliştirmek olduğunu belirtmiştir. FIFPro, bir diğer amacının profesyonel futbolcuların haklarını savunmak olduğunu; bu anlamda sporcuların kulũp seçme ve sũzleřme yapma ȳzgũrlũklerinin bulunduğunu beyan etmiş, ayrıca faaliyet alanının daha da genişleyebileceğini ortaya koymuştur. Bu hedefler bugũn hala geçerlidir. 1966 yılında, FIFPro genel kurulunda alınan bir karara gȳre genel kurullar her dȳrt yılda bir ve Dũnya Kupası karşılaşmalarının hemen ȳncesinde yapılacaktır.

FIFPro, 1968 yılında genel merkezini Paris'e taşımiş ve Fransa Kanunları FIFPro'yu "Dũnya ȳzerindeki profesyonel futbolcuların haklarını koruyan" uluslararası bir ȳrgũt olarak kabul etmiştir.

1978'den başlayarak genel kurulların dȳrt yılda bir toplanması ilkesinden vazgeçilerek, yıllık toplantılar yapılması sũrecine geçilmiştir. 1980'lerde FIFPro bũyũk bir gelişim gȳstermiř ve FIFA ile UEFA dışında, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu FIFPro'yu tanımaya başlamıştır. Yerel federasyonlar da kendi futbolcu sendikaları dışında, FIFPro'nun etkinliğinden haberdar hale gelmişler; bu arada Gũney Amerika ȳlkelerinde kurulu profesyonel futbolcu sendikaları da FIFPro'ya ȳye olmaya başlamışlardır. Bunları Doğu Avrupa ve Afrika ȳlkelerindeki profesyonel futbolcu sendikaları izlemiştir.

1994 yılı Genel Kurulu FIFPro için bir dȳnũm noktası olmuştur. Bu yıl yapılan Genel Kurulda, FIFPro Tũzũęũ değiştirilmiş; FIFPro'da sȳz sahibi olan İngiltere, Fransa, İtalya, İspanya ve Hollanda futbolcu sendikalarının yetkileri sınırlanmış; yȳnetim kurulunun oluşum ve işleyişinde yeni ȳyelere de eşit sȳz sahibi olma imkanı tanıyan hũkũmler getirilmiştir. Ayrıca yeni FIFPro logosu oluşturulmuş; kalıcı bir sekreterlik, ȳyelik aidatlarının toplanması ve finansman gibi konularda radikal değişikliklere gidilmiştir. Haberleşme dili olarak İngilizce ve Fransızca'nın yanına İtalyanca, Almanca ve İspanyolca eklenmiştir.

1998-2002 arasında FIFPro, yȳnetsel/ȳrgũtsel alanda, politika ve ticaret alanlarında ȳnemli gelişmelere imza atmıştır. Bu dȳnemde FIFPro; Asya, Avustralya ve Afrika'da futbolcu sendikalarının kurulmasını desteklemiş; hatta bunlara ȳnayak olmuştur. Brezilya, Meksika, Japonya, Avustralya, Gũney Afrika, Kamerun ve Cezayir profesyonel futbolcu sendikaları bu dȳnemde kurulmuş ve FIFPro'ya ȳye olmuştur. Beş kurucu ȳyeye ait yȳnetim kurulu ȳyeliklerine diğer ȳlkeleri temsil etmek ȳzere iki sandalye eklenmiş; yani yȳnetim kurulu 7 kişiden oluşur hale gelmiştir. Dũzenlemeye gȳre yȳnetim kurulu ȳyeliklerinden biri Avrupa dışından olacaktır. Bu sandalyenin ilk sahibi İsrail olmuştur.

1995 Bosman Kararından sonra FIFA ve UEFA tarafından resmen tanınan FIFPro, 1998'de Avrupa Komisyonunca da resmen tanınmıştır. 2000'lerde Avrupa Komisyonu'nun isteği ile menajerlik sistemi ve uluslararası transfer konularında FIFPro, UEFA ve FIFA ile hukuki düzenlemeler alanında işbirliği yapmış ve etkin roller oynamıştır.

Bu süreçte FIFPro Avrupa Futbol Sektörü için:

- *Transfer*
- *Doping*
- *Lisanslama*
- *Yetiştirme ve eğitim*

konularını kapsayan bir toplu iş sözleşmesi yapılmasını önermiştir.

Ticari alanda ise 1999 yılında FIFPro Vakfı kurulmuş; vakfın, gelirleri ile FIFPro'ya destek olması sağlanmıştır. Vakıf 30.000 tirajlı bir aylık dergi yayınlamakta, kurulan web sitesi sayesinde üyelerle diyalogu geliştirmekte, bilgisayar sektöründeki oyun-yazılım alanında sporcu haklarını korumaktadır. 2001'den itibaren profesyonel futbolu ilgilendiren bilgisayar sektörü FIFPro'nun denetimine girmiştir. FIFPro Vakfı siyaseti ve ticareti FIFPro'nun görev alanı dışında tutmak üzere kurulmuştur. FIFPro'nun 2006 yılı itibarıyla, 40 ülkeden 40'ın üzerinde üye futbolcu sendikası bulunmaktadır.

FIFPro'nun bugünkü faaliyetleri ve ana statüsü incelendiğinde, aşağıdaki temel özellik ve ilkeler ortaya çıkmaktadır.

- FIFPro dünya üzerindeki profesyonel futbolcu ve futbolcu sendikalarının temsil edildiği bir uluslararası örgüttür.
- FIFPro demokratik; oyuncuların söz sahibi olduğu bir örgüttür. Temel ilkeleri eşitlik ve dayanışmadır.
- Bütün FIFPro üyeleri oyuncuların bireysel ve kollektif haklarını ve ilgi alanlarını FIFPro'da dile getirir.
- FIFPro tüm ülkelerde (üye olsun/olmasın) profesyonel futbolcu sendikalarının kurulmasını ve faaliyetlerini destekler.
- FIFPro dünya üzerindeki tüm profesyonel futbolcuların eşit haklara sahip olduğunu kabul eder.
- FIFPro profesyonel futbolcu transfer sistemlerindeki her türlü değişikliğe karşı görüş bildirme hakkını saklı tutar.

- FIFPro, profesyonel futbolla ilgili hukuki düzenlemelerde iş hukuku ile profesyonel futbolun özelliklerinin dengelenmesini destekler. Bu dengenin sağlanmasında uluslararası bir toplu iş sözleşmesinin gerekli olduğuna inanır.
- FIFPro, kulüpler, ligler, menajerler ve ulusal örgütlerden bağımsız uluslararası bir futbolcular sendikasının kurulması için çaba harcar.
- FIFPro, futbolcular arasında milliyet, din, siyasal düşünce, ırk ve cinsiyet gibi sebeplerle ayırım yapmaz. Irkçılık ve şiddetin her türüne daima karşı çıkar.
- FIFPro her türlü faaliyette şeffaflıktan yanadır.
- FIFPro profesyonel futbolcuların bireysel ve kolektif imaj haklarını savunur ve korur.
- FIFPro futbolcuların radyo, TV ve diğer medyadaki hukuki durumlarını da korur.¹⁵⁶

Bu arada Türkiye'nin FIFPro ile olan ilginç ilişkisine de değinmek gerekir. Türkiye'de 1992 yılında kurulan Profesyonel Futbolcular Derneği o dönemdeki Genel Sekreteri Adnan SEZGIN'in inisiyatifi ile FIFPro'ya üye olmuştur. FIFPro'nun kayıtları da bu durumu doğrulamaktadır.¹⁵⁷ Ancak daha sonra FIFPro tarafından belirtilmeyen bir sebeple Profesyonel Futbolcular Sendikasının üyeliği son bulmuştur. Adnan SEZGIN'e göre¹⁵⁸ bu son derece yararlı üyelik, ilgisizlik yüzünden sona ermiştir. Yeni yönetim eğer Profesyonel Futbolcular Derneğinin FIFPro üyeliğini sürdürmüş olsa idi, bu Türk Futboluna büyük katkılar sağlayacaktır. Ama maalesef bu şans yitirilmiştir. Derneğin son Genel Başkanı Turgay ŞEREN ise bu üyelikle ilgili herhangi bir bilgi vermemiştir.¹⁵⁹

6. PROFESYONEL SPORCU SENDİKALARININ ÖRGÜTSEL YAPILARI

Profesyonel sporcu sendikalarının faaliyet alanları, onların klasik olanlardan farklı örgütsel yapılanmaya sahip olmalarını gerekli kılmaktadır. Gerçekten de, çok sayıda kulüpte (işyerinde/işletmede) çalışan az sayıda üyenin bu-

¹⁵⁶ FIFPro ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.fifpro.org>. Ayrıca bkz. DABSCHECK, "The Globe...", s.85-86; BAŞTÜRK, "Profesyonel...", s.35; Robert SIEKMAN-Janwillem SOEK, *The European Union and Sport, Legal and Policy Documents*, T.M.C. Asser Pres, Hague, 2005, s.652 vd.

¹⁵⁷ FIFPro Araşturmacısı Sn.Frederique Winia'nın 13.10.2006 tarihli iki adet e-posta mesajı (frederique@fifpro.org)

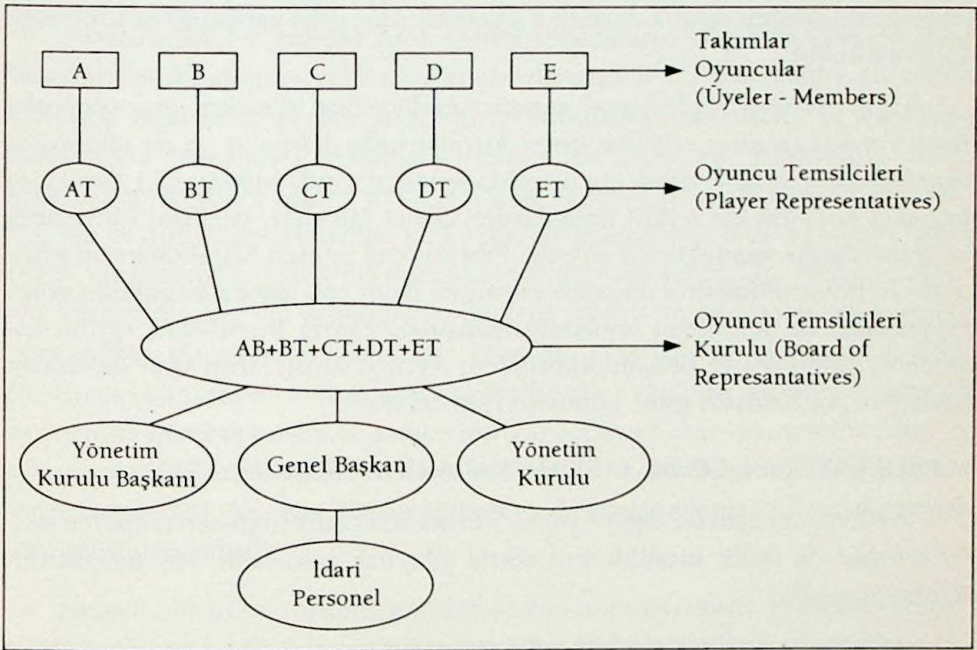
¹⁵⁸ Adnan SEZGIN ile 19.10.2006 tarihinde telefonla yapılan görüşme (0, 5., 213...).

¹⁵⁹ Tüm bu hususlar Dernek Başkanı Turgay SEREN'le Dernek Merkezinde gerçekleştirilen ve iki saatlik söyleşiden derlenmiştir. (09.10.2006)

lunduğu bir ortamda, standart-tipik örgütlenmenin başarı şansı azdır. Bunun dışında, üyelerinin nitelikleri, profesyonel sporun ticari yönü ve işverenlerin yapısı da, profesyonel sporcu sendikalarının örgütlenme farklılıklarına yol açmaktadır.

A. ABD Profesyonel Sporcu Sendikaları

Genel olarak değerlendirmek gerekirse, ABD'de dört büyük ligde örgütlenmiş profesyonel sporcu sendikalarının örgütsel yapıları birbirine çok benzemekte, ayrıntıda bazı farklılara rastlanmaktadır. Tipik bir ABD Profesyonel Sporcu Sendikasının örgütsel şeması şu şekilde gösterilebilir:

Şekil 1. ABD Profesyonel Sporcu Sendikaların Örgütsel Yapıları

ABD profesyonel sporcu sendikalarında en yetkili organ sendika üyesi sporcuların seçtiği temsilcilerden (player representatives) oluşan "oyuncu temsilcileri kurullarıdır" (Board of Player Representatives). Sezonun başında bir araya gelen oyuncu temsilcilerinin oluşturduğu Oyuncu Temsilcileri Kurulu sendikanın genel kurulu niteliğini taşımakta; üyelik aidatı belirleme, bütçeyi kabul etme, başkan ve yönetim kurulu üyelerini seçme; menajerler ve bunların ücretlerini kararlaştırma; oyuncuların güvenlik ve sigorta hakları ile ilgili kararlar alma konusunda yetkilidir.

Oyuncu Temsilcileri Kurulu, yukarıda da belirtildiği gibi sendika başkanını, yönetim kurulunu ve sendika genel başkanını (Executive Director) seçme yetkilerini kullanmaktadır. Ayrıca bu sendikalarda genel başkana bağlı çalışan sendika personeli yer almaktadır.¹⁶⁰

B. Avrupa Profesyonel Sporcu Sendikaları

Avrupa'da örgütlü profesyonel sporcu sendikalarının yapıları da aslen ABD'deki sendikalardan çok farklı görünmemektedir. Ancak, ABD'de profesyonel spor faaliyetinin kapalı yapısı, ABD'deki sendikaların lig yönetimi dışında başka kişi ve kurumlarla etkileşimine gerek bırakmamakta; buna karşın Avrupa'da diğer ligler/ölkelerle ve üst kuruluşlarla girilen etkileşim, Avrupa profesyonel sporcu sendikalarının bu gereksinime göre yapılanması sonucunu doğurmaktadır.

Tipik Avrupa profesyonel sporcu sendikasının temelini üye sporcular oluşturmakta; bunlar sendika genel kurullarında delegeler ya da takımların temsilcileriyle temsil edilmektedir. ABD sendikalarında olduğu gibi Avrupa'da da genel kurullar en yetkili organlardır. Genel kurullar, yönetim kurullarını ve başkanlarını seçmektedir. Avrupa Profesyonel Sporcu Sendikalarının ayrıncı yönü, bu sendikalarda yönetim kuruluna bağlı çok sayıda komitenin görev yapmasıdır. Bu komiteler arasında finansman/sigorta komiteleri, eğitim komiteleri, kamuoyu ve iletişim komiteleri; Avrupa uluslararası spor kurumları (Avrupa Spor Konseyi gibi) komiteleri sayılabilir.¹⁶¹

7. PROFESYONEL SPORCU SENDİKALARININ SORUNLARI

Profesyonel sporun özgün yapısı, bu alanda faaliyet gösteren sporcu sendikalarının da farklı nitelikli sorunlarla yüzyüze gelmesine yol açmaktadır. Bunlar arasında;

- *Kamuoyu baskısı/etkisinin yol açtığı sorunlar,*
- *Farklı nitelikli üyelerin bir araya getirilmesinden kaynaklanan sorunlar,*
- *Sendikal bilinçle ilgili sorunlar,*
- *Menajerlik sisteminin yarattığı sorunlar,*
- *Sendikaların karşısında birden çok otoritenin bulunmasının yol açtığı sorunlar,*

160 Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.nbpa.com/faq.php>; ayrıca bkz. http://www.nflpa.com/faqs/NFL-PA_faqs.aspx; <http://www.mlbplayers.com> ve <http://www.nhlpa.com>.

161 Ayrıntılar için bkz. <http://www.unfp.org>; <http://www.assocaltiore.it/aic/aic.nsf>; <http://www.niso.no>; <http://www.givemefootball.com>.

- Sendikalara yönelik olumsuz yaklaşımlardan kaynaklanan sorunlar ve benzerleri sayılabilir.

A. Kamuoyu Baskısı/Etkisinin Yol Açığı Sorunlar

Profesyonel sporcu sendikalarının üyesi olan sporcular bir yandan sendikaya, diğer yandan kulüplerine bağlıdırlar. Bu kişiler aynı zamanda ve çoğunlukla taraftarların idolleri ve medyanın da önemli haber kaynaklarıdırlar. Taraftarlar takımlarının maçlarını izlemek üzere para ödemekte; oyuncular reklam yıldızı olarak büyük gelirler elde etmekte; oyunculara ilişkin haberler büyük ilgi toplamaktadır.

Tüm bunlar bir yandan profesyonel sporcuların, diğer yandan da üyesi oldukları sendikaların sürekli gündemde olmalarına yol açmaktadır. Gündemi böylesine işgal eden profesyonel sporcu sendikalarının medya ve kamuoyu ilişkilerinde dikkatsiz davranmaları onları zor durumda bırakabilmektedir. şÖyle ki; profesyonel sporda uyuşmazlıklar ve toplu pazarlık süreci kamuoyunun ilgi ve dikkatini çekmekte; en küçük bir gelişme, en basit açıklama haber değerı taşımaktadır. Hatta bu durum toplu görüşmelerin dahi medya üzerinden yürütölmesine yol açmaktadır. Böylece medya ve kamuoyu etkilenmeye çalışılmakta, oluşturulan atmosferle kontrolü elde tutmak amaçlanmaktadır. Bu süreçte kamuoyu ve medyaya kontrollü bilgi akışının sağlanması önemli bir tecrübe gerektirmekte ve kontrolün kaybedilmesi bir takım sorunlara yol açmaktadır. Bunlar arasında en önemlisi medya ve kamuoyu baskısı ile sendikanın istemediği taleplere boyun eğmesi ya da kendi taleplerinden vazgeçmek zorunda kalmasıdır.¹⁶²

Hemen bütün sektörlerde göröllebilecek kamuoyu etkisi, profesyonel spor sektörünün medyatik yapısı ve sendikaların faaliyet alanının niteliklerinden dolayı büyük önem taşımakta ve çözölmesi güç bir sorun haline gelebilmektedir.

B. Üyelerin Nitelik Farklarından Doğan Sorunlar

Profesyonel sporcu sendikalarının belki de en önemli sorunu, ekonomik durumları ve oyunculuk yetenekleri birbirinden çok farklı oyuncuları temsil etmeleridir. Profesyonel sporda bir çok marjinal sporcu bulunmakta, bazı sporcular popüler, bazıları da gerçekten elit özellikler taşımaktadır. Aynı ta-

162 STAUDOHAR, s.7-8.

kim içinde dahi gelirleri arasında büyük farklar olan oyuncular yer almaktadır. Bunları tek bir sendika şemsiyesi altında toplamak önemli bir güçlük iken; bu durumun yarattığı sorunlarla başa çıkmak daha da güçtür.¹⁶³

Normal koşullarda bir sendika tüm üyelerini temsil etmek üzere faaliyette bulunur. Oysa durum sporda bu denli basit değildir. Sporcular çoğu zaman kendilerini “çok özel” görmekte ve “genel”i temsil eden sendikaya bağlılık yerine, kendi özel ihtiyaçlarına cevap verecek “özel” kişi veya kurumlara bağlılığı tercih edebilmektedirler. Bu durum sendikaya karşı bağlılığı ve sendika üyeliğini zorlaştırmaktadır.¹⁶⁴

Bunlara ek olarak, profesyonel sporda, sporcuların kulüpleriyle bireysel pazarlığı seçmeleri ve bunun normal bir yol olarak benimsenmesi¹⁶⁵; sendika ile üyesi arasındaki ilişkileri zayıflatmakta; sendikalar farklı gelir gruplarına tabi üyelerini kendi yanlarında tutmakla ilgili sorunlar da yaşamaktadırlar.

ABD’de örgütlü profesyonel sporcu sendikaları bu tür sorunları, toplu iş sözleşmelerine özellikle sosyal ve ek ödemeleri arttıran nisbi emredici kurallar koyarak çözmeye çalışmakta, Avrupa’da örgütlü sendikalar ise kariyer sonrası eğitim, sigorta hizmetleri sunma gibi sendika-sporcu arasında güven ilişkisi kurarak yaratıcı sorun çözme prosedürleri geliştirmeye yönelmektedir.¹⁶⁶ Bu alanda özellikle bir sonraki bölümde incelenecek PFA’nin faaliyetleri dikkat çekicidir.

Profesyonel sporcuların farklı gelir gruplarına mensup olmaları, sendika üyelik aidatlarının belirlenmesinde de sıkıntı yaratmaktadır. Aynı kulüp içinde bile, diğerinin birkaç katı gelir elde eden oyuncular bulunmaktadır. Aidatın belirlenmesi sorunu Avrupa Sendikalarında ortalama yıllık gelir esas alınarak çözülmektedir. Örneğin Norveç’te NISO, yıllık gelir kategorilerini esas alarak beş basamak belirlemiş; geliri yüksek olandan çok, düşük olandan az aidat alma yolunu benimsemiştir. NISO üyelik aidatları 200 ila 490 Norveç Kronu arasında değişmektedir.¹⁶⁷ ABD’de ise, bu yöntem yerine günlük üyelik aidatı hesabı yapılmaktadır. Örneğin Beyzbol Ligindeki her oyuncu (üye) sezonun açık olduğu her gün için (yılda 183 gün) 40 dolar aidat ödemektedir.¹⁶⁸

163 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.402.

164 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.17.

165 DABSCHECK, “Player...”, s.230.

166 “Football Players...”, s.4; STAUDOHAR, s.5; DABSCHECK, “Player...”, s.229-230; “Danish...”, s.1-2.

167 Ayrıntılar için bkz. <http://www.niso.no/index.php?mod=plink&id=3230> (Dues)

168 Ayrıntılar için bkz. <http://mlbplayers.com/NASApp/mlb/pa/info/faq.jsp#dues>

C. Sendikal Bilinçle İlgili Sorunlar

Profesyonel sporda sendikalaşma ile ilgili en yaygın kanı, yüksek gelir gruplarında yer alan profesyonel sporcuların sendikal bilince sahip olmadıkları ve dolayısıyla bu alanda sendikalaşmanın başarılı olamayacağıdır.¹⁶⁹

Ancak kanımızca bu durum, profesyonel sporcuların kişisel sendikal bilinlerinden başka, ülkenin toplu harekete ve kollektif bilince, hatta giderek sivil topluma inancı ile doğrudan bağlantılıdır. Öte yandan, profesyonel sporcu sendikaları kurulu oldukları ülkelerin genel sendikalaşma düzeyinden bile daha yüksek düzeylere çıkabilmektedirler. Dolayısıyla, profesyonel sporcu sendikaları eğer potansiyel üyelerini, üyeliğin getirileri ve dayanışma gibi konularda yeterince aydınlatabilir ve sendikal bilinci yaratabilirlerse; profesyonel sporda sendikalaşma profesyonel sporculuğu tamamlayıcı mesleki bir gelenek haline gelebilmektedir.

D. Menajerlik Sisteminin Yarattığı Sorunlar

Profesyonel sporcu sendikalarının bir başka sorunu da menajerlik sisteminden kaynaklanmaktadır. Menajerler sporcu adına pazarlık yapmakta ve sporcunun menfaatini korumayı amaçlamaktadırlar. Benzer şekilde, profesyonel sporcu sendikaları da kendilerine ye olan sporcuların menfaatlerini korumak ve haklarını savunmak için faaliyette bulunmaktadırlar. Bu durum aynı konuda sendika ve menajerlerin rol kapma yarışına yol açmakta; süreç çoğu zaman önemli sorunlar ve sürtüşmelere zemin hazırlamaktadır.¹⁷⁰

Sporcuyu temsil etmek gibi bir rolde, için doğası gereği yaşanan srtşmede ilginç olan ise, aynı ekonomik birim yani sporcu için rekabet eden sendika ve menajerlerden hangisi daha başarılı olursa, onun diğerinin önüne geçmesidir.¹⁷¹

Belirtmek gerekir ki, profesyonel sporcu sendikaları ile menajerleri arasındaki geleneksel yarışta sendikalar ne geçmiş gibi görünmekte; yarış en azından şimdilik sonulanmışa benzemektedir. Zira, bugün için profesyonel sporcu sendikaları, hem Avrupa ve hem de ABD'de menajerlik lisansının verilmesinde önemli ölçüde söz sahibidirler.¹⁷² öte yandan, profesyonel sporcu sendikalarının sporcu ile menajeri arasındaki sorunlarda başvuru mercii olma talepleri de sıkça dile getirilmektedir.

169 STAUDOHAR, s.3.

170 MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.402; Ayrıca bkz. PETEK, s.187.

171 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.16-17; FEHR, s.86-87.

172 FEHR, s.87; rneğin NBA'deki sporcuları sadece NBA Oyuncuları Sendikası NBPA'nı lisansladığı menajerler temsil edebilmektedir. Benzer bir durum Beyzbol ligi için de geçerlidir. Bkz. MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.712; Ayrıca bkz. <http://www.nbpa.com/agentpp.php>.

E. Birden Çok Otoriteyle İlişkilerinden Kaynaklanan Sorunlar

Klasik endüstri ilişkileri yapılanması, işçi sendikası ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren arasındaki menfaat çatışmasını ele alır. Oysa durum profesyonel spor sektöründe çok farklıdır. Profesyonel sporda örgütlü sporcu sendikalarının karşısında lig yönetimleri, lig yönetimlerinin temsilcisi olan lig komiserleri, kamusal/yarı kamusal veya özerk federasyonlar, uluslararası örgütler ve hatta sporun ticarileşmesinden kaynaklanan sebeplerle medya organları vardır. Bunlara ek olarak kulüp sahipleri ve kulüp hissedarları da profesyonel sporcu sendikalarının karşısında yer alabilmektedirler.¹⁷³

Profesyonel sporcu sendikalarının birden fazla otorite ile karşı karşıya kalması sorunu ABD ve Avrupa'da farklılıklar göstermektedir. ABD'de daha fazla ticari nitelik taşıyan profesyonel sporda, kamusal/yarı kamusal otoritenin etkisi bulunmamakta; dört büyük spor branşı yönünden uluslararası otorite de etkili olamamaktadır. Buna karşın spor sektöründeki pastanın büyüklüğü, sendikalarla kulüp sahipleri/yönetimlerinin ve lig komiserlerinin sıkça karşı karşıya gelmesine yol açmaktadır. Bütünöyle ticari nitelikli gelir paylaşımını içeren bu ilişkide medyanın da söz sahibi olma isteği, profesyonel sporcu sendikaları bakımından bir çok zorluğu beraberinde getirmektedir.¹⁷⁴

Avrupa'da ise lig komiserliği sistemi bulunmamakta, buna karşılık kamusal-yarı kamusal veya özerk spor federasyonları ile kulüp yönetimleri, profesyonel sporcu sendikalarının karşısında yer almaktadır. Başka bir ifade ile, Avrupa'daki profesyonel sporcu sendikaları bir yandan tek tek kulüp yönetimleri ile ve ayrıca federasyon yönetimleri ile mücadele etmektedirler. Buna bir de UEFA ve FIFA gibi uluslararası örgütlerin sektöre müdahalesi¹⁷⁵ ve medyanın hiç de küçümsenmeyecek etkisi ilave edildiğinde; Avrupa profesyonel sporcu sendikalarının işlerinin ABD'deki benzerleri gibi çok zor olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.

F. Profesyonel Sporcu Sendikalarına Yönelik Olumsuz Yaklaşımlardan Kaynaklanan Sorunlar

Profesyonel sporda faaliyeti ilk başlatan lig yönetimleri olmuştur. Başka bir ifade ile, önce kulüpler, sonrasında da ligler kurulmuş; hatta sporda profesyonelleşmenin ilk göröldüğü yer olan ABD'de aynı branşta rakip ligler bile

173 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.4-12; MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.399-401; DREWES, s.66-70.

174 DREWES, s.70-71; ROSEN-SANDERSON, s.64-65.

175 DABSCHECK, "The Globe...", s.81-83; Ayrıca bkz. Braham DABSCHECK, "The Globe at Their Feet: FIFA'S New Employment Rules-II", Sport In Society, Vol.9, No: 1, January 2006, s.6-9; GAHAN-McDONALD, s.91-93.

ortaya çıkmıştır.¹⁷⁶ Doğal olarak ligleri kuran takım sahipleri ve yöneticileri, ligin işçileri olan sporcularla ilişkilerini kendi menfaatlerine uygun bir biçimde düzenlemeye çalışmışlardır. Bu amaçla getirilen düzenlemeler arasında, sporcuların ücretlerini sınırlayan sistem (salary cap); sporcunun başka bir kulübe transferinde önceki kulübü söz sahibi yapan sistem (reserve system) ve lige girecek oyuncuların seçiminde lig yönetimi ve kulüplere öncelik tanıyan seçim sistemi (draft system) hep lig yönetimleri ve kulüpleri korumuştur.¹⁷⁷

Bütün bu gelişmeler karşısında ve zaman içinde sporcuların da korunma gereksinimleri ortaya çıkmış ve sporcu sendikaları kurulmaya başlanmıştır. Tarihsel açıdan bakıldığında önce liglerin/lig yönetimlerinin, sonra da profesyonel sporcu sendikalarının kurulduğunu söylemek mümkündür. Bu durum ise doğal olarak lig üzerinde ilk söz sahibi olan lig yönetimleri ve federasyonların, profesyonel sporcu sendikalarına karşı olumsuz yaklaşımlar sergilemesine yol açmıştır. Geçmişte yaşanan bu sorun bugün de sürmektedir. Gerek lig yönetimleri, gerek kamusal otorite ve gerekse ilgili spor branşının lig komiserleri, sporda söz sahibi olma yetkisini paylaşmakta zorluklar çıkartmaktadırlar.

Bu paylaşımda söz sahibi olmak isteyen sporcu sendikalarına karşı da bir çok olumsuz haksız uygulamalara gitmektedirler. Bunlar arasında;

- *Profesyonel sporcuların sendikal haklarının engellenmesine yönelik faaliyetler,*
- *Profesyonel sporcu sendikalarını sporcuların temsilcisi olarak görmeme çabası ve eğilimi,*
- *Sendikal faaliyete aktif olarak katılan sporculara kötü ve ayırıcı muamele,*
- *Toplu görüşmelerde sözleşme döneminde dirlik/düzen borcuna aykırı faaliyetlerde bulunma,*
- *Greve ya da toplu hareketlere katılan sporculara karşı ayırıcı muamele,*
- *Sendikanın taleplerine karşı medyaya şikayet ve medya gücünü haksız ve kötüniyetli kullanma eğilimleri sayılabilir.*¹⁷⁸

Bunlara ek olarak, hemen bütün kulüp yöneticilerinin aynı zamanda işadamları olma ve yöneticisi olduğu kulübü kendi işyeri gibi görme eğilimi de benzer tutumlara yol açmakta; işadamları yöneticiler sporcuların sendikalaşmasına, kendi işyerlerinde olduğu gibi, karşı çıkmaktadırlar.¹⁷⁹

176 GOULD IV, s.63. Bilindiği gibi ilk spor uyuşmazlığı da bir Amerikan Ulusal Beyzbol Liginde (National League) oynayan bir oyuncunun rakip lig olan Amerikan Liginde (American League) transfer olması ile 1900'lerin başlarında yaşanmıştır.

177 ROSEN-SANDERSON, s.64; GOULD IV, s.65.

178 HARDING, s.17-18; MITTEN-DAVIS-SMITH-BERRY, s.559-580.

179 PETEK, s.187.

G. Diğer Sorunlar

Özellikle dünyanın büyük liglerinde spor endüstrisinin oluşturduğu ekonomik ilişkilerin karmaşık yapısı, profesyonel sporcu sendikalarının hergün yeni sorunlarla karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır. Yazılı basın, televizyon ve şifreli dijital platformlar profesyonel spor endüstrisinin doğasını bozmakta; büyük ve etkin sermaye profesyonel sporun ekonomisini, ticari faaliyetlerini hatta oyunun kurallarını dahi değiştirmektedir. Medya, uyuşmazlıkların çö-zümünde söz sahibi olmaya, hatta profesyonel spor endüstrisinin tek hakimi haline gelmeye çalışmaktadır.¹⁸⁰

Profesyonel spor endüstrisinde yaşanan bu değişim ve dönüşüm, profes-yonel sporcu sendikalarına bazı soruların ve sorunların yönetilmesine yol aç-maktadır. Sendikaların muhatap olduğu soruların bir kısmı şöyledir:

- *Bu ekonomik ortamda sendika, üyelerine (profesyonel sporculara) yeterli kazanım sağlıyor mu? Eğer cevap evet ise en başarılı olduğu ve en az başa-rılı olduğu alan hangisidir?*
- *Sendika ligin/branşın ekonomik istikrarına katkıda mı bulundu yoksa buna tehdit mi oluşturdu?*
- *Sendika üyelerine yeterli iş güvencesi sağladı mı? İş güvencesi sağlama rolü profesyonel sporcu sendikalarına uygun bir rol mü?*
- *Sendikalar üyelerini iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterince aydınlattı mı?*
- *Sendika üyelerinin, mesleki sorunlarının çözümünde ne kadar başarılı? Sendika, sporcuların sp orla ilgili mesleki sorunlarına eğilmeli mi? Yoksa spor ile sendikacılık ve sendika arasına bir çizgi mi çekilmeli?*
- *Sendikalar sahip oldukları gücü toplu pazarlık ve toplu iş sözleşmesi yap-maya mı harcamalı? Bireysel sorunlarla daha fazla mı ilgilenmeli? Kollektif ihtiyaçlar mı, sporcunun/üyenin bireysel çıkarları mı öncelik taşımalı?*
- *Sendikalar faaliyette bulundukları ligin/branşın ekonomik potansiyelinin farkında mı? Toplu pazarlıklarda bu potansiyele uygun davranıyorlar mı?*¹⁸¹

Kuşkusuz, tüm bu sorunlar profesyonel sporcu sendikaları tarafından ya-nıtlanamazlar. Bunlar hem sendikaların, hem işverenlerin, hatta hem de medya gibi, sektörün diğer kesimlerinin de yanıtlanması gereken sorulardır. Ancak, bun-lara uygun yanıtlar bulunmadığı sürece, bunların birer sorun olarak profesyonel sporcu sendikalarının yargılanmasına ve sorgulanmasına yol açacağı açıktır.

180 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.17.

181 BERRY-GOULD-STAUDOHAR, s.17-18.

2. BÖLÜM

PROFESYONEL SPOR SENDİKACILIĞINDA PFA ÖRNEĞİ VE TÜRKİYE

Profesyonel sporcu sendikalarının özellikleri, faaliyetleri, yapıları ve sorunlarına değindikten sonra, çalışmanın bu bölümünde önce İngiliz Profesyonel Futbolcular Sendikası (Professional Footballers' Association-PFA) ele alınıp incelenecek, sonrasında da Türkiye'deki durum gözden geçirilip, Türkiye için önerilerde bulunulacaktır.

1. PFA ÖRNEĞİ

İngiliz Profesyonel Sporcular Sendikası PFA¹⁸², 1907'deki kuruluşundan bu yana hala faaliyette bulunan en eski sporcu sendikasıdır. PFA yıllar boyunca Britanya Adalarında benzer örgütlenmelere, hem deneyimleriyle ve hem de moral desteğiyle önemli katkılarda bulunmuştur.¹⁸³ Salt bu durum dahi PFA'nın bu çalışmada örnek alınması için yeterli bir gerekçedir; ancak PFA'nın incelenmesinin tek gerekçesi bu değildir.

PFA, profesyonel sporcu sendikalarının en eskisi olmak yanında, son derece saygın ve etkin bir sendikadır. PFA, FIFPro'nun kurucuları arasında yer almakta; tüm bu özellikler onun ideal bir örnek olarak ele alınmasına yol açmaktadır.

Profesyonel sporun, özellikle de futbolun bugünkü endüstriyel/ekonomik yapısı incelendiğinde, Türkiye'nin Amerikan Profesyonel Spor Modelinden çok Avrupa'da etkin Geleneksel Profesyonel Model ile Ticari Profesyonel Spor Modeline¹⁸⁴ çok daha yakın olduğu görülmektedir. O halde, dahil olunan model içinde yer alan örneklerden birini seçmek ve bunu yaparken en başarılı örneği ele almak son derece akılcı bir yoldur. Bu yol izlenmiş ve PFA tercih edilmiştir.

182 İngilizce'de kullanılan PFA kısaltması bu çalışmada da orijinal okunuşuna sadık kalınarak kullanılmıştır.

183 DABSCHECK, "Player...", s.226.

184 MERİH, "Profesyonel..." http://www.fesam.org/sur_makale.php?kot=1&url=uzman/km015.htm (30.09.2006)

PFA tercihinin son bir nedeni de, PFA'nın faaliyet gösterdiği alandır. Futbol İngiltere'de olduğu gibi Türkiye'de de en popüler spor branşıdır. Kuşkusuz bilimle popülerite arasında doğrudan bir bağlantı yoktur. Ancak bilimle popüleriteyi birleştirmek, çalışmanın daha çok ilgi çekmesine ve hedefe ulaşmasına yol açabilir.

A. PFA'nın Tarihçesi

PFA, İngiltere profesyonel spor tarihinde 1901 yılında yaşanan ve yönetim zafiyeti ile üye sayısının azlığı gibi sebeplerle başarısız olan ilk deneyimden 6 yıl sonra; yani Aralık 1907'de Manchester'de kurulmuştur. İlk başkanı Manchester United'dan Billy MEREDITH'dir. Sendika ilk yılın sonunda 1300 üyeye ulaşmıştır.¹⁸⁵ Bu büyük başarısı ile PFA bütün dikkatleri üzerine çekmiş ve bir çok Britanya Adası ve Commonwealth ülkesinde benzer oluşumların önünü açmıştır.¹⁸⁶

Başlangıçtaki adı AFPU (Association Football Players' Union) olan sendika sonrasında adını PFA olarak değiştirmiştir.

PFA, kuruluşunun ilk 30 yılında üye sayısı bakımından dalgalı bir grafik izlemiştir. Örneğin, sendikanın üye sayısı 1925'de en düşük düzey olan 100'e inmiş; 1937'de ise 2000'i aşmıştır. PFA'nın üye sayısı son 20 yıldır hiçbir zaman 3000'in altına düşmemiştir.¹⁸⁷

1907 yılında büyük bir kararlılıkla kurulan ve küçümsemeyecek bir üye sayısına ulaşan PFA, başlangıçta önemli zorluklarla karşılaşmıştır. Bunlardan ilki 1909 yılında yaşanmış; o dönemdeki İngiliz Futbol Federasyonu (FA) ve İngiliz Futbol Ligi yönetimi (FL) biraraya gelip; o zamanki adı AFPU olan PFA'yi ortadan kaldırmaya çalışmışlardır. Bu düşmanca gelişmenin temel sebebi, PFA'nın güçlenmesi ve Sendikalar Federasyonuna (General Federation of Trade Unions - GFTU) üyelik başvurusu yapmasıdır. Futbolda söz sahibi olan FA ve FL, PFA gibi bir oluşumun varlığı ve güçlenmesinden duydukları kaygı ile daha bir çok düşmanca davranışta bulunmuşlardır. Bu davranışlar arasında, PFA üyelerinin lisanslarının askıya alınması; profesyonel oyuncuların yerine amatörlerle sözleşme yapma tehdidi, PFA'nın ve GFTU'nun futbolcular adına yaptığı işlemleri kabullenmemek sayılabilir. 1909 yılında yaşanan tüm bu ge-

185 John HARDING, *For the Good of The Game: The Official History of the Professional Footballers' Association*, Robson Boks, London, 1991, s.32.

186 DABSCHECK, "Player...", s.226.

187 HARDING, *For...*, s.157-158; Geoff WALTERS, *The Professional Footballers' Association: A Case Study of Trade Union Growth*, Football Governance Research Centre, Birbeck University, London, 2005, s.2, (<http://www.football-research.org/papers/pfa-paper.html-03.03.2006>).

lişmeler üzerine PFA, baskılara dayanamamış ve GFTU'ya yaptığı üyelik başvurusunu geri çekerek faaliyetini sürdürebilmiştir.¹⁸⁸

1950'lere kadar, FA ile önemli sorunlar yaşamayan ve faaliyetini daha çok bir dernek gibi yürüten PFA, 1956, 1965, 1983 ve 2001 yıllarında dört kez önemli grev tehditlerinde bulunmuş ve FA ile anlaşmazlıklar yaşamıştır. Tamamı ekonomik nitelikli bu tehditlerin sonunda grev uygulamasına geçilmemiş; uyuşmazlıklar anlaşma ile sonuçlanmıştır.¹⁸⁹

PFA'in tarihi incelendiğinde pek çok önemli başarı ve üyeleri adına kazanımlar dikkati çeker. Örneğin, 1956 ve 1961 uyuşmazlıklarında PFA'in grev tehdidi işe yaramış ve kulüpleri ile transfer görüşmesi yapan ya da kulüplerince transfer listesine konulan futbolculara asgari ücret ödenmesi hakkı tanınmıştır.¹⁹⁰

1963 yılında futbolcuların transferinde tek söz sahibinin kulüpleri olduğuna ilişkin hükümlerin yumuşatılmasında PFA'in mahkemeden aldığı karar¹⁹¹ etkili olmuştur.

1963 yılında PFA'in, FA ve FL ile ilk kez toplu iş sözleşmesi yapma girişimi ise başarısızlıkla sonuçlanmıştır. PFA'in toplu görüşme isteği üzerine İngiltere Çalışma Bakanlığı PFA ile FL arasında bir Ulusal Görüşme Komitesi (National Negotiating Committee-NNC) oluşturulmasını öngörmüştür. 1963-1973 yılları arasında 16 toplantı yapan NNC, özel bir toplu pazarlık süreci oluşturulması konusunda anlaşmış ama lig kulüpleri anlaşmayı onaylamayınca, bu süreç de başarıya ulaşamamıştır. 1973 yılında NNC'nin başarısızlığı üzerine hükümet bu kez Endüstriyel İlişkiler Komisyonunu (Commission on Industrial Relations-CIR) görevlendirmiş, Komisyon 1974'deki raporunda NNC'nin başarısız olduğunu; taraflar arasındaki temel sorunun mevcut alıkoyma ve transfer sisteminden (retain and transfer system) kaynaklandığını, bu sistemin sürmesi halinde kaosuñ devam edeceğini ve tarafların (PFA ve FL) bu sorunu çözmek için yeniden bir araya gelmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁹² 1974'den başlayarak taraflar arasında yapılan görüşmelerle 1977'de kısmi bir

188 Ayrıntılı bilgi için bkz.Braham DABSCHECK, "A Man or a Puppet?: The FA's Attempt to Destroy The Association Football Players' Union", The International Journal of the History of Sport, Vol.8, No: 2, September 1991, s.221-238.

189 DABSCHECK, "Beating...", s.351; WALTERS, s.2-3; DABSCHECK, "Player...", s.230.

190 DABSCHECK, "Beating...", s.353.

191 Bu dava İngiliz profesyonel futbol tarihinde *Eastham Davası* olarak bilinir. Söz konusu dava ile futbolcular kendi ücret pazarlıklarını yapabilme, görüşmelerin uzaması durumunda eski ücretlerini almayı sürdürme gibi haklar elde etmişlerdir. Bkz. WALTERS, s.8.

192 DABSCHECK, "Player...", s.233-234.

anlaşmaya varılmıştır.¹⁹³ Bu gelişme PFA'nın önemli bir başarısı olarak kabul edilmektedir.

PFA, 1974 yılında yılın futbolcusu ödülleri dağıtmaya başlamıştır. İlk yıl Leeds United takımından Norman HUNTER yılın futbolcusu seçilmiştir.

1980'lerin ilk yarısı İngiliz futbolu için çok zorlu geçmiş, ekonomik durgunlukla birlikte bir çok İngiliz Kulübü iflasın eşiğine gelmiştir. Bu dönemlerde PFA, aralarında Bristol City, Hereford United, Hull City, Wolverhampton, Crystal Palace gibi takımlara kredi açmıştır. 1982-1985 yılları arasında PFA'nın bu kulüplere açtığı kredi tutarı 200.000 poundun üzerindedir. PFA bu süreçte FL'den de destek almıştır.¹⁹⁴

1985 yılında PFA ile FL, profesyonel sporculara özel sağlık sigortası hizmeti sunmak üzere bir iş ortaklığına (joint venture) gitmişlerdir. Buna göre PFA, sigortaya katılan kulüplerin oyuncularını için sigorta priminin (1. lig için %30'luk, 2. lig için %40'lık, 3. lig için %45'lik ve 4. lig için %50'lik) bir kısmını karşılayacaktır. Böylece özel sağlık sigortasının finansal yükü alt ligler bakımından daha çok katkı sağlanarak hafifletilmeye çalışılmıştır.¹⁹⁵

PFA'nın hem toplumsal kabul görmesi ve hemde FL tarafından benimsenmesi, başarısını ve üye sayısını arttırmıştır. PFA'nın üye sayılarında gelişim şöyledir:

PFA Üye Sayılarındaki Değişim

Yıl	Üye Sayısı
1907	1300
1925	100
1937	+2000
1982	2917
1985	2704
1990	3557
1994	3552
1997	4054
2000	3496
2005	3696

Tablo 1. PFA'nın Üye Sayıları

Kaynaklar: The PFA Report of the Annual General Meeting 2005, PFA (Report, 2005), s.18; WALTERS, s.7; HARDING, "For...", s.32.

193 DABSCHECK, "Player...", s.235; DABSCHECK, "Beating...", s.353-355.

194 DABSCHECK, "Beating...", s.351.

195 DABSCHECK, "Beating...", s.358.

Tabloda görüldüğü gibi, PFA en çok üyeye (4054) 1997 yılında ulaşmış; üye sayısı arttıkça da iyi ve kaliteli işler çıkarmaya başlamıştır. 1985'deki özel sağlık sigortası uygulamasının başarısı, 1986 yılında Futbolcular İleri Eğitim ve Mesleki Eğitim Programının (Footballers' Further Education and Vocational Training Scheme-FFE+VTS) başlatılmasını sağlamıştır. Aynı yıllarda, PFA üyeleri için Yardımlaşma Fonu (Benevolent Fund) ve Kaza Sigortası Fonu (Accident Insurance Fund) kurulmuştur.¹⁹⁶

1986 ve 1987 yıllarında PFA, 90 profesyonel futbol kulübü ile 10 amatör kulübün katılımıyla futbolu topluma sevdirmek ve sempati toplamak amacıyla Toplumda Futbol programını (Football in the Community) başlatmıştır. 1989'da ise PFA'nın finansal departmanı PFA Finansal Yönetim Limited (PFA Financial Management Limited) kurulmuştur.¹⁹⁷

1994'de, tüm üyelerin futbolculuk kariyerlerini noktaladıklarında yararlanabilecekleri PFA Antrenörlük (PFA Coaching) programı başlatılmıştır. Aynı yıllarda PFA, ticaret alanındaki gelişmelerden de geri kalmamış ve 1972'de kurulan PFA Girişimcilik Şirketi (PFA Enterprises) günümüz gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırılmıştır. Bunun hemen akabinde Adidas ve SkySports ile büyük sponsorluk anlaşmaları yapılmıştır.¹⁹⁸

1992'de televizyon gelirleri konusunda FA ile yaşanan uyuşmazlıkta PFA üyelerinin %92'si sendikaya destek vermiş ve sendika önemli bir yayın geliri güvencesi sağlamıştır. Benzer bir uyuşmazlığı 1996'da da yaşayan PFA, yine üyelerinin desteğı ile önemli TV gelirleri elde etmiştir. TV yayın gelirleri ile ilgili son uyuşmazlık 2001'de yaşanmış; sorun 10 yıllık bir anlaşma ve yıllık 10 milyon poundu aşan gelir garantisi ile çözülmüştür.

PFA'nın tarihçesini aşağıdaki tablo ile özetlemek mümkündür.

<u>Yıl</u>	<u>Tarihsel Gelişme</u>
1887	→ Sadece 4 yıl faaliyette bulunacak ilk futbolcu sendikası kuruldu.
1907	→ Manchester, Imperial Otel'de Billy Meredith önderliğinde PFA (ilk adı ile AFPU) kuruldu. İlk yıllar sendikaya Meredith'in Sendikası denilirdi.
1909	→ Sezonun açılışında PFA'nın GFTU'ya katılma başvurusu yapması ve grev tehdidi FA'nın PFA'a düşmanca tavır almasına yol açtı. FA tüm sporcuların sendika üyeliğinden ayrılmasını, aksi taktirde

¹⁹⁶ WALTERS, s.8.

¹⁹⁷ DABSCHECK, "Beating...", s.358-359; WALTERS, s.8.

¹⁹⁸ WALTERS, s.8-9.

sezonun başlamayacağını belirtti. PFA, GFTU başvurusunu geri aldı. Üyeler PFA'dan istifa etmedi. Lig başladı.

- 1923 → PFA, sözleşmeli futbolcuların ücretlerinde indirim talep eden FL ile uyuşmazlığa düştü. (*Leddy v. Chesterfield*) olarak bilinen dava PFA lehine sonuçlandı ve indirim talebi mahkemece reddedildi.
- 1961 → PFA Genel Başkanı Jimmy Hill'in başlattığı kampanya ile haftalık 20 pound olan en yüksek ücret (maximum wage- wage cap) uygulaması kaldırıldı.
- 1963 → Yüksek Mahkeme, *Eastham* davası diye bilinen ve PFA tarafından açılan davada alıkoyma ve transfer (retain and transfer) sisteminin yasadışılığını ilan etti.
- 1974 → PFA ödülleri uygulaması başladı. Leeds United'den Norman HUNTER, yılın futbolcusu seçildi.
- 1978 → FL tarafından futbolcular için sözleşme özgürlüğü kabul edildi. PFA'nın etkisi ile bu hak yurtdışında oynayan futbolculara da tanındı. Transfer uyuşmazlıklarının çözümünde özel bir yöntem (hakemlik) benimsendi.
- 1979 → Futbolcuların İleri Eğitimi ve Mesleki Eğitim Programı başlatıldı.
- 1980 → Futbolcular için katılıma dayanan primsiz (non-contributory) parasal destek programı uygulamaya konuldu.
- 1981 → PFA, futbolcular için standart bir sözleşme tipi ve uygulama kodu (code of practice) oluşturdu.
- 1983 → PFA, Gençlik Eğitim Planını (Youth Training Scheme-YTS) devreye soktu.
- 1985 → PFA önderliğinde, futbolcular için Yaşlılık Sigortası Planı (Players Contributory Pension Scheme-FLPRIS) faaliyete geçirildi.
- 1986 → Toplumda Futbol Programı (Football in the Community) hayata geçirildi. 6 pilot kulüple başlatılan programa 90 kulübün katılımı ile büyük başarı sağladı.
- 1988 → Ligden ayrılmayı kararlaştıran üst düzey futbol kulüpleri PFA'nın de katılımı ile gerçekleştirilen Heathrow Anlaşmasıyla bu kararlarından vazgeçtiler.
- 1989 → PFA Finansal Yönetim Şirketi kuruldu. Şirketin temel amacı oyunculara sözleşme yapma, transfer, yaşlılık sigortası, diğer sigortalar ve mortgage gibi konularda yardımcı olmaktır.

- 1992 → Yeni Premier Ligin oluşması sonrasında PFA'in televizyon yayın gelirlerinde kayba uğradığı ortaya çıktı. PFA grev tehdidinde bulundu. Üyelerin %92'si PFA'e destek verdi. Grev önlendi. PFA uyuşmazlıktan kazançlı çıktı. TV gelirlerinde düşüş yaşanmadı. PFA önderliğinde Profesyonel Futbol Müzakere ve Danışma Komitesi kuruldu (PFNCC).
- 1995 → Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi BOSMAN kararını verdi. Kararın verilmesinde PFA büyük katkı sağladı.
- 1996 → PFA, FL ile TV gelirleri konusunda yine bir uyuşmazlık yaşadı ve başarılı oldu.
- 2001 → PFA ve FIFPro; FIFA, UEFA ve Avrupa Komisyonu ile yeni bir uluslararası transfer sistemi üzerinde anlaşmaya vardı.
- 2001 → PFA ile FA ve FL arasında TV gelirlerine ilişkin süregelen uyuşmazlık 10 yıllık bir sözleşme ile sonuçlandı. Grev tehdidi işe yaradı. Üyelerin %99'u PFA'in yanında yer aldı. PFA, TV gelirlerinden yıllık 17,5 Milyon Pound kazandı. Bu PFA'in geleceğini garanti altına alması demekti.

Tablo 2. PFA'in Kısa Tarihçesi

Kaynaklar: "The PFA Timeline", (<http://www.givemefootball.com/display.cfm?article=2952type=1>); ayrıca bkz. PFA, *The PFA Report of the Annual General Meeting 2005*, (Report 2005)=, Kasım, 2005, s.3 vd.; WALTERS, s.1-7; HARDING, "PFA...", s.15-19; PFA, *Ten Decades Service To Football (Ten Decades)*, Manchester, 2005, s.1.

Özetlemek gerekirse PFA, profesyonel futbolda transfer sistemine katkılarıyla futbolcu ücretlerinin yükselmesini, ücret tavanı (wage cap) uygulamasının kaldırılmasını, iş piyasasında (FA ve FL'in) tek yanlı uygulamalarının önlenmesini sağlayarak üyelerine önemli katkılarda bulunmuştur. Ayrıca PFA, üyelerine zor dönemlerinde destek olmuş, onlara ücretsiz hukuki danışmanlık sağlamış ve gerektiğinde iş/iştihad kurumu gibi faaliyetlerde bulunmuştur. PFA sayesinde İngiliz profesyonel futbolcuları; yıllık ücretli izin hakkını, kulüplerinden izinsiz medyaya açıklama yapma hakkını, sakatlandıklarında asgari gelir güvencesini, ölüm yardımı hakkını elde etmişlerdir. Bunlar az sayıdaki yıldız futbolcu için olmasa bile, çok sayıdaki profesyonel futbolcu bakımından büyük kazanımlardır.¹⁹⁹

PFA'e profesyonel ve profesyonelliğe aday tüm futbolcular üye olabilmektedir. Ancak, PFA sadece üyelerine değil, profesyonel sporculuk yaşamı sona

199 DABSCHECK, "Beating...", s.358-359.

ermiş eski üyelerine de hizmet sunduğu için (bkz. PFA, Tüz.m.2-1) PFA'nın faaliyet alanı ve üye potansiyeli oldukça geniştir. PFA, bugün için 4000'e yakın üyesi ile İngiliz Sendikalar Kongresine (Trade Unions Congress-TUC) ve FIFPro'ya üyedir. PFA'nın üst yönetiminde görev alanların hemen tamamı eski futbolculardandır. PFA'nın Genel Başkanı Gordon TAYLOR, Blackburn Rovers'in eski oyuncusudur. Genel sayman Mick McGUIRE eski West Bromwich oyuncusu; finansal sorumlu Des BREMMER ise eski Aston Villa futbolcusudur. Bu sıradışı durumun PFA'nın başarısına katkısı açıktır. Sorunları ve ihtiyaçları bilen yöneticilerin altında görev yapan profesyonellerle PFA bugün, 250'ye yakın personel istihdam etmekte ve önemli faaliyetlerini sürdürmektedir.²⁰⁰

PFA, ülke genelinde %36 olan sendikalaşma oranına karşın, kendi faaliyet alanında %100'lük orana ulaşan önemli bir örnektir. Bunun sebebi bir yandan PFA'nın başarılı ve günümüz gerçeklerine uygun faaliyetleri iken, diğer yandan 1907'deki felsefenin sürdürülmesidir. PFA'nın 1907'deki "*endüstri ilişkileri alanında üyelerini temsil görevi*" bugün de temel bir felsefe olarak tüm faaliyetlerinde kendini göstermektedir.²⁰¹

B. PFA'nın Örgütsel Yapısı

PFA'nın örgütsel yapısı PFA Tüzüğüyle²⁰² düzenlenmiştir. İlgili Tüzüğün 1. maddesine göre PFA, bir sendikadır ve merkezi Manchester/İngilteredir.

PFA'nın işleyişinde delegelik sistemi uygulanmaktadır. Her futbol kulübündeki PFA üyeleri, kendilerini Genel Kurulda temsil etmek üzere bir delege seçerler. Delegelerin temel görevi PFA ile üyeler arasındaki iletişimi sağlamaktır. Bu amaçla delegeler olağan, olağanüstü ve bölgesel genel kurullara katılmak zorundadırlar. Yöneticilik görevine seçilen delegelerin, delegelik görevleri kendiliğinden sona erer ve bunların yerlerine yenisi seçilir (PFA, Tüz.m.8).

Aslen sendikaların işleyişinde ülkemizde²⁰³ ve diğer bir çok ülkede²⁰⁴ yaygın olan delegelik sistemi, özellikle çok sayıda üyeye sahip işçi sendikaları bakımından gereklidir. Nitekim bu gereksinim sebebiyle, PFA'de de delegelik sistemi uygulanmakta; başka bir deyişle, işçi sendikacılığının yaygın uygulaması temsili demokrasi, PFA tarafından da benimsenmiş bulunmaktadır. Ekle-

200 http://en.wikipedia.org/wiki/professional_footballers'_association.html; ayrıca bkz. <http://www.givemefootball.com/introduction.html>

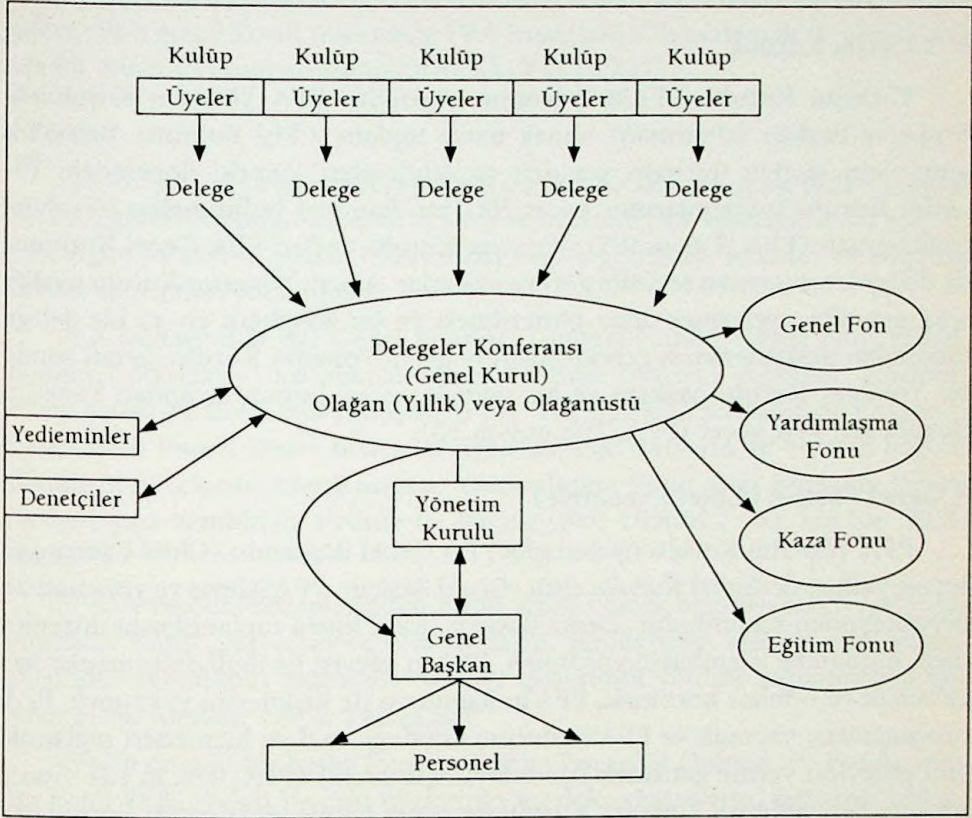
201 WALTERS, s.8.

202 Tüzüğün, İngilizce metinden Türkçeye tarafımızdan yapılan tam çevirisi Ek'te yer almaktadır.

203 2821 sayılı Sendikalar Kanunu m.10/2'ye göre "*Sendika üye sayısı 500'ü aşarsa şube genel kurulu*", m.10/3'e göre ise "*üye sayısı 1000'i aşarsa sendika genel kurulu delege esasına göre yapılır*".

204 Yukarıda bkz. ve karşı. 1. bölüm, 6. Profesyonel Sporcu Sendikalarının Örgütsel Yapıları.

yelim ki, ABD'de oyuncu temsilciliği denilen (player representative) uygulama da aslında delegelikten başka bir şey değildir. PFA'in örgütsel yapısına ilişkin şema aşağıdadır.

şekil 2. PFA'in Örgütsel Yapısı

Kaynak: Rules of the Professional Footballers' Association, 2005.

a. Genel Kurul

PFA'in en yetkili karar organı Genel Kuruldur. Genel Kurula, delegeler konferansı (Delegates Conference) da denilmektedir. Genel kurul, olağan ya da olağanüstü toplantı yapabilir. Olağan genel kurul her yıl gerçekleştirildiği için toplantılara yıllık genel kurul (Annual General Meeting) adı verilir. Bunun dışında yönetim kurulunun çağrısı ile veya üye ya da delege tam sayısının en az %10'unun talebi ile olağanüstü genel kurul da (special meeting) toplanabilir. PFA Genel Kurulu delegelerden oluşur. Ancak isteyen üyeler de PFA Genel Kuruluna oy hakkı olmaksızın katılabilirler. (PFA, Tüz. m.15).

Genel Kurul, PFA'nın işleyişi ve faaliyetleri ile ilgili temel kararları almak yanında bir çok konuda da seçim yetkisine sahiptir. Genel Kurul, yönetim kurulunu (management committee); genel başkanı (Chief Executive), yedie-minleri (Trustees) ve denetçileri (Auditors) seçme yetkisine sahiptir.

b. Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu, PFA'nın yürütme organıdır. PFA Yönetim Kurulunda 8 üye ve başkan (chairman) olmak üzere toplam 9 kişi bulunur. Beş yıllık görev için seçilen üyelerin yeniden seçilebilmeleri, önceki dönemdeki Yönetim Kurulu toplantılarının en az %60'ına katılmış bulunmaları koşuluna bağlanmıştır.(PFA, Tüz.m.9/5). Yönetim Kurulu üyeleri PFA Genel Kurulunda delegelerce yapılan seçimle göreve başlarlar. Ancak Yönetim Kurulu üyeliği için, sendika üyelerince aday gösterilmesi ve bu adaylığın en az bir delege tarafından desteklenmesi gerekir. Göreve gelen Yönetim Kurulu, kendi içinde bir Yönetim Kurulu başkanı ve bir sayman seçer; bunun ardından Yönetim Kurulu faaliyete geçer (PFA, Tüz.m.9-m.10).

c. Genel Başkan (Chief Executive)

PFA Yönetim Kurulu üyeleri gibi PFA Genel Başkanını (Chief Executive) seçme yetkisi de Genel Kurul'a aittir. Genel Başkan, PFA işleyiş ve yönetimi ile personelinin sorumludur. Genel Başkan, genel kurul toplantılarını düzenlemek, muhasebe işlemlerini yürütmek, PFA'nın işleyişi ile ilgili dokümanlar hazırlamak ve bunları korumak, PFA'nın kamuoyu ile ilişkilerini yürütmek, PFA propagandası yapmak ve PFA'nın ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetleri sağlamak gibi görevleri yerine getirmek üzere 5 yıl için seçilir (PFA, Tüz.m.13). Genel başkan, faaliyetlerini Yönetim Kurulu ile uyum içinde ve Yönetim Kurulu kararlarına uygun olarak yerine getirir. Genel Başkanın emrinde yeterince personel istihdam edilir.

d. Yedie-minler ve Denetçiler

PFA Genel Kurulu, Yönetim Kurulu ve Genel Başkan dışında ayrıca sendikanın Yedie-minlerini (Trustees) ve Denetçilerini (Auditors) de seçme yetkisine sahiptir. Bu kişiler/organlar Genel Kurulca seçilir; görevden alınabildiklerinden, Genel Kurula karşı sorumlu olmaktadır.

PFA Yedie-minleri, Genel Kurulda ve delege tam sayısının 2/3'ünün oyu ile seçilirler. PFA'de bir dönem için en çok dört Yedie-min görevlendirilebilir. Yedie-minlerin delege olması zorunlu değildir. Yedie-minler PFA adına yatırımlar yapmak ve PFA malları ile parasını sarf etmek, PFA fonlarına aktarma yapmak, PFA'nın gerek duyduğu finansal hizmetleri yerine getirmek; ayrıca, üye

ve delegelerin şikayetlerini dinlemek, uyuşmazlıklarda hakem tayin etmek ve benzer görevleri yerine getirirler (PFA, Tz.m.14).

PFA Denetçileri de aynen Yediminler gibi Genel Kurul tarafından seçilirler. Denetçilerin seçiminde de 2/3 oy çokluğu aranır. PFA Denetçilerinin temel görevi yıllık genel kurul öncesinde PFA hesaplarını denetlemek ve Genel Kurula bir denetim raporu sunmaktır (PFA, Tz.m.22).

e. Fonlar

PFA'in işleyişi ve örgütsel yapısının önemli bir boyutunu da fonlar oluşturur. PFA gerek duyduğu finansal desteği ve hizmetlerini, işlettiği fonlar aracılığı ile sağlar ve yerine getirir. PFA fonları Tüzük gereğince kurulur ve Yönetim Kurulu tarafından yönetilirler.

PFA fonlarından ilki Genel Fondur (General Fund). Genel Fon, PFA'in finansal ihtiyaçlarını karşılamak üzere ve diğer fonların dışındaki görevleri yerine getirmek üzere kurulmuştur (PFA, Tz.m.18). Yardımlaşma Fonunun (Benevolent Fund) temel amacı ise üyelerin, eski üyelerin ve onların bağımlılarının ihtiyaçlarını karşılamaktır. Yardımlaşma Fonu aynı zamanda Ulusal Yardımlaşma Sandıkları siciline de kayıtlı (No: 1056012) bir fondur (PFA, Tz.m.19).

PFA'in varoluş sebeplerinden birini amaç olarak benimseyen Kaza Fonu (Accident Fund), yelerin ve eski üyelerin, profesyonel faaliyetlerini yerine getirirken uğradıkları kazalarda tıbbi ve ekonomik yardım sağlanmasını güvence altına almıştır (PFA, Tz.m.20).

PFA'in önemli bir başka fonu ise Eğitim Fonudur (Education Fund). Eğitim Fonu PFA yeleri ile eski üyelerinin mesleki eğitimlerini sağlama fonksiyonunu yerine getirir. Eğitim Fonu ayrıca eğitim konusunda kulüpler ve futbol federasyonu ile de işbirliğine gitmektedir (PFA, Tz.m.21).

C. PFA'in Faaliyetleri

PFA'in faaliyetlerine ilişkin incelemede öncelikle dışsal bir faaliyet olan endüstri ilişkileri alanındaki faaliyetleri ele alınacaktır. PFA bu faaliyetini üyelerini temsil göreviyle yürütmektedir. Endüstri ilişkileri alanındaki faaliyetlerden sonra, PFA'in en başarılı olduğu alan, yani üyelere dönük içsel faaliyetleri ele alınacaktır. Son olarak ise PFA'in medya ve kamuoyuna dönük faaliyetleri ile ticari faaliyetleri gözden geçirilecektir.

a. Endüstri İlişkileri Alanındaki Faaliyetler

PFA, bir sendika olmasına rağmen bugüne kadar hiç grev uygulamasına gitmemiş; ABD'deki örneklerin tersine agresif olmayan ılımlı bir politika izle-

meyi tercih etmiştir. PFA'nın ılımlı politikalarına rağmen zaman zaman FL ve FA ile ilişkilerin gerildiği olmuştur. Özellikle 1956, 1965, 1983 ve 2001 yıllarında çoğunlukla TV yayın gelirleri sebebiyle yaşanan uyuşmazlıklarda grevin eşliğinden dönülmüş; bütün bu uyuşmazlıklar son anda anlaşma ile sonuçlanmıştır.²⁰⁵

PFA'nın endüstri ilişkilerinde izlediği tatlı-sert politika olabildiğince işlevsel ve olabildiğince stratejik biçimde yürütülmüş; PFA, bir yandan sorunların anlaşma ile çözülebileceğine inanıyor iken, diğer yandan gerektiğinde sendika olmanın sağladığı yetkileri kullanma tehdidinde bulunmuştur.

PFA 100 yıllık tarihinde hiç toplu iş sözleşmesi yapmamıştır. Başka bir anlatımla, toplu iş sözleşmesi kartını hiç kullanmamıştır. Ama buna rağmen, belirtilen tarihsel süreçte PFA'nın stratejik endüstri ilişkileri yönetimi sayesinde üyelerine önemli haklar sağladığı da açıktır. Özetlemek gerekirse:

- İngiltere'de profesyonel futbolcuların yılda 4 hafta ücretli izin hakkına sahip olması,
- Futbolcuların kulüplerinden izinsiz medyada açıklama yapma hakkını elde etmesi,
- Sakatlanan futbolcuya sakatlığı döneminde temel ücret ödenmesi,
- Ölen futbolcunun ailesine yüklü miktarda (40.000 pound) ölüm yardımı yapılmasının sağlanması,
- Futbol ligi ile ortaklaşa kurulan özel sağlık sigortası sistemi ile, sakatlanan futbolculara önemli bir ekonomik yük getirmeden tedavilerinin sağlanması,
- İş piyasasında işveren (kulüp) yönetimlerinin ve federasyonun (FA ve FL'in) tek yanlı uygulamalarının kaldırılması,
- Sporcu ortalama ücretlerinin önemli ölçüde arttırılması,
- Transfer sisteminde futbolcular aleyhine uygulamalar ve özellikle transfer ücreti ile futbolcunun normal ücretinin sınırlandırılmasına yol açan "tavan ücret" uygulamasının kaldırılması,
- FL ve FA ile uyuşmazlıkların çözümünde özel bir yöntem getirilmesi uygulamalarının tümü; hatta daha fazlası hep PFA'nın izlediği olumlu stratejilerin eseridir.²⁰⁶

205 DABSCHICK, "Beating...", s.351; HARDING, "PFA...", s.18-19.

206 DABSCHICK, "Beating...", s.353-358.

PFA'in tüm bu faaliyetlerinin temelinde üye yoğunluğunun yüksek oluşu yatmaktadır. İngiltere'de genel anlamda sendikalaşma oranı %36 düzeyindeyken, Premier Lig ve Futbol Liginde (1. Lig) sendikalaşma oranı %100 düzeyindedir.²⁰⁷ Bu durum PFA'in gücünün somut göstergesidir. Üyelik oranının bu kadar yüksek oluşu PFA'in faaliyetlerinde daha rahat ve cesur hareket etmesini sağlamaktadır. Bu durum bir yandan PFA'i daha güçlü kılarken, diğer yandan PFA üyeliğinin bir "sosyal norm" haline gelmesine yol açmakta, üyelik tüm profesyonel ve yarı profesyonel futbolcular bakımından uyulan bir sosyal norma dönüşmekte ve bu durum 1970'lerden beri sürmektedir.²⁰⁸ Belirtilen sosyal norm sayesinde futbolcuların elde ettiğİ kazanımlar ise hiç de küçümsemeyecek düzeydedir. Üyelik sayesinde sendikanın sunduğİ çok geniş haklardan yararlanma imkanı doğmaktadır. Hatta, sadece 6 ay süren bir üyelikle dahi, eski üye sıfatı ile, futbolcunun birçok olanaktan yararlanmasına imkan sağlanmaktadır.

PFA'in temel politikası üyelerini korumak ve onlara hizmet etmektir. Bu anlamda PFA'in bir sendika olmak dolayısıyla endüstri ilişkileri alanındaki imkanları iki temel amaçla kullanılmaktadır. PFA bir yandan bireysel olarak futbolcuların ihtiyaçlarını gözetirken, öte yandan kollektif olarak da profesyonel futbol endüstrisini korumakta ve sektöre hizmet etmektedir. PFA bir yandan FA'den disiplin cezası alan üyelerini temsil etmekte ya da sözleşmesinde sorun yaşayanlara danışmanlık sunmakta, öte yandan FIFA lisanslı menajerleri vasıtasıyla üyelerinin bireysel sözleşme görüşmelerinde onların temsilini sağlamaktadır. Bu çapta bir temsil, iyi örgütlenmiş bir kurumsal yapı ile birleştiğinde PFA'in başarısı ortaya çıkmaktadır.²⁰⁹ Örneğın PFA, adı doping skandalına karışan üyesi Adrian MUTU'nun; uyuşturucu skandalına karışan üyesi Abel XAVIER'in ve şiddet suçuna karışan Lee BOWYER'in lig ve UEFA-FIFA savunmalarında etkin görev almış ve üyelerini temsilen davalarda-disiplin süreçlerinde aktif bir politika izlemiştir.²¹⁰

PFA'in endüstri ilişkileri örgütlenmesinde iki formal oluşum dikkati çekmektedir. Bunlardan ilki örgütsel düzeyde faaliyette bulunan Yönetim Kuruludur. Yönetim Kurulu profesyonel futbolcuların sözcülüğünü yapmaktadır. İkincisi ise, işyeri düzeyinde faaliyette bulunan oyuncu temsilcileri yani delegelerdir. PFA'in tüm Premier Lig ve 1. Lig takımlarında birer adet olmak üzere toplam 92 işyeri temsilcisi/delegesi bulunmakta; delegeler PFA ile üyeler

207 PFA, The PFA Report of The Annual General Meeting 2005, Kasım 2005, s.18 (PFA, Report 2005).

208 WALTERS, s.8.

209 WALTERS, s.9.

210 PFA, Report 2005, s.8.

arasında sürekli bir iletişim sağlamaktadırlar. İşyeri ve örgütsel düzeydeki bu iletişim ve bilgi alışverişi 2001 yılındaki TV gelirleri uyuşmazlığında önemli bir işlev görmüş; PFA'nın grev tehdidi işe yaramış ve PFA uyuşmazlıktan istediğini elde ederek çıkmıştır.²¹¹

PFA'nın endüstri ilişkileri alanındaki önemli bir atılımı da 1992 yılında Profesyonel Futbol Müzakere ve Danışma Komitesinin (Professional Football Negotiation and Consultative Committee-PFNCC) kurulmasına öncülük etmek olmuştur. Komitede PFA'den 4; Premier Lig'den 2; Futbol Liginden 2; Futbol Federasyonundan 1 temsilci ile bu dört oluşumun genel başkanları yer almakta; yani komite 13 üyeden oluşmaktadır.²¹² Komitenin temel amacı futbolcuların ücretlendirilmesi, çalışma koşulları, sözleşmeden doğan borçlar, ikramiyeler, emeklilik ödemeleri, ek gelirler, izinler, sigortalar, çalışma standartları, uyuşmazlıkların çözüm süreçleri ve itiraz usulleri ile benzeri sorunlarda çözüm sunmaktadır. İlgili Komite Tüzüğüne göre, İngiltere Profesyonel Futbol Liglerinde, profesyonel futbolcularla ilgili hiçbir hukuki düzenleme PFNCC'nin bütünsel kabulü olmadan gerçekleştirilemez. Bunun dışında, profesyonel futbolla ilgili tarafların ya da 3. kişilerin ihtiyaç duyduğu konularda görüş bildirmek de PFNCC'nin faaliyetleri arasında yer alır (PFNCC Tüz.m.4/I-II).

Önemle belirtmek gerekir ki, PFA'nın tüm bu faaliyetlerinde ve özellikle 20. yüzyılın son çeyreğindeki başarılarında, sendika başkanı Gordon TAYLOR'un vizyonu çok etkili olmuştur. TAYLOR, militan ve agresif sendikacılık yerine, uyuşmazlık ve sorunların karşılıklı anlaşmalarla çözüleceğine; ama gerekirse bir sendika olmaktan kaynaklanan gücün kullanılabileceğine de inanmıştır. TAYLOR'un müzakere yeteneği ve uzak görüşlülüğünün, PFA'nın sektördeki etkisini önemli ölçüde arttırdığı söylenebilir.

Gordon TAYLOR, bir yandan zor duruma düşen kulüplere PFA'nın kredi vermesinin yolunu açmış; bir yandan TV yayın gelirlerinden PFA'ye önemli bir kaynak aktarılmasını sağlamıştır. TAYLOR, 1998'de Sendikalar Kongresinde (TUC) yaptığı konuşmada -tam da Rupert MURDOCH Manchester United'ı alma teklifini ortaya atmış iken- İngiltere Hükümetine, "...sporun büyük sermayenin monopolünden korunması ve kurtarılması gerektiği" uyarısını yapmıştır.²¹³

211 HARDING, "PFA...", s.18-19; WALTERS, s.9-10: 2001 yılında üyeler arasında yapılan grev oylamasında üyelerin %92'si "greve evet" yönünde oy kullanmış; bu durum FA'yi, PFA'nın taleplerini kabul etmek zorunda bırakmıştır. Böylece PFA, TV yayın gelirlerinden 10 yıl boyunca ve yılda 17,5 m. Pound geliri garantilemiş ve futbol endüstrisinde söz sahibi durumunu güçlendirmiştir.

212 Dikkat edilecek olursa dört üye ve bir genel başkan ile, Komitede temsil edilen kuruluş PFA'dir. PFA'nın 5/13 oranında temsil gücü bulunmaktadır.

213 WALTERS, s.10-11.

TAYLOR, PFA'in başkanlığı dışında FIFPro'nun kurucularındandır ve ilk Genel Başkanı olmuştur. FIFA Futbol Komitesi, UEFA ve FA Komitelerinin; Futbol Vakfı ve Profesyonel Spor Enstitüsü'nün üyesidir. Tüm bu hususlar TAYLOR'un, diğeri bir çok profesyonel sporcu sendikasında görüldüğü gibi çok güçlü ve yetenekli bir sendikal önder ve futbol endüstrisi ile endüstri ilişkileri alanında ne denli etkin olduğünün önemli göstergeleridir.

PFA'in endüstri ilişkileri alanında dile getirilebilecek bir başka faaliyeti Sendikalar Konferansı (Trade Unions Congress-TUC) ve Eğlence Sektörü Sendikaları Federasyonu (Federation of Entertainment Unions-FEU) üyeliğidir. FEU'ya Aktörler Sendikası ve Müzisyenler Sendikası da üyedir.²¹⁴

b. İçsel (Üyelere Yönelik) Faaliyetler

PFA'in endüstri ilişkileri bakımından temsil faaliyeti dışında üyelerine dönük faaliyetlerini iki başlık altında ele almak mümkündür. Bunlar yardım faaliyetleri ve eğitim faaliyetleridir. PFA bu alanlarda bazen sektörün diğeri aktörleri ile işbirliği yaparak, bazen de tek başına önemli hizmetler sunmaktadır.

i. Yardım Faaliyetleri

PFA, üyelerine yardım faaliyetlerini bazen tek başına, bazen de kurduğı ortaklıklarla yerine getirmektedir. Yardımlaşma Fonu, Kaza Sigortası Fonu, Oyuncular Nakit Yardım Planı ve Emeklilik Planı bunlardan bazılarıdır.

PFA'in yardım faaliyetlerinden ilki "Yardımlaşma Fonu"dur (Benevolent Fund). Fon mevcut ve eski üyeler içinde, finansal sorunlar yaşayanlara destek amacı ile kurulmuştur. Finansal ihtiyaç içinde olan eski ve yeni üyeler PFA Yönetim Kurulunun uygun bulması halinde fondan yardım almaktadırlar. Fon aynı zamanda tescilli bir yardım sandığı niteliğı taşımaktadır²¹⁵ (PFA Tüz. m.19).

Yardımlaşma Fonu zaman içinde o kadar talep görmüştür ki, Yönetim Kurulu yapılacak yardımların tavanını özellikle eski üyeler bakımından daha alt tutarlara indirmek zorunda kalmıştır. Fon 2005 yılında 404 başvuruyu sonuçlandırmış ve bağış niteliğinde olmak üzere 341.988 pound ödeme yapmıştır. Ayrıca fonun bütçesinden 2005 yılının sonuna kadar sürekli işgöremezliğı düşen futbolculara toplam 752.868 pound yardım yapılmıştır. Yardımlaşma Fonu futbolcular dışında finansal kriz yaşayan bir çok kulübe de ödünç vererek onların krizi atlatmasına destek olmuştur.²¹⁶

²¹⁴ PFA, Report 2005, s.31.

²¹⁵ PFA, Ten Decades Service to Football, Manchester, 2005, s.3. (PFA, Ten Decades)

²¹⁶ PFA, Report 2005, s.14.

PFA'nın "Kaza Sigortası Fonu" (Accident Insurance Fund) Premier Lig ve Futbol Ligindeki tüm futbolculara, diğer haklarına ek olarak kaza sigortası hizmeti sunmaktadır. Fon kaza geçirip sakatlanan futbolculara tıbbi yardımlar yanında, 6 aylık kontrat ücreti tutarına kadar parasal yardım yapmaktadır. Fonun kapsamına PFA'nın mevcut ve eski üyeleri girmektedir (PFA, Tüz.m.20).²¹⁷ Kaza sigortası fonu 2005 yılında sadece tıbbi giderlere 479.616 pound ödemiştir. Ayrıca fona bağlı ve PFA yönetimindeki "Rehabilitasyon Tesislerinde" futbolcuların rehabilitasyonu için 2005 yılında 148.851 pound harcanmıştır.²¹⁸

PFA'nın üyelerine yardım faaliyetlerinden bir diğeri "Oyuncular Nakit Yardım Planı"dır (Players' Benefit Scheme). Plan PFA ile Futbol Ligi ve Premier Lig'in ortak bir faaliyetidir. 1980'de oluşturulan plan kulüplerin yaptığı transfer bedellerinden %5 zorunlu kesinti ile finanse edilmektedir. Planla futbolu bırakan ya da bırakmak zorunda kalan futbolculara, vergiden muaf tutulan toplu bir para ödenmektedir. Planın yedieminleri PFA yöneticileridir. Plan, kurulduğu 1980 yılından 2005 yılı Kasım ayına kadar toplam 71.227.530 pound yardım yapmıştır. Plandan yararlananların sayısı 5.091 olmuştur. Plandan tüm profesyonel futbolcular yararlanmakta; futbolcular plana aylık veya yıllık katkı payı ödememektedirler. Plandan sağlanan menfaatler şunlardır:

- Görev başında ölüm halinde 1.000.000 pounda kadar toplu para (yıllık toplam gelirin dört katını aşmamak koşulu ile ödenir),
- Emeklilikte ikramiye (toplam hizmet yılı x 3/80 x son üç yıllık ortalama gelir) ödenmesi.

Plana göre 35 yaşında bu yardımlardan yararlanmak mümkündür. Ancak hükümetin futbolculara tanıdığı erken emeklilik muafiyetini kaldırma çabası ve emekli ikramiyesine Nisan 2005'de getirdiği 105.600 pound sınırı, PFA'nın tüm gayretlerine rağmen engellenememiş ve bu durum futbolcuların aleyhine olmuştur.²¹⁹

PFA'nın üyelerine yardım faaliyetlerinden bir başkası da "Emeklilik Planı"dır (PFA/Football League Players' Retirement Income Scheme- FLPRIS). Plan PFA ve Futbol Liginde ortaklaşa hazırlanmış ve 1985 yılında faaliyete geçirilmiştir. Plan profesyonel kuruluşlarca işletilen fonlarla yürütülmekte; PFA'nın Yönetim Kurulu Başkanı ile Genel Başkanı planın yedieminleri olarak görev yapmaktadır.

Plana futbolcular gelirlerinin en çok %15'i oranında primle katılabilmektedirler. Plan futbolcu ihtiyaçları dikkate alınarak tüm futbolculuk döneminin

217 PFA, *Ten Decades...*, s.3.

218 PFA, *Report 2005*, s.3.

219 PFA, *Ten Decades...*, s.3-4; PFA, *Report 2005*, s.16; WALTERS, s.7.

hesaba katılması, kulüp değişikliğinde fonların transferi gibi konularda önemli esneklikler getirmektedir. 2005 yılı Ekim sonu itibarı ile 5350 üyeye sahip planda biriken para 290 milyon pound düzeyindedir.²²⁰

PFA'in üyelerine dönük kurumsal bir hizmeti de "finansal danışmanlık" yapmaktır. Bu amaçla 1989 yılında PFA'in finansal hizmetler birimi, PFA Finansal Yönetim Limited Şirketine (PFA Financial Management Limited) dönüştürülmüştür. Kamusal nitelikli Finansal Hizmetler Otoritesinin (FSA) izni ile kurulan şirket futbolcuların emeklilik, yatırım ve benzeri konulardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere özel olarak tasarlanmıştır. Özellikle kısa kariyerlerinde ellerindeki paranın en iyi biçimde değerlendirilmesi profesyonel futbolcular için çok önemlidir ve PFA Finansal Yönetim Limited bunu sağlamayı hedeflemektedir.

PFA Finansal Yönetim Şirketinde, parlak kariyerlere sahip eski futbolcularla, alanında uzman finansal danışmanlar bir arada çalışmakta; futbol oyununun sorunlarını bilenlerle finansman uzmanlarının işbirliği olumlu sonuçlar doğurmaktadır. PFA Finansal Yönetim, emeklilik, yatırım, vergi, yaşam sigortası, mortgage, hastalık ve kaza gibi hallere ilişkin danışmanlıklar sunmaktadır. Bunlar 60 yaşında bir emekli için değil, 35 yaşında bir emeklinin ihtiyaçları esas alınarak değerlendirilmektedir.²²¹

ii. Eğitim Faaliyetleri

PFA tüm tarihi boyunca eğitimi bir sendikal faaliyet olarak görmüş ve eğitimi destekleme ya da sağlama fonksiyonlarını yerine getirmiştir. PFA, üyelerinin eğitimine 1960'lı yıllarda başlamış; 1971 yılında ilk kez bir görevlisini sadece eğitimle ilgili hususlarda uzman olarak tayin etmiştir.²²²

PFA'in eğitim alanındaki temel atılımı 1970'de "Eğitim Fonunu" (Educational Fund) kurmak olmuştur. Fon futbolcuların eğitimi ve kariyerleri sona erdiğinde vasıflarının geliştirilmesini amaçlamaktadır (PFA, Tüz.m.21).²²³

PFA Eğitim Fonu belirtilen amaca ulaşmak için bir çok ortak inisiyatifte yer almıştır. Bunlar arasında toplumsal eğitim programları, gençlik eğitimleri, ırkçılık karşıtı programlar, medikal araştırmalar, fair-play ödülleri ve benzerleri sayılabilir.

PFA'in en önemli eğitim faaliyeti, "Futbolcuların İleri Eğitimi ve Mesleki Eğitimi Programında" yer almaktır (Footballers' Further Education and Voca-

220 PFA, Report 2005, s.16; PFA, Ten Decades, s.4.

221 WALTERS, s.8; PFA, Ten Decades..., s.6; PFA, Report 2005, s.17.

222 HARDING, For..., s.312.

223 PFA, Ten Decades, s.3.

tional Training Scheme-FFEVTs). Program tescilli bir yardım kuruluşudur. Program PFA'nın Eğitim Fonu ve Futbol Ligi ile Premier Lig tarafından finanse edilmektedir. Program her çeşit mesleki eğitim ya da ileri eğitim almak isteyen üyeye finansal destek sağlama amacını gütmektedir. Programca her türlü eğitime destek sağlanmakta; bu destek kariyer sürerken ya da sona erdiğinde de verilmektedir. Programın esasını eğitim için burs sağlamak oluşturmakta ve 21 yaş altı üyeler ile işsiz üyeler ve eski üyelere %100 burs desteği sunulmaktadır.²²⁴

FFEVTs, sağladığı eğitsel burslara ek olarak bölgesel spor adamlarının eğitimine katkıda bulunmuş, Kellogs' ve Adidas sponsorluğunda ilk ve orta dereceli okullar düzeyinde 3000 takımın katıldığı bir turnuva düzenlenmiş; yerel düzeyde sportif etkinliklere önemli destekler sağlamıştır.²²⁵

PFA'nın teknik direktörlük (PFA Coaching) departmanı da açtığı FA Koçluk Sertifikası, UEFA Koçluk Lisansı, Mentoring Lisansı, genç ve gelişmiş oyunculara yönelik koçluk lisansları gibi kurslarla, futbol oyununun yöneticisi eğitici boyutunu gözden uzak tutmamakta ve desteklemektedir.²²⁶

FFEVTs programının destek sağladığı inisiyatiflerden bir başkası ise futbol endüstrisindeki gençlerin eğitimidir. Devletçe yürütülen program "*Gençlik Eğitimi Planı*" (Youth Training Scheme-YTS) adını taşımaktadır. YTS kapsamında gençlere iki yıllık bir süreçte futbol yönetimi, koçluk, ilk yardım, kamu yönetimi, eğlence faaliyetleri yönetimi, şoförlük eğitimi, muhasebe, gazetecilik, bilgisayar, pazarlama, küçük işletme yönetimi gibi teorik ve pratik alanlarda dersler verilmektedir.²²⁷ Bunu isteğe bağlı 3 yıllık futbol uzmanlık eğitimi izlemekte, program Futbol Akademisi içindeki Mükemmeliyet Merkezlerinde sürdürülmektedir.

PFA Eğitim Fonuna Temmuz 2004-Haziran 2005 döneminde 965 burs talebi olmuş; bunlardan 98'i ABD'de eğitim, 252'si lise eğitimi, 30'u sürücülük eğitimi, 170'i koçluk eğitimi, 43'ü muhasebe-hukuk eğitimi, 131'i fitness-eğlence faaliyetleri eğitimi amaçlıdır.

PFA'nın eğitim faaliyetleri arasında önemli bir yeri de, yukarıda belirtildiği gibi ortak inisiyatiflerde yer almak oluşturmaktadır. PFA, FA ve UEFA ile birlikte ulusal-uluslararası koçluk lisanslarının verilmesinde, koçluk eğitim süreçlerinde işbirliği yapmaktadır. Bu kapsamda eğitimler gerçekleştirilmekte,

224 PFA, *Ten Decades...*, s.4.

225 PFA, *Report 2005*, s.32.

226 PFA, *Ten Decades*, s.7.

227 DABSCHECK, "*Beating...*", s.359.

kurslar düzenlenmekte ve gerekirse akademik birimlerden destekler sağlanmaktadır. PFA, ayrıca İngiliz Hükümetince yönetilen Futbol Vakfına (Football Foundation) ve Profesyonel Spor Enstitüsüne (Institute of Professional Sport) aktif olarak katkılarda bulunmaktadır.²²⁸

c. Medyaya/Kamuoyuna Dönük Faaliyetleri

PFA'nın kamuoyuna dönük faaliyetleri, sosyal anlamda benimsenme ve kabul görmeye dönük faaliyetlerdir. PFA'nın bu faaliyetler sayesinde toplumun çeşitli kesimlerinden önemli destekler sağladığı söylenebilir.

Yakın tarih içinde ve bu anlamıyla PFA tarafından gerçekleştirilen en önemli faaliyet 2001 yılında ITV Digital Platformunun kulüplere olan 180 milyon poundluk borcu yüzünden çöktüğü zaman gerçekleşmiştir. 2001'de yaşanan bu olay üzerine PFA, kulüplere futbolcu ücretlerinin ödenmesi koşulu ile önemli miktarlarda ödünç vermiş, bu durum hem kulüplerin ve hem de futbolcuların sendikaya bakışlarını değiştirerek kamuoyu önünde iyi bir halkla ilişkiler örneği oluşturmıştır. Taraftarlar, diğer örgütler, oyuncular, kulüp yönetimleri ve özellikle medya PFA hakkında son derece olumlu düşünmeye başlamış; PFA, üyelerinin menfaatleri yanında futbol endüstrisini de koruyan güçlü bir imaja sahip olmuştur.²²⁹

PFA'nın kamuoyuna dönük sempati toplayan önemli bir faaliyeti de 1986'da (FFEVTs) inisiyatifi ile başlattığı Toplumda Futbol (Football in the Community) hareketidir. Futbol ligindeki 90 kulüp ve yerel düzeydeki 10 kulübün katılımı sayesinde hayata geçirilen programla futbolun topluma sevdirmesi ve yaygınlaştırılmasına dönük faaliyetler bir çok sosyal etkinlikle bütünleştirilmiştir.²³⁰ Hedef futbolu sevdirmek, ilgi uyandırmak ve katılımı sağlamaktır.

PFA'nın önyak olduğu Toplumda Futbol Hareketinin 6 temel amacı vardır. Bunlar:

- Daha çok insanı (özellikle çocukları) futbol oynama konusunda desteklemek,
- Daha çok insanı (özellikle çocukları) futbol seyretmeye teşvik etmek,
- Futbol kulüpleri ile toplumun bütünü arasında daha sıkı ilişkiler kurulmasına yardımcı olmak,

²²⁸ PFA, Report 2005, s.30-31.

²²⁹ WALTERS, s.10.

²³⁰ WALTERS, s.8.

- Daha çok insanı kendi yerel futbol takımıyla ilgilenmeye ve taraftar olmaya teşvik etmek,
- Futbol kulüplerinin toplumsal faaliyetlerini ve toplumsal olaylara ilgisini arttırmak,
- İşsizlere futbolla bağlantılı geçici ve/veya kalıcı iş veya eğitim imkanı sağlamaktır.²³¹

Program çok başarılı olmuş, toplumun futbola ilgisi belirgin bir biçimde artmıştır. Programla beraber futbol maçlarında izleyici sayısı yükselmiş, futbol kulüpleri sosyal etkinliklere katılır hale gelmiştir. Bu sayede futbolun halkla ilişkiler boyutu gelişmiş, yerel ve ulusal düzeydeki kulüplerin imajları düzelmiş ve daha çok sayıda insan futbol oynar hale gelmiştir. Programa her yıl 900.000'den fazlası çocuk olmak üzere 1.000.000'un üzerinde kişi katılmaktadır.²³²

PFA'nın kamuoyuna yönelik diğer faaliyetleri arasında doping testleri ile ilgili olarak FA ve UEFA ile işbirliği yapmak; yine FA ile ortaklaşa tıbbi araştırma ve rehabilitasyon projesine katılmak sayılabilir.

PFA ayrıca dönemsel olarak düzenlenen "İrkçılığı Futbolun Dışına At" (Kick Racism Out of Football); "İrkçılığa Kırmızı Kart" (Show Racism the Red Card), Black Victorians Exhibition,²³³ Futbolda Asyalılar (Asians in Football), Siyah Futbolcular ve Koçlar Forumu (Black Players and Black Coaches Forum) gibi ırkçılık karşıtı hemen tüm toplumsal faaliyetlere katılmıştır ve bu yaklaşımını sürdürmektedir.²³⁴

PFA, faaliyetlerinde Prens Vakfı (The Prince's Trust), Ulusal Okur Yazarlık Vakfı (The National Literacy Trust) gibi kuruluşlara destek vermekte; Ox-fam Örgütü ile Afrika'daki ihtiyaç sahiplerine yardımlar götürmektedir. PFA 2005 yılı Mayıs'ında Tsunami Felaketzedelerine yardım için futbol turnuvası düzenlenmiş ve 500.000 pound toplanmasını sağlamıştır.

PFA kamuoyuna dönük faaliyetlerini sadece katıldığı organizasyonlarla desteklememekte, ayrıca üyelerinin bireysel olarak sosyal sorumluluk alma-

231 PFA, *Ten Decades*, s.5.

232 PFA, *Ten Decades*, s.5; WALTERS, s.8-9.

233 Black Victorians Exhibition PFA'nın Manchester Sanat Galerisi ile işbirliği içinde gerçekleştirilen ve başarılı siyahlara odaklanmış bir gösteridir. PFA gösteriye 1887'de sahalara çıkan ilk siyahi futbolcu Arthur WHARTON'a ilişkin dokümanlar ve siyahi oyuncu Louis SAHA'nın katılımını sağlamakla destek vermiştir.

234 PFA, *Report 2005*, s.23-26.

larına da özen göstermektedir. PFA'in öncülüğünde gerçekleştirilen bir yenilikle, tüm profesyonel futbolcu sözleşmelerine haftada en az 2/3 saat topluma katkı projelerinde yer alma yükümlülüğü getirilmiştir.²³⁵ Bu çok anlamlı katkının toplumda ne kadar olumlu karşılandığını açıklamaya gerek yoktur.

d. Ticari Faaliyetler

PFA'in ticari faaliyetlerle ilgili birimi, 1972 yılında PFA Girişimcilik Limited (PFA Enterprises Limited) adı ile şirketleşmiştir. şirket PFA'in tüm ticari faaliyetlerini yürütmektedir. PFA'in bu yeni oluşum kapsamında ilk önemli faaliyeti 1978/1979 sezonunda Panini firması ile futbolcu resimlerinin bulunduğu mini oyun kartları anlaşmasını (10 yıllık) yapmak olmuştur.

Futbolun popülaritesinin artması ve ticarileşmesi ile PFA Girişimciliğın faaliyet alanı her geçen gün genişlemiş; buna paralel olarak gelirleri artmıştır. 1990'ların başında Manchester'deki ofise ek olarak Londra Ofisi açılmış ve şirket yeni vizyonu ile reaktif olmak yerine proaktif olmayı benimsemiştir. Bu andan itibaren şirketin temel hedefi üyelere, PFA fonlarına ve bütünsel olarak PFA'e sponsor desteğı sağlamak olmuştur. şirket bu amaçla Sky Sports, Adidas, Sony ve Carling gibi dünyaca ünlü kuruluşlarla sponsorluk anlaşmaları yapmış ve önemli gelirler elde edilmiştir.²³⁶

PFA Girişimciliğın 2005 yılı itibarı ile 14 büyük şirketle iş ortaklığı ve sponsorluk anlaşmaları bulunmakta; şirket eski futbolcuların katıldığı bir Masterlar Turnuvası düzenlemeyi planlamaktadır. Ayrıca şirket bünyesinde düzenlenen 7. Golf Turnuvası, şirketçe çıkarılan Players' Club Magazine önemli faaliyetlerdir. Yine 2005 yılında geliştirilen ve 120 eski futbolcunun düzenli bir biçimde maç yorumlarını yapacağı Oyuncular Sendikası Haberleri-Canlı Futbol (PA News-Football Live) Projesi hayata geçirilmek üzeredir. şirketin faaliyetleri PFA'in web sitesinde (www.givemefootball.com) üyelere ve kamuoyuna duyurulmaktadır.²³⁷

D. PFA'in Finansal Yapısı

PFA'in en önemli gelir kaynağı televizyon yayınlarından aldığı paylardır. Bunun yanında üyelik aidatları, bağışlar ve menkul-gayrimenkul gelirleri de PFA'in finansal durumuna katkılar sağlamaktadır.

²³⁵ PFA, Report 2005, s.28.

²³⁶ PFA, Ten Decades, s.5-6; WALTERS, s.8.

²³⁷ PFA, Report 2005, s.28-29.

2004-2005 sezonunda PFA'in TV yayın gelirlerinden aldığı payların dağılımı şöyledir:

The FA Premier Lig-	12.150.000 £
The Football Lig-	1.450.270 £
Football Association-	1.900.000 £
TOPLAM	15.500.278 £

Yukarıda da değinildiği gibi İngiltere liglerinde oynayan tüm futbolcular PFA üyesi olduğundan üyelik yoğunluğu %100 düzeyindedir. PFA tüm üyelelerinden bir defaya mahsus olmak üzere giriş aidatı (entrance fee) ve yıllık aidat (annual payment) almaktadır. PFA'de aidatlar/primlerin toplanması bakımından check-off sistemi²³⁸ uygulanmamaktadır (PFA, Tüz.m.6). PFA üyelik aidatı, Premier Lig ve 1. Lig oyuncularını bakımından 95 pound, alt liglerdeki oyuncular için 75 pound ve öğrenci/stajyerler için 20 pounddur. 2005 yılı itibarıyla üyelik aidatı gelirleri toplamı 183.060 pounddur.

PFA'in önemli bir gelir kaynağı da bağışlardır. Özellikle Yardımlaşma Fonu, Eğitim Fonu ve Kaza Sigortası Fonu bağışlar dolayısıyla önemli kazanımlar elde etmektedir. 2005 yılında PFA Genel Fonuna 193.205 pound, Kaza Sigortası Fonuna 2.740.278 pound, Yardımlaşma Fonuna 3.198.435 pound ve Eğitim Fonuna 9.390.000 pound bağış yapılmıştır. Bu rakamlar, en azından futbol sektörü bakımından yardımlaşma ve bağış olgusunun; aynı zamanda da PFA'e olan güvenin bir göstergesidir.

2005 yılı itibarı ile PFA'in gelir ve giderleri aşağıdaki gibi olmuştur.²³⁹

GELİRLER (£)

Genel Fon: 775.748
Kaza Sigorta Fonu: 3.791.368
Yardımlaşma Fonu: 4.612.075
Eğitim Fonu 10.272.109

GİDERLER (£)

Genel Fon: 611.073
Kaza Sigorta Fonu: 2.105.281
Yardımlaşma Fonu: 1.916.388
Eğitim Fonu 10.628.654

Tablo 3. PFA'in Gelir Gider Tablosu

E. PFA'e İlişkin Genel Değerlendirme

PFA, 1907'deki kuruluşundan bu yana faaliyetini aralıksız olarak ve 100 yıldır sürdürmektedir. PFA, alanında en eski sendika olmak yanında, saygınlı-

238 Yani üyelerin faaliyette bulunduğu kulüpler, üyelik aidatlarını futbolcu ücretlerinden kesip, PFA hesaplarına yatırmamakta, her üye yıllık aidatının ödenmesinden kendisi sorumlu tutulmaktadır.

239 PFA'in finansal durumuna ilişkin bilgiler PFA, Report 2005, s.14, 18, 40-47'den derlenmiştir.

ğı ve faaliyetleri ile dikkat çekici bir örnektir. Bugün PFA, kurulu bulunduğu sektördeki tüm futbolcuların üye olduğu; üyeliğin adeta sosyal bir norm haline geldiği İngiliz Profesyonel Futbolunda, önemli bir aktör niteliğindedir. PFA İngiliz Futbolunda bir yandan düzenleyici otorite, bir yandan uygulayıcı otorite ve bir yandan da uyuşmazlıkların çözümünde rol oynayan otorite niteliğini taşımaktadır.

PFA'in belirtilen rolleri üstlenmesi ve saygınlığa ulaşması kuşkusuz çok kolay olmamıştır. Tarihçesi incelendiğinde PFA'in bir çok engelle karşılaştığı, çoğu zaman önemsenmediği ve dikkate alınmadığı; bir çok kez gelirlerinden kesinti yapılmaya çalışıldığı görülür. Ancak PFA yönetimi tüm bu olumsuzluklar karşısında iyi mücadele etmiş ve baskılara boyun eğmeyerek başarılı olmuştur.

PFA'in bugünkü konumuna ulaşmasında kanımca en önemli unsur; futbolun popülerleşmesi ile ortaya çıkan olanakları çok iyi değerlendirmesidir. Futbolun popülerleşmesiyle beraber TV yayınlarının önemli bir ekonomik değer haline gelmesi ve PFA'in büyük uğraşlarla TV yayın gelirlerinden pay alması, onu gerçek bir güç haline getirmiştir. Kuşkusuz bu gücün sendikal faaliyetin anlam ve önemini kavrayan demokratik bir toplumda kullanılıyor olması da başarıda çok etkili olmuştur.

Demokratik bir toplum, iyi bir gelir; %100 oranında üye yoğunluğu ve stratejik anlamda iyi kullanılan endüstriyel ilişkiler, PFA'in başarılarının temelini oluşturmuştur. PFA, üyeleri ile ilişkilerinde onlara hep yakın olmuş; bir sendika çatısı altında birleştirilmesi güç görünen profesyonel sporcuları, hem de etkin bir şekilde birleştirmiştir.

Örgütsel yapının demokratik olması; yönetimin şeffaflığı ve endüstri ilişkilerinde çoğunlukla ılımlı ama gerektiğinde agresif tavır PFA'in ayırıcı yönünü oluşturmuştur. Üyelerine her alanda destek veren; kariyer öncesinde, kariyer sırasında ve kariyer sonrasında onların tüm ihtiyaçlarını karşılayan PFA, medya ile ilişkilerinde de önemli adımlar atmış ve toplumda sempati uyandıran faaliyetlere katılmıştır. PFA gerektiğinde çocuklarla, yeri geldiğinde yaşlılarla el ele tutuşmakta; ama gerektiğinde de şirketler kurarak ticari faaliyetlere girişmektedir.

İngiltere'de genel sendikalaşma oranı %36'lar düzeyinde iken PFA, profesyonel futbol sektöründe %100'lük orana ulaşmıştır. PFA üyeliği, profesyonel futbolcular bakımından bir sosyal norm halini almıştır. 1980'lerde Thatcher Döneminde yaşanan sendikasızlaştırma faaliyetlerinden bile en az etkilenen sendika PFA olmuş; en çok profesyonel sporcu menajerine sahip ülke olan

İngiltere’de bile (2005 sonu itibarıyla 238 kişi) PFA önemli işler başarmış; ne sendika üye sayısında düşüş, ne de menajerlerden dolayı ciddi sıkıntılar yaşamıştır.²⁴⁰

PFA’nın bu başarılarının temelinde kanımca aşağıdaki hususlar büyük rol oynamıştır:

- PFA, TV yayınlarından gelir elde etme hakkına sahip olmakla çok önemli bir parasal kaynak yaratmış, fırsatı iyi değerlendirmiştir.
- Yaratılan parasal kaynak başta üyeler olmak üzere, sektörün ihtiyaçları için kullanılmış ve böylece PFA sempatisi oluşmuştur. Bir yandan futbolcular için sosyal, ekonomik, finansal ve hukuksal yardım olanakları; diğer yandan zor durumdaki kulüplere finansal destekler sağlanmıştır.
- İngiltere’nin, endüstri ilişkilerinin önem ve anlamını bilen demokratik bir ülke olması PFA’nın başarılı olmasında etkili olmuştur.
- PFA yönetiminin rasyonel, demokratik ve şeffaf olması PFA’ye olan güveni arttırmıştır. Rasyoneldir, çünkü yöneticileri arasında sorunları bilen eski sporcular ve yöneticiliği bilen profesyoneller vardır. Demokratiktir, çünkü her üye, delege ve yönetici olabilir. Şeffaftır, çünkü iyi bir iç ve dış denetim mekanizmasına sahiptir.
- PFA’ye tüm futbolcular üyedir ve tüm kulüplerin teknik yöneticileri de PFA’nın eski üyesidirler. Bu empatiye yol açmakta; kulüpler de PFA’nın gücünü bildiklerinden PFA ile iyi ilişkiler kurmaktadırlar.²⁴¹

Tüm bu hususlar PFA’nın başarısını oluşturmaktadır. Ancak şu unutulmamalıdır ki, sektörde ve hatta tüm dünyada yaşanan gelişmelere rağmen PFA 1907’deki amacından hiç uzaklaşmamış ve endüstri ilişkileri alanında üyelerinin temsilcisi olmayı sürdürmüştür. Bu özellikleri ile PFA sadece profesyonel sporcu sendikaları bakımından değil, tüm alanlarda, tüm diğer sendikalara ve endüstri ilişkilerinin tüm aktörlerine ilham verecek faaliyetleri ile gerçekten çok başarılı bir örnek oluşturmuştur.

2. PROFESYONEL SPORDA SENDİKALAŞMA VE TÜRKİYE

A. Türkiye’de Spor, Profesyonel Sporcular ve Sendikal Haklar

Türkiye’de profesyonel spor alanında herhangi bir sporcu sendikası’nın bulunmadığı; 1960’ların demokrasi ortamında ve o dönem yürürlükte

240 FIFA’ya kayıtlı profesyonel futbolcu menajerlerinin sayısı İspanya’da 149; Fransa’da 121; Almanya’da 115; İtalya’da 46; İngiltere’de 238’dir. WALTERS, s.16.

241 WALTERS, s.13.

bulunan 1961 Anayasası ve 274 sayılı Sendikalar Kanununun özgürlükçü düzenlemeleri sayesinde hayat bulan ilk ve tek profesyonel sporcu sendikasının ise 1980 darbesinden sonra sona erdiği önceki bölümde belirtilmişti.

Bugün ise durum o yıllardan farklıdır. Hem demokrasi ortamı, hem 1982 Anayasası ve hem de bugün yürürlükte bulunan 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun sistematığı ve konuya yaklaşımı önceki dönemle aynı değildir. Her şeyden önemlisi tüm dünyada yaşanan bireycilik ve bireyselleşme; sosyal nitelikli faaliyetlere ve bu anlamda sendikalara bakışı da değiştirmiştir. Ülke genelinde sendikalaşma oranları dikkat çekici bir biçimde düşmüş; bir yandan işsizlik ve kayıtdışı istihdam, bir yandan sendikal faaliyetin önündeki engeller ve tüm dünyaya egemen olan bireyselleşme eğilimi sendikalara olan ilgiyi azaltmıştır. Bütün bu gelişmelerde çalışanların ve devletin olduğu kadar, sendikaların da etkisinin olduğu söylenebilir.

Belirtilen hususlar profesyonel sporda sendikalaşma bakımından da çok belirgindir. Birkaç büyük kulüpten ibaret gibi görülen profesyonel spor sektörü; aslen milyonları peşinden koşturan devasa bir pazarı ifade etmektedir. Sektör zaman zaman yasa dışılıklerle, zaman zaman ekonomik büyüklüklerle, bazen de başarılarla gündeme gelmekte; ama her zaman insanların ilgisini çekmektedir.

Ülkemizde profesyonel sporda sendikalaşma son birkaç yılda sendikalar ve az sayıda hukukçu tarafından ele alınmakta, ancak doyurucu bir çalışma yapılmamış bulunmaktadır. Aslen böyle bir sendika talebinin sporcular, medya ve kulüplerce, açıkça ortaya konmadığı da söylenebilir. Buna rağmen, böylesi büyük ve popüler bir alanda, bir sporcu sendikasının eksikliğini anlamak da güçtür. Zira, ortada bir faaliyet alanı bulunmakta; alan büyük bir ekonomik değer taşımakta, alanın işçileri (yani sporcular), işverenleri (yani kulüpler) ve düzenleyici otoritesi (yani devlet-federasyonlar) bulunmaktadır. Böyle bir ortamda işçi sendikasının ya da en azından sendikalaşma eğiliminin bulunmaması şaşırtıcıdır.

Bu noktada ve bu yaklaşım ışığında önce Türkiye'deki profesyonel spor sektörü ele alınacak, sonrasında da kurulabilecek bir profesyonel sporcu sendikasının durumu özellikle 2821 sayılı Sendikalar Kanunu bakımından değerlendirilecektir. Tüm bunlar yapılırken çalışmanın ilk bölümündeki genel nitelikli açıklamalar ve önceki kısımda incelenen PFA deneyimlerinden de yararlanılacak; yani Türkiye için önerilerde bulunulacaktır.

a. Türk Spor Sektörünün Hukuki ve Ekonomik Durumu

Ülkemizde spor sektörünün yönetiminde en üst kuruluş Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüdür (GSGM). GSGM'nin hukuki statüsü Gençlik ve Spor Genel Müdürlük Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun²⁴² ile düzenlenmiştir. Kanuna göre GSGM, başbakanlığa bağlı, katma bütçeli bir tüzel kişiliktir (m.1). GSGM'nin ülkemizde sporun teşkilatlanması, temsili, yönetimi ve denetimi konusunda önemli yetkileri bulunmaktadır. GSGM Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna göre GSGM'nin;

- Sporcu ve spor kulüplerinin tescil, vize ve aktarma işlerini yapmak (m.2/d),
- Spor federasyonlarının kurulması ve spor dallarını belirlemek için gerekli usul ve esasları oluşturmak (m.2/e),
- Milletlerarası temaslarda bulunmak ve Türkiye'yi temsil etmek (m.2/l),
- Spor kulüpleri, kuruluşlar ve sporcuları denetlemek (m.2/m) gibi görevleri bulunmaktadır.

GSGM teşkilat şeması incelendiğinde²⁴³ spor federasyonlarının, GSGM'ye bağlı bir genel müdürün sorumluluğunda olduğu görülür.

1986 yılında kabul edilen Kanunla GSGM'nin, ülke genelinde spor alanında söz sahibi tek kurum olduğu ve bu fonksiyonunu kendine bağlı federasyonlar eliyle yerine getirdiği görülmektedir. Ancak, belirtilen bu yapılanma özellikle futbolun popüleritesinin artması, ekonomik değerinin yükselişi ve kulüplerin talebi ile değişmeye başlamış; 1992 yılında Futbol Federasyonunun özerkliği için ilk adım atılarak Türkiye Futbol Federasyonu Kanunu²⁴⁴ (TFFK) çıkarılmıştır. Kanunla özerkleştirilen futbolda, ihtiyaç duyulan yenilikler (özellikle bahis ve yayın gelirleri bakımından) TFFK'da 2000, 2004²⁴⁵ ve 2005²⁴⁶ yıllarında yapılan değişikliklerle gerçekleştirilmiş; böylece sporda yeni yapılanmanın ilk örneği ortaya çıkmıştır. Bu yapılanma ile Futbol Federasyonunun gelirleri arttırılmış; gelirlerin bir kısmının alt liglere dağıtılmasının yolu açılmıştır. Salt belirtilen değişikliklerle bahis oyunları gelirlerinden kulüplere 2005 yılında önemli miktarda paranın (tahminlere göre 85 milyon dolar) aktarılması sağlanmıştır. Aynı değişikliklerle Merkez Hakem Komitesi ile Federasyon arasındaki ilişkilere ilişkin hükümler de getirilmiştir.²⁴⁷

242 Kanun No: 3289, R.G.T.28.05.1986, S.19120.

243 Bkz. <http://www.gsgm.gov.tr>

244 Kanun No: 3813, Kabul T.17.06.1992, R.G.T., 03.07.1992, S.21273.

245 Kanun No: 5175, R.G.T. 10.06.2004, S.25488.

246 Kanun No: 5340, R.G.T.05.05.2005, S.25806.

247 Bkz. Mehmet Ali ŞAHİN, "Futboldaki Kayıtdışılık Pek Çok Yasadışı Uygulamayı Desteklemektedir", İşveren Dergisi, C.44, S.11, Ağustos 2006.

1990'ların başında ortaya çıkan özerkleşme sadece futbolla sınırlı kalmamış 3289 sayılı GSGM Teşkilat Kanununda 2004 yılında yapılan değişiklikle Kanuna eklenen Ek m.9 erevesinde²⁴⁸ diğer spor federasyonlarında da özerkliğe imkan tanınmıştır. Söz konusu hükme göre “Federasyonlara, talepte bulunmaları durumunda Merkez Danışma Kurulunun uygun görüşü, Genel Müdürlüğün bağlı olduğu bakanın teklifi ve başbakanın onayı ile idari ve mali özerklik verilebilir. Federasyonun kuruluşuna ilişkin kararın Resmi Gazete’de yayımlanması ile tüzel kişilik kazanılır... zerk Federasyonların gelirleri; katılım payı, tescil, vize, transfer, itiraz, ceza, yayın, sponsorluk, reklam, yardım, bağış ve benzeri gelirler ile federasyon btcesinin öz gelirlerinin %15’ini geçmemek üzere Genel Müdürlük btcesinden ayrılacak paylardan oluşur.”

GSGM Teşkilat Kanununda 2004 yılında yapılan bu değişiklikten hemen sonra ve bu değişikliğe dayalı olarak GSGM zerk Spor Federasyonları ereve Statüsü yayımlanarak yürürlüğü konulmuş,²⁴⁹ böylece futbol dışındaki federasyonların da özerkleşmesi süreci başlamıştır. Bu süreçte bir çok federasyon özerkliğini kazanmış ve genel kurullarını gerçekleştirmiştir.²⁵⁰

Türkiye’de spor alanında yaşanan bu dönüşümün sona erdiği söylenemez. Hazırlanan Spor Kurumu Kanunu Tasarısı Taslağı ile, belirtilen dönüşümün yeni bir boyut kazanacağı söylenebilir. Taslakta spor alanında politika belirlemek, spor kültürünü oluşturmak, sporun örgütlenmesini sağlamak ve desteklemek üzere özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz Türk Spor Kurumu’nun kurulması ve GSGM’nin faaliyetine son verilmesi planlanmaktadır. Tasarı Taslağında sporcu sendikaları ya da genel anlamıyla sendika ile ilgili herhangi bir ifade yer almamaktadır. Kurumun genel kurulu niteliğindeki organı Spor Düzenleme Kurulu adını taşımakta; Kurumun faaliyetlerinin Başkanlıkça yürütülmesi hükme bağlanmaktadır.²⁵¹

Tüm bu gelişmeler, ülkemizde sporun devlet denetiminden ve devlet etkisinden uzaklaşmaya başladığını ve giderek zerkleştiğini, devletten bağımsızlaştığını göstermektedir. Sporda zerkleşmenin sonuçları ayrı bir çalışmanın konusu olacak kadar kapsamlıdır. Ancak, kanımızca sporda özerkleşme ile federasyonlar yeni gelir kaynakları aramaya yönelecekler; başka bir anlatımla, kendi branşlarını yönetebilmek devletten gelen katkı ile mümkün olamayacaktır.

248 Kanun No: 5105, R.G.T. 13.03.2004, S.25401.

249 R.G.T. 14.07.2004, S.25522.

250 Ayrıntılar için bkz. <http://www.gsgm.gov.tr>

251 Türk Spor Kurumu Kanunu Tasarısı Taslağının tam metni için bkz. <http://www.gsgm.gov.tr/sporkurumu-kanunu-4.10.2006.doc>

Federasyonların yeni gelir kaynakları ise o sporun popüler hale gelmesi ile mümkün olacağından popülaritenin artması için medya ve büyük şirketlerle işbirliği zorunluluğu doğacak; giderek kulüp şirket birleşmeleri ortaya çıkmaya başlayacaktır.²⁵² Kulüpler şirketleşmeye ve medya da yeni sporlara ilgi duymaya başladıkça sporun yarattığı ekonomik değer artacak, spor gerçek anlamda bir ekonomik olgu haline gelecektir. Giderek amatör sporcuların yerini belirtilen ekonomik olgunun paydaşı profesyonel sporcular alacaktır. Bu durumda yaratılan ekonomik değerden daha fazla pay isteyen şirketler (kulüpler) ile sporcular arasında bir menfaat çatışması doğacağı açıktır. Spor meslek edinen, spordan elde ettiği para ile geçinen ve kuşkusuz yarattığı ekonomik olgudan daha fazla pay elde etmek isteyen profesyonel sporcuların mesleki, ekonomik ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için örgütler; daha doğru bir ifade ile sendikalar kurması ya da kurulmuş sendikalara üye olması kaçınılmaz hale gelecektir. Şirket kulüpler ekonomik büyüklüğü arttırmaya, yeni kaynaklar yaratmaya çalışırken, profesyonel sporcu sendikaları da bu büyüklükten aldıkları payları arttırmaya çalışacaklardır.

Spor alanında ortaya çıkan bu endüstrileşme sürecinde ekonomik büyümeyi sağlayan en temel kaynak ise naklen yayın ve sponsorluk gelirleridir. Sporun gerçek bir endüstri haline geldiği futbolda rakamlar bunu doğrulamaktadır. 2005 yılı verilerine göre futbolun toplam geliri içinde naklen yayın gelirlerinin oranı İtalya'da %55, Fransa'da %47, İngiltere'de %45 Almanya'da %28 civarındadır.

Ülkemizde 2005/2006 sezonu itibarıyla tüm futbol gelirleri arasında naklen yayın gelirlerinin oranı %23 düzeyindedir.²⁵³ Ancak, genel oran bu olmakla beraber, özellikle dört büyük futbol kulübünün toplam gelirleri içinde yayın gelirlerinin payı çok daha yüksektir. Naklen yayın gelirlerinin tüm gelirlere oranı Beşiktaş AŞ için %76; Fenerbahçe AŞ için %47, Galatasaray AŞ için %92 ve Trabzonspor AŞ için %56 düzeyindedir.²⁵⁴

Ülkemiz bakımından naklen yayın gelirlerinin futbolun toplam gelirlerinin %23'üne ulaşması 1990'ların ortalarından itibaren başlayan bir süreci ifade etmektedir. 1994 yılından başlayarak futbol maçlarının naklen yayınları TV kuruluşlarına ihale edilmekte; yayın bedelleri 1994-2004 sürecinde önemli boyutlarda artmış bulunmaktadır. Aşağıdaki tablo bu gelişimi göstermektedir.

252 Bu tür gelişme futbolda (Örneğin, Vestel Manisaspor) ve basketbolda (Örneğin, Ülker Fenerbahçe, Cafecrown Galatasaray, Colaturka Beşiktaş) yaşanmaya başlanmıştır.

253 Tuğrul AKŞAR, "Futbol İmparatorluğu Televizyon Üzerinde Yükseliyor", http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta038.htm (30.10.2006).

254 Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.imkb.gov.tr/sirket/sy2005.htm>; (BJKAS; FENER; GSARAY; TSPOR-yukle). (IMKB Şirketler Yıllığı)

<u>Yıllar</u>	<u>Yayıncı Kurulus</u>	<u>İhale Bedeli (Milyon dolar)</u>
1994-1995	Cine 5/ATV/Show/Kanal D/TGRT	7.2
1995-1996	Cine 5/ATV/Show/Kanal D/Star	23
1996-1997	Cine 5	40
1997-1998	Cine 5	45
1998-1999	Cine 5	55
1999-2001 Ocak	Teleon	120
2001 Ocak-2004	Digitürk	465
2004-2008	Digitürk/TRT	377.6

Tablo 4. Türkiye'de Futbolun Yayın Gelirlerindeki Değişim

Kaynak: AKŞAR, s.2-3; Ayrıca Tuğrul AKŞAR, "Endüstriyel Futbolda Naklen Yayın Kavgası", <http://www.ntvmsnbc.com/news/279850.asp> (30.10.2006).

Göröldüğü gibi futbolun özerkleşmesi ile ekonomik değeri ve dolayısıyla naklen yayın gelirleri artmaya başlamış 1994'de yıllık 7.2 milyon dolarlık gelir, 2001-2004 döneminde 158 milyon dolar/yıl düzeyine çıkmıştır. Bu artıştan profesyonel futbolcuların reel kazançları ve aldıkları payları saptamak kolay değildir. Ancak naklen yayın gelirlerindeki onlarca kat artışa karşın, futbolcuların ortalama gelirlerinde; başka bir anlatımla ortaya çıkan pastadan elde ettikleri payda aynı oranda bir artışın meydana gelmediğini söylemek mümkündür.

Futbol dışında ve futbol kadar olmasa da benzer durum basketbolda da yaşanmış; Basketbol Federasyonunun özerkleşmesi ile basketbolda kulüp şirket evlilikleri ve şirketleşme süreci başlamıştır. Giderek naklen yayın hususunda sorunlar yaşanmış; ulusal yayın kanalları NTV ile ATV'nin çekişmesi kamuoyuna yansımış; sorun naklen yayın haklarının NTV'de kalması ile çözülmüştür.

Öte yandan özerkleşen ve endüstrileşen spor dallarında ligler de artık sponsor adları ile anılır hale gelmiş; 1. Türkiye Futbol Ligi Turkcell Süper Lig, 2. Türkiye Futbol Ligi Türk Telekom Lig A, 1. Türkiye Basketbol Ligi ise Beko Basketbol Ligi adını almıştır. Göröldüğü gibi, futbol ve basketbolda hızlı bir endüstrileşme süreci yaşanmakta ve bu spor dalları, büyük sermayenin de ilgisini çeken önemli ekonomik büyüklüklere ulaşmış bulunmaktadır.

Özetlemek gerekirse, Türkiye'de spor alanında önemli bir dönüşüm yaşanmaktadır. Spor branşları ve federasyonlar özerkleşerek devletten bağımsız hale gelirken; kabul edilecek Spor Kurumu Kanunu ile spor bütünü ile özel hukuk hükümlerine tabi hale gelecektir.

Sporun özerkleşmesi ve kendi elde ettiği gelirlerle faaliyetini sürdürebilmesi, onun endüstri haline gelmesi ile mümkündür. Endüstri olabilmesinin ön koşulu o alanda üretilen mamulün, yani eğlencenin para karşılığı pazarlanmasıdır. Böylece gelir elde edilecek ve endüstrinin çarkları dönmeye başlayacaktır. Bu dönüşümün sağlanması için o spor dalının popüler hale gelmesi gerekir. Popülerlik gelirleri ve izlenme oranlarını arttırdıkça rating oranları yükselecek ve büyük şirketler ve sermaye grupları o spor dalına ilgi duymaya başlayacaklardır. Tüm bu gelişmeler sporla yaratılan gelirin artmasına ve şirket nitelikli kulüplerin artan gelirden daha fazla pay taleplerine yol açacaktır. Bu arada ekonomik değeri oluşturan ürünün yaratıcıları, yani profesyonel sporcular da bu oluşumdan daha fazla pay almayı isteyeceklerdir ki; bu anlamda kendilerini en iyi savunabilecekleri yapı sendikalar olacaktır. Sporun endüstrileşmesi ve sporcuların profesyonelleşmesi ile, az sayıdaki yıldız sporcu bir yana, profesyonel sporcuların hak ve menfaatlerinin korunmasına gereksinim duyulacak; bu da sendika tipi örgütlerle sağlanabilecektir.

Bu yaklaşım çerçevesinde ülkemizde kurulabilecek bir profesyonel sporcu sendikasının kurucuları ve ilk üyelerinin, endüstrileşme anlamında en hızlı ilerleyen iki spor dalı; futbol ve basketbol oyuncularından oluşması şaşırtıcı olmamalıdır. Ancak aşağıda inceleneceği üzere, söz konusu sendikanın kapılarının en azından bugün için, kanuni düzenleme gereği tüm profesyonel sporculara açık olması gerekmektedir.

Son olarak, ülkemizde spor sektörüne ilişkin bazı sayısal verilere değinmek gerekir. Kasım 2004 verilerine göre ülkemizde 5055 spor kulübü bulunmakta, spor dışında başka faaliyetlerde de bulunan kulüpler eklendiğinde toplam kulüp sayısı 7393'ü bulmaktadır. Kasım 2006 verilerine göre ülkemizde lisanslı sporcu sayısı 1.098.483; faal sporcu sayısı 195.285'dir; öğrenci sporcu sayısı ise 435.366'dır.

Çalışmamızda özel bir yeri ve önemi olan futbol branşında 179 profesyonel kulüp mevcut olup, profesyonel lisanslı futbolcu sayısı 5347'dir. Futbol sektörünün ekonomik büyüklüğünün ise 400 milyon doları bulduğu tahmin edilmektedir. Ülkemizde futbol federasyonuna kayıtlı 43 adet FIFA lisanslı profesyonel futbolcu menajeri (temsalcisi) görev yapmaktadır.²⁵⁵

b. Profesyonel Sporcular ve Sendikal Hakları

4857 sayılı İş Kanunu, bu Kanununun sporcular hakkında uygulanmaya çağını açık bir biçimde ortaya koymuştur (m.4/1-g). Kanunda bahsedilen, bir ücret karşılığında herhangi bir spor kulübüne bağlı olarak faaliyette bulunan

255 İstatistiki veriler için bkz. <http://www.gsgm.gov.tr>; <http://www.tff.org.tr>; PETEK, s.182; ŞAHİN, s.25.

profesyonel sporculardır. Yoksa amatör sporcular için zaten amatör ruhla yapılan bir faaliyet söz konusu olduğundan ortada iş ilişkisi, dolayısıyla İş Kanunu'nun ilgilendiren bir durum bulunmamaktadır.²⁵⁶

İş Kanununun sporcular hakkında uygulanmıyor olması spor faaliyetlerinin İş Kanunu kapsamı dışına çıkarılması anlamına gelmemektedir. Kanundan istisna edilen, sportif faaliyetin atipik niteliği dolayısıyla, sadece profesyonel sporculardır. Yoksa sporla ilgili diğer çalışanlar, örneğin teknik direktörler, antrenörler, malzemeciler, masörler ve benzerleri iş sözleşmesi ile çalışıyor olmak koşulu ile İş Kanununa tabidirler²⁵⁷ ve Yargıtay da bu görüşü kararlarında açıkça ortaya koymaktadır.²⁵⁸

Önemle belirtmek gerekir ki; İş Kanununun profesyonel sporcuları uygulama alanı dışına çıkarması, onların "işçi" olma niteliklerini ortadan kaldırmamaktadır. Kanununa göre, "bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi denir" (İş K. m.2/1). Bir ücret karşılığı bir spor kulübüne bağlı olarak faaliyette bulunan profesyonel sporcuların yaptıkları sözleşme de "iş sözleşmesidir". Dolayısıyla profesyonel sporcular, iş sözleşmesi ile çalıştıklarından hukukun gereği olarak işçi niteliği kazanırlar. Özetle, profesyonel sporcular işçidirler; ancak, İş Kanununa tabi değildirler.²⁵⁹ İş Kanununa tabi olmamak onların işçi sayılmasını engellemez.

İş Kanunu kapsamı dışında tutulan profesyonel sporculara kural olarak Borçlar Kanununun hizmet akdine²⁶⁰ ilişkin hükümleri (m.313 vd.) uygulanır. Ancak bir spor dalının federasyonu da kendi profesyonel sporcularının iş sözleşmeleri yapılırken uyulacak kuralları düzenleyebilir. Nitekim Türkiye Futbol Federasyonu, 3813 sayılı Kuruluş Kanununun 30. maddesine dayanarak çıkarttığı "Profesyonel Futbol Talimatı" ile²⁶¹ profesyonel futbolcularla yapılacak iş sözleşmelerine ilişkin hükümler getirmiştir. Benzer biçimde Türkiye Basketbol Federasyonu da, kulüpleri ile iş sözleşmesi yapacak profesyonel

256 Ercan GÜVEN-Ufuk AYDIN, *Bireysel İş Hukuku*, Eskişehir, 2004, s.31; PETEK, s.183; Fevzi DEMİR, *İş Hukuku ve Uygulaması*, B.4, İzmir, 2005, s.65.

257 GÜVEN-AYDIN, s.31; DEMİR, s.65; Ayrıca bkz. Faruk BAŞTÜRK, "Teknik Direktör ve Antrenörlerin Hukuki Durumu", *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, Nisan-Haziran 2005, S.6, s.592 vd.

258 Yargıtay 9.H.D., T.21.1.1991, E.1999/305, *İş Hukuku Dergisi*, Ocak-Mart 1991, s.133; Yarg. 9. H.D., T.08.12.2003, E.2003/19877, K.2003/20178, *İşveren Dergisi*, Şubat 2004, s.18.

259 Sarper SÜZEK, *İş Hukuku*, B.2, İstanbul, 2005, s.180; GÜVEN-AYDIN, s.31; DEMİR, s.65.

260 4857 sayılı İş Kanunu kabul edilinceye kadar hukukumuzda hem eski 1475 s. İş Kanunu ve hem de Borçlar Kanunu işçi ile işveren arasındaki sözleşme için "hizmet akdi" ifadesini kullanmakta idi. 4857 s. Kanun aynı sözleşme için "iş sözleşmesi" kavramını kullanmıştır. Ancak bu iki sözleşme de aynı hukuki ilişkiyi ifade etmekte; ortada sadece isimlendirme farklılığı bulunmaktadır.

261 R.G.T. 26.04.1997, S.22971.

sporculara ilişkin “Sözleşmeli Sporcular Lisans, Tescil ve Transfer Yönergesi”²⁶² çıkarmıştır. O halde işçi niteliğini taşıyan profesyonel sporcuların iş ilişkileri İş Kanununa tabi olmayacak; bunların iş sözleşmeleri öncelikle ve eğer varsa kendi federasyonlarınca düzenlenmiş (kanun, tüzük ve benzerlerine uygun) talimatlara tabi olacaktır. Eğer federasyonca düzenlenmiş bir talimat yoksa; ya da talimatla ilgili bir hukuki boşluk doğarsa bu durumda devreye Borçlar Kanununun hizmet akdine (iş sözleşmesine) ilişkin hükümleri girecek ve uygulanacaktır.²⁶³

Bu arada belirtmek gerekir ki, profesyonel sporcular Sosyal Sigortalar Kanununun kapsamı dışına çıkarılmadığından, profesyonel sporcuların tümü 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu anlamında (m.2) sigortalı sayılmaktadır.²⁶⁴

Profesyonel sporcuların hukuki durumları belirlenirken üzerinde dikkatle durulması gereken bir nokta da sportif faaliyetin niteliğidir. İş hukuku bakımından bir sporcunun profesyonel olduğunun belirlenmesinde asıl olan, onun faaliyetini ücret karşılığı gerçekleştirmesidir. Sporcunun branşı ve branşa ilişkin nitelendirmeler ne olursa olsun eğer sporcu kulübü ile yaptığı sözleşme (yazılı ya da sözlü) karşılığında ücret elde ediyor ise ortada bir iş sözleşmesi bulunmakta ve profesyonel sporcu “işçi” niteliğini kazanmaktadır. Zira bir iş sözleşmesi ile çalışan gerçek kişilere işçi denir. Dolayısıyla futbolcular ve basketbolcular gibi, kulüpleri ile iş sözleşmesi yapıp ücret alan diğer tüm branş sporcuları da, bunu amatörce, yani gelir elde etmeden yapmadıkları sürece iş hukuku bakımından işçidirler.

Profesyonel sporcuların hizmet akdi (iş sözleşmesi) ile çalışan işçiler oldukları ortaya konulduktan sonra, bu kimselerin sendikal haklarına da değinmek gerekir.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu, aynen 4857 sayılı İş Kanununda olduğu gibi, hizmet akdine (iş sözleşmesine) dayalı olarak çalışanlara “işçi” denileceğini belirtmektedir (m.2/1). Yine aynı Kanuna göre, işçiler ve işverenler çalışma ilişkilerinde ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için sendikalar kurabilmektedirler (m.2/10). Sendikalar Kanunu 20. maddesi ile “16 yaşını doldurmuş olup da bu Kanuna göre işçi sayılanlar, işçi sendikalarına üye olabilirler” hükmünü getirmekte; Sendika Üyesi Olamayacaklar başlıklı 21. maddesi ise, sendikalara üye olamayacaklar arasında pro-

262 Bkz. <http://www.tbf.org.tr/talimatlar/yonergeler>

263 Nuri ÇELİK, *İş Hukuku Dersleri*, B.17, İstanbul, 2004, s.66-67; DEMİR, s.65; SÜZEK, s.181; GÜVEN-AYDIN, s.31.

264 GÜVEN-AYDIN, s.31; ayrıca bkz. BAŞTÜRK, “Sosyal...”, <http://www.fesam.org> (10.09.2006).

fesyonel sporcuları saymamaktadır. Tüm bunlardan ortaya çıkan açık ve net sonuç, profesyonel sporcuların işçi sendikalarını kurma ve bunlara üye olma bakımından herhangi bir hukuki engelin bulunmadığıdır.²⁶⁵

O halde özetlemek gerekirse, ülkemizde tüm profesyonel sporcular iş sözleşmesi ile çalışan işçi niteliğini taşımakta; bunların bireysel iş ilişkileri İş Kanununa değil, varsa kendi federasyonlarınca (üst hukuki düzenlemelere aykırı olmamak koşulu ile) çıkarılmış talimat, yönerge ve benzeri düzenlemelere tabi olmaktadır. Eğer federasyonca çıkarılan böyle bir düzenleme yoksa ya da düzenlemede hukuki boşluk doğarsa, bireysel iş ilişkileri Borçlar Kanununun hizmet akdine ilişkin hükümlerine tabi olacaktır.

Bireysel iş hukuku bakımından varılan bu sonuç, toplu iş hukuku ve özellikle Sendikalar Kanunu yönünden de aynıdır. Sendikalar Kanunu da profesyonel sporcuları işçi saymakta ve profesyonel sporcuların işçi sendikaları kurmalarına veya kurulmuş sendikalara üye olmalarına herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır. Son olarak belirtelim ki, işçi sayılan profesyonel sporcuyu istihdam ettikleri için işveren sayılan spor kulüplerinin, işveren sendikası kurmaları ya da bir işveren sendikasına üye olmaları mümkündür.²⁶⁶

c. Profesyonel Sporda Bir Örgütlenme Örneği: Profesyonel Futbolcular Derneği

Türkiye’de gerek futbolun profesyonellik düzeyi, gerek futbol kulüplerinin şirketleşmede başı çekmeleri ve gerekse de tarihsel anlamda ilk Türk profesyonel sporcu sendikasına sahip olması, futbolda mevcut ve önemli bir örgütlenme örneğini incelemeyi gerekli kılmıştır. Bu örgütlenme Profesyonel Futbolcular Derneğidir.

Profesyonel Futbolcular Derneği (PFD) 1992 yılında eski futbolcu, faal futbolcu, menajer ve teknik direktörlerden oluşan bir grup²⁶⁷ tarafından kurulmuştur. Derneğin amacı, ülkemiz futboluna ve dernek üyelerine hizmet etmek, karşılıklı yardım ve dayanışma içinde üyelerine teknik, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlarını ortaya çıkarmak, bu yönde araştırmalar ve çalışmalar yapmak, çözüme ulaştırmak için gerekli çabayı sarfetmek, bu alanda olumlu sonuçlar almak için görevler yüklenmek, üyeler arasında birliği sağlamaktır (Dernek Tüz. m.1/1).

265 PETEK, s.183; BAŞTÜRK, “Profesyonel...”, s.36; Ayrıca bkz. Aziz ÇELİK, “Sporcuların Sendikalaşması Yasak Mı?”, TÜRK-İŞ Dergisi, S.371, Ocak-Nisan 2006, s.37; Salih KILIÇ, “Demokrasi, Sendikalar ve Futbolda (Sporda) Sendikalaşma”, İşveren Dergisi, C.44, S.11, Ağustos 2006, s.27.

266 PETEK, s.183.

267 Derneğin kurucuları Rıza ÇALIMBAY (emekli futbolcu), Oğuz ÇETİN (profesyonel sporcu), Adnan SEZGİN (Menajer), Engin İPEKOĞLU (profesyonel futbolcu), Ünal KARAMAN (profesyonel futbolcu), Rıdvan DILMEN (teknik direktör) ve Fatih TERİM (teknik direktör)’dir.

Bir sendikanın amaçları ile oldukça paralel bu amaç dışında, derneğin hizmet konuları da şöyle belirlenmiştir:

- Ülkemizde profesyonel futbolcu statüsünde görev yapanları bünyesinde toplamak,
- Profesyonel futbolcuların her türlü hak ve menfaatlerini korumak,
- Sportif nitelikli eğitim merkezleri ile eğlendirici, dinlendirici ve boş zamanları değerlendirici lokal ve tesisler kurup, işletmek,
- Üyeler arasında ve toplumda sportif anlayışı ve çalışmalarını özendirmek,
- Üyelerini arkadaşlık, dostluk ve karşılıklı anlayış bağları ile birleştirip, sevgi ve saygıya dayanan sosyal ilişkileri geliştirmek,
- Üyelerin uygar, kültürel, sosyal ve moral kalkınmasında etkin katkılarda bulunmaktadır (Dernek Tüz.m.1/2).

Derneğe en az 5 yıl tek tip profesyonel futbolcu sözleşmesi ile Türkiye Liglerinde profesyonel futbolcu olarak görev yapan faal veya emekli futbolcular üye olabilmektedir (Dernek Tüz.m.6, m.7).

Derneğin en yetkili organı olan genel kurul her yıl Ocak ayında olağan toplantısını yapmakta, gerekirse olağanüstü toplantı da yapılabilmektedir (Dernek Tüz.m.14-18). Derneğin yürütme organı yönetim kurulumdur. Yönetim Kurulu üyeliği 3 yıldır üye olma koşuluna bağlanmıştır. Bunun yanında Denetleme Kurulu ile; eski başkanlar, kurucu üyeler, onursal üyeler ve dernek üyelerinden oluşan bir Danışma Kurulu da görev yapmaktadır.

Derneğin gelirleri arasında giriş ödentisi; yıllık ödenti; taşınır ve taşınmaz gelirleri; yayın, piyango, gösteri vb. gelirleri; bağış ve vasiyetler; ortaklıklar, iktisadi işletmeler ve benzerlerinden elde edilen gelirler yer almaktadır (Dernek Tüz.m.28).

PFD, kurulduktan kısa bir süre sonra, genel sekreter Adnan SEZGIN'in girişimleri ile FIFPro'ya üyelik başvurusu yapmış ve üyelik başvurusu kabul edilmiştir. Ancak daha sonra konunun üzerine yeterince gidilmemesi, yazışmaların aksaması ve FIFPro toplantılarına katılımların gerçekleşmemesi gibi sebeplerle FIFPro üyeliği son bulmuştur. Adnan SEZGIN'e göre büyük bir fırsat kaçırılmıştır.²⁶⁸

İstanbul BJK İnönü Stadı'nda faaliyet gösteren PFD'nin 380 Genel Kurul üyesi bulunmaktadır. Bunlar yıllık 10 YTL aidatı ödeyip Genel Kurula katılma

268 Adnan SEZGIN ile 19.10.2006 tarihinde yapılan görüşmeden derlenmiş; Profesyonel Futbolcular Derneği-FIFPro ilişkilerine ilişkin bilgiler ise FIFPro Uzmanlarından Frederique WINIA'dan elde edilmiştir.

hakkı bulunan üyelerdir. Ancak Dernek, Türkiye Futbol Liglerindeki tüm futbolcuları (5000 civarındadır) doğal üye olarak görmektedir.

Dernek, Tüzükte yer alan faaliyetlerine ek olarak, üye olsun olmasın tüm profesyonel sporculara hukuki danışmanlık hizmeti sunmak, onları özellikle sosyal sigorta hakları konusunda bilgilendirip eğitmek, profesyonel futbolu ulusal düzeyde temsil etmek, Profesyonel Futbol Vakfı ile ortaklaşa (eğlence-özel gece vb.) gelir getirici faaliyetlerde bulunmak, ekonomik sıkıntı çeken futbolculara tıbbi ve teknik yardımlarda bulunmak ve ihtiyaç duyan eski futbolcular için (en son milli futbolcu Sedat Balkanlı için) gösteri maçları düzenlemek gibi faaliyetlerde bulunmaktadır.

Dernek başkanının profesyonel sporda sendikalaşma ile ilgili görüşleri ise şöyle özetlenebilir:

- Türkiye’de yasalar müsaade ederse bir profesyonel futbolcu (sporcular değil) sendikası kurulmalıdır. Spor işkolu kurulusa profesyonel sporcu sendikası da kurulabilir. Zaten, profesyonel sporda sendikalaşma türündeki bir oluşuma en çok profesyonel futbolcular rağbet edeceklerdir.
- Kurulacak sendikanın çok sağlam gelir kaynakları olmalıdır. Özellikle, TV yayın gelirleri ve reklam/sponsorluk gelirlerinden pay alması sağlanmalıdır.
- Kurulacak sendika sadece tabela sendikası olmamalıdır. Aktif olmalıdır. Bunun için de bağımsızlık önemli bir şarttır. Futbol çok popülerdir. Bu önemli bir güç sağlamaktadır. Bu güç sendika altında birleştirilirse önemli kazanımlar elde edilebilir.
- Sendika kurma fikri tabandan gelemmez. Tavan yani faal/eski ünlü futbolcular, teknik direktörler ve spor adamları bu tür bir oluşuma önyak olabilirler.
- Bugün için profesyonel sporcu/futbolcu sendikası kurulması uzak bir olasılıktır. Zira:
 - Üç büyüklerde bu işe önyak olacak futbolcular böyle bir ihtiyaç duymamaktadırlar.
 - Ülkede dayanışma, işbirliği kültürü zayıftır.
 - Kulüpler sendikalaşmaya olumlu yaklaşmazlar.
 - Federasyon sendikalaşmaya olumlu yaklaşmaz.

- Kulüplerde şirketleşme olmadığı için sendikalaşmaya müsait ortam henüz doğmamıştır.
- Yeterli kaynak yoktur.²⁶⁹

Dernek başkanının görüş ve önerileri oldukça ilgi çekici ve ülkemizdeki durum bakımından anlamlıdır. Başkanın bir yandan sendikalaşmaya olan gereksinimi belirtmesi, diğer yandan aynı konudaki umutsuzluğu ise dikkat çekicidir.

Kanımızca, her iki yön de gerçeği yansıtmaktadır. Zira, ülkemizde bir profesyonel sporcu sendikasının kurulması önemli bir gereksinimdir. Ülkemizin önemli bir profesyonel spor/sporcu potansiyeli bulunmaktadır. Bu potansiyelin işbirliği ve dayanışması ile; ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini koruması ancak bir sendika ile mümkün olabilir. Aslen yukarıda da değindiğimiz gibi, bir işçi sendikasına benzer tüzük hükümlerine sahip PFD bu yolda önemli bir adım olmakla beraber, sadece bir dernektir ve derneklerin faaliyet alanları ve etkinlikleri sınırlıdır. Buna karşın profesyonel sporcuların örgütlendiği bir sendika, Sendikalar Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunundaki haklara sahip olacağından çok daha güçlü ve etkin olacaktır. Salt bu husus bile profesyonel sporcuların bir sendika altında örgütlenmelerinin ne kadar önemli olduğunu göstermeye yetecek niteliktedir.

Buna ek olarak belirtilmelidir ki, yukarıda birinci bölümde de incelediğimiz gibi profesyonel sporcu sendikaları “*sempatik*” sendikalardır. Bu tür sendikaların özellikle sosyal faaliyetleri toplumda büyük ilgi uyandırmakta ve halkın o sendikaya ve hatta sendikal faaliyetin bütününe olumlu bakmasına yol açmaktadır. Profesyonel sporcu sendikalarının endüstri ilişkilerinin imajına yapacağı bu tür katkılar dahi azımsanmayacak öneme sahiptir.

Özetle, yakın geleceğe ilişkin çok büyük umutlara sahip olunmasa da, profesyonel sporcu sendikalarının profesyonel spor sektörüne ve endüstri ilişkilerine önemli katkılarının olacağı açıktır. O halde yapılması gereken Türkiye’de kurulabilecek bir profesyonel sporcu sendikasına ilişkin öngörülerde bulunmak ve konuyu hukuki boyutu ile değerlendirmektir.

B. Türkiye’de Kurulacak Bir Profesyonel Sporcu Sendikasının Yasal Açıdan Değerlendirilmesi

Ülkemizde henüz kurulmamış olmakla birlikte, olası bir profesyonel sporcu sendikasının kuruluş ve faaliyetlerinde karşılaşılabileceği hukuki sorunlar ve

269 Tüm bu hususlar Dernek Başkanı Turgay SEREN’le Dernek Merkezinde gerçekleştirilen ve iki saatlik söyleşiden derlenmiştir. (09.10.2006)

çözüm yolları ele alınmalıdır. Bu anlamda belirtilen nitelikte bir sendikanın kuruluş, örgütlenme, faaliyetler ve özellikle toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt gibi konularda karşılaşılabileceği sorunlar ve açılımlar aşağıda incelenecektir.

a. Sendikanın Kuruluşu ve İşkolu Sorunu

2821 sayılı Sendikalar Kanununa göre, işçi sendikaları, işkolu esasına göre bir işkolunda ve Türkiye çapında faaliyette bulunmak amacıyla, bu işkolundaki işyerlerinde çalışan işçiler tarafından kurulur. Bir işkolunda birden fazla sendika kurulabilir. “Meslek” ve “işyeri” esasına göre işçi sendikası kurulamaz (m.3).

Belirtilen hüküm ülkemizde işkoluna göre sendikalaşma, ülke çapında faaliyette bulunma ve sendika çokluğu ilkelerini ortaya koymakta ve böylece ülkemizde sendikal faaliyetin tabi olacağı esasları belirlemektedir.

Bunlardan “işkoluna göre sendikalaşma”, sendikaların hukuk kurallarınca önceden belirlenmiş işkollarını esas alarak kurulma ve faaliyette bulunabilme-leri anlamına gelmektedir.²⁷⁰ Ülkemizde işkolları, Sendikalar Kanununun 60. maddesinde ve buna dayalı olarak çıkarılan “İşkolları Tüzüğünde”²⁷¹ düzenlenmiştir. Sendikalar Kanununa göre ülkemizde 28 tane işkolu bulunmaktadır. Belirtmek gerekir ki, bunlar arasında doğrudan doğruya sporla ilgili bir işkolu yer almamaktadır.

“Türkiye çapında sendikalaşma ilkesi” ise, bir işkolunda kurulan işçi sendikasının faaliyetlerini belirli ve sınırlı bir coğrafi alandan ibaret kılamayacağı anlamına gelir. Diğer bir ifade ile, mahalli veya bölgesel nitelikli işçi sendikaları kurulamaz; işçi sendikaları ülke çapında faaliyette bulunmak amacıyla kurulabilirler. Kuşkusuz bir sendikanın kurulduğu anda Türkiye çapında faaliyete geçmesi beklenemez, burada sadece Türkiye çapında faaliyette bulunma “hedefi” aranır.²⁷² O halde kurulabilecek bir profesyonel sporcu sendikası da örneğin sadece İstanbul’da değil, ülke çapında faaliyette bulunmayı hedeflemek zorunda olacaktır.

Ülkemizde sendikalaşma ile ilgili bir diğer esas ise “sendika çokluğu” ilkesidir. Sendika çokluğu, aynı işkolunda, aynı anda birden çok sendikanın kurulabilmesi ve faaliyette bulunabilmesini ifade etmektedir. Böylece bir işkolunda

270 Ayrıntılı bilgi için bkz. ÇELİK, s.385; DEMİR, s.208-209; Ercan AKYİĞİT, *İş Hukuku*, B.3, Ankara, 2003, s.312-313; Ercan GÜVEN-Ufuk AYDIN, *İş Hukuku*, B.3, Eskişehir, 2002, s.168; A.Can TUNCAY, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul, 1999, s.31; Kenan TUNÇOMAĞ-Tankut CENTEL, *İş Hukukunun Esasları*, İstanbul, 2003, s.258.

271 R.G.T. 06.12.1983, S.18243. (Bak.Kur.Kar.T.10.11.1983; No: 83/7376).

272 GÜVEN-AYDIN, *İş...*, s.169; AKYİĞİT, s.315; ÇELİK, s.393; DEMİR, s.209.

çalışan işçiler kendi işkollarında kurulu bulunan sendikalardan birine girebilecekleri gibi, yeni bir sendika da kurabilirler.²⁷³ Bu durumda eğer koşullar olursursa, ülkemizde birden çok profesyonel sporcu sendikası ile karşılaşmak mümkün olacaktır.

Profesyonel sporcu sendikalarını en çok ilgilendiren ilke ise “meslek ve işyeri esasına göre sendikalaşmanın” yasaklanmış olmasıdır. Yukarıda değinildiği gibi ülkemizde işkolu esasına göre sendikalaşma ilkesi benimsendiği için, işyeri düzeyinde; örneğin “(A) takımı oyuncuları sendikası”nın kurulması kanunen mümkün olamayacaktır. Öte yandan Kanun meslek esasına göre sendikalaşmayı²⁷⁴ da yasakladığından; aynı mesleği yapan işçileri yani geniş anlamı ile profesyonel sporcuların, dar anlamı ile profesyonel futbolcuların bir araya gelerek “profesyonel sporcular sendikası” ya da “profesyonel futbolcular sendikası” kurmaları da, bugün için Kanuna uygun olamayacaktır.²⁷⁵

Tüm bu açıklamalardan çıkan sonuç ise; ülkemizde işkolu esasına dayalı ve Türkiye çapında faaliyette bulunmak hedefini taşıyan ve spor alanındaki çalışanları da içine alabilecek bir sendikanın kurulmasının mümkün olduğu; buna karşın Kanunun açık hükmü çerçevesinde “(A) spor kulübü oyuncuları sendikası” gibi işyeri esasına veya “profesyonel sporcular/futbolcular sendikası” gibi meslek esasına dayalı sendikalar kurmanın sorunlara yol açabileceğidir.

Ülkemizde profesyonel sporla ilgili bir sendikanın kurulabilmesinde karşılaşılabilecek temel sorun ise, işkolunun belirlenmesi sorunudur. Sendikalar Kanununda işkoluna göre sendikalaşma ilkesi benimsendiğine göre, sporla ilgili bir sendika belirli bir işkolunda kurulmak zorundadır. Ancak, ne işkollarını sıralayan 2821 sayılı Sendikalar Kanunu m.60 ve ne de bu Kanuna dayalı olarak çıkarılan İşkolları Tüzüğü, “Spor” işkolu isimli bir işkoluna yer vermiş değildir. O halde, böylesi bir sendikanın hangi işkolunda kurulacağı tartışılmalıdır.

Profesyonel sporla ilgili bir sendikanın ülkemizde hangi işkolunda kurulabileceğine dair üç görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilkinde göre profesyonel sporcu sendikası “genel işler” işkolunda kurulabilir (S.K. m.60; İşkolları Tüz. sıra no: 28). Zira, İşkolları Tüzüğünde “genel işler” işkoluna giren işlere ilişkin açıklamada, bu işkoluna “Belediyelerin ... sağlık işkoluna giren işleri dışındaki belediye hizmetlerine ilişkin işlerle, bu Tüzükte yer almayan işlerde, Sendikalar Kanununa göre işçi niteliği taşıyanlarca yapılan işler” girmektedir.

273 DEMİR, s.211; TUNCAY, s.32-33; GÜVEN-AYDIN, İş..., s.168; ÇELİK, s.390-391.

274 Meslek esasına göre sendikalaşma hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. TUNÇOMAĞ-CENTEL, s.251; ÇELİK, s.391-392; TUNCAY, s.31.

275 Aynı görüş PETEK, s.183.

Bu hüküm ile kanun koyucu “genel işler” şeklinde ve genel nitelikli bir işkolu öngörerek, yeni ortaya çıkabilecek işkollarının Sendikalar Kanunu kapsamı dışında kalmamasını sağlamıştır.²⁷⁶ Böylece Sendikalar Kanunu ve İşkolları Tüzüğünde ayrıca bir “spor işkolu” düzenlenmediği için spor alanında faaliyet gösterecek sendikanın “genel işler” işkoluna tabi olması söz konusu olacaktır.²⁷⁷

İkinci görüşe göre, spor alanında faaliyet gösterecek bir sendikanın kurulması düşünülebilecek bir başka işkolu ise aynı Tüzüğün 25. sırasında yer alan “Konaklama ve Eğlence Yerleri” işkoludur. Tüzüğe göre “... müzikli ve müziksiz her türlü eğlence yerleri, plaj, açık ve kapalı spor yerleri, hipodromlar...” bu işkoluna giren işyerleridir. Profesyonel sporun bir yandan eğlence niteliği taşıması; öte yandan spor yerlerinin bu işkolu kapsamına alınması; profesyonel sporla ilgili sendikanın bu işkolunda kurulması gerektiğine ilişkin yaklaşımın dayanaklarıdır. Buna ek olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 2002 yılında yaptığı bir tespit²⁷⁸ üç büyük spor kulübü derneğine ait işyerlerini bu işkolunda değerlendirmesi de önemli bir başka dayanaktır. Ekleyelim ki, kanuni düzenlemeler farklı olmakla beraber, İngiltere’de profesyonel spor faaliyeti eğlencenin özel bir türü olarak değerlendirilmekte ve nitekim PFA, Eğlence Sendikaları Federasyonuna (Federation of Entertainment Union-FEU) üye bulunmaktadır. Aynı Federasyona Aktörler Sendikası ve Müzisyenler Sendikası da üyedir.²⁷⁹

Profesyonel sporla ilgili bir sendikanın kurulacağı işkolu ile ilgili üçüncü görüş ise, bu alanda yeni bir işkolu düzenlenmesinin sağlanmasıdır. Günümüzde sporun ulaştığı nokta ile sporu meslek olarak yerine getirenlerin sayısındaki hızlı artış dikkate alındığında, bütünüyle spora özgü bir işkolunun oluşturulması gerektiği düşünülebilir.²⁸⁰ Özellikle Sendikalar Kanununun 22. maddesinin 2. fıkrasındaki “... bir işyerindeki işçiler yardımcı işte çalışsalar bile ancak işyerinin bağlı olduğu işkolunda kurulu sendikalara üye olabilirler” hükmüyle idari, mali, sportif ve teknik anlamda tüm yardımcı spor çalışanlarını

276 Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR, “Sporcuların Hukuki Durumu”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 1999, S.1, s.51.

277 Aynı görüş BAŞTÜRK, “Profesyonel...”, s.36; KÜÇÜKGÜNGÖR, s.51; ayrıca bkz. PETEK, s.184.

278 Bakanlığın belirtilen kararına göre Beşiktaş Jimnastik Kulübü Derneği, Galatasaray Spor Kulübü Derneği ve Fenerbahçe Spor Kulübü Derneği işyerleri için istenen tespitle bakanlık sözkonusu kulüp derneklerinin “... sporcu yetiştirmek, amatör ve profesyonel sportif faaliyetleri yürütmek, yurtiçi ve yurtdışı müsabakalar yapmak” gibi faaliyetleri bulunduğu belirtilerek bu kulüp-dernek işyerlerinin 25 No’lu “konaklama ve eğlence yerleri” işkolunda bulunduğu belirtilmektedir. (ÇSGB İşkolu Tespiti Karar No: 2002/7, T. 02.05.2002). R.G.T. 15.06.2002, S.24786.

279 PFA, Report 2005, s.31.

280 PETEK, s.184.

içine alacak bir “spor işkolu”nun oluşturulması fikri kolayca benimsenebilecektir. Böylece yeni “spor işkolu”nda profesyonel sporcu sendikası kurulabilecek; bu sendikaya sporla ilgili tüm yardımcı personel de üye olabilecektir. Ekleyelim ki, Sendikalar Kanununda, işkollarının sayısını da ilgilendiren bir değişiklik tasarısı TBMM’de beklemektedir. Konu bu tasarı Meclis’te yasallaşırken gündeme getirilebilir.²⁸¹ Ancak, tasarıda bu yönde bir hüküm bulunmamaktadır.

Profesyonel sporla ilgili bir sendikanın kurulabileceği işkoluna ilişkin kişisel görüşümüze gelince: Kanımızca, en azından bugünkü yasal düzenlemeler ve ÇSGB’nın 2002 yılındaki tespiti karşısında bir profesyonel sporcu sendikasının 25 No’lu “konaklama ve eğlence yerleri” işkolunda kurulması gerekir. Zira, böylesi bir alanı genel işler gibi çok geniş kapsamlı bir işkoluna terk etmek, aslen dar bir kesime hizmet verecek sendikayı geniş kesimlere açmak anlamına gelecektir. İkincisi, bu yönde en azından elde ÇSGB tarafından yapılmış bir idari tespit kararı bulunmaktadır ve bu karar bir hareket noktası oluşturabilir. Üçüncüsü, İşkolları Tüzüğü’nde “spor” ifadesi sadece 25. No’lu işkolu için kullanılmıştır. Dördüncüsü ise, Avrupa’daki benzer sendikaların da eğlence sektörü (işkolu) içinde değerlendirilmesidir; zira, profesyonel spor sektörü ile üretilen ürün eğlencedir. Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde, olası bir profesyonel sporcu sendikasının, 25. No’lu “konaklama ve eğlence yerleri” işkolunda faaliyette bulunmak üzere kurulması ve Tüzüğünü bu yönde düzenlemesi yerinde olacaktır.

Kanımızca, konunun hukuka uygun biçimde çözümünde en sağlıklı yol yeni bir “spor” işkolunun oluşturulması ve tüm spor çalışanlarının bu işkolunda kurulacak sendika/sendikalarda örgütlenmesi olacaktır.²⁸²

Hepsinden önemlisi, profesyonel sporcu sendikasının kurulacağı işkolunun saptanması, sendikanın kuruluşunu engelleyecek yaşamsal bir sorun değildir. Zira Sendikalar Kanunu, bir işkolunda kurulmuş sendikayla ilgili olarak, özellikle toplu iş sözleşmesi yapma ve örgütlenme aşamasında uyuşmazlık çıkması durumunda; hatta buna zorunlu olmaksızın istenen zamanda sendikanın örgütleneceği işyerinin işvereni veya sendikaya, Bakanlığa başvurarak işkoluna itiraz ve yeni işkolunun tespitini talep imkanını getirmiştir. İtiraz işverenler ve o işkolundaki diğer sendikalarca yapılabilecek; Bakanlığın tespiti üzerine yargı yoluna gitmek dahi mümkün olabilecektir (SK.m.4).²⁸³

281 Tasarı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Ufuk AYDIN, “Toplu İş İlişkisinde Değişim Beklentisi”, Yeni Ufuk, Eskişehir Sanayi Odası Dergisi, S.29, Haziran 2004.

282 Aynı görüş PETEK, s.184.

283 ÇELİK, s.388-389; TUNCAY, s.32-33; AKYİĞİT, s.313; DEMİR, s.208-210; EKONOMİ, s.36-37.

Böylece, söz konusu sendika kuruluş aşamasında Tüzüğünde faaliyette bulunduğu işkolunu ifade edecek; sendikanın faaliyeti sırasında örgütlendiği işyerlerinin o işkoluna girip girmediği ile ilgili olarak işveren ya da o işkolundaki diğer sendikalar Bakanlıktan tespit talep edebilecek, gerekirse de Bakanlık kararı aleyhine iş davalarına bakmakla görevli yerel mahkemede dava açabileceklerdir (S.K.m.4; Tüz.m.4). Bu sayede profesyonel sporcu sendikasının gireceği işkolu (başlangıçta hatalı olarak belirlenmiş olsa bile sonradan yapılabilecek sendika tüzüğü değişikliği ile) kesin olarak saptanmış olacaktır.

Profesyonel sporla ilgili sendikanın kurulacağı işkolu belirlendikten sonra kuruluş işlemleri başlayacaktır. Sendikalar Kanunu, bir işçi sendikasının en az kaç kişiyle kurulacağına ilişkin herhangi bir hüküm getirmemiş; bu konuda Dernekler Kanununa atıfta bulunmuştur (S.K.m.63/1). Dernekler Kanununun ilgili hükmüne göre ise profesyonel sporcu sendikasının kurulması için en az 7 kişiye ihtiyaç duyulmaktadır (D.K.m.1). Zira dernekler Kanununa göre bir derneğin kurulabilmesi için en az yedi gerçek ya da tüzel kişiye ihtiyaç vardır.²⁸⁴

Sendikalar Kanununun 5. maddesi, sendika kurucularında aranacak nitelikleri uzunca bir düzenleme ile hüküm altına almıştır. Genel nitelikli koşullar dışında, profesyonel sporla ilgili sendika bakımından yaşanabilecek sorun kurucuların “...sendikanın kurulacağı işkolunda fiilen çalışır olması” koşuludur. Yukarıda belirlediğimiz gibi, “konaklama ve eğlence yerleri” işkolunda kurulacak bir sporcu sendikasına, Sendikalar Kanununun getirdiği ilkeler çerçevesinde, bu işkolundaki işyerlerinde çalışan herkes (örneğin bir konaklama tesisi çalışanı ya da bir eğlence yeni işçisi) kurucu olabilecektir. Ancak, böyle bir zorunluluk kuşkusuz yoktur. Dolayısıyla fiili durumda kurucuların tamamen sporcular ya da sporla ilgili faaliyetlerde çalışanlardan oluşması çok muhtemeldir.

Ekleyelim ki, Sendikalar Kanununun 5. maddesi, sendika kuruculuğu için “Türk vatandaşı olma” koşulunu aradığından, ülkemizde bulunan yabancı uyruklu sporcu ve spor adamları böyle bir sendikada kurucu olamayacaklardır. Buna karşın, 1981 tarihli ve 2527 sayılı Kanun uyarınca Türk soylu yabancılar sendika kurucusu olabileceklerdir.²⁸⁵

284 Dernekler Kanununda 2003 yılında 4963 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle bir derneğin kurulabilmesi için en az “yedi gerçek veya tüzel kişiye ihtiyaç vardır” hükmü getirilmiş; tüzel kişilere de dernek kurma hakkı tanınmıştır. Ancak bu durum işveren sendikaları bakımından anlamlı olsa da işçi sendikalarını en az yedi gerçek kişi kurabilecektir. 4963 S.K. metni için bkz. R.G.T. 07.08.2003, S.25192; ayrıntılı bilgi için bkz. ÇELİK, s.398-399.

285 Ayrıntılı bilgi için bkz. ÇELİK, s.397; GÜNAY, s.671-673; TUNCAY, s.36; TUNÇOMAĞ-CENTEL, s.256-257; DEMİR, s.213; AKYİĞİT, s.313-316.

İşkolu belirlenip yeterli kurucu sayısına ulaşıldığında, Sendikalar Kanunu m.6 gereği kuruluş işlemleri başlatılacak; sendikanın tüzüğü hazırlanarak diğer belgelerle birlikte sendika merkezinin bulunduğu yerdeki valiliğe verilecektir (S.K. m.6/4). Burada önemsenecek bir husus sendikanın adının belirlenmesidir. Sendikalar Kanunu sendikanın adı ile ilgili bir kısıtlama getirmemekte, sadece faaliyet alanı ve işkolunu düzenlemiş bulunmaktadır. Bu anlamda, üye olmayı düşünenler ve kamuoyunda faaliyet alanı ile ilgili bir fikir vermesi açısından, sendikanın adının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Sendika, Sendikalar Kanunu m.6/4'de belirtildiği gibi belgeler ve tüzüğün ilgili valiliğe tevdi edilmesi ile tüzel kişilik kazanacak; başka bir deyişle bu anda kuruluş gerçekleşmiş olacaktır.²⁸⁶

Kuruluştan sonra, hukuki işlemler yapabilmek için ise sendikanın hukuki işlem ehliyetine; bir başka ifade ile fiil ehliyetine sahip olması gerekeceğinden, kurucuların derhal (en geç 6 ay içinde) ilk genel kurulu toplamaları gerekir (S.K.m.12/1). Yapılacak ilk genel kurulda da Sendikalar Kanunu gereği oluşturulması zorunlu diğer organlar yani yönetim kurulu, denetim kurulu ve disiplin kurulu seçilecek²⁸⁷ ve böylece sendika fiil ehliyetini de elde ederek, her türlü hukuki işlemi kendi adına yapabilecek ve yaptığı hukuki işlemler ve fiillerden sorumlu tutulabilecektir.

b. Sendikaya Üyelik

Sendika ile üyesi arasında karşılıklı hak ve yükümlülüklerden doğan hukuki ilişkiye *sendika üyeliği* denir.²⁸⁸ Sendika üyeliği başlangıçta sendika kuruluşuna katılmak, yani kurucu olmak yoluyla elde edilebileceği gibi; sendikaya sonradan üye olmakla da kazanılabilir.

Sendikalar Kanununun kabul ettiği, işkoluna göre sendikalaşma ilkesinin bir gereği olarak, profesyonel sporla ilgili sendikaya, bu sendikanın kurulduğu işkolunda (bizce 25. no'lu konaklama ve eğlence yerleri işkolu) çalışan ve Sendikalar Kanunu anlamında işçi sayılanlar²⁸⁹ üye olabileceklerdir. Böylece, ilgili işkolunda çalışan ve özellikle profesyonel sporla ilgili işçi niteliğini taşıyan herkes; sporcu, antrenör, malzemeci, kulüp hekimi, kulüp muhasebecisi olduğuna bakılmaksızın söz konusu sendikaya üye olabilecektir.

286 Ayrıntılı bilgi için bkz. AKYİĞİT, s.319; DEMİR, s.214-215; GÜVEN-AYDIN, Iş..., 169-173.

287 Belirtelim ki sendikanın yönetim, denetim ve disiplin kurullarında görev yapabilmek için ilgili işkolunda en az 10 yıldır fiilen çalışıyor olmak gerekir. Şubelerde bu görevlere gelebilmek için ise en az 5 yıllık çalışma aranır (S.K.m.14/14).

288 GÜNAY, s.721.

289 Sendikalar kanununun 2. maddesine göre hizmet akdi (iş sözleşmesi) ile çalışanlar dışında, araç sahibi hariç nakliye sözleşmesi ile ve bedeni hizmet sunarak çalışanlar; yazarlığı meslek edinenler ve adi şirketlerde fiziki veya fikri hizmet arzı suretiyle çalışanlar işçi sayılırlar.

Burada tartışılabilecek bir husus, 25. nolu işkolunu esas alarak kurulan bir spor sendikasının üyelik koşullarına, sadece sporla ilgili faaliyetleri ko-yarak sendika üyeliğini spor dışında, ancak işkolu kapsamında ve üye olma niteliğine sahip kimselere kapatıp kapatmayacağıdır. Başka bir anlatımla sendikanın üyelik hakkını, sporla ilgili olanlar dışındakilere kapatma yetkisinin bulunup bulunmadığıdır.

Doktrinde sendika üyeliğine ilişkin Kanunda yer alan koşullar dışında; sendikaların da tüzükleri ile ek üyelik koşullarını getirebilecekleri kabul edilmektedir.²⁹⁰ Sendikalar serbestçe kurulan mesleki kuruluşlar olduğuna göre, tüzüklerine üye olacaklarda aranacak bazı niteliklere ilişkin, Kanunda yer alanlar dışında, hükümler koymaları doğaldır. Tüzükte belirlenecek bu koşullar arasında; mesleki dürüstlük, mesleki kıdem, sendika üyesi iki kişi tarafından üyeliğin önerilmesi ve benzerleri sayılabilir. Durum bu olmakla beraber, sendikaların tüzüklerindeki bu düzenleme serbestileri sınırsız değildir. Özellikle tüzükle getirilecek hükümlerin üyeliğe girişi aşırı kısıtlayıcı, imkansızlaştırıcı, objektiflikten uzak, ayırım gözetici ve demokratik sendika ilkesine aykırı olmaması ve Anayasa m.14 ve Sendikalar Kanunu m.8'de yer alan sendika üyeliğinde cins, dil, ırk, renk, aile, mezhep ve benzeri koşullar gözetmeyi yasaklayan hükümlere uygun olması gerekir.²⁹¹

Bunun dışında, 25 No'lu konaklama ve eğlence yerleri işkolunda kurulan bir sendikanın, tüzüğüne bu işkolundaki bir iřdalında²⁹², mesela sporda faaliyet göstereceğine ilişkin bir hüküm koyması ve üyelerini de bu hükme göre kabul etmesinin mümkün olup olmayacağı da ayrıca tartışılabilir.

Bir görüşe göre, sendikaların kurulu bulundukları işkolunun tümünde faaliyetinde bulunmayı tüzüklerinde gösterme zorunlulukları sebebiyle, o işkolunda birden fazla dal varsa bunlardan sadece birinde faaliyette bulunma amacıyla sendika kurulamayacak; dolayısıyla bir işkoluna giren dallardan sadece birini kapsamak üzere sendika kurmak mümkün olamayacaktır.²⁹³ Aynı görüş, Sendikalar Kanununun güçlü sendikacılığı amaçladığı ve bir sendikanın kurulu bulunduğu işkolunun tüm işdallarında ve ülke çapında faaliyeti benimsediği gerekçesi ile böyle bir hükmün kanuna uygun olmadığını ileri sürmektedir.²⁹⁴

290 TUNÇOMAĞ-CENTEL, s.288; Fevzi ŞAHLANAN, *Sendikalar Hukuku*, İstanbul, 1995, s.146-147; GÜNAY, s.722 ve dn.230'daki yazarlar.

291 GÜNAY, s.722; TUNÇOMAĞ-CENTEL, s.288-289; ŞAHLANAN, s.146; TUNCAY, s.61.

292 İşdal kavramı mevzuatta geçen bir kavram olmayıp, bir işkolunda yer alan faaliyet dallarından her birini nitelemek amacı ile kullanılmaktadır. Kavrama doktrinde bazı yazarlarca da benimsenmektedir. Bkz. ÇELİK 2004, s.348-349.

293 Cevdet İlhan GÜNAY, *İş Hukuku*, B.4, Ankara, 2004, s.660-661; Münir EKONOMİ, "İşkolu Esasına Göre Sendikalaşma ve İşyerinin Girdiği İşkolunun Belirlenmesi", *İş Hukuku Dergisi*, C.1, 1991, s.35-36.

294 ÇELİK 2004, s.349; EKONOMİ, s.35-36.

Buna karşın doktrinde, bir işkolunun sadece bir işdalında ve uzmanlaşmayı sağlamak ve geliştirmek amacıyla sendika kurulmasının kanuna aykırı olmadığını belirten yazarlar da vardır.²⁹⁵

Kanımızca bir sendikanın gücü üye sayısının çokluğu dışında başka bazı değişkenlerle de ilgilidir. Örneğin, sendikanın örgütlendiği işyerlerinin niteliği, işdalındaki sendikalaşma oranı, üyelerin popülaritesi, sendika ile üyeleri arasındaki ilişkilerin derinliği, sendikanın kamuoyu önündeki imajı onun gücünü ortaya koyabilir. Başka bir ifadeyle, güçlü sendikacılık yalnızca çok üyeye sahip sendikacılık anlamına gelmemelidir. Az üyeye sahip sendikalar da pekala güçlü ve etkin olabilirler. Nitekim 1. Bölümde yaptığımız analizlerde de profesyonel sporcu sendikalarının genellikle az sayıda üyeye sahip ama işdalındaki/işkolundaki hemen tüm potansiyeli üye kaydetmiş ve son derece güçlü ve etkin sendikalar olduğu sonucuna ulaşmış idik.²⁹⁶ Dolayısıyla zorunluluktan kaynaklanan sebeplerle 25 no'lu konaklama ve eğlence yerleri işkolunda kurulan bir sendikanın faaliyetlerini sadece "spor" işdalına özgülemesini, güçlü sendikacılığa aykırılık sebebiyle reddetmek yerinde olmayacaktır. Tam tersine, tüzüğünde faaliyet alanı olarak "spor" ifadesini bulundurmanın küçük ama güçlü ve etkin bir spor sendikasının kurulmasını sağlayabileceğini ve bunun 2821 sayılı Sendikalar Kanununa egemen olan güçlü sendikacılık ilkesine aykırı olmadığını düşünmekteyiz.

Bu bağlamda sporla ilgili sendikanın tüzüğüne, üyeliği sporla ilişkilendirerek, işkolunda çalışan ve işçi sayılan diğer kimselere bütünüyle kapatmak mümkün olmalıdır. Özellikle ve dikkatle kaleme alınacak bir tüzük hükmü ile sendika üyeliğinin olabildiğince sporla ilgili kimselere hitap etmesi kanımızca sağlanabilecektir. Örneğin sendika üyesi olabilmek için "sporla veya sportif faaliyetle belirli bir düzeyde ilgi" arayan tüzük hükmünün²⁹⁷ veya "sporla ilgili bir işyerinde çalışma koşullarının" söz konusu amaca kısmen de olsa hizmet edeceği düşünülebilir.²⁹⁸ Böylesi bir düzenleme üyeliği imkansız kılmayacağından, objektiflikten uzak olmadığından ve Anayasal ayırımcılık yasağına (AY.m/4) ihlal etmeyecek; yukarıda bahsettiğimiz ve sendikaya, tüzüğüne yeni

295 Ergun İNCE, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul, 1983, s.59; Güven ESEN, *Sendikalar Hukuku, İşletmelerde İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku İnsangücü Yönetimi*, C.3, 1. Kitap, İstanbul, 1985, s.43.

296 Bkz. 1. Bölüm, 4. Profesyonel Sporcu Sendikalarının Ayırıcı Özellikleri.

297 Geçmişte sporcu lisansına sahip olma; iki sporcu tarafından önerilme; sporla ilgili bir alanda halen ya da önceki dönemde çalışmış olma gibi...

298 Buna benzer örnekler ülkemizde bulunmaktadır. 1978 yılında kurulan ve DISK'e bağlı SINE-SEN; 1989'da kurulup hala faaliyette bulunan bağımsız MÜZİK-SEN, 25 Nolu Konaklama ve Eğlence Yerleri İşkolunda kurulmalarına ve müzik ya da sinema isimli bir işkolu olmamasına rağmen faaliyet alanlarını ve üyeliği işkolundan daha dar bir kapsamda belirlemişlerdir. Yine TÜRK-İŞ'e bağlı Petrol-İş Sendikası da 3 no'lu petrol-kimya ve lastik işkolunda kurulmuş olmasına rağmen petrol işdalında faaliyette bulunmakta; aynı işkolundaki Lastik-İş Sendikası lastik işdalında faaliyetlerini sürdürmektedir.

koşullar koyma hakkı veren görüşe de uygun olacaktır. Buna karşın, üyeliğin sadece “futbolcu” ya da “basketbolculara” tanınması hem üyeliği imkansız kılacağı ve hem de mesleki nitelikli bir sendikaya yol açacağı için Kanuna uygun olmayacaktır.

Bu arada önemle hatırlatmak gerekir ki, işkoluna göre sendikalaşmanın benimsendiği ve mesleğe göre sendikalaşmanın kabul edilmediği 274 sayılı Sendikalar Kanunu (m.9) döneminde dahi²⁹⁹, kurulmuş bulunan Futbol-İş Sendikasına futbolcular ve futbol adamları dışında aynı işkolundaki diğer çalışanlar rağbet etmemiş, sendikanın üye profili futbol çalışanlarından oluşmuştur.

Sendika üyesi olmak isteyen ve Sendikalar Kanunu ile sendika tüzüğünde yer alan koşulları taşıyan kimse notere giderek üye kayıt fişlerini dolduracak ve üyelik sürecini başlatacaktır (S.K.m.22/3). Ekleyelim ki, sporla ilgili bir işyerinde; örneğin bir spor kulübündeki işçiler, spor dışında ve yardımcı bir işte çalışsalar bile işyerinin bağlı olduğu işkolunda kurulu sendikaya üye olabileceklerdir. Bu kimseler daha önce başka bir sendika üyesi iseler, yeni kurulan spor sendikasına üye olabilmek için önceki üyeliklerini sona erdirmek zorunda kalacaklardır. Zira, birden çok sendikaya üye olunması halinde, sonraki üyelikler geçersizdir (S.K.m.22/1).

Önemle belirtelim ki, Sendikalar Kanunu, Türk Vatandaşlığı koşulunu sadece sendika kurucuları ile yönetim, denetleme ve disiplin kurulu üyeleri için aradığından, yabancı uyruklu kimselerin (oyuncu, antrenör, yardımcı antrenör vb.) sendika üyesi olmalarına herhangi bir engel bulunmamaktadır.³⁰⁰

Sendika üyeliğinin kazanılmasıyla ortaya çıkan en önemli sonuçlar üyelik haklarını elde etmek ve üyelik borçları altına girmektir. Bir kimsenin sendika üyesi olmakla kazandığı haklar arasında; sendikanın sunduğu hizmetlerden yararlanma hakkı, sendikanın çalışma ve faaliyetlerine katılma hakkı ve özellikle sendikal güvencelerden yararlanma hakkı sayılabilir.³⁰¹

Sendika üyesi olmakla elde edilen haklardan en işlevsel olanı üyelik güvencesidir. Sendikalar Kanununa göre, işçiler sendikalara üye olmaları, iş saatleri dışında veya işverenin rızasıyla iş saatleri içinde sendika faaliyetlerine katılmalarından dolayı işten çıkarılamaz veya herhangi bir nedenle farklı muameleye tabi tutulamazlar. Bu yasağa aykırılığın yaptırımını; eğer işten çıkarma olmaksızın ayırmacı muameleye tabi tutulma söz konusu ise işçinin bir yıllık

299 İhsan ERKUL, *Türk İş Hukuku Dersleri*, Eskişehir, 1977, s.82-84; Nuri ÇELİK, *İş Hukuku Dersleri*, B.4, İstanbul, 1979, s.283-285.

300 TUNOMAĀ-CENTEL, s.289.

301 Ayrıntılı bilgi için bkz. DEMİR, s.228-229; TUNCAY, s.66; GÜVEN-AYDIN, İş..., s.189-190; TUNOMAĀ-CENTEL, s.298 vd.; ÇELİK 2004, s.406-407; AKYİĀİT, s.351 vd.

ücretinden az olmayacak şekilde “sendikal tazminat ödenmesi”; sendikal faaliyet sebebiyle işten çıkarma söz konusu ise, işe iade davası ile birlikte yine aynı tutarda iş güvencesi tazminatı ödenmesidir.³⁰² Şu halde sendika üyesi olduğu için ayrımcı muameleye tabi tutulup sözleşmesi feshedilen, kadro dışı bırakılan, yedeğe çekilen sporcu ve teknik adamlar ile diğer sendika üyeleri, sendika üyeliği güvencesinden yararlanma hakkına sahip olacaklardır. Ancak, önemle belirtelim ki, sendika üyelerinden profesyonel sporcular İş Kanununun uygulama alanı dışında oldukları için (İş K.m.5/9) bunlar işe iade istemiyle dava açamayacak, sadece sendikal tazminat talep edebileceklerdir.³⁰³ Sporcular dışındaki üyeler ise, diğer koşulların varlığı halinde işe iade ve iade gerçekleşmezse sendikal tazminata hak kazanabileceklerdir.

Sendikaya üye olmakla bazı borçlar altına da girilmektedir. Bunlar arasında, sendika ilke ve kurallarına uyma borcu ile aidat ödeme borcu sayılabilir ki; özellikle ikincisi parasal nitelik taşıdığından büyük bir öneme sahiptir. Sendikalar Kanununa göre, sendikalar üyelik aidatlarının tespit şekli ve usulünü tüzüklerinde göstermek zorundadırlar (S.K.m.7/11). Yine aynı Kanuna göre, işçi sendikasına işçinin ödeyeceği aylık üyelik aidatı tutarı, bir günlük çıplak ücretini geçemez (S.K.m.23/2). O halde sendikalar bu tavan içinde kalmak ve tüm üyeler için objektif ölçütlere bağlı olmak koşuluyla üyelik aidatlarını serbestçe belirleyebileceklerdir.³⁰⁴ Aidatın bağlandığı ölçütlerin objektif olması şartıyla üyelerin aldıkları ücretlere göre değişen miktarlarda aidatlar belirlenmesi kanuna aykırı bulunmamaktadır.³⁰⁵ Sporla ilgili bir sendikanın üyelik aidatının belirlenmesinde de bir günlük çıplak ücret tavanından hareket ederek, kişinin gelirin göre aidat saptamak en mantıklı yoldur. Ancak bu durum yüksek geliri bulunan sporcular bakımından sendikadan uzaklaşmaya ve üyelikten kaçışa yol açabileceği gibi adalet duygularını da zedeleyebilir. Zira milyon dolar geliri olanlarla, asgari ücret kazananlara aynı esası uygulamak adaletsiz sonuçlara yol açabilir. Bu bağlamda sporla ilgili sendikanın aidatları belirlenirken PFA’de olduğu gibi maktu bir tutar³⁰⁶ (örneğin asgari ücretin bir günlük tutarı) ya da Norveç’te olduğu gibi ücretleri basamaklandırarak her basamak için önceden saptanmış üyelik aidatları almak,³⁰⁷ önerilebilecek iki yoldur.

Son olarak ekleyelim ki, sendikanın kendisi de tüzel kişi olarak bir konfederasyona üye olabileceği gibi (S.K. m.26); herhangi bir konfederasyon üyeliği

302 Ayrıntılı bilgi için bkz. ÇELİK 2004, s.362; GÜNAY, s.760 vd.

303 TUNÇOMAĞ-CENTEL, s.304.

304 Bkz. ve karş. PETEK, s.187-188.

305 GÜNAY, s.731.

306 PFA, Report 2005, s.18.

307 Bkz. yukarıda 1. Bölüm, 5, A.

olmaksızın faaliyetlerini bağımsız olarak da yürütebilecektir. Ancak kanımızca, başlangıç aşamasında bir konfederasyon üyeliğı sendikanın profesyonel bir desteğıne sahip olması bakımından anlamlıdır. Nitekim Batı'daki örneklere bakıldığında³⁰⁸, sporcu sendikalarının konfederasyon üyeliğı ile önemli kazanımlar sağladığı görölmektedir.

c. Sendikanın Gelir ve Giderleri

Sendikalar Kanunu 40. maddesi ile sendikaların gelirlerini; 44. maddesi ile de giderlerini düzenlemiştir. Söz konusu hükümlere göre sendikaların gelirleri:

- Üyelerinden alacakları üyelik aidatı ile Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununda belirtilen dayanışma aidatı,
- Sendikalar Kanununa göre yapabilecekleri faaliyetler ile eğlence, konser gibi faaliyetlerden sağlanacak gelirler,
- Bağışlar,
- Malvarlığı gelirleri, malvarlığı değerlerinin devir, temlik ve satışlarından doğan kazançlardan ibarettir.

Sendikalar bir çok kamu kuruluşuna mali yardım ve bağışta bulunamazlar ve bunlardan yardım ve bağış kabul edemezler. Ayrıca sendikaların kendilerinin veya Türkiye Cumhuriyeti'nin üyesi bulunduğı uluslararası kuruluşlar dışındaki kuruluşlardan, işverenlerden, işveren kuruluşlarından, derneklerden, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından, dernek ve vakıflardan yardım ve bağış alması yasaktır (S.K. m.40).

Sendikalar gelirlerini Sendikalar Kanunu ve kendi tüzüklerinde gösterilen faaliyetler dışında kullanamazlar ve bağışlayamazlar. Ayrıca gelirlerinin en az %10'unu üyelerinin eğitimi, mesleki bilgi tecrübelerinin artırımı için kullanmak zorundadırlar. Sendikalar üyeleri dahil hiç kimseye borç veremezler. Ancak nakit mevcutlarının %5'ini aşmamak kaydıyla sosyal amaçlı harcama yapabilirler (S.K. m.44).³⁰⁹

Kanuni düzenleme bu olmakla beraber, kanımca spor alanında örgütlü bir sendikanın gereğı gibi faaliyette bulunabilmesi için bu gelirler dışında mutlaka TV yayın gelirlerinden pay alması gerekir. Zira, belirttiğimiz nitelikte bir işçi/sporcu sendikasının üye sayısı son derece sınırlı olacaktır. İkincisi bu sen-

308 Bkz. PFA, Report 2005, s.31 vd.; "Footballers Union Joins LO", www.eiro.eirofound.eu.int/print/2004/07/inbrief/dk0407102n.html (10.03.2006).

309 Ayrıntılı bilgi için bkz. ÇELİK 2004, s.430; TUNCAY, s.97-98; TUNÇOMAĞ-CENTEL, s.318 vd.; GÜVEN-AYDIN, İş..., s.223-225; DEMİR, s.260 vd.

dikanın kısa vadede bir toplu iş sözleşmesi yapma veya yetki alma ihtimali zayıf olduğundan aidat gelirleri oldukça düşük olacaktır. Başlangıçta bazı yardım ve bağış gelirleri bulunsa bile, zaman içinde bunların erimesi kaçınılmazdır. Dolayısıyla TV yayın gelirlerinden ve ayrıca yasal bahis oyunları gelirlerinden belli bir pay almak gibi sürekli bir gelire sahip olmak, belirttiğimiz sendikanın yaşaması ve faaliyetlerini sürdürmesi için önemli bir koşuldur. Nitekim, Batı'daki örnekler dikkate alındığında sporcu sendikalarının bu gelir için çok ciddi mücadeleler verdikleri ve bu gelir sayesinde önemli başarılarla imza atukları görülür.³¹⁰

PFA, yukarıda da değinildiği gibi 2001 yılında federasyon ve kulüplerle TV yayın gelirlerinden pay elde etmek için büyük bir uyuşmazlığa düşmüş ve sonucunda yıllık 17.5 milyon pound/yıl gibi bir gelir elde etmiştir. PFA'nın başarılarında bu gelirlerin yeri büyüktür.³¹¹ Dolayısıyla, kurulacak bir sporcu sendikasının TV yayın ve yasal bahis oyunları gelirlerinden pay alması önem taşımaktadır.

Spor alanında faaliyet gösteren sendikanın TV yayın ve yasal bahis oyunları gelirlerinden pay almasında kanuni açıdan ciddi bir sorun çıkma ihtimali düşüktür. Zira, TV yayınlarını ve yasal bahis oyunlarını ihale yolu ile yayıncı kuruluşlara sunan federasyonlarla bu konuda yapılabilecek protokollerle sorun çözülebilir. Bu gelirler Sendikalar Kanunu m.40/2'de yer alan; sendikaların Sendikalar Kanununa göre yapabilecekleri faaliyetler ile eğlence-konser gibi faaliyetlerden sağlanacak gelirler arasında yer alır.

Son olarak belirtelim ki, diğer gelirler dışında, sendikanın TV yayın ve yasal bahis oyunları gelirlerinden pay almasında hukuken olmasa da, fiili açıdan büyük zorluklar yaşanacağı düşünülebilir. Federasyonların çok büyük bir kaynak olan bu gelirlerden bir spor sendikasına pay verme konusunda çok da istekli davranmayacağı açıktır. Öte yandan futbol ve basketbol gibi popüler sporların yayınlarından elde edilecek gelirlerle, az popüler olanlardan elde edilecek gelirlerin farkı popüler sporla ilgili üyelerin sendika üyeliğine ve faaliyetlerine bakışını etkileyebilecektir.

Tüm bu olasılık ve zorluklara karşın, kanımca profesyonel spor alanında kurulacak bir sendikanın, etkin ve gereği gibi faaliyette bulunması; örnek oluşturup saygınlaşabilmesinin en önemli koşulu TV yayın gelirlerinden, diğer

310 Tuğrul AKŞAR, "Endüstriyel Futbolda Naklen Yayın Kavgası", <http://www.ntvmsnbc.com/news/279850.asp> (30.10.2006).

311 PFA, Report 2005, s.14; HARDING, "PFA...", s.15 vd.

medya ürünlerinden ve özellikle yasal şans oyunlarından pay alabilmesidir³¹². Kuşkusuz, bunun çok kolay olacağı düşünölmemelidir. Söz konusu gelirlerin büyüklüğü ve dağılımı konusunda mevcut uzlaşma karşısında gerek kulüplerin ve gerekse federasyonların, sporla ilgili sendikaya pay verme konusunda isteksiz davranacaklarını söylemek hata olmaz. Ancak bu gelirler sendikanın hayatta kalmasının ön koşuludur. Dolayısıyla ne pahasına olursa olsun, gerekirse demokratik tepkiler ve barışçı olmayan yöntemlerden de yararlanarak, TV yayın gelirleri ile şans oyunları gelirlerinden pay alınması sağlanmalıdır. Hatırlatmak gerekirse, oldukça ılımlı ve işbirliğine açık bir sendika olan PFA, tarihindeki en büyük eylemini ve agresif faaliyetini TV yayın gelirlerinden pay alma konusundaki uyuşmazlık sebebiyle gerçekleştirmiştir.

d. Sendikanın Faaliyetleri

Sendikalar Kanunu, sendikaların faaliyetlerinin neler olabileceğini ayrıntılı bir biçimde sıralamış; hatta sendikaların yasak faaliyetlerini dahi düzenlemiştir. Bu faaliyetlerin ayrıntılarına geçmeden önce belirtmek gerekir ki; özellikle bir spor sendikasının başarılı olabilmesi, yeni üyeler elde etmesi, cazibe merkezi haline gelmesi ve toplumsal sempati yaratması ancak onun yaptığı faaliyetlerle mümkün olabilir. Zira, ölkemizde kurulabilecek bir spor sendikasının Avrupa'daki benzerlerinde ve genel olarak diğer endüstrilerde olduğu gibi kısa vadede toplu iş sözleşmesi yapma ve üyelerinin ücret düzeylerini yükselterek cazip hale gelme ihtimali oldukça düşük görünmektedir. Dolayısıyla, belirtilen türde bir sendikanın Avrupa'daki benzerlerinde olduğu gibi özellikle üyelerine yönelik faaliyetlere ağırlık vermesi ve ayrıca medya ile iyi ilişkiler kurarak sempati toplaması, güç kazanmak bakımından son derece önemlidir. Yeterli gelir kaynağına sahip, üyelerine iyi olanaklar sunan, gerektiğinde sektörün diğer unsurları ile işbirliğine giden ve medya ile kurduğu sağlıklı ilişkilerle güçlenen bir spor sendikası, sadece spor alanında değil, endüstri ilişkilerinin bütününü bakımından da önem taşımaktadır.

Sendikalar Kanunu, sendikaların faaliyetlerini iki ana başlık altında ele almıştır. Sendikaların çalışma yaşamına ilişkin faaliyetleri arasında toplu iş sözleşmesi yapmak; toplu iş uyuşmazlıklarında ilgili makama, arabulucuya, hakem kurullarına, iş mahkemelerine ve diğer yargı organlarına başvurmak; çalışma hayatı, mevzuat ve sözleşmelerle ilgili konularda üyelerini ve miras-

312 Ölkemizde yasal bahis oyunu iddaa'dan, uygulamanın başladığı 2004-2005 sezonundan itibaren 2,5 yıllık süreçte futbol kulüplerine toplam 200 milyon doların üzerinde bir kaynak aktarılmıştır. Ancak oyun ihalesinin iptali istemiyle Danıştay'da açılan davada mahkemenin yürütmeyi durdurma kararı vermesi üzerine, kulüpler, federasyon ve bayiler, hükümete yeni bir yasal düzenleme yapması için bas-kıda bulunmaktadır. Bkz. Ercan İNAN, "İddaa'nın İhalesi İptal Edildi, Kulüpler ve Bayiler şokta", Vatan Gazetesi, 23.01.2007.

çıları temsilen dava açmak ya da açılan davada husumete ehil olmak; grev ve lokavta karar vermek ve idare etmektir (S.K. m.32).³¹³

Kanun, sendikaların sosyal faaliyetlerini ise çok daha ayrıntılı düzenlemiştir. Sendikaların yapabilecekleri sosyal faaliyetler şunlardır:

1. Çalıştırmayı doğuran hukuki ilişkilerde sosyal sigortalar, emeklilik ve benzeri hakların kullanılması ile ilgili olarak üyelerine ve mirasçılara adli yardımda bulunmak,
2. Kanun ve uluslararası andlaşma hükümlerine göre toplanan kurullara temsilci göndermek,
3. İşçilerin veya işverenlerin mesleki bilgilerini artıracak, milli tasarruf ve yatırımın gelişmesine, reel verimliliğin artmasına hizmet edecek kurs ve konferanslar tertiplemek; sağlık ve spor tesisleri, kütüphane, basım işleri için gerekli tesisleri kurmak, işçilerin boş zamanlarını iyi ve nezih şekilde geçirmeleri için imkanlar sağlamak,
4. Herhangi bir bağışta bulunmamak kaydı ile evlenme, doğum, hastalık, ihtiyarlık, ölüm, işsizlik gibi hallerde yardım ve eğitim amacıyla sandıklar kurulmasına yardımcı olmak ve nakit mevcudunun yüzde beşinden fazla olmamak kaydıyla bu sandıklara kredi vermek,
5. Herhangi bir bağışta bulunmamak kaydı ile üyeleri için kooperatifler kurulmasına yardım etmek ve nakit mevcudunun yüzde onundan fazla olmamak kaydıyla bu kooperatiflere kredi vermek,
6. Üyelerinin mesleki eğitim, bilgi ve tecrübelerini yükseltmek için çalışmak; teknik ve mesleki eğitim tesisleri kurmak,
7. Nakit mevcudunun yüzde kırkıdan fazla olmamak kaydı ile sinai ve iktisadi teşebbüslere yatırımlar yapmak,
8. Üyelik şartı aranmaksızın, nakit mevcutlarının yüzde yirmibeşini aşmamak kaydıyla ve yönetim kurulu kararıyla, ilgili bakanlıklara devretmek üzere eğitim, sağlık, rehabilitasyon veya spor tesisleri kurmak veya bu amaçla kamu kurum ve kuruluşlarına ayni ve nakdi yardımda bulunmak, yurt içinde veya yurt dışında yangın, su baskını, deprem gibi tabii afetlerin vukuunda doğrudan veya yetkili makamlar aracılığıyla afet bölgesinde konut, eğitim, sağlık veya rehabilitasyon tesisleri yapmak veya bu amaçla kamu kurum ve kuruluşlarına ayni ve nakdi yardımda bulunmak.³¹⁴

313 Ayrıntılı bilgi için bkz. TUNÇOMAĞ-CENTEL, s.308-309; TUNCAY, s.83-84; ÇELİK 2004, s.431 vd.

314 Ayrıntılı bilgi için bkz. DEMİR, s.260 vd.; GÜVEN-AYDIN, Iş..., s.214 vd.; ÇELİK, s.433 vd.; GÜNAY, s.797 vd.; AKYİĞİT, s.367 vd.

Sendikalar Kanununun 33. maddesi ile getirilen bu hükümler, spor alanında kurulabilecek bir sendikaya önemli açılımlar sunmaktadır. Hatta, belirtmelidir ki, bu hükümde yer alan faaliyetler sınırlayıcı olmadığı için³¹⁵ sendika, Kanuna uygun olmak koşulu ile daha bir çok faaliyette bulunabilir.

Sendikalar Kanununda yer alan ve sporla ilgili sendikanın gerçekleştirebileceği faaliyetlerden özellikle üyelerine adli yardımda bulunma (m.33/1), üyelerin boş zamanlarını geçirmeleri için imkanlar sağlama (m.33/3); üyele-rince kurulacak sandıklara ve kooperatiflere yardımcı olma ve kredi verme (m.33/4-5); üyelerinin mesleki eğitim, bilgi ve tecrübelerini arttırmak için ça-lışma (m.33/6) ve sağlık, spor ve rehabilitasyon tesisleri kurma ve ayrıca doğal afetlerde ayni veya nakdi yardımlarda bulunma (m.33/8) gibi faaliyetler çok dikkat çekicidir.

Ülkemizde kurulabilecek bir spor sendikasının faaliyet alanı bu hüküm sayesinde olabildiğince genişlemiştir. Hatta kanımca bu hükümle sendika, Avrupa'daki benzerlerinin, örneğin PFA'nın yaptığı tüm faaliyetleri³¹⁶ gerçekleştirebilecektir. Sendika bu hüküm sayesinde üyelerine aynen PFA'de olduğu gibi teknik direktörlük, menajerlik eğitimi sunabilecek; bir yardımlaşma sandığı oluşturabilecek ya da buna destek olabilecek; üyelerinin eğitimi için bir fon ayırabilecek hatta federasyonlarla işbirliği yaparak spor sektörünün gelişimine yönelik faaliyetlerde de bulunabilecektir. Bunların yanında doğal afetlerde yapacağı aynı ve nakdi yardımlarla kamuoyunda sempati de toplayabilecektir. Sendikalar Kanununun belirtilen hükmü sınırlayıcı olmadığı için, sendikanın kendisi de medyada faaliyet gösterebilecek; kamuoyunun ilgisini toplumsal konulara çekebilecektir. Özellikle ünlü ve popüler üyelerini kullandığı takdirde, sendikanın bu faaliyetlerde başarı kazanacağına kuşku yoktur.³¹⁷

Kanımızca, spor alanında kurulacak bir sendikaya ilişkin Avrupa örnekleri ile en uyumlu düzenlemeler sendikanın faaliyetlerine ait olanlarıdır. Gerçekten, ülkemizde profesyonel sporla ilgili bir sendikanın gerek kuruluşunda, gerek işkolunun belirlenmesinde ve gerekse gelirlerini sağlamada bir çok hukuki sorunla karşılaşılacağı açıktır. Buna karşılık, böyle bir sendika kurulup faaliyete geçtikten sonra çok geniş bir hareket alanı içinde ve olabildiğince çok seçenekle faaliyetlerini sürdürebilecektir. Bu anlamda, sendikanın faaliyetlerine ilişkin hükümlerin (S.K.m.32-33), Batı'daki benzerlerinden geride olmadığını söylemek yanlış olmaz.

315 GÜVEN-AYDIN, *İş...*, s.220.

316 Bkz. yukarıda 2. Bölüm, 1. D.

317 Ayrıntılar için bkz. GUVEN-AYDIN, *İş...*, s.220-221; GÜNAY, s.799 vd.; ÇELİK, s.434-435; DEMİR, s.262 vd.; TUNCAY, s.84-85; TUNÇOMAĞ-CENTEL, s.309 vd.

e. Sendikanın Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu (TISGLK) Karşısındaki Durumu

2822 sayılı TISGLK'ya göre "Toplu iş sözleşmesi, hizmet akdinin yapılması, muhtevası ve sona ermesi ile ilgili hususları düzenlemek üzere işçi sendikası ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren arasında yapılan sözleşmedir" (m.2/1).

Sporla ilgili sendika da bir işçi sendikası olduğundan ve üyeleri hizmet akdi, yani iş sözleşmesi ile çalışıyor olduklarından, bu sendikanın toplu iş sözleşmesi yapmasına herhangi bir engel bulunmamaktadır.³¹⁸ Dolayısıyla belirtilen nitelikteki bir sendika, TISGLK'da yer alan koşulları sağladığı takdirde toplu iş sözleşmesi yapabilecektir.

TISGLK'ya göre, bir sendikanın toplu iş sözleşmesi yapabilmesi için kurulu bulunduğu işkolunda çalışan tüm işçilerin %10'unu ve toplu iş sözleşmesi yapacağı işyeri yada işletmede çalışan işçilerin yarısından fazlasını üye kaydetmiş olması gerekir (TISGLK, m.12).

2006 yılı Temmuz istatistiklerine göre³¹⁹, 25 No'lu Konaklama ve Eğlence Yerleri işkolunda çalışan işçi sayısı 315.091'dir. Bu durumda sporla ilgili sendikanın bir toplu iş sözleşmesi yetki sürecini başlatabilmesi için bugünkü³²⁰ yasal düzenlemeye göre en az 31.500 üyeye sahip olması gerekir ki, kanımızca bu kısa vadede uzak bir ihtimaldir.

Öte yandan yine aynı Kanuna göre, toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde yapılan greve kanuni grev denir (TISGLK, m.25/2). Belirttiğimiz nitelikteki bir sendikanın toplu iş sözleşmesi yapması ihtimali düşük olduğundan, toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde uyuşmazlık çıkması ve böylece greve gitme ihtimali de aynı derecede düşüktür; ancak kuşkusuz imkansız değildir.

Aslen Avrupa'daki sporcu sendikaları da faaliyetlerini daha çok üyelerine yönelik olarak gerçekleştirdiklerinden, bu ülkelerde de sendikaların toplu iş sözleşmesi yapmalarına veya greve gitmelerine pek rastlanmamaktadır. Bu sendikalar, federasyonlar ve kulüplerle genellikle spor sektörü ya da branşının

318 Aynı görüş PETEK, s.185; BAŞTÜRK, "Profesyonel...", s.36.

319 R.G.T. 18.07.2006, S.26232.

320 Yukarıda sözünü ettiğimiz Sendikalar Kanunu ve TISGLK değişikliği tasarısında %10'luk oranın %5'e indirilmesine ilişkin bir hüküm yer almaktadır. Bkz. AYDIN, "Toplu...", s.14. Öte yandan Sendikalar Kanununun 60. maddesinde yer alan (1) nolu "Tarım,ve ormancılık, avcılık ve balıkçılık" şkolü için %10 barajı aranmamaktadır (TISGLK m. 12/1). Düşünülecek bir çözüm de, profesyonel sporla ilgili sendika bakımından böyle bir istisnanın tanınması olabilir.

sorunları ve çalışma koşullarına ilişkin genel/ereve nitelikli sözleşmeler yapmaktadırlar.

Ülkemizde kurulacak bir spor sendikasının 2822 sayılı TISGLK'da toplu iş sözleşmesi yapmak için aranan koşulları sağlamaya çalışacağı kuşkusuzdur. Ama bunun yanında sendikanın üyelerine yeni imkanlar sunma; onlara destek olma faaliyetlerine ağırlık vermesi de yerinde olacaktır. Söz konusu sendikanın bu anlamda yapabileceği en yararlı faaliyet, spor sektörü ve spor çalışanlarının çalışma koşullarında asgari standartları belirleyen genel nitelikli sözleşmeler yapmaktır. Bu nitelikteki bir sözleşmenin kanuni dayanağı ise Borçlar Kanununun 316 ve 317. maddelerinde yer alan "*umumi mukavele*" olabilir.

Umumi mukaveleye ilişkin Borçlar Kanunu hükümlerine göre işverenler veya bunların cemiyetleri ile işçiler veya cemiyetleri çalışmaya ilişkin konularda umumi mukavele yapabilirler. Bu mukavele yapıldıktan sonra artık bu mukaveleye aykırı iş sözleşmeleri yapılamaz; iş sözleşmelerine umumi mukaveleye aykırı hükümler konulamaz (B.K.m.316-317).

Bu hükümler sayesinde taraflar bir işyeri/işyerleri ya da işletmede TISGLK'da öngörülen yetkiye sahip bir sendikanın bulunmadığı durumlarda, "*umumi mukavele*" niteliğinde bir sözleşme yapabilirler.³²¹ Böylece, işkolu bazında %10 oranına ulaşamayan spor sendikası, işveren kulüplerle imzalayacağı bir umumi mukavele ile sporun bütünü ya da belli bir branşla ilgili asgari çalışma koşul ve standartlarını belirleyerek önemli bir adım atabilir. Bu anlamda sporcuların tatil ve izin haklarını, oynamadıkları dönemlere ilişkin gelir güvencelerini, sakatlanma ve benzer hallerde kendilerine sağlanacak olanakları, kamp dönemlerindeki haklarını düzenleyen bir umumi mukavele, özellikle federasyonların da katkısı ile, hem spora katkı sağlayabilecek ve hem de demokratik ve katılımcı yönetimin iyi bir rneği olacaktır.

Sendikanın işveren kesimini umumi mukavele masasına getirmede yaşayacağı güçlükler bu uygulamayı zorlaştırmaktadır. Ancak kanımızca umumi mukavele ayrıntıya inmeyen ama spora katkı yapan önemli bir açılım yaratabilir. Öte yandan, bir an için sporla ilgili sendikanın TISGLK'da belirtilen yetki koşullarını sağladığı düşünülürse (TISGLK, m.12), bu durumda yapılacak toplu iş sözleşmesinin de çoğunlukla umumi mukavele için belirttiğimiz koşulla-

321 Umumi mukavele ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. GÜVEN-AYDIN, *İş...*, s.237-238; ÇELİK, s.487; TUNCAY, s.161-162; Algun ÇİFTER, "*Umumi Mukavele*", imento İşveren Dergisi, Temmuz, 1997, s.5, vd; Borçlar Kanununda düzenlenen umumi mukavenenin artık yapılamayacağı ve BK.m.316 ve 317'nin zımnen geçersiz olduğu görüşü için bkz. TUNçOMAğ-CENTEL, s.337.

rı taşıyacağı; ücret konusuna sınırlı bir biçimde yer vereceği söylenebilir. Bu paralellik ise umumi mukavelenin şansını arttırabilir.

Son olarak belirtelim ki, spor alanında yapılabilecek bir toplu iş sözleşmesi, bu alandaki işyerlerinin küçüklüğü sebebiyle işyerleri yani grup toplu iş sözleşmesi³²² niteliği taşıyacaktır. Kuşkusuz koşulların sağlanması halinde işyeri ve hatta işletme toplu iş sözleşmesi de yapılabilecektir. Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde de grev ve hatta lokavta başvurulması söz konusu olabilecektir.

322 GÜVEN-AYDIN, İş..., s.243-244; ÇELİK 2004, s.462 vd.; GÜNAY, s.848-849; TUNÇOMAĞ-CENTEL, s.346-347; TUNCAY, s.135-136; AKYİĞİT, s.445-446; DEMİR, s.290-291.

SONUÇ

Profesyonel spor, özellikle 20. yüzyılın sonlarında tüm dünyada yaşanan iletişim teknolojileri devrimi ve çağdaş insanın eğlence gereksiniminin karşılanmasındaki rolü dolayısıyla önemli bir ekonomik değer haline gelmiştir. Gelişen teknoloji bir yandan insana daha çok boş zaman yaratarak onun heyecan ve eğlence gereksinimini ortaya çıkarmış; öte yandan yine teknoloji sayesinde spor müsabakaları kıtalar ötesine ulaşabilir; izlenir olmuştur. Profesyonel sporun ürettiği ürüne olan talebin artması, onun ekonomik değerini de yükseltmiş ve ürünü meydana getiren kulüpler, ligler ve oyuncular bu değerden daha fazla pay elde etmeye çalışır hale gelmişlerdir.

Profesyonel sporcular sporu sağlık için değil, yaşamlarını sürdürmek; gelir elde etmek için yapmaktadırlar. Bunun anlamı, profesyonel sporcuların kendi faaliyetleri sayesinde ortaya çıkan pastadan daha büyük dilimlere sahip olma talebidir. Yıldız niteliğini taşıyan az sayıda profesyonel sporcu bir yana bırakılırsa, söz konusu talebin bireysel faaliyetlerle karşılanması; yani bireysel olarak ileri sürülen taleplerin yerine getirilmesi oldukça güçtür. O halde yapılması gereken, işçi niteliği taşıyan profesyonel sporcuların bir araya gelerek menfaatlerini korumaları, doğru bir ifade ile sendikalaşmalarıdır.

Profesyonel sporda sendikalaşma olgusu, profesyonel sporun günümüzdeki kadar ticarileşmediği yıllarda ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılın sonlarında kurulan ilk sporcu sendikaları, sendika olmaktan çok derneklere benzemekte ve ABD ile Avrupa ülkelerinde faaliyet göstermektedirler. Bu ülkelerde o günün koşulları ve devletlerin sendikal faaliyete bakışının, profesyonel sporcuların sendikalaşmasında da teşvik edici ve etkin bir rol oynadığı söylenebilir. 20. yüzyılın ilk yarısında sayıları artan profesyonel sporcu sendikaları mesleki dayanışma derneklerini andırmaktadır.

Gerçek anlamı ile profesyonel sporcu sendikalarının, sporun ticari ve ekonomik potansiyelinin ilk kez algılandığı ABD'de görüldüğünü söylemek mümkündür. ABD'de basketbol, hokey, futbol ve beyzbolden oluşan dört büyük spor dalında ortaya çıkan ekonomik değer ve takım sahiplerinin bu değerden profesyonel sporcu haklarını baskılama pahasına daha fazla pay elde etme istekleri 1950 ve 1960'larda ABD profesyonel sporcu sendikalarının yeni bir anlayışla ve yeniden doğumuna yol açmıştır.

ABD’de profesyonel sporun ticari yönünün gelişimi ve yarattığı ekonomik değerin artışı takım sahipleri ile sporcu sendikalarını bir çok defa karşı karşıya getirmiş; grevler ve lokavtlarla, imzalanan toplu iş sözleşmeleri ile taraflar arasındaki uyuşmazlıklar bazen barışçı, bazen de barışçı olmayan yollarla çözülmeye çalışılmıştır. Bugün için neredeyse %100 sendikalaşma oranına sahip dört büyük sporda örgütlü profesyonel sporcu sendikalarının tamamı kendi branşlarında toplu iş sözleşmesine sahiptirler. Bu sendikalar ABD sendikal hareketindeki genel eğilimin tersine, ulaştıkları yüksek sendikalaşma oranları ile çok güçlü ve bu güç dolayısıyla gerektiğinde son derece agresiftirler.

Avrupa’da profesyonel sporun yapısı ABD’den oldukça farklıdır. Avrupa ülkelerinde futbol ve kısmen basketbol dışında profesyonel sporun ticarileştiğini ve önemli bir ekonomik değer ürettiğini söylemek güçtür. Öte yandan kulüplerde ciddi bir şirketleşme eğilimi görülse bile, yine de bir çok kulüp sosyal örgüt/dernek niteliği taşımakta; taraftarlık-aidiyet duyguları profesyonel spor sektöründe önem taşımaktadır. Bu durum, Avrupa’da örgütlü profesyonel sporcu sendikalarının yapısını ve faaliyetlerini de etkilemektedir. Profesyonel sporun ciddi bir ticari ve ekonomik değere sahip hale gelmesi; kulüplerin şirketleşmesi ve geleneksel yapının bozulup kulüp yönetimleri/şirketlerin bu ekonomik değerden daha çok pay elde etmek istemeleri, Avrupa’daki sendikaların da ABD’deki sendikalar benzeri tepkiler vermesine yol açmıştır. Sayıları son derece sınırlı olmakla beraber; Almanya, Norveç, İtalya ve İngiltere’de örgütlü profesyonel sporcu sendikalarının son 10 yılda gerçekleştirdiği bazı toplu eylemler ya da eylem tehditleri, olası gelişmelerin ilk belirtileri olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda özellikle Avrupa futbol ve basketbolunda şirketleşme/ticarileşme eğilimi ile beraber ortaya çıkan ekonomik değerden, kulüpler ve sporcuların daha fazla pay alma taleplerinin Avrupa’da da ABD benzeri sendikal harekete yol açacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Genel olarak değerlendirmek gerekirse, profesyonel sporcu sendikalarının az sayıda üyeye karşılık, yüksek üye yoğunluğuna sahip oldukları görülür. Profesyonel sporun seçkin-elit sporcularca yapılıyor olmasının sayının azlığına, sendika üyeliğinin sporcular arasında bir “sosyal norm” olarak benimsenmesinin yüksek yoğunluğa yol açtığını söylemek mümkündür.

Profesyonel sporcu sendikaları genellikle branş düzeyinde örgütlenmekte ve istisnalar bir yana, her spor branşında tek bir sendika bulunmaktadır. Aynı spor dalında faaliyet gösteren sporcuların ortak sorunlarına çözüm bulmak bakımından böylesi bir örgütlenmenin anlamlı olduğu söylenebilir.

Profesyonel sporcu sendikalarının önemli bir özelliği de farklı nitelikli üyelere sahip olmaktır. Bu sendikalarda çok ünlü ve yüksek gelir düzeylerine sahip sporcularla, sıradan nitelikli sporcular bir arada bulunmaktadır. Böylesi

büyük farklılıklar taşıyan üyeleri bir arada tutmanın güçlüğü açıktır. Ancak bu durum sendikal faaliyetin stratejisinin iyi belirlenmesi halinde, sendika lehine sonuçlar doğurabilir. Özellikle ünlü ve popüler üyelerin sendikanın görünen yüzünde yer alması; bu üyelerin popülaritesinden ve kamuoyu yaratma potansiyelinden yararlanarak sosyal faaliyetlere girişilmesi, sendikaya yönelik sempatiyi üst düzeye çıkarabilmektedir.

Profesyonel sporcu sendikalarında görülen başka bir ortak özellik ise, bu sendikalarda sendikal önderlerin etkinliğidir. Profesyonel sporcu sendikalarının hemen tümünde bu durum açık ve net biçimde görülmekte, sendikanın başkanı/kurucusu sendikanın faaliyetlerinde önemli rol oynamaktadır.

Profesyonel sporcu sendikalarının faaliyetleri ağırlıklı olarak kendi üyelerine yöneliktir. Gerek Avrupa ve gerekse ABD'de sendikalar üyelerine kariyer ve finansman danışmanlığı, emeklilik ve sigorta hizmetleri sunma, eğitim ve benzeri konularda yardımda bulunma gibi faaliyetler yürütmektedirler.

Üyelerine yönelik faaliyetlerindeki benzerliğe karşılık, profesyonel sporcu sendikalarının toplu iş ilişkilerine ilişkin faaliyetlerinde Avrupa ve ABD arasında önemli farklar olduğu görülmektedir. ABD'deki sendikalar olabildiğince agresif ve katı tutumlar izlerken; Avrupa'daki sendikaların daha uyumlu ve işbirliğine açık olduğu söylenebilir. ABD'de profesyonel sporda endüstri ilişkileri, yaşanan grev ve lokavtlarla bir çok kez kesintiye uğramış; Avrupa'da ciddi sayılabilecek bir kesinti yaşanmamıştır. ABD'de dört büyük spor dalında da ilişkiler taraflarca imzalanan toplu iş sözleşmeleriyle yürütülürken; Avrupa'da sınırlı birkaç örnek dışında profesyonel sporda toplu iş sözleşmesine rastlanmamaktadır.

Profesyonel sporcu sendikalarının üst işçi örgütlerine üyelikleri yönünden de Avrupa ve ABD'de farklılıklar görülmektedir. ABD sendikalarında ulusal veya uluslararası düzeyde üst kuruluşlara üyelik eğilimi oldukça zayıf iken; bu eğilimin Avrupa'da güçlü olduğu, hatta en popüler alan olan futbolda, profesyonel futbolcu sendikalarının birleşerek FIFPro isimli ve oldukça güçlü bir üst örgüt kurdukları görülmektedir.

Profesyonel sporcu sendikalarının örgütsel yapıları ABD ve Avrupa'da benzerlik göstermektedir. Genellemek gerekirse, her takımda sendika temsilcileri/delegeleri bulunmakta; bunlar periyodik olarak toplanan genel kurullarda görev yapmakta; sendika, çoğunlukla genel başkanın şahsında faaliyet göstermektedir. Sendikal yapılar olabildiğince demokratik; yönetimler kolay ulaşılabilir nitelik taşımaktadır.

Türkiye'de profesyonel sporun yapısı incelendiğinde, bu yapının ABD'den çok uzak olduğu, buna karşın Avrupa ile benzer özellikler taşıdığı söylenebilir.

Öte yandan ülkemizde herhangi bir profesyonel sporcu sendikası bulunmamaktadır. O halde kurulabilecek bir sendika için Avrupa'da faaliyetini yürüten bir örneği ele alıp incelemek yerinde olacaktır. Bu anlamda Avrupa'nın en eski, köklü ve güçlü sendikalarından PFA'yi incelemek söz konusu amaca hizmet edecektir.

PFA, bir yandan İngiltere'de, diğer yandan Avrupa'da, temsilcisi olduğu futbolcular adına 100 yıldır faaliyette bulunan güçlü ve etkin bir sendikadır. 1907'de kurulan örgüt büyük mücadelelerle geçen yıllardan sonra, özellikle 20. yüzyılın sonlarında önemli başarılarla imza atmış; üyelerine önemli kazanımlar sağlamıştır. Sendikanın üye sayısı 4000 civarındadır ve üye yoğunluğu %100 düzeyindedir.

PFA, olabildiğince demokratik bir yapıya sahiptir. Sendikanın her kulüp-te temsilcileri/delegeleri bulunmakta; her yıl olağan, gerektiğinde olağanüstü genel kurul toplantısı gerçekleştirilmektedir. Sendikanın faaliyetleri genel kurulca seçilen yönetim kurulunca yürütülmekte; sendikanın yönetim görevini ise genel başkan yerine getirmektedir. Sendikanın denetimi yedeminler ve denetçiler tarafından sağlanmaktadır.

PFA'nın endüstri ilişkileri alanında oldukça ılımlı ve işbirliğini esas alan bir yöntem izlediğini söylemek mümkündür. Ancak gerektiğinde agresif bir politika da izleyebilen PFA, bir çok kez grevin eşiğinden dönmüş ve bu sayede önemli kazanımlar elde etmiştir. PFA, ülke içinde, Avrupa'da, hatta dünya ölçeğinde bir çok örgüte temsilci göndermekte ve böylece futbol alanında önemli bir aktör niteliğini taşımaktadır.

PFA'nın en iyi olduğu alanlardan biri üyelerine dönük faaliyetleridir. PFA, kurduğu yardımlaşma fonu ile üyelerine parasal yardım sunmakta; kaza sigortası fonu ile sigorta hizmeti vermekte; eğitim fonu ile çok farklı alanlarda eğitim olanakları sağlamaktadır. Özellikle eğitim alanındaki faaliyetler ve hizmetler, bir sendikanın yaptıkları ve yapabileceklerinin değerlendirilmesi yönünden sıradışı ve son derece başarılı örneklerdir.

PFA, kamuoyu ile ilişkilere de büyük önem vermekte, hemen tüm sosyal faaliyetlerin ve kampanyaların başlatıcısı ya da katılımcısı olmakta; gerçekleştirdiği bir çok ticari faaliyetle kendisine ciddi bir finansal destek sağlamaktadır. Ayrıca PFA, profesyonel futbol TV yayın gelirlerinden önemli bir pay almaktadır ki, kanımızca bu pay PFA'nın başarılarının ve son dönemlerdeki atılımlarının önemli bir kaynağıdır.

PFA, ülkemizde kurulabilecek bir profesyonel sporcu sendikası için çok ciddi bir örnektir. Sendika eskidir, tecrübelidir, başarılıdır ve etkindir. Futbol hem İngiltere ve hem de ülkemizde ekonomik değeri ve ticarileşme potansi-

yeli en yüksek spor branşıdır. Ülkemizde ilk özerk spor federasyonu futbolda ortaya çıkmış, ilk spor sendikası futbolda kurulmuştur. Futbolcuların büyük kesimi profesyoneldir. PFA'in; faaliyetleri ile, yönetimi ve ilkeleri ile Türkiye bakımından dikkate alınacak en iyi örneklerden biri olduğu söylenebilir.

Bu noktada sendikalaşma ile ilgili sonuçlara değinmeden önce, Türkiye'de sporun bugünkü durumunu ele almak gerekir. Türkiye'de spor alanında 1990'lardan başlayarak önemli bir dönüşüm sürecine girdiği söylenebilir. Ülkemizde 1986'da çıkarılan Kanunla GSGM sporda söz sahibi tek kurum haline gelmiş, ancak 1992'de futboldan başlayarak federasyonların özerkleşmeye yöneldiği görölmüştür. Özerkleşme eğilimi 2000'lerde hızlanarak devam etmiş; spor, devlet etkisinden koparak özerkleşmeye ve profesyonelleşmeye başlamıştır. Gündemdeki Türk Spor Kurumu Kanunu Tasarısı ile GSGM'nin faaliyetine bütünüyle son verilerek, özel hukuk hükümlerine tabi Türk Spor Kurumunun kurulması planlanmaktadır.

Sözünü ettiğimiz dönüşümün önemli bir sonucu federasyonların özerkleşerek, ağırlıklı bir biçimde kendi gelirleri ile faaliyetlerini sürdürecekl olmalarıdır. Gelir elde edebilmenin koşulu ise üretilen ürüne talep olması; başka bir anlatımla ürünün piyasa değeri bulunmasıdır. Futbol ve basketbol gibi branşlarda üretilen ürünün/müşabakaların yüksek piyasa değeri karşılık; diğer branşlarda özerkliğin getireceği bazı ekonomik sorunların yaşanması kaçınılmaz gibi görünmekte; ancak bunlar çalışmanın kapsamı dışında kalmaktadır.

Bu arada önemle belirtelim ki, çıkarılması planlanan Spor Kurumu Kanununda ve Özerk Spor Federasyonlarına İlişkin Çerçeve Statüde sporla ilgili sendikalara ilişkin bir hüküm, hatta ifade yer almamaktadır. Bir yandan bu sendikaları teşvik etmek, diğer yandan bu tür sendikaların karşılaşabilecekleri engelleri ortadan kaldırmak bakımından, söz konusu hukuki düzenlemelerde sporla ilgili sendikalara yer vermek, örneğin bunlara delegelik kontenjanı tanımak, tavsiye edilebilecek bir yol olacaktır.

Futbol ve basketbolda üretilen ürüne kamuoyunun ilgisinin yüksek oluşu bu branşlarda üretilen ürünün değeri arttırmakta ve kamuoyu, iletişim olanaklarından da yararlanarak bu ürünü/müşabakaları talep etmekte; bu aşamada devreye medya/TV kuruluşları girerek ürünün çok geniş toplum kesimlerine pazarlanması süreci başlamaktadır. Medya bir yandan ürünün popölerleşmesine çabalayıp talebi arttırmakta, diğer yandan da ürünü pazarlamaktadır. Bu döngü, ürünü daha değerli hale getirmektedir. Nitekim, futbolda naklen yayın gelirleri 1990'larda 7,2 milyon dolar/yıl düzeyinde iken 2000'lerde 150 milyon dolar/yıl düzeyine yükselmiştir. Benzer biçimde yasal bahis oyunları sayesinde futbol kulüplerine yapılan aktarımlar da büyük boyutlara ulaşmıştır.

Özetle, özerkleşen ve ürettiği ürüne yönelik talep bulunan spor branşlarında elde edilen gelirler iletişim olanakları sayesinde giderek artmakta; medya bu popüleriteyi arttırma çabasına girişmekte, böylece ürüne yönelik talep ve ürünün fiyatı artmaktadır. Tüm bu gelişmeler özellikle popüler spor branşlarını endüstrileştirmekte; endüstri büyüdükçe bundan elde edilen gelirin paylaşılması sorunu yaşanmaktadır.

Ülkemizde en popüler spor branşları olan futbol ve basketbolda belirttiğimiz süreç yaşanmaktadır. Futbolun ekonomik büyüklüğünün yüz milyonlarca dolar olduğu söylenmektedir. Bu aşamada sorun, bu meblağın ürünü; yani profesyonel sporu üreten sporcular ile onları yöneten kulüpler arasında paylaşılmasıdır. Bugün için yaratılan gelirin paylaşımı sürecinde birkaç yıldız sporcusu dışında tek belirleyici kulüpler/lig yönetimleri iken, yakın gelecekte sporcuların da paylarının artırılması ve ilişkide söz sahibi olma taleplerini ortaya koyacaklarını ileri sürmek yanlış olmayacaktır. En azından Batı'daki örnekler ve ilişkinin doğası bu beklentiye haklı kılacak niteliktedir. Bu talepleri ortaya koymanın en akılcı biçimi de sendikalaşmaktır.

Ülkemizde faaliyette bulunan profesyonel sporcular genellikle federasyonlarınca hazırlanmış “*tip sözleşmelerle*” çalıştırılmaktadırlar. İş sözleşmesi niteliğindeki bu sözleşmelerle çalışan sporculara kulüpleri çeşitli adlar altında ücret ödemektedir ki, bu durumun hukuki sonucu, tüm profesyonel sporcuların iş hukuku bakımından “işçi” ve sosyal sigorta hukuku bakımından da “sigortalı” sayılmalarıdır.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu işçi sayılanların işçi sendikası kurulabilmelerine veya üye olabilmelerine imkan tanıdığından, profesyonel sporcuların sendika kurucusu veya üye olmasında herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır.

Ülkemizde “işkoluna göre sendikalaşma” ilkesinin benimsenmesi ve “spor işkolu” gibi bir işkolunun bulunmaması, profesyonel spor alanında bir sendika kurulmasında sorun yaratmaz. Bu anlamda en pratik çözüm, kurulacak sendikanın İşkolları Tüzüğünde yer alan 25 Nolu “Konaklama ve Eğlence Yerleri” işkolunda faaliyette bulunmasıdır. Zira;

- Sendika eğlencenin üretildiği yerlerde, yani kulüplerde örgütlenecektir;
- İşkolları Tüzüğü hükmü bu yoruma imkan verecek ifadeler içermektedir;
- Avrupa’da benzer durumlar söz konusudur;
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın 2002 tarihli bir tespit kararı da bu yorumu güçlendirecek niteliktedir.

Sendikalar Kanununun kabul ettiği “işkoluna göre sendikalaşma” ilkesinin bir sonucu da “futbolcular” ya da “basketbolcular” sendikası isimli bir meslek sendikasının kurulamamasıdır. Ancak sendikanın, “konaklama ve eğlence yerleri” işkolunda kurulması aşamasında tüzüğüne konulacak bir hükümle, sendikaya sadece sporla ilgisi bulunanların ye olmasına imkan tanınmalı, yani üyelik hakkı tüm işkoluna değil işkolunun bir dalına açık halde düzenlenmelidir. Böylesi bir düzenleme, mevcut uygulama örnekleri ve doktrinde ileri sürülen görüşler dikkate alındığında, hukuka aykırı sayılmamalıdır. Aslen sendikanın niteliğine uygun bir isim belirlendiği taktirde, daha spesifik bir kesimin, örneğin sadece profesyonel sporcuların hatta futbolcuların, ilgili sendikaya ye olmayı talep etmesi beklenebilir. Benzer hukuki düzenlemelerin olduğu 1960’larda da, kurulmuş bulunan profesyonel sporcu sendikasına, yasal hakları bulunmasına rağmen, işkolunun diğer kesimleri değil, futbolla ilgili olanlar rağbet etmiştir. Kanımızca, en azından bugün için yeliği “*profesyonel sporla ilgili*” kimselerle sınırlamanın hukuka aykırı bir yanı bulunmamaktadır.

Sendikalar Kanununa göre, profesyonel sporla ilgili bu sendikaya, Kanun gereği yabancılar kurucu olamayacak; ama ye olabileceklerdir. Spor kulüplerinde örgütlenecek sendika, kurulduğu andan itibaren tüzüğüne ve Kanuna uygun bir biçimde ye kaydına başlayacak ve böylece fiilen faaliyete geçmiş olacaktır.

Profesyonel sporla ilgili sendikaya ye olanlar, Sendikalar Kanunu ile sendika üyelerine sağlanan tüm haklardan; daha da önemlisi sendikanın faaliyetlerinden yararlanabileceklerdir. Buna karşın üyeler aidat ödeme ve sendika ilkelerine uyma gibi borçların altına gireceklerdir.

Profesyonel spor alanında kurulacak sendikanın başarılı olabilmesi için en önemli unsurlardan biri sendikayı bir cazibe merkezi haline getirmektir. Bu bağlamda sendikanın, potansiyel üyelerine yönelik faaliyetlere ağırlık vererek onlara mesleki ve finansal olanaklar sunması; onların yanında olduğunun ve olacağının mesajını vermesi; kamuoyu ile iyi ilişkiler kurup medyayı yanına alması ve gerekiyorsa bu amaçla popüler yeleri/sporcuları kullanması zorunludur.

Bütün bu hususlar değerlendirildiğinde kanımızca yakın zamanda ülkemizde de profesyonel sporla ilgili bir sendikanın kurulmasını beklemek yanlış olmaz. Böylesi bir sendikaya olan ihtiyaç giderek artmakta; özellikle futbol ve basketbol gibi popüler dallarda bu ihtiyaç son dönemlerde sıklıkla dile getirilmekte; hatta belirtilen konuda neredeyse bir görüş birliği oluşmuş bulunmaktadır. Bu alışma, belirtilen ihtiyaç dikkate alınarak, önce dünyadaki uygulamalar ve sonrasında da İngiltere’deki başarılı bir örnek incelenerek oluşturulmuştur.

Ülkemizde kurulacak profesyonel sporla ilgili sendikanın örgütlenme biçimi, yönetsel yapısı ve faaliyetleri açısından İngiliz PFA'ı örnek alması, kanımızca başarılı olmasının koşullarındandır. Hatırlanacağı gibi PFA, üyelerine dönük faaliyetlere, özellikle danışmanlık, eğitim ve sigorta faaliyetlerine büyük önem vermekte; endüstri ilişkileri alanında gerektiğinde ılımlı-işbirliğine açık ve gerektiğinde agresif bir politika izlemektedir. PFA, faaliyetlerinde sporun/futbolun içinden gelenlerle, kendi alanlarındaki uzmanları bir arada çalıştırmaktadır. Ülkemizde kurulacak bir sendika bakımından da bu yolun benimsenmesinin sayılamayacak kadar çok yararları bulunmaktadır.

Profesyonel sporda sendikalaşmanın başlayabileceği spor branşları, profesyonelleşme sürecinde önemli aşamalar kaydetmiş futbol ve olasılıkla basketbol olacaktır. Ancak, yukarıda belirttiğimiz gibi profesyonel futbolcular ya da profesyonel basketbolcular sendikası kurulamayacak; ama en azından sendika tüzüğüne konulacak sınırlayıcı hükümlerle üyeliğin profesyonel sporla ilişkili olmayanlara kapatılabilmesi mümkün olacaktır.

Ülkemizde sendikal bilinçle ilgili sorunlar olduğu ve sendikalaşma oranlarında süregelen bir düşüşün yaşandığı gerçektir. Bunun yanında çalışma mevzuatının sendikal faaliyeti yeterince korumadığı iddialarına karşı çıkmak da güçtür. O halde sendikal faaliyeti başlatacak "gönüllülerin" bulunması büyük önem taşımaktadır. Kanımızca, alanındaki yeteneğinden kuşku duyulmayan, başarılı bir kariyeri bulunan ve artık çok önemli ekonomik beklentileri bulunmayan saygın profesyonelleri böylesi bir oluşumun başlangıcına teşvik etmek en gerçekçi yoldur. Bu anlamda, yurtdışında oynamış ve kendini ispatlamış sporculardan yararlanmak da mümkündür. Ancak, önemle belirtmek gerekir ki, eski başarılı sporculardan olsalar bile, fiilen işveren konumundaki kulüp başkanlarına, baştan itibaren yaşanabilecek güven sorunları ve menfaat çatışması olasılığı sebebiyle sendika kuruculuğu görevi önermek tutarlı olmayacaktır.

Kanımızca, profesyonel sporda sendikalaşma bakımından tabandan gelecek bir hareketi beklemek de mantıklı sayılamaz. Zira, özellikle Anadolu'daki spor kulüplerinin içinde bulundukları ekonomik sorunları ve sporcularla ilişkilerinde girdikleri yükümleri (ücret, sosyal yardım, sosyal sigorta vb.) yerine getirmedeki isteksizlikleri, tabandan gelecek hareketin önündeki önemli ve ciddi engellerdir. Dolayısıyla oluşum yukarıdan, yani elit oyuncu/eski oyuncularından gelmelidir.

Bu noktada yüksek kazançlar elde eden elit ve yıldız sporcuların sendikaya ihtiyaç duymayacakları iddiasına da değinmek gerekir. Kanımızca bu iddia kısmen doğru olmakla birlikte; bir genelleme yapmak mümkün değildir. Zira, ortalama gelirleri milyon dolarları bulan Avrupa ve ABD liglerinde, profes-

yonel sporcuların sendikalaşma oranları %100'ler düzeyindedir. Hedef profesyonel sporda sendikalaşmayı bir "sosyal norm" haline getirmek ve böylece bir cazibe merkezi oluşturmak olmalıdır. Sendika, milyon dolar geliri olanla, asgari ücret elde eden sporcunun ihtiyaçlarına cevap verebilmeli; mesleki dayanışmayı uyandırmaya çabalamalıdır.

Dünyada yaşanılan deneyimlere göre, kurulacak sendikanın üyelere yönelik faaliyetlere ağırlık vermesi önemli bir gerekliliktir. Aslen, bugünkü mevzuata göre başlangıç aşamasında böylesi bir sendikanın toplu iş sözleşmesi yapmasını beklemek mümkün olamayacağından, üyeleri çekebilecek faaliyetlere yönelmek daha anlamlı olacaktır. Ekleyelim ki, TISGLK anlamında bir toplu iş sözleşmesi değılse bile, Borçlar Kanunu anlamında bir "umumi mukavele" ile, bir spor branşında işçi/sporcu-işveren/kulüp ilişkilerini düzenleyecek genel nitelikli bir çerçeve anlaşma yapılmasına hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Kurulacak sendika ile ilgili önemli bir sorun da sendikanın belirtilen faaliyetleri nasıl finanse edeceğıdir. Genel bir anlatımla sendikaların en önemli gelir kaynakları üyelik aidatlarıdır. Ancak, profesyonel sporda kurulacak sendikanın üye sayısının az ama popüler olmasından doğan farklı niteliğı, onun başka gelir kaynaklarından yararlanmasını gerekli ve mümkün kılar. Nitekim, Batı'daki örneklerin hemen tamamında sendikanın en temel gelir kaynağı, o spor branşından elde edilen naklen yayın gelirlerinden alınan paylardır. Ülkemizde de profesyonel spora ilişkin sendikanın naklen yayın ve yasal şans/bahis oyunlarından pay alması, ayakta durabilmesinin ön koşuludur. Yoksa niteliğı gereğı az sayıda üye kaydedebilecek bir sendikanın aidat gelirleri ile faaliyetini sürdürmesini beklemek doğru olmayacaktır.

Profesyonel sporla ilgili sendikanın TV yayınları ile şans oyunlarının gelirlerinden pay alması uygulaması başlangıçta kolay olmayacak; buna ciddi bir biçimde karşı çıkanlar olacaktır. Ancak, bu gelirler sendikanın olmazsa olmazları kabul edilmeli, gerekiyorsa Sendikalar Kanunu ile TISGLK'nın sendikalara tanıdığı olanaklardan yararlanılmalıdır. Öte yandan, kanuni düzenlemelerle profesyonel sporla ilgili sendikalara hukuksal statü tanınması da bu tür engelleri ortadan kaldıracabilecektir.

Son söz olarak belirtmek gerekir ki, ülkemizde bugün olmasa bile yakın zamanda profesyonel sporla ilgili bir sendikanın kurulması olasıdır; ve kanımızca böylesi bir oluşum gereklidir. Spor, özellikle profesyonel spor çağdaş insana en çok ihtiyaç duyduğu şeylerden birini; eğlenceyi sunmakta ve ortaya büyük değer taşıyan bir ürün çıkmaktadır. Bu üründen onu oluşturan profesyonel sporcuların, spor insanlarının daha büyük pay almaları ve daha iyi koşullara sahip olmaları sporun kalitesini de arttıran insani bir gereksinimdir.

Böylesi bir sendika, bir yandan profesyonel spordaki kayıtdışı/yasadsışı ve hukuka aykırı uygulamaları engelleyip fair-play'e yol açacak; öte yandan medyatik üyeleriyle toplumun ilgisini çekebilecek bu sendika, endüstri ilişkilerine ve sendikalara bakışı değiştirerek profesyonel sporun demokratikleşmesini de sağlayan etkin bir aktör olacaktır.

Ek:

Profesyonel Futbolcular Sendikası
PFA Tüzüğü
(Kasım 2005)

1. SENDİKANIN ADI³²³

Bu sendika Profesyonel Futbolcular Sendikasıdır. Sendika için bundan sonraki maddelerde PFA (Professional Footballers' Association) kısaltması kullanılacaktır.

2. GENEL MERKEZ

PFA'in genel merkezi 20 Oxford Court, Bishopsgate Manchester M23WQ ya da Yönetim Kurulunun ileride belirleyebileceği bir adrestir.

3. AMAÇLAR

PFA'in amaçları şunlardır:

- (1) Mevcut ve eski üyelerinin haklarını ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek,
- (2) Mevcut ya da eski üyelerinin profesyonel futbolla ilgili uyuşmazlıklarında hukuki danışmanlık sağlamak,
- (3) Kulüplerinin transfer listesinde olan, kulübünden ayrılan ya da ayrılma niyetinde olan üyelerine yeni sözleşmelerinin yapılmasında yardımcı olmak,
- (4) PFA'in Genel Fonunu, Yardım Fonunu, Kaza Fonunu, Eğitim Fonunu ve bundan sonra kurulacak fonları yönetmek,
- (5) Finansal ve ticari konularda başka şirketler ve benzerleri ile ortaklaşa faaliyetlere girişmek,
- (6) Üyeleri ile işverenleri ya da işveren sendikaları arasında sözleşme görüşmeleri yapmak, uyuşmazlıkların çözümüne yardımcı olmak,
- (7) PFA'in ya da üyelerinin ilgi alanları ile ilgili topluluklarla, örgütlerle ya da sendikalarla görüşme yapmak, bunlara üye olmak,
- (8) Faaliyetlere ilişkin ihtiyaç duyulan malları satın almak, haklar elde etmek,
- (9) PFA'e ait mal ve hakları satmak, geliştirmek, yönetmek, hazırlamak, leasinge ya da mortgage'a bağlı olarak pazarlamak, tasarrufta bulunmak veya benzer işlemleri yapmak,

323 Çeviri kitabın yazarınca gerçekteştirilmiştir.

- (10) Yönetim Kurulunun kararıyla borç almak, borç vermek ve bunlara ilişkin güvenli ödemeyi sağlamak için önlemler almak,
- (11) Kanunla yasaklanmadığı sürece, PFA üye veya görevlilerinin kendi görev ve faaliyet alanları ile ilgili verdikleri zararları, kayıpları, maliyetleri ve talepleri (yetkili organlarca talep edilmeleri koşuluyla) karşılamak,
- (12) Bunların dışında hukuka aykırı olmamak koşulu ile yukarıdaki amaçlara ulaşabilmek için gerekli diğer faaliyetleri yapmak, yönetim kurulu ya da üyelerin önerileri ile PFA'ye doğrudan ya da dolaylı olarak katkıda bulunacak faaliyetleri gerçekleştirmek.

4. ÜYELER

- (1) Her profesyonel futbolcu ya da profesyonelliğe aday futbolcu Genel Başkanlıktan alacağı form ile PFA'ye üye olma hakkına sahiptir.
- (2) Her başvuru, başvurudan sonraki ilk yönetim kurulunun gündemine alınır. Başvurunun PFA'nin ilgi ve amaçlarına uygun olmaması halinde Yönetim Kurulunun başvuruyu reddetme yetkisi bulunmaktadır. Bu durumda red sebepleri başvuruyu yapan kimseye yazılı olarak bildirilir.
- (3) Başvurusu yukarıda (4.2)'ye göre reddedilen kimse 7 gün içinde bu red kararına karşı itirazda bulunabilir.
- (4) Yönetim Kurulu yukarıda (4.3)'e göre yapılan itirazları ilk toplantıda ele alır; başvuru sahibini dinler. Bu görüşme itirazdan itibaren en geç 21 günde gerçekleştirilir. Eğer başvuru sahibi talep ederse bu toplantıda kendisi ya da vekili dinlenir.
- (5) Eğer bu oturumda da üyelik başvurusu reddedilirse durum gerekçeleri ile beraber adaya bildirilir. Ancak, bu durumda koşullarda değişikliğin varlığı halinde aday yeni bir başvuru yapabilir.
- (6) Bir üyenin üyeliği yukarıda (4.1)'deki koşulları yitirmesi ile kendiliğinden sona erer.
- (7) Bir sendika üyesinin üyeliği aşağıda 8. bent dışında
 - a- Aşağıda 10. bentte yer alan istifa bildirimi ile,
 - b- 7. maddede yer alan sebeplere dayalı olarak ihraç (çıkarma) ile,
 - c- Yönetim Kurulunun bildirimine rağmen 26 haftadan daha fazla süreli üyelik aidatı borcunun ödenmemesi halinde sona erer.

- (8) Yukarıda (4.7)'de yer alan sebepler dışında aşağıda 7. maddede-ki haller ortaya çıksa bile bir PFA çalışanının üyeliğı, konunun grşleceğı ilk Yönetim Kuruluna kadar sürer.
- (9) yelere yönelik tüm yazışmalar üyenin başvuru formunda gs-terdiğı adrese yapılır ve buna ilişkin belgeler özenle saklanır. Her ye adres değışikliklerini en kısa sürede Genel Başkanlığı bildirerek zorundadır.
- (10) Her ye Genel Başkanlığı istifa bildiriminde bulunarak çekilebilir. Üyelikten ekilme, bildirimden 1 ay sonra geçerli olur.
- (11) Bütün yeler yelikleri süresince PFA'nın kurallarına uymak, ykmllklerini yerine getirmek zorundadır. Bu ykmllk ve zorunluluklar üyelik sona erene dek devam eder.

5. ÜYELİK AİDATLARI³²⁴

Her ye PFA yelerine sağlanan haklardan yararlanabilmek için giriş aidatı ve her yıl en geç 1 Ağustos tarihinde ilgili yılın üyelik aidatlarını ödemek zorundadır. Bu ykmllğ yerine getirmeyen hiçbir ye belirtilen haklardan yararlanamaz. Giriş aidatı ve üyelik aidatı tutarları her yıl Yönetim Kurulunca gözden geçirilir. Gerekirse yeni tutarın belirlenmesi için Olağan (yıllık) Genel Kurula neri sunulur. Bu konudaki değışiklikler bir sonraki yılın Haziran ayının ilk günü yürürlüğü girer.

6. AİDATLARIN ÖDENMESİ YÖNTEMİ

Sendika Genel Başkanı ödemelerini yapan her üyeye sendika tzgn ve bir yıl geçerli üyelik kartını verir. Sendikadaki görevlerinin getirdiğı yk sebebiyle sendika delegeleri bu görevleri devam ettiğı sürece aidattan muaf tutulurlar.

7. DİSİPLİN HÜKÜMLERİ

- (1) Disiplin uygulamaları bu tüzükteki kurallara aykırı davranışlar ya da PFA veya üyelerine yönelik suç işlenmesi hallerinde söz konusu olabilir.
- (2) yelere yönelik her türlü itham/şikayet yazılı olarak yapılır ve üyeye yönelik suçlama ayrıntıları ile anlatılır. İtham dilekçesi, hiçbiri Yönetim Kurulu yesi olmayan, en az 6 ye tarafından imzalanır.

³²⁴ 2006 yılı Ocak ayı itibarıyla üyelik aidatları tutarı Premier Lig ve diğer liglerdeki profesyonel futbolcular için 95 £, sözleşmesi olmayanlar için 75 £, profesyonelliğe aday futbolcular için 20 £'dur. (PFA, Report 2005, s.18).

- (10) Yönetim Kurulunun kararıyla borç almak, borç vermek ve bunlara ilişkin güvenli ödemeyi sağlamak için önlemler almak,
- (11) Kanunla yasaklanmadığı sürece, PFA üye veya görevlilerinin kendi görev ve faaliyet alanları ile ilgili verdikleri zararları, kayıpları, maliyetleri ve talepleri (yetkili organlarca talep edilmeleri koşuluyla) karşılamak,
- (12) Bunların dışında hukuka aykırı olmamak koşulu ile yukarıdaki amaçlara ulaşabilmek için gerekli diğer faaliyetleri yapmak, yönetim kurulu ya da üyelerin önerileri ile PFA'ye doğrudan ya da dolaylı olarak katkıda bulunacak faaliyetleri gerçekleştirmek.

4. ÜYELER

- (1) Her profesyonel futbolcu ya da profesyonelliğe aday futbolcu Genel Başkanlıktan alacağı form ile PFA'ye üye olma hakkına sahiptir.
- (2) Her başvuru, başvurudan sonraki ilk yönetim kurulunun gündemine alınır. Başvurunun PFA'nin ilgi ve amaçlarına uygun olmaması halinde Yönetim Kurulunun başvuruyu reddetme yetkisi bulunmaktadır. Bu durumda red sebepleri başvuruyu yapan kimseye yazılı olarak bildirilir.
- (3) Başvurusu yukarıda (4.2)'ye göre reddedilen kimse 7 gün içinde bu red kararına karşı itirazda bulunabilir.
- (4) Yönetim Kurulu yukarıda (4.3)'e göre yapılan itirazları ilk toplantıda ele alır; başvuru sahibini dinler. Bu görüşme itirazdan itibaren en geç 21 günde gerçekleştirilir. Eğer başvuru sahibi talep ederse bu toplantıda kendisi ya da vekili dinlenir.
- (5) Eğer bu oturumda da üyelik başvurusu reddedilirse durum gerekçeleri ile beraber adaya bildirilir. Ancak, bu durumda koşullarda değişikliğin varlığı halinde aday yeni bir başvuru yapabilir.
- (6) Bir üyenin üyeliği yukarıda (4.1)'deki koşulları yitirmesi ile kendiliğinden sona erer.
- (7) Bir sendika üyesinin üyeliği aşağıda 8. bent dışında
 - a- Aşağıda 10. bentte yer alan istifa bildirimi ile,
 - b- 7. maddede yer alan sebeplere dayalı olarak ihraç (çıkarma) ile,
 - c- Yönetim Kurulunun bildirimine rağmen 26 haftadan daha fazla süreli üyelik aidatı borcunun ödenmemesi halinde sona erer.

- (8) Yukarıda (4.7)'de yer alan sebepler dışında aşağıda 7. maddede ki haller ortaya çıksa bile bir PFA çalışanının üyeliğı, konunun görüőüleceğı ilk Yönetim Kuruluna kadar sürer.
- (9) Üyelere yönelik tüm yazışmalar üyenin başvuru formunda gösterdiğı adrese yapılır ve buna ilişkin belgeler özenle saklanır. Her üye adres değışikliklerini en kısa sürede Genel Başkanlığına bildirmek zorundadır.
- (10) Her üye Genel Başkanlığına istifa bildiriminde bulunarak çekilebilir. Üyelikten çekilme, bildirimden 1 ay sonra geçerli olur.
- (11) Bütün üyeler üyelikleri süresince PFA'nın kurallarına uymak, yükümlölüklerini yerine getirmek zorundadır. Bu yükümlölük ve zorunluluklar üyelik sona erece de devam eder.

5. ÜYELİK AİDATLARI³²⁴

Her üye PFA üyelerine sağılanan haklardan yararlanabilmek için giriş aidatı ve her yıl en geç 1 Ağıustos tarihinde ilgili yılın üyelik aidatlarını ödemek zorundadır. Bu yükümlölüğü yerine getirmeyen hiçbir üye belirtilen haklardan yararlanamaz. Giriş aidatı ve üyelik aidatı tutarları her yıl Yönetim Kurulunca gözden geçirilir. Gerekirse yeni tutarın belirlenmesi için Olağan (yıllık) Genel Kurula öneri sunulur. Bu konudaki değışiklikler bir sonraki yılın Haziran ayının ilk günü yürürlüğe girer.

6. AİDATLARIN ÖDENMESİ YÖNTEMİ

Sendika Genel Başkanı ödemelerini yapan her üyeye sendika tüzüğüünü ve bir yıl geçerli üyelik kartını verir. Sendikadaki görevlerinin getirdiğı yük sebebiyle sendika delegeleri bu görevleri devam ettiğı sürece aidattan muaf tutulurlar.

7. DISİPLİN HÜKÜMLERİ

- (1) Disiplin uygulamaları bu tüzükteki kurallara aykırı davranışlar ya da PFA veya üyelerine yönelik suç işlenmesi hallerinde söz konusu olabilir.
- (2) Üyelere yönelik her türlü itham/şikayet yazılı olarak yapılır ve üyeye yönelik suçlama ayrıntıları ile anlatılır. İtham dilekçesi, hiçbir Yönetim Kurulu üyesi olmayan, en az 6 üye tarafından imzalanır.

324 2006 yılı Ocak ayı itibarıyla üyelik aidatları tutarı Premier Lig ve diğeri liglerdeki profesyonel futbolcular için 95 £, sözleşmesi olmayanlar için 75 £, profesyonelliğe aday futbolcular için 20 £'dur. (PFA, Report 2005, s.18).

- (3) Şikayet/itham dilekçesi Genel Başkana sunulur. Genel Başkan şikayet dilekçesinin bir örneğini şikayet edilen üyeye iletir ve 14 günü aşmayan bir cevap süresi tanır. Cevabın gelmesi ya da 14 günün geçmesi üzerine Genel Başkan, şikayetçileri ve ilgili üyeyi Yönetim Kurulunun konuya ilişkin toplantısına çağırır.
- (4) İlgili üye ya da vekili eğer isterse toplantıda hazır bulunur; bu kimse eğer yazılı bir savunma verirse savunma dilekçesi kendisinin yokluğunda okunur. Gerekirse bu oturumda tanık da dinlenir. Şikayetçilerin her birisinin de aynı hakları vardır.
- (5) Yönetim Kurulu tarafların görüşlerini alıp, delillerini değerlendirdikten sonra şikayeti reddedebileceği gibi aşağıdaki cezalardan birini de verebilir:
 - (a) Üyenin uyarılması,
 - (b) Üyeliğin 12 aya kadar askıya alınması,
 - (c) Üyeliğe son verme.
- (6) Genel Başkan kararın verilmesinden sonra 7 gün içinde kararı ilgili üyeye yazıyla bildirir.
- (7) Yönetim Kurulunun kendisi hakkında verdiği karardan tatmin olmayan her üye, verilen karar ya da cezaya karşı 14 gün içinde Genel Başkanlığa vereceği dilekçe ile Yedieminlere itirazda bulunabilir. Bu dilekçe üzerine Genel Başkan derhal Yedieminleri toplantıya çağırır. Toplantı yer, gün ve zamanı ilgili üye ve Yönetim Kuruluna iletilir ve yukarıda (7.4)'deki süreç kıyasen uygulanır.
- (8) İtiraz süresi geçmedikçe veya Yedieminlerin bu süre sonunda verdikleri karardan evvel Yönetim Kurulunun hiçbir kararı uygulanmaz.

8. DELEGELİK

- (1) Her futbol kulübündeki PFA üyeleri, Genel Başkanlıkla olan irtibatlarını sağlamak üzere delege seçerler. Delegenin temel görevi PFA'ın iletmek istediği bilgileri üyelere sunmak ve üyelerin sorunlarını PFA'e iletmektir. Delegeler buna ek olarak PFA'ın yıllık olağan, olağanüstü (özel) ya da bölgesel tüm toplantılarına katılmak zorundadırlar. Bu tür toplantılara ilişkin tüm giderler PFA tarafından karşılanır.
- (2) Aşağıda (m.9.2)'de tanımlanan bir yönetim görevi bulunan üyeler delege olma hakkına sahip değildirler.

- (3) Yönetim görevine seçilen delegenin delegelik görevi kendiliğinden son bulur.

9. YÖNETİM KURULU

- (1) Yönetim Kurulu PFA'in yürütme organıdır ve en çok 8 üyeden oluşur.
- (2) Oyuncu/menajer, oyuncu/yardımcı menajer veya oyuncu/koç gibi bireysel performansı ile Yönetim Kurulu görevleri arasında çatışma yaratacak yönetim görevinde bulunan üyeler Yönetim Kurulu üyesi olamaz ya da yeniden seçilemezler.
- (3) Yönetim Kurulu üyeleri sendika üyelerince ve oylama ile seçilirler.
- (4) Ölüm, istifa ya da üyeliğın son bulması gibi sebeplerle Yönetim Kurulu üye sayısı eksilirse Yönetim Kurulunun diğeri üyeleri seçimlere kadar geçici olarak bir üyeyi Yönetim Kurulunda görevlendirebilirler. Bu geçici üyenin Yönetim Kurulu kararlarında oy hakkı yoktur.
- (5) Bir Yönetim Kurulu üyesinin yeniden aday olabilmesi için önceki dönem toplantılarının en az %60'ına katılmış olması gerekir.
- (6) Eğer (m.9.2)'de belirtilen bir yönetim görevine atanmış ise, ilgili Yönetim Kurulu üyesi ofisini kendiliğinden yitirir.
- (7) Yönetim Kurulu üyelerinin görevleri ile ilgili olarak yaptıkları makul masrafları PFA'den talep hakları vardır.
- (8) Bir Yönetim Kurulu üyesinin üyeliğine sadece yıllık olağan ya da olağanüstü (özel) Genel Kurulda delegelerin kararı ile son verilebilir. Yönetim Kurulunun diğeri üyelerinin çoğunluk kararı ile, hakkında işlem sürdürülen üyenin üyeliğı askıya alınabilir.
- (9) Yönetim Kurulunun ya da Yönetim Kurulunun bir üyesinin seçiminde usulsüzlük saptanmış olsa bile, o ana kadar Yönetim Kurulu veya üyenin yaptığı işlemler geçerli sayılır.
- (10) Yönetim Kurulunun tüm üyelerince alınmış ve imzalanmış kararlar Yönetim Kurulu geçersiz sayılsa bile, geçerlidir.

10. YÖNETİM KURULUN GÖREVLERİ

- (1) PFA'i amaçları doğrultusunda yönetmek,

- (2) Yönetim Kurulu Başkanı ve Saymanı ve bunların yardımcılarını atamak; Genel Başkana yardımcı atamak; bunları görevlendirmek, harcamalarına karar vermek, Yönetim Kurulu Başkanının yokluğunda yerine görev yapacak üyeyi seçmek,
- (3) İhtiyaç duyulan hukuk müşavirlerini (dava vekillerini), finansal danışmanları, sigorta danışmanlarını ve benzer diğer görevlileri atamak,
- (4) Hesapları incelemek ve harcamalara onay vermek,
- (5) PFA'e ait çeşitli fonları yönetmek,
- (6) PFA'in amaçlarına ulaşması için gerekli yatırımlara (hisse senedi, tahvil, bono, fon, ortaklık vb.) karar vermek,
- (7) PFA ile ilgili örgütlerde görevli Yedimînleri ve kısmen ya da tamamen PFA'e ait şirket yöneticilerini atamak ya da görevden almak,
- (8) Yönetim Kurulunu bilgilendirmek üzere özel ya da acil konuları araştırmak amacıyla alt komite ya da komiteler oluşturmak,
- (9) Aşağıdaki hususlara ilişkin kayıtların saklanması sağlamak:
 - (a) Yönetim Kurulu görevlilerinin atanması, görevden alınması ya da istifası,
 - (b) Yönetim Kurulu toplantılarına ait tutanaklar,
 - (c) Yıllık Genel Kurul, Özel Genel Kurul, Bölgesel Kurullara veya benzer toplantılara ait Yönetim Kurulu ya da alt komite kararları.

11. YÖNETİM KURULU TOPLANTILARI

- (1) Yönetim Kurulu bütün görevlerini resmi toplantılarla yerine getirir. Yönetim Kurulunun toplanabilmesi için Genel Başkan, Yönetim Kurulu Başkanı ve en az iki üyenin katılımı gerekir. Yönetim Kurulu toplantı tarihi ve gündemi, toplantıdan en geç 7 gün önce Genel Başkanlıkça üyelere gönderilir. Üyelerin katılımının sağlanmış olması koşuluyla 7 günden daha kısa bir süre kala da bildirim yapılabilir. Kasıt olmaksızın üyelere birine Yönetim Kurulu toplantısı bildirilmemiş olsa bile, bu durum ilgili Yönetim Kurulunda alınan kararların geçersizliği sonucunu doğurmaz.
- (2) Yönetim Kurulu bir takvim yılında en az 4 kere toplanır. Kurul üyelerinin kararı ile toplantı sayısı artırılabilir.

- (3) PFA'in faaliyetleri bakımından alınacak özel kararlara ilişkin toplantılara Yönetim Kurulu üyelerinin %50'sinin katılımı ve oy kullanması gerekir.
- (4) Bu tür toplantılarda kararlar salt çoğunlukla alınır. Oyların eşitliği halinde başkanın oyu doğrultusunda karar alınır.
- (5) Yönetim Kurulu toplantılarında vekaleten oy kullanmak yasaktır.

12. YÖNETİM KURULU BAşKANI (CHAIRMAN)

- (1) PFA'in Yönetim Kurulu Başkanı (m.10.2) hükmüne uygun olarak atanır ve görevden alınır.
- (2) Yönetim Kurulu Başkanının PFA adına faaliyette bulunma yetkisi vardır. Yönetim Kurulunun bu faaliyetlerinde aşağıdaki hususlara dikkat edilir:
 - (a) Yönetim Kurulu Başkanının kullandığı yetkiler ve yaptığı işlemler ilk Yönetim Kurulu toplantısında uygun bulunmaz ise geçerli sayılmaz.
 - (b) Yönetim Kurulu Başkanınca yapılan ya da gündeme alınan işlemler ilk toplantıda Yönetim Kurulu üyelerinin yazılı onayı ile geçerlik kazanır.
 - (c) Yönetim Kurulu Başkanının grev ya da benzer endüstriyel hareketlere karar verme ya da kaldırma yetkisi yoktur.

13. GENEL BAşKAN (CHIEF EXECUTIVE-CEO)

- (1) Genel Başkan, PFA görevli ve memurlarının faaliyetleri ile PFA'in kontrol ve yönetimi hususlarında PFA'e sorumludur.
- (2) Genel Başkanın görevleri şunlardır:
 - (a) Yıllık (olağan) Genel Kurul, Olağanüstü ya da Bölgesel Genel kurullar,Yönetim Kurulu toplantıları ve alt komite toplantılarını düzenlemek ve katılmak; kendisinin mazeretinin olması halinde bir Yönetim Kurulu üyesi ya da bir PFA çalışanının toplantılara kendisine vekaleten katılımını sağlamak,
 - (b) Genel Kurul, Yönetim Kurulu toplantıları ve alt komite toplantı gündemini hazırlamak,
 - (c) PFA'in muhasebe kayıtlarını yönetmek ve PFA adına gerekli kambiyo senetlerini düzenlemek,
 - (d) PFA'in faaliyetleri ile ilgili olarak aldığı kitap, yazı ve benzer dökümanları muhafaza etmek ve günlük yazıları, sir-

- külerleri, kuralları, üyelik kartlarını ve üyeler için gerekli tüm dokümanları hazırlamak,
- (e) Üyeler Sicili tutmak,
 - (f) PFA'nın faaliyeti için örgütsel yapı ve kamuoyu ile ilişkileri sürdürmek,
 - (g) Tüm Genel Kurullarda gündemleri düzenlemek; son Genel Kuruldan itibaren PFA adına yapılmış ve denetçilerce incelenmiş faaliyetlerle ilgili raporları ilk Genel Kurula sunmak,
 - (h) PFA için çalışabilecek ve faaliyette bulunacak kişilerle bağlantılar kurmak ve Yönetim Kuruluna bu kimseler hakkında kişisel raporlar sunmak,
 - (i) Genel Kurul veya Yönetim Kurulunun uygun bulması ile PFA'nın faaliyet ve politikalarını açıklamak ve propaganda-sını yapmak,
 - (j) Bu Tüzük, hukukun genel ilkeleri veya Yönetim Kurulu kararları ile kendisine verilen diğer görevleri yapmak.
- (3) Genel Başkan en geç 5 yılda bir, üyelerin oyları ile seçilir ve Yönetim Kurulunun tanıdığı yetkiler ve ücret düzeyi ile göreve atanır.
 - (4) Genel Başkanca görevlendirilen tüm PFA personeli, Yönetim Kurulunca onaylanmış olması koşulu ile Genel Başkanca belirlenecek ücret düzeyi ve koşullarla ve Genel Başkanca bağlı olarak çalışır.
 - (5) Genel Başkanın tüm Yönetim Kurulu ve alt komite toplantılarına katılma ve görüş açıklama hakkı vardır; oy kullanma hakkı yoktur.

14. YEDİEMİNLER (TRUSTEES)

- (1) PFA'nın Olağan ya da Olağanüstü Genel Kurulunda 2/3 oy çokluğu ile ve sayıları dördü aşmamak üzere Yedieminler seçilir ve aynı yolla görevden alınabilir. Yedieminlerin PFA üyesi olması zorunlu değildir. Yedieminlerin görevi ölüm, istifa ya da Genel Kurul kararı ile sona erer. Herhangi bir sebeple bir yedieminlik görevi boşalırsa Yönetim Kurulu bir sonraki Genel Kurula kadar bir yediemin görevlendirir.
- (2) PFA'nın tüm malvarlığı (Saymanın yönetiminde olan nakitler dışında) Yedieminlere zimmetlenir ve Yönetim Kurulu kararı ile

bir şirkete ortak olunursa ortaklık payları Yedieminler adına dñzenlenir.

- (3) Yedieminlerin gñrevleri şunlardır:
 - (a) Yñnetim Kurulu kararları (ve karar defterindeki bilgilere dayalı olarak) ve ilgili kanunlar uyarınca kendilerine bırakılan PFA mallarını yatırımda kullanmak, korumak ve saklamak,
 - (b) Harcamalara ilişkin tñm hesapları incelemek,
 - (c) Yñnetim Kurulu kararına dayalı olarak dñzenlenen çeklerde ortak imza atmak,
 - (d) Yñnetim Kurulu veya Genel Başkanca uygun gñrñlecek òdemelerin PFA fonlarından òdenmesini sağlamak,
 - (e) Yñnetim Kurulu kararıyla PFA ùyelerinin ihtiyaç duyduğu sigorta primleri ya da benzer harcamaların PFA fonlarından òdenmesini sağlamak,
 - (f) Yukarıda (m.7)'ye gñre ùyelerin yaptığı şikayetleri dinlemek,
 - (g) Aşağıda, (m.23)'e gñre hakem tayin etmek.
- (4) Yedieminlerin PFA'in daha iyi yñnetilmesi için, Yñnetim Kurulu ile uyumlu biçimde gñrñřmeler yapma ve belge dñzenleme yetkisi bulunmaktadır. Ayrıca Yedieminlerin Yñnetim Kurulu kararına dayalı olarak PFA adına kredi alma ve sarf yetkisi bulunmaktadır.
- (5) Yedieminler yatırımların uygun biçimde yñnlendirilmesi ve yñnetilmesi için profesyonel yardım alma ve bu yardımın karşılığını òdeme konusunda yetkilendirilebilirler.
- (6) Yedieminler Yñnetim Kurulu kararı ile yetkilendirildikleri faaliyetlerin doğası gereği yaptıkları harcamalardan ve bu harcamaların riskinden sorumlu değildirler.
- (7) Yedieminler gñrevlerini resmi toplantılarla yerine getirirler. Genel Başkan, Yñnetim Kurulu Başkanı ve en az iki yediemin ile resmi toplantı gerçekleştirilir. Toplantı yer ve zamanı en geç yedi gñn ònce Genel Başkanca, Yedieminlere ve Yñnetim Kurulu Başkanına iletilir. Bir Yedieminin kasıt dışı bir sebeple bu bildirimi almış olması toplantının geçersizliği sonucunu doğurmaz. Toplantının yapılabilmesi için en az iki Yedieminin katılımı gerekir. Kararlar çoğunlukla alınır. Yñnetim Kurulu Başkanı sadece oyların eşitliği halinde oy kullanır.

- (8) Bir kimsenin Genel Başkan, Yönetim Kurulu Başkanı ya da üyesi olması, onun Yediemin seçilmesine engel değildir.

15. YILLIK GENEL KURUL (DELEGELER KONFERANSI)

- (1) PFA, aşağıda (8). bent hükümlerine göre toplanmak üzere bir Delegeler Konferansı düzenler. Delegeler Konferansı PFA'nın temel politikalarını oluşturan organıdır. Bu madde anlamında Delegeler Konferansına Yıllık Genel Kurul (Y GK) denir. Y GK'nın görevleri şunlardır,
 - (a) PFA'nın gelişimi ve finansal durumu ile ilgili raporları görüşmek,
 - (b) PFA'nın işleyişinin Tüzüğe uygunluğunu incelemek,
 - (c) Yediemin ve denetçileri atamak ve görevden almak,
 - (d) Kendisine sunulan diğer hususları görüşmek,
 - (e) Diğer gerekli konularda faaliyet göstermek.
- (2) PFA, yıl içinde başka nitelikli toplantılar yapılmış olsa bile her yıl Y GK adı altında bir toplantı düzenler.
- (3) PFA'nın iki Y GK toplantısı arasında zorunlu hallerde 20 aydan fazla bir süre saptanamaz. Bunun dışında Olağan Y GK her yıl Kasım ya da Aralık aylarında, Yönetim Kurulunun belirlediği yerde yapılır.
- (4) Olağan Y GK dışında, Yönetim Kurulu, olağanüstü durumlarda olağanüstü (özel) Y GK toplantısı çağırısı yapabilir. Olağanüstü Y GK üye ya da delege tam sayısının en az %10'unun Genel Başkanına yapacağı yazılı talep ile de toplanabilir.
- (5) Bir Genel Kurul toplantısı için Genel Başkan en geç 7 gün önce delegelere bildirimde bulunur. Bildirim delegenin belirttiği adrese yapılır. Bildirimde toplantının yer, gün ve saati; çağrı Olağanüstü Genel Kurul için yapılıyorsa toplantının sebebi yer alır.
- (6) Yukarıda (m.15.5)'deki sürelerle uyulmamasına rağmen çağrı tüm delegelere ulaşırsa ya da Olağanüstü Genel Kurul çağırısı yapılmış ve tüm delegeler açıkça bilgilendirilmiş ise, Y GK toplantısı çağırısı yapılmış sayılır.
- (7) Kasıtdışı bir biçimde bir üyenin çağrı davetiyesini alamaması ya da davetiyenin gönderilmemesi, Y GK toplantısının geçerliğini etkilemez.
- (8) Aşağıdaki koşullar sağlanmadığı takdirde Y GK'da işlem yapılmaz:

- (a) Aksi kararlaştırılmadığı sürece toplantı yeter sayısı 30 delege-
dir,
 - (b) Belirtilen yer ve zamanda, ilk yarım saatte toplantı yeter
sayısı sağlanmaz ise, toplantı gün içinde ileri bir saate er-
telenir. Eğer bu saatte de yeterli sayıda delege gelmez ise,
toplantı hazır bulunan delegelerle yapılır.
- (9) PFA'in Yönetim Kurulu Başkanı, Genel Kurulun da divan baş-
kanlığını yapar. Ancak Yönetim Kurulu Başkanı belirlenen sa-
atten itibaren 15 dk. içinde toplantıya katılmaz ya da katılmak
istememez ise, bir Yönetim Kurulu yesinin yneteeği oylama ile
başka bir divan başkanı seçilir.
- (10) Divan Başkanı yeter sayı ile toplanan bir Genel Kurul toplantı-
sını işlerin tamamlanmaması sebebiyle ileri bir zamana bıraka-
bilir. Bu durumda, sonraki toplantıda sadece öncekinden kalan
işler yapılır. Eğer sonraki toplantı 4 günden kısa bir sürede ya-
pılacaksa tekrar davetiye çıkarılmaz. Aksi taktirde delegelere
yeniden davetiye gönderilir.
- (11) Genel Kurul görevlerini aşağdaki ilkelere uygun olarak yerine
getirir:
- (a) Genel Kurulda, kanunda açıkça belirtilmediği ya da katı-
lımcı delegelerin %30'unun talebiyle uygun görülmediği
sürece gizli oylama yapılmaz. Oylamalar açık ve el kaldır-
ma usulü ile yapılır.
 - (b) Gizli oylama talep edilmemiş olsa bile oylama sonuçları-
nın birbirine yakınlığı, oylamanın reddi, oylamaya itiraz ve
benzeri durumlara delil oluşturmak üzere Divan Başkanı
gizli oylama uygulamasına gidebilir.
 - (c) Gizli oylama için yapılan talep geri çekilebilir.
 - (d) Gizli oylamaya gidilmesi halinde gizli oylama o toplantıda
yapılır ve sonuçları o toplantıda açıklanır.
 - (e) El kaldırarak ya da gizli oylama yapılması halinde oyların
eşitliği durumunda Divan Başkanının oyu yönünde karar
alınır.
 - (f) YGK'da önceden Genel Başkana sunulup gündeme alınma-
yan konular tartışılıp oylanamaz. Ancak toplantıda bulu-
nanların 2/3'ünün uygun bulması halinde gündemde yer
almayan konular da görüşülüp oylanabilir.

- (g) Gizli oylamada oylar kişisel ya da vekil aracılığı ile kullanılabilir. Vekil tayini yazılı biçimde ve Yönetim Kurulunun uygun bulacağı yöntemle gerçekleştirilir.
- (12) YGK'nın yapılacağı günün öncesinde aşağıdaki süreç işletilir:
 - (a) Yönetim Kurulu önceki yılın faaliyet raporu, hesapları ve görüşlerini bir dosya halinde delegelere iletir.
 - (b) Her delege YGK'da görüşülmesini istediği teklifini en geç üç hafta önce Genel Başkana sunar. Her teklif sadece bir konuya ilişkin olarak yapılır.
 - (c) Yönetim Kurulu toplantı gününden en geç 2 hafta önce gündemi, diğer teklifleri ve temennilerini delegelere iletir.
- (13) Delegeler kendilerine gönderilen gündemde değişiklik istiyor ya da öneride bulunuyorlarsa bunu yazılı olarak ve YGK toplantısından en geç 1 hafta önce Yönetim Kuruluna iletmek zorundadırlar.
- (14) Başka bir delege tarafından desteklenmeyen öneriler Genel Kurulda tartışılmaz.
- (15) Herhangi bir Genel Kurul toplantısına, uygun olmayan bir durumda gelen delege katılımcıların salt çoğunluğunun oyu ile toplantıya katılmaktan men edilebilir.
- (16) Genel Başkan gerekli gördüğü takdirde, 7 gün önceden haber vermek koşuluyla bölgesel nitelikli delegeler ya da üyeler toplantısı düzenleyebilir. Bu toplantılarda herhangi bir toplantı yeter sayısı aranmaz.

16. HESAPLAR

- (1) Genel Başkan, Genel Saymanla birlikte hareket ederek hesapların güvenliği için gerekli defterlerin tutulmasını ve defterlere aşağıdaki hususların kaydını sağlar:
 - (a) Sebep ve gerekçeleri ile birlikte PFA tarafından elde edilen ve sarf edilen tüm paralar,
 - (b) PFA tarafından yapılan tüm mal ve hizmet alımları ve satımları,
 - (c) PFA'nın tüm mevcutları ve borçları,
 - (d) Dürüst/iyi muhasebe uygulamalarının gerektirdiği tüm hususlar.
- (2) Genel Sayman yasaların ve Yönetim Kurulu ile bu Tüzüğün gerektirdiği tüm diğer görevleri yerine getirir.

- (3) PFA'in mali yapısını göstermek için gerekli olan defterler dışında başka defter tutulmaz.
- (4) PFA'in hesaplarına ilişkin defter ve kayıtlar PFA Genel Merkezinde tutulur ve aşağıdakilerin incelemesine açıktır:
 - (a) Yönetim Kurulu üyeleri,
 - (b) Sebep ve amacını yazılı olarak 7 gün öncesinden Genel Başkana bildirmek koşulu ile tüm üyeler.
- (5) Yukarıda (m.4)'deki amacın gerçekleşmesini sağlamak için Üyeler Sicili ve adresleri de bir defterde tutulur.
- (6) PFA'in yıllık hesaplarının kapatılması için Genel Başkan:
 - (a) YGK'dan en geç iki hafta önce hesapları PFA Dergisinde yayınlatır,
 - (b) Hesapların 1992 tarihli Sendikalar ve Endüstri İlişkileri Kanununda belirtilen Sertifikalandırma Memuruna iletilmesini sağlar.

17. SEÇİMLER VE OYLAMA

- (1) PFA Genel Merkezinde faaliyette bulunmak üzere aşağıdaki görevler için seçim yapılır:
 - (a) Genel Başkan,
 - (b) Yönetim Kurulu Üyeleri.
- (2) Yönetim Kurulu üyeliğine seçilenlere, üye seçildiklerinin ilan edildiğı Genel Kuruldan, 5 yıl sonraki genel kurulda yeni ilan yapılana kadar kullanmak üzere ofis tahsis edilir. İkinci kez seçilmek mümkündür.
- (3) Bir üyenin Yönetim Kurulu üyeliğine aday olabilmesi için başka bir üye tarafından aday gösterilmesi ve bu adaylığı en az diğeri bir üyenin desteklemesi gerekir. Genel Başkanlığa adaylık için de aynı koşullar ya da Yönetim Kurulunun aday göstermesi gerekir. Aday gösterilen kimselerin PFA üyesi olması gerekir. Ancak Yönetim Kurulu, üye olan ya da olmayan bir kimseyi aday gösterebilir. Genel Başkan seçiminde her üyenin tek bir oyu vardır.
- (4) Seçim süreci aşağıda (5) ve (6). bent hükümlerine göre yapılır. Posta ile oy kullanmaya ilişkin hükümler saklıdır.
- (5) Yönetim Kurulu üyelerinin seçiminde en geç 3 ay öncesinde, diğeri seçimlerde ise Yönetim Kurulunun uygun gördüğü tarih-

te olmak üzere mevcut Yönetim Kurulu aşağıdaki özellikleri taşıyan zaman çizelgesi hazırlar:

- (a) Adaylık ve aday gösterme süreci,
 - (b) Yönetim Kurulunca, adayların kontrolü ve uygun bulunması,
 - (c) Seçimlerin davetiyelerinin hazırlanması,
 - (d) Oyların basılması ve dağıtım,
 - (e) Oy sayımı ve sonuçların ilanı,
 - (f) Seçim sürecine yapılacak itirazların incelenmesi.
- (6) Aday gösterme ve adayı destekleme yazılı olarak ve imzayla yapılır. Yönetim Kurulunun aday göstermesi halinde yazıyı Yönetim Kurulu başkanı ve en az bir üye imzalar. Tamamlanmış adaylıklar Genel Başkanlık ofisine gönderilir ve orada incelenir. Genel Başkan uygun bulunan adayların listesini hazırlar. Genel Başkanlık seçiminde bu görevi Yönetim Kurulu Başkanı yerine getirir.
- (7) Eğer tüm adaylık başvuruları alınmış ve Genel Başkanlık ya da Yönetim Kurulu üyeliği seçimlerine itiraz yapılmamışsa, Genel Başkan Başkanlığında bir oylama yapılır ve sonuçlar Genel Başkanca ilan edilir.

18. GENEL FON

Yönetim Kurulu, bu Tüzükte açıkça belirtilen fonlar dışında PFA'nın finansal ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir Genel Fon kurar ve yönetir.

19. YARDIMLAŞMA FONU

- (1) Yönetim Kurulu, üyelerin, eski üyelerin ve onların bağımlılarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere Yardımlaşma Fonu kurar ve yönetir.
- (2) Fondan kendisine yardım yapılmasını isteyen herkes matbu bir formla, kendi finansal durumuna ilişkin bilgilerin ayrıntılarını da yazarak Genel Başkanlığa başvurur. Yönetim Kurulu başvuru sahibine yardım yapıp yapılmayacağına karar verir. Yapılacak yardımın tavanı Maliye Bakanlığınca vergiden muaf tutulan aylık gelir düzeyini aşamaz.
- (3) Yardımlaşma Fonu Hayır İşleri Komisyonunda ayrı bir sandık olarak da kayıt edilebilir. Bu durumda da faaliyetini PFA'nın amaçlarına uygun olarak yerine getirir. Belirtilen Komisyona

kayıt durumunda PFA Yedimimleri ile PFA Genel Başkanı ve PFA Yönetim Kurulu, Yardımlaşma Sandığının Yönetiminde (Hayır İşleri Kanunu 1993-Charities Act, 1993) bulunurlar.

20. KAZA FONU

- (1) Yönetim Kurulu, üyelerin veya eski üyelerin, profesyonel faaliyetlerini yerine getirirken uğradıkları kazalarda yardım sağlamak üzere bir Kaza Fonu kurar ve yönetir.
- (2) Yönetim Kurulu belirtilen sigorta fonksiyonunu yerine getirmek ve üyelerle, eski üyelerin korunması için gerekli işlemleri yapabilmek için ihtiyaç duyulacak yetkilerle donatılır.
- (3) Uğradığı kaza sebebiyle fondan sigorta yardımı almamış olan her üye ve eski üye tıbbi yardım ve kaza ödeneği almak için Genel Başkana yazılı olarak başvurur. Uğradığı bir kaza sebebiyle sportif faaliyetini bırakmak zorunda kalanlar da bu başvuruyu yaparak kaza ödeneği talep edebilir. Başvurunun Yönetim Kurulunca kabulü halinde Maliye Bakanlığınca vergiden muaf tutulan asgari gelir düzeyini aşmayan bir ödenek bağlanır.
- (4) Sadece bilgilendirme amacıyla, yukarıdakiler dışında PFA tarafından aşağıdaki yardımlar da garanti altına alınmıştır.
 - (a) Premier Lig, Futbol Ligi ve Lig Dışı Oyuncular Standart Futbolcu Kontratlarının 8, 9 ve 10. maddeleri ve Uygulama Kodu çerçevesinde sakatlığın tedavisi ve geçici ya da kalıcı sakatlıklarda finansal destek sağlanması,
 - (b) Futbol ligi ve (FA) Premier Lig düzenlemelerine göre tüm izleyicili futbol ve (FA)'e tabi izleyicili takım oyunlarında yer alan takımların Acil Yardım Sertifikasına sahip olması,
 - (c) Futbol Ligi ve (FA) Premier Lig takımlarının prim-yardım şemalarının finanse edilmesi,
 - (d) (FA) Premier Lig ve Futbol Ligi düzenlemelerine göre tüm sözleşmeli futbolculara ücretsiz özel sağlık sigortası sağlanması ve kulüplerin uygun tıbbi kayıtları saklamalarının sağlanması.

21. EĞİTİM FONU

- (1) Yönetim Kurulu, üyelerin veya eski üyelerin mesleki eğitimlerini sağlamak üzere bir Eğitim Fonu kurar ve yönetir.
- (2) Eğitim Fonu gelirleri ile Futbolcuların İleri Eğitimi ve Mesleki Eğitim Birliği finanse edilebilir. Bu birlik PFA ile FA arasında

kurulmuş ortak bir şirkettir ve şu anda PFA, Futbol Ligi, FA ve (FA) Premier Lig tarafından finanse edilmektedir.

- (3) Eğitim Fonundan yardım talebi fon yedieminlerine yapılır. Yedieminler uygun koşulları taşıyanlara yardım yapılmasını önerir.
- (4) Eğitim Fonu, Hayır İşleri Komisyonuna ayrı bir fon olarak kayıt edilebilir. Bu durumda yukarıda (19.3) hükümlerine uygun hareket edilir.

22. DENETÇİLER (AUDITORS)

Bu Tüzükte düzenlendiği üzere PFA'nın hesapları YGK'nın hemen öncesinde PFA denetçileri tarafından denetlenir. Denetçiler YGK delegelerince seçilir ve görevden alınır. Denetçilerin aday gösterilmesi YGK delege tam sayısının 2/3'ü ile gerçekleşir. Seçim ve görevden alma kararları da oylamaya katılanların 2/3'ünün oyu ile gerçekleşir.

23. UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

Bir üye ile PFA arasında ortaya çıkabilecek herhangi bir uyuşmazlık iki tarafın üzerinde uzlaştığı bir hakem kararı ile çözülür. Eğer taraflar hakem seçimi konusunda uzlaşamazlarsa, hakem seçimi konusundaki kesin kararı Yedieminler verir.

24. TÜZÜK HÜKÜMLERİ

- (1) Bu Tüzükte, PFA ismi de dahil olmak üzere, uygun görülen değişiklikler Olağan ya da Olağanüstü Genel Kurulda yapılabilir.
- (2) Tüzük değişikliği teklifi Yönetim Kurulunca ya da en az 10 delege adına bir delegenin yazılı başvurusu ile yapılır. Başvurular Genel Başkana yapılır. Başvuruda:
 - (a) Değiştirilmesi teklif edilen hükmün değişiklikten önceki hali,
 - (b) Bu hükümde değiştirilmesi ya da çıkarılması öngörülen ifadeler,
 - (c) Önceki hükmün yerine, getirilmesi gereken yeni hükmün metni yer alır.
- (3) Bu değişiklik teklifini alan Genel Başkan, değişikliği ilk YGK gündemine alabileceği gibi; bunun için Olağanüstü Genel Kurul çağrısında da bulunabilir.
- (4) Tüzükteki herhangi bir değişiklik ilgili Genel Kurul toplantısında hazır bulunan ve oy kullanma hakkına sahip delegelerin

2/3'ünün kabul oyu ile geçerlik kazanır ve derhal uygulamaya konulabilir.

- (5) Genel Başkan değiştirilmiş Tüzük metnini bedelsiz olarak derhal tüm PFA üyelerine gönderir.

25. KATILMA VE BİRLEşME

PFA, hukuki niteliği belirlenmiş başka bir çalışanlar ya da işçi sendikasına katılabilir ya da birleşebilir. Bu durumda hukuki mevzuat hükümleri uygulanır.

26. TASFİYE

PFA tüm üyelerinin katıldığı tasfiye oylamasında karar alınmadığı sürece tasfiye edilemez. PFA'ın tasfiyesine ilişkin önerinin gündeme alınması ve görüşülmesi oy kullanma hakkına sahip Genel Kurul üyelerinin 5/6'sının kabulü ile olur. Tasfiyede tüm borçlar ödendikten sonra kalan tutar Yönetim Kurulunun belirlediği hayır kurumlarına verilir.

27. ÜCRETLER

Bu Tüzükte açıkça belirtilenler ve sözleşmelerle kararlaştırılanlar hariç, hiçbir PFA üyesi ya da görevlisi PFA adına ya da PFA için faaliyette bulunduğu gerekçesi ile herhangi bir ödemeye hak kazanmaz. Ancak, üyelerce yapılan ve PFA adına gerçekleştirilen harcamaların karşılığının ödenip ödenmeyeceğine Yönetim Kurulu karar verir.

28. YORUM VE TANIMLAR

- (1) Bu Tüzük hükümlerinin yorumu ya da bu Tüzükte yer almayan konularda uyuşmazlık çıkması halinde Yönetim Kuruluna başvurulur. Yönetim Kurulunun kararı kesindir.
- (2) Erkek cinsiyetine ilişkin ifadeler kadın cinsiyetini; tekil ifadeler çoğul ifadeleri kapsar.

29. BİLDİRİMLER

Bu Tüzüğe göre yapılacak bildirimler ön ödemeli 1. sınıf posta ile gerçekleştirilir ve postayla ya da elden teslimatta teslim alandan teslim anında imza alınır.

KAYNAKÇA

- AKINTÜRK Turgut, **Hukuka Giriş**, AÖF. Ya.No: 726, Eskişehir, 2002.
- AKŞAR Tuğrul, "Endüstriyel Futbolda Naklen Yayın Kavgası", <http://www.ntvmsnbc.com/news/279850.asp> (30.10.2006).
- AKŞAR Tuğrul, "Futbol İmparatorluğu Televizyon Üzerinde Yükseliyor", http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2dolarurl=uzman/ta038.htm (30.10.2006).
- AKYİĞİT Ercan, **İş Hukuku**, B.3, Ankara, 2003.
- AYDIN Ufuk, "Toplu İş İlişkisinde Değişim Beklentisi", Yeni Ufuk, Eskişehir Sanayi Odası Dergisi, S.29, Haziran 2004.
- BAŞARAN Kenan, "Patron Saffet Sancaklı'ya Futbolcu Sendikası Başkanlığı Teklif Edildi", Referans Gazetesi, 20-21 Ocak 2007, s. 29.
- BAŞTÜRK Faruk, "Profesyonel Futbolda Sendikalaşma", TÜRK-İŞ Dergisi, S.371, Nisan, 2006.
- BAŞTÜRK Faruk, "Sosyal Sigortalar Uygulamasında Profesyonel Futbolcular", <http://www.fesam.org> (10.09.2006).
- BAŞTÜRK Faruk, "Teknik Direktör ve Antrenörlerin Hukuki Durumu", Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, S.6, Nisan-Haziran 2005.
- BERRY Robert C. - GOULD William B., STAUDOHAR Paul D., **Labor Relations In Professional Sports**, Auburn House Publishing, London, 1986.
- CBS Archives, "Playing Hardball: Sports Labor Disputes", <http://www.archives.cbs.ca/300i.asp?id=1-41-1430> (22.03.2006).
- COATES Dennis - HUMPHREYS Brad R., "The Economic Consequences of Professional Sport Strikes and Lockouts", Southern Economic Journal, Vol.67, N.3, 2001.
- ÇELİK Aziz, "Sporcuların Sendikalaşması Yasak Mı?", TÜRK-İŞ Dergisi, S.371, Ocak-Nisan 2006.
- ÇELİK Nuri, **İş Hukuku Dersleri**, B.17, İstanbul, 2004. (ÇELİK 2004)
- ÇELİK Nuri, **İş Hukuku Dersleri**, B.4, İstanbul, 1979. (ÇELİK 1979)
- ÇİFTER Alğun, "Umumi Mukavele", Çimento İşveren Dergisi, Temmuz, 1997.
- DABSCHECK Braham, "A Man or a Puppet?: The FA's Attempt to Destroy The Association Football Players' Union", The International Journal of the History of Sport, Vol.8, No: 2, September 1991.
- DABSCHECK Braham, "Beating The Off-side Trap: The Case of Professional Footballers' Association", Industrial Relations Journal, Vol.17, 2001.
- DABSCHECK Braham, "Player Associations and Professional Team Sports", Labour and Society, Vol.4, No: 3, July, 1979.
- DABSCHECK Braham, "Playing For Professionalism: Industrial Relations in Australian Rugby Union", Sport Management Review, No.6, 2003.
- DABSCHECK Braham, "The Globe At Their Feet: FIFA's New Employment Rules-1", Sport in Society, Vol.7, No: 1, Spring 2004.

- DABSCHECK Braham, "The Globe at Their Feet: FIFA'S New Employment Rules-II", Sport In Society, Vol.9, No: 1, January 2006.
- DEMİR Fevzi, *İş Hukuku ve Uygulaması*, B.4, İzmir, 2005.
- DOYLE Mark T., "National Basketball Association Versus WILLIAMS: A Look Into the Future of Professional Sports Labor Disputes", Santa Clara Computer and High Technology Journal, Vol.11, No: 403, 1995.
- DREWES Michael, "Locked Out: Why Work Stoppages in Major League Sports are Frequent in North America But Rare in Europe?", European Sport Management Quarterly, Vol.5, No: 1, March 2005.
- EKONOMİ Münir, "İşkolu Esasına Göre Sendikalaşma ve İşyerinin Girdiği İşkolunun Belirlenmesi", İş Hukuku Dergisi, C.1, 1991.
- ERKUL İhsan, *Türk İş Hukuku Dersleri*, Eskişehir, 1977.
- ESEN Güven, *Sendikalar Hukuku, İşletmelerde İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku İnsangücü Yönetimi*, C.3, 1. Kitap, İstanbul, 1985.
- FEHR Don, "Union Views Concerning Agents: With Commentary on the Present Situation in Major League Baseball", Marquette Sports Law Journal, Vol.4, No: 71, 1993-1994.
- GAHAN Peter G. - McDONALD Robert D., "Collective Bargaining Simulation: The Federal Football League Versus the National Association of Professional Footballers", Sport Management Review, No.4, 2001.
- GOULD IV William B., "Labour Issues In Professional Sports, Reflections on Baseball, Labor and Antitrust Law", Stanford Labor and Policy Review, Vol.15, No: 62, 2004.
- GÖKDEMİR Özge, "Avrupa Futbol Sektörünün Ekonomik Gelişimi ve Türk Futbol Sektörü", http://www.fesam.org/sur_makale.php (03.05.2006).
- GÜNAY Cevdet İlhan, *İş Hukuku*, B.4, Ankara, 2004.
- GÜVEN Ercan - AYDIN Ufuk, *Bireysel İş Hukuku*, Eskişehir, 2004.
- GÜVEN Ercan - AYDIN Ufuk, *İş Hukuku*, B.3, Eskişehir, 2002.
- HARDING John, "PFA-TV Monies Dispute 2001", PFA Soccer Review 2002, Leicestershire, 2003.
- HARDING John, *For the Good of The Game: The Official History of the Professional Footballers' Association*, Robson Boks, London, 1991.
- İNAN Ercan, "İddaa'nın İhalesi İptal Edildi, Kulüpler ve Bayiler şokta", Vatan Gazetesi, 23.01.2007.
- İNCE Ergun, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul, 1983.
- KILIÇ Salih, "Demokrasi, Sendikalar ve Futbolda (Sporda) Sendikalaşma", İşveren Dergisi, C.44, S.11, Ağustos 2006.
- KLOSE Oliver, "Legal Framework for Collective Labour Aggrements in Sport in Germany", The International Sports Law Journal, No: 74, 2004.
- KÜÇÜKGÜNGÖR Erkan, "Sporcuların Hukuki Durumu", Ankara Barosu Dergisi, S.1, Yıl 1999.
- MANFRED JR Robert D., "Labor Law and the Sport Industry", Hofstra Labor and Employment Law Journal, Vol.17, No: 133, 1999-2000.
- MERİH Kutlu, "Futbol Sektöründe Profesyonellik ve Profesyonel Etik (Deontoloji)", http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=1&url=uzman/km020.htm (09.10.2006).
- MERİH Kutlu, "Profesyonel Sporlarda Finansal Modeller", http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=1&url=uzman/km015.htm (30.09.2006).
- MITTEN Matthews J., DAVIS Timothy, SMITH Rodney K., BERRY Robert C., *Sports Law and Regulation*, Aspen Publishers, Newyork, 2005.

- ÖZTAN Gürkan, "Türkiye'de Futbol ve Sınıf Bilinci", Türkiye Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2.Sınıf Çalışmaları Sempozyumunda Sunulan Çalışma, Kasım, 2005.
- PETEK Hasan, "Sporcuların Sendikal Hakları", Hukuki Perspektifler Dergisi, S.7, Temmuz 2006.
- PFA, *Ten Decades Service to Football*, Manchester, England, 2006.
- PFA, *The PFA Report of The Annual General Meeting 2005*, Kasım 2005.
- ROSEN Sherwin - SANDERSON Allen, "Labour Markets in Professional Sports", *The Economics Journal*, No: 111, February 2001.
- ROTTENBERG Simon, "The Baseball Players' Labor Market", *Journal of Political Economy*, Vol.64, June 1956.
- SIEKMAN Robert - SOEK Janwillem, *The European Union and Sport, Legal and Policy Documents*, T.M.C. Asser Pres, Hague, 2005.
- SLOANE Peter, "The Economics of Professional Football: The Football Club as a Utility Maximizer", *Scottish Journal of Political Economy*, Vol.17, No.2, 1992.
- STAUDOHAR Paul D., "Labor Relations in Basketball, The Lock-Out of 1998-1999", *Monthly Labor Review*, Vol.122, No.4, April, 1999.
- SUBAŞI İhlap, "Kaybolan Şampiyonlar", http://www.milliyet.com.tr/2000/03/09/spor/zsub.html/_ (07.04.2006)
- SÜZEK Sarper, *İş Hukuku*, B.2, İstanbul, 2005.
- ŞAHİN Mehmet Ali, "Futboldaki Kayıtdışılık Pek Çok Yasadışı Uygulamayı Desteklemektedir", *İşveren Dergisi*, C.44, S.11, Ağustos 2006.
- ŞAHLANAN Fevzi, *Sendikalar Hukuku*, İstanbul, 1995.
- TUNCAY A.Can, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul, 1999.
- TUNÇOMAĞ Kenan - CENTEL Tankut, *İş Hukukunun Esasları*, İstanbul, 2003.
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul, 1996.
- USLU Salim, "Futbolcuların Sendikalı Olması Konusunda Fantezi Kurmak Bana Akılcı Gelmiyor", http://haber.tnn.net/haber_detay.asp?ID=1380959&cat=CAH# (28.03.2006).
- VURAL Fatih, "Necati KARAKAYA ile Söyleşi-Terim Sendikayı Ne Hakla Savunuyor?", <http://sporvizyon.zaman.com.tr/cmn.php?print&hn=2768> (03.10.2006).
- WALTERS Geoff, *The Professional Footballers' Association: A Case Study of Trade Union Growth*, Football Governance Research Centre, Birbeck University, London, 2005, (<http://www.football-research.org/papers/pfa-paper.html-03.03.2006>).
- WHEELER Robert F., "Organized Sport and Organized Labour: The Workers' Sports Movement", *Journal of Contemporary History*, Vol.13, 1978.
- YAVUZ Cihan, "Sendika İçin Omuz Omuza", <http://www.deepnot.com/deepmain.php?p.Key=764> (07.03.2006).
- "Billionaires-Versus Millionaires: Labor Dispute in NBA", *Economist*, 12 Aralık 1998.
- "Danish Football Players' Union is a Success", <http://www.eiro.eurofound.eu.int/2001/07/inbrief/dk0107126n.html> (28.03.2006).
- "Eskilerden de Destek", <http://ozgurpolitika.org/2002/01/06/hab48.html> (28.03.2006).
- "Football Players Need Unions Too", *Danish Labour News*, No: 3, September 2004.
- "Footballers Go On Strike", *European Industrial Relations Observatory Online*, <http://www.eiro.eurofound.eu.int/print/2004/08/feature/dk/0408102f.html> (10.03.2006)

"Footballers Union Joins LO" <http://www.euro-cirofound.eu.int/print/2004/07/inbrief/dk0407/02n.html> (28.03.2006)

"Köle Futbolcu Devri Sendikayla Kapanacak", <http://www.bianet.org/php/yazdir.php?DosyaX=../2006/01/05/7094.htm> (10.03.2006)

"Norwegian Players' Union-NISO Reaches Agreement At The Last Moment", <http://www.fifpro.org/index.php?mod=one&id=15153> (30.06.2006).

"Şimdi Sendikalı Olmak Vardı", <http://www.radikal.com.tr/yazici.php?haberno=180294&tarih=03/03/2006&yollayan> (28.04.2006)

"Team SJPF Joins Official Competition", <http://www.fifpro.org/index.php?mod=one&id=15406> (25.09.2006)

"Vatikan Çok Kaliteli Bir Milli Takım Kurup Kurmamayı Tartışıyor", <http://www.nethaber.com/print.aspx?id=6989> (19.12.2006).

Adnan SEZGIN ile 19.10.2006 tarihinde telefonla yapılan görüşme (0, 5., 213...).

Profesyonel Futbolcular Derneği Genel Başkanı Turgay ŞEREN ile 09 Ekim 2006 günü saat 14.00-16.00 arası Derneğin BJK İnönü Stadındaki merkezinde yapılan görüşme (ŞEREN'le Görüşme-09.10.2006).

frederique@fifpro.org

<http://celebritybusiness.com/jordan.html>

http://en.wikipedia.org/wiki/sport#professionalism_and_regulation (15.06.2006).

<http://nflpa.com/CBA/CBA.aspx>

<http://www.aflcio.org/about.us/unions>.

<http://www.assocalciatone.it/aic/aic.asf>

http://www.fifa.com/en/regulations/regulationsle_gal/0,1577,3,00.html

<http://www.fifpro.org>

<http://www.givemefootball.com>

<http://www.gsgm.gov.tr>

<http://www.haandbolspiller.dk>

<http://www.imkb.gov.tr/sirket/sy.htm> (2005 Şirketler Yılı).

<http://www.mlbplayers.com>

<http://www.nbpa.com>

<http://www.nflpa.com>

<http://www.nhlpa.com>

<http://www.niso.no>

<http://www.spielergewerkschaft.de>

<http://www.spillerforeningen.dk>

<http://www.tbf.org.tr/talimatlar/yonergeler>

<http://www.tdk.org.tr/TR/sozbul.aspx>

<http://www.tff.org/proffutbosoz.htm>

<http://www.thejournalnews.com/classic/zotigercorp.htm> (15.05.2006).

<http://www.ukzn.ac.za/ccs/default.asp?softu@wu.apc.org> (10.03.2006).

http://www.unflpa.com/faqs/NFLPA_faqs.aspx

<http://www.unfp.org>

<http://www.wnbpa.com>

TÜRK-İŞ Bilgi Merkezi

331.881 AYD 2007